

Indholdsfortegnelse

1	Summary	4
2	Indledning	7
3	Problemstilling	8
3.1	Begrebsanvendelse	10
3.2	Forudsætninger	11
3.3	Anvendt regulering	11
3.4	Empiri	12
3.5	Kildekritik	13
3.6	Afgrænsning	13
3.7	Opbygning af projektet	14
4	Revisors overordnede ansvar	17
4.1	Love og bekendtgørelser	17
4.1.1	<i>Revisorloven</i>	17
4.1.2	<i>Andre love</i>	19
4.1.3	<i>Erklæringsbekendtgørelsen</i>	20
4.2	Revisionsstandarder og -vejledninger	20
4.2.1	<i>RV 1</i>	21
4.2.2	<i>Processtandarder</i>	22
4.2.3	<i>Andre revisionsstandarder</i>	23
4.3	Sammenfatning	27
5	Going concern	29
5.1	Love og bekendtgørelser	30
5.1.1	<i>Årsregnskabsloven</i>	30
5.1.2	<i>Revisorloven</i>	31
5.1.3	<i>Erklæringsbekendtgørelsen</i>	31
5.2	Revisionsstandarder	32
5.2.1	<i>RS 570</i>	32
5.2.2	<i>RS 260</i>	36
5.3	Forskning	37
5.3.1	<i>E. I. Altmans konkursnøgletalsmodel</i>	37

5.3.2	<i>John Argentis "List of lists"</i>	39
5.4	Sammenfatning	46
6	Besvigelser	48
6.1	Love og bekendtgørelser.....	49
6.1.1	<i>Revisorloven</i>	49
6.1.2	<i>Erklæringsbekendtgørelsen</i>	51
6.2	Revisionsstandarder	52
6.2.1	<i>RS 240</i>	52
6.2.2	<i>RS 250</i>	57
6.2.3	<i>RS 700</i>	59
6.3	Litteratur	60
6.4	Sammenfatning	64
7	Casebeskrivelse	66
7.1	Virksomhedsbeskrivelse.....	66
7.1.1	<i>Branche</i>	66
7.1.2	<i>Organisation</i>	66
7.1.3	<i>Økonomi</i>	67
7.2	Mediebevågenhed – historisk gennemgang.....	69
7.3	Sammenfatning	77
8	Analyse af Aalborg DH	78
8.1	Regnskabsår 2003/2004	78
8.1.1	<i>Planlægning</i>	78
8.1.2	<i>Udførelse</i>	94
8.1.3	<i>Rapportering</i>	96
8.2	Regnskabsår 2004/2005	102
8.2.1	<i>Planlægning</i>	102
8.2.2	<i>Udførelse</i>	116
8.2.3	<i>Rapportering</i>	117
8.3	Sammenfatning	120
9	Diskussion	123
9.1	Standardforvirring.....	123

9.2	RS 240 vs. RS 570.....	124
9.3	Fra RV 1 til processtandarderne	126
9.4	Begrebsforvirring.....	128
9.5	Aalborg DH.....	129
10	Konklusion	132
11	Perspektivering	136
11.1	Standardudvikling.....	136
11.2	Nye krav til påtegningens udformning	138
11.3	Ledelsens ansvar	138
12	Litteraturliste	140
13	Tabel- og figuroversigt	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.

Forord

Nærværende afhandling er udarbejdet i foråret 2006 som afslutning på cand.merc.aud.-uddannelsen på Aalborg Universitet. Lektor Lars Kiertzner har i forløbet fungeret som vejleder.

Afhandlingen er en belysning af reguleringen vedrørende revisors ansvar i forbindelse med going concern og besvigelser. Til dette formål har vi anvendt en case opbygget omkring håndboldklubben Aalborg DH. Afhandlingen er hovedsageligt et teoretisk projekt, hvor reguleringen bliver gennemgået og analyseret. Med udgangspunkt i casen belyses anvendeligheden af revisors værktøjer med forslag til eventuelle forbedringer.

Under afhandlingens udarbejdelse er der taget kontakt til Aalborg DH, som har været behjælpelig med besvarelse af spørgsmål. Omstændigheder har først gjort det muligt at etablere en kontakt til klubben efter rekonstruktion af ledelsen, og samarbejdet med Aalborg DH har derfor været tidsbegrænset.

Afleveret d. 23. maj 2006

Vejleder: Lektor Lars Kiertzner

Afhandlingen er udarbejdet af undertegnede

Karin Christensen

Merete Nyvang Jensen

1 Summary

The subject of this thesis is the auditor's responsibility in relation to the going concern presumption and fraud. The Danish handball team Aalborg DH and the financial and administrative problems the company experienced in the autumn of 2005 inspired our interest in these areas. This has led to the formulation of the following problem:

- What is the auditor's responsibility in relation to the going concern presumption and fraud?
 - Is the regulation adequate when analysing a practical case?
 - How has the regulation on the two areas developed and is there a need for further development?

In the first part of the thesis, we will discuss the regulation in force on respectively going concern and fraud. The regulation discussed is RL (Law for auditors responsibility when auditing financial statements), Erkl.bek. (Notice regarding the auditors statements) and the Danish auditing standards - RS 570 and RS 240. Then the case based on Aalborg DH will be presented and analysed. The case describes the history of Aalborg DH from 2001–2005. The analysis is concentrated on the company's financial statements from 2003/2004 and 2004/2005, as this is the interesting period when compared to the abovementioned problem. The regulation, the case and the analysis will be the basis for the discussion and the conclusion.

RS 240 on fraud has changed in the recent years due to financial scandals like Enron. This has resulted in an auditing standard, which more explicitly formulate the auditor's responsibility. In analysing the case, we found that the enclosures in RS 240 are useful when determining the risk of fraud in a company. This is not the case with RS 570 on going concern. This auditing standard has hardly changed since the Danish RV 6 first was issued in 1981 and revised in 1997. We found there is little guidance for the auditor, when determining the relevance of the going concern presumption. In analysing the case we found Argenti's list useful, and concluded that the list with advantage could be included in RS 570 at the next revision of the standard.

The independent auditor's report on the financial statements is regulated in RL, Erkl.bek., RS 570, RS 700 and UR 2004-1. We found that the report should be modified in both financial statements due to the financial problems the company was in. In the second year (2004/2005) the company has

furthermore recognised a tax asset, which should be mentioned in an explanatory paragraph. The regulation regarding the report is scattered in the laws notices and standards. This makes it difficult to get a general view of the subject, especially since different terms are used to describe the same matter depending on where you look.

The abovementioned led us to the conclusion, that the auditor's responsibility on fraud is clear both in planning, performance/execution and reporting. Focus has been on this area, which has led to a more detailed standard with useful guidance. We do not expect that the new standard will result in more reports on fraud from auditors, but it can strengthen the prevention. There could be more guidance for the auditor regarding the going concern presumption. This standard has not changed significantly since the RV 6 was issued in 1981 and revised in 1997. It would be an improvement if Argenti's list was included in the standard in some form, as the indicators he mentions are useful when determining the relevance of the going concern presumption. For some reason the standard has not been revised since it was issued and it is not at this point a part of IAASB's Clarity Project. We believe, that the new standard RS 315 contains elements that implicitly gives the auditor further guidance on the matter. RS 315 requires that the auditor obtain a comprehensive knowledge of the company including the management's characteristics, which according to Argenti is the most significant indicator when assessing the going concern presumption.

2 Indledning

Håndboldklubben Aalborg DH har i medierne i lange perioder været fremstillet som en virksomhed med en god økonomi, men dette billede er i den seneste tid bristet, og klubben var i løbet af 2005 i økonomiske vanskeligheder med mulig konkurs som konsekvens. Den økonomisk truede virksomhed blev efterfølgende nævnt adskillige gange i medierne, da sager med flere ulovligheder i form af momsbedrageri, skattesnyd og ulovlige spillerkontrakter, blev sat i forbindelse med håndboldklubben. Håndboldklubben præsterede i det første år i ligaen et overskud, men en ivrig ledelse formåede at køre klubbens økonomi ud på et sidespor, hvilket resulterede i et større uventet underskud. I efteråret 2005 blev der i virksomheden foretaget en rekonstruktion, hvilket resulterede i en udskiftning af den daglige og øverste ledelse.

På trods af den omfangsrige omtale af besvigelser i medierne og den uventede økonomiske drejning, har revisor ikke reageret i påtegningen. Virksomhedens omgivelser, herunder investorer og långivere, blev dermed ikke advaret omkring de forhold, der resulterede i, at Aalborg DH i efteråret 2005 var tæt på konkurs. Dette er ikke et ukendt fænomen i revisionsbranchen, hvor kritikken ofte lyder på, at revisor burde have reageret. En undersøgelse lavet af Berlingske Tidende i 2002 viste, at 35 % af de virksomheder, der gik konkurs i 2002, havde fået en revisionspåtegning uden modifikationer.

I håndboldklubben Aalborg DH resulterede de nævnte sager i en efterfølgende opsigelse af samarbejdet med revisoren grundet utilfredshed og en holdning blandt den nye ledelse om, at revisor ikke levede op til sit ansvar.

3 Problemstilling

Håndboldklubben Aalborg DH og problemerne med økonomiske vanskeligheder og eventuelle skattesnyd har inspireret til indholdet af nærværende projekt. Revisorbranchen betegner forholdene som henholdsvis going concern og besvigelser, der indgår i revisors overvejelser under revisionen. De to områder er ikke altid adskillelige, hvilket forholdene i Aalborg DH ligeledes afspejler. En virksomhed i økonomiske vanskeligheder har større interesse i at vise et ikke retvisende billede af virksomheden og dermed foretage regnskabsmanipulation, som er et aspekt under besvigelserbegrebet. Det afhænger af den enkelte situation, hvordan de to begreber hænger sammen. Det forhold, at der foretages besvigelser kan resultere i at økonomien tager skade, men en dårlig økonomi kan på den anden side medføre, at der bliver foretaget besvigelser.

Going concern og besvigelser er forhold, der stiller høje krav til revisors faglige niveau, da revisor i begge henseender skal være opmærksom på forhold, der umiddelbart ikke er synlige. Going concern kan betragtes som det fremadrettede aspekt, hvor besvigelser er det bagudrettede aspekt. Under førstnævnte skal revisor forholde sig til, om virksomheden kan fortsætte sin drift i den nærmeste fremtid, og da revisor ikke kan se ind i fremtiden, medfører dette, at risici netop ikke altid er lige synlige. Besvigelser er derimod en vurdering af, hvorvidt der er uregelmæssigheder at finde i virksomheden og dermed et indblik i fortiden. Dette aspekt er heller ikke altid lige synligt, da besvigelser ofte forsøges skjult af personen, der har begået denne.

Begge aspekter har endvidere det til fælles, at vurderingen foretages ud fra samme baggrund – regnskabet aflagt af virksomheden og anden dokumentation opnået gennem revisionen. Hvad er det så revisor skal være opmærksom på i de beviser, der indsamles under revisionen, og hvordan skal revisor forholde sig hertil? Er påtegningen på regnskabet for den konkursramte virksomhed umodificeret, kan dette medføre store tab for investorerne. Dette kan endvidere medføre dårlig omtale af revisoren og en eventuel efterfølgende retssag, hvis det vurderes at revisor ikke har levet op til sit ansvar.

Der er dermed flere aspekter, der søges belyst i projektet. Revisors ansvar i forbindelse med going concern, altså om virksomheden er i stand til at fortsætte driften og revisors ansvar i forbindelse

med økonomisk kriminalitet, der i det efterfølgende benævnes besvigelser. Med udgangspunkt i ovenstående problemstilling kan projektets formål angives i nedenstående problemformulering:

- *Hvad er revisors ansvar i forbindelse med going concern og besvigelser?*
 - *Hvordan er reguleringen anvendelig på en praktisk case?*
 - *Hvordan har udviklingen i reguleringen været på de to områder, og er der behov for yderligere udvikling?*

Den overordnede problemformulering analyseres ud fra forskellige retskilder relevant for de pågældende områder. Ud fra en gennemgang af reguleringen søges revisors ansvar fastlagt med udgangspunkt i en reguleringsstyret opdeling, som afspejles i opdelingen af RS'erne – nemlig revisionsprocessen planlægning, udførelse og rapportering.

Med udgangspunkt i en case opbygget omkring Aalborg DH sættes der fokus på revisors ansvar i forhold til vurdering af going concern og revisors ansvar i forhold til at opdage og forebygge besvigelser, herunder, hvad der kræves af revisor i forbindelse med kommunikation med den øverste og daglige ledelse. Selvom projektet umiddelbart tager et praktisk udgangspunkt i en case, vil hovedvægten være en teoretisk analyse af de værktøjer, revisor skal gøre brug af til behandling af de nævnte problemområder.

Efterfølgende vil indeholde en beskrivelse af den anvendte metodik i projektet, hvor følgende elementer er indeholdt:

- begrebsanvendelse
- forudsætninger
- anvendt regulering
- empiri
- kildekritik
- afgrænsning
- opbygning af projektet

3.1 Begrebsanvendelse

Økonomisk kriminalitet – økonomisk kriminalitet er et begreb, der benyttes i juridiske sammenhænge. Der findes ikke en egentlig definition på økonomisk kriminalitet, men i dette projekt kan det opfattes som profitmotiverede, lovstridige handlinger, som ofte begås indenfor eller med udspring i en økonomisk virksomhed, som i sig selv er - eller giver sig ud for at være - lovlige¹. Den økonomiske kriminalitet dømmes bl.a. efter bestemmelserne i STRL kapitel 28, som f.eks. indeholder underslæb, bedrageri og mandatsvig. Begrebet vil ikke være gennemgående i projektet, da det juridiske perspektiv i høj grad er fravalgt heri.

Besvigelser – besvigelser er den revisionsmæssige pendant til begrebet økonomisk kriminalitet og er indeholdt i RS 240 "Revisors pligt til at overveje besvigelser og fejl ved revision af regnskaber." Begrebet defineres i denne standard som "*... en tilsigtet handling udført af en eller flere personer blandt den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere eller tredjepart, hvor vildledning for at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel er involveret*"². Der skelnes mellem to typer af besvigelser – regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver, ligesom der skelnes mellem besvigelser foretaget af ledelsen og medarbejderne. Ledelsesbesvigelser og medarbejderbesvigelser er interne besvigelser, mens der også kan være tale om sammensværgelser, som kan involvere eksterne personer. I dette projekt vil fokus være på regnskabsmanipulation udført af ledelsen.

Going concern – going concern er indarbejdet i ÅRL som en grundlæggende forudsætning: "*Driften af en aktivitet formodes at fortsætte (going concern), medmindre den ikke skal eller ikke antages at kunne fortsætte. Afvikles en aktivitet, skal klassifikation og opstilling samt indregning og måling tilpasses med denne udvikling.*"³ Begrebet er blevet bearbejdet yderligere og findes endvidere i RS 570 "Going concern." I standarden findes en tilsvarende vejledning til, hvad der skal forstås ved begrebet. "*En virksomhed [forudsættes] normalt at fortsætte driften i overskuelig fremtid ... dermed indregnes og måles aktiver og forpligtelser på det grundlag, at virksomheden vil være i stand til at realisere sine aktiver og opfylde sine forpligtelser under normal drift.*"⁴

¹ www.okokrim.no

² RS 240 afsnit 4

³ ÅRL § 13, punkt 4

⁴ RS 570 afsnit 3

3.2 Forudsætninger

Der skelnes i projektet mellem perioden med den gamle ledelse og perioden med den nye ledelse. Det tidsmæssige perspektiv i projektet vil omhandle regnskabsåret 2003/2004 og 2004/2005, hvor de aflagte regnskaber analyseres med henblik på vurdering af going concern og besvigelser. Det sidste regnskab er udarbejdet under en ny ledelse. Med dette udgangspunkt tages der hensyn til, hvilken regulering der er aktuell for going concern og besvigelser i de nævnte regnskabsår. Denne problematik gør sig især gældende for reguleringen af besvigelser, der i perioden har været under udvikling. Det næste afsnit omhandler, hvilken regulering vi har valgt at belyse i nærværende projekt.

Medieomtalen af Aalborg DH har været omfattende i projektforløbet, hvilket har været ensbetydende med, at relevant omtale kan blive fravalgt i forløbet som følge af en tidsmæssig afgrænsning af opgaven. Eftersom vi har valgt at beskæftige os med regnskabsår 2004/2005, som det sidste regnskabsår, og revision heraf, burde dette forhold ikke få den store betydning, da nyere medieomtale må forventes at vedrøre håndboldsæsonen og regnskabsåret 2005/2006. Casebeskrivelsen vedrører forhold til marts 2006.

3.3 Anvendt regulering

Den anvendte regulering, som er indeholdt i dette projekt, vil her kort blive beskrevet og baggrunden for valget uddybes. Revisor skal som udgangspunkt følge den gældende lovgivning på området, som udgøres af RL. Virksomheden skal følge ÅRL ved udarbejdelse af regnskabet, og det er revisors ansvar at undersøge, om virksomheden har aflagt regnskabet i overensstemmelse med en regnskabsmæssig begrebsramme som ÅRL. Relevante regler i forbindelse med casen udgøres af APL og DHF's reglement, der ligeledes vil blive indarbejdet i relevant omfang i projektet.

RL § 2 indeholder en bestemmelse om revision af regnskaber, hvor det overordnet fastlægges, at revisionen skal udføres i overensstemmelse med god revisorskik. Der er ikke en uddybende ramme i loven for, hvordan revisionen skal udføres, men det vurderes, at god revisorskik er opfyldt, hvis revisor handler inden for forskellige normsæt – herunder lovgivning (bekendtgørelser), standarder, etiske retningslinier og vejledninger samt retningslinier udledt af responsum, nævnskendelser og

domspraksis.⁵ På det lovgivningsmæssige område skal revisor derfor også opfylde de krav, der findes i Erkl.bek, som er relevant i forbindelse med vurderingen af det rapporteringsmæssige aspekt i problemstillingen.

FRS udsteder RS'er, som skal anvendes på væsentlige forhold i revisionen. Hvis retningslinierne i RS'erne er anvendt på væsentlige forhold vil RL § 2 være opfyldt.⁶ I dette projekt vil flere revisionsstandarder gøre sig gældende, men RS 240 og RS 570 udgør de mere dybdegående retningslinier til revisors ansvar relevant for problemstillingen. Nedenstående tabel viser, hvilke standarder der er relevante for projektet i de pågældende regnskabsår.

Tabel 3-1		Oversigt over relevante standarder				
	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	
	2002	2003	2004	2005	2006	
Grundlæggende principper for revisionen	RV 1 (1993)	RV 1 (1993)	RV 1 (1993)	RS 315, RS 330 og RS 500	RS 315, RS 330 og RS 500	
Going Concern	RV 6	RV 6	RS 570 (2004)	RS 570 (2004)	RS 570 (2004)	
Besvigelser	RV 21 (1999)	RS 240 (2003) RS 250	RS 240 (2003) RS 250	RS 240 (2003) RS 250	RS 240 (Ajourført) RS 250	

3.4 Empiri

Empiriske undersøgelser vil ikke blive anvendt i dette projekt, da der som nævnt er tale om et teoretisk projekt. Der vil dog blive brugt et begrænset omfang af empiri for at uddybe forudsætningerne, som afspejles i den pågældende case. Casen bliver beskrevet med udgangspunkt i medieomtalen suppleret med oplysninger fra Aalborg DH's ledelse. Casebeskrivelsen er blevet godkendt af Aalborg DH's ledelse med få rettelser. Interviews af ledelse med både håndboldmæssig indsigt og økonomimæssig indsigt har afdækket områder, der ikke var fyldestgørende omtalt i medierne. Efterfølgende har vi kommunikeret med Aalborg DH via mail, hvis der har været yderligere spørgsmål.

⁵ Fücksel, Kim m.fl. (2005), s. 35f

⁶ Langsted, Lars Bo m.fl. (2005), s. 93f

3.5 Kildekritik

Der bliver hovedsageligt brugt avisartikler til beskrivelse af den økonomiske situation i Aalborg DH. Eftersom denne kilde ikke er primærkilde, må der stilles spørgsmålstejn ved sagligheden og troværdigheden af det pågældende materiale. Eftersom ledelsen i Aalborg DH har godkendt casebeskrivelsen med få rettelser, må de pågældende informationer vurderes som et godt grundlag for casen.

3.6 Afgrænsning

Formålet med projektet er at analysere revisors ansvar i forhold til going concern og besvigelser. Det søges ikke klarlagt, hvorvidt Aalborg DH har gjort sig skyldig i økonomisk kriminalitet, eller om virksomheden på nuværende tidspunkt kan betragtes som en going concern. Denne afgrænsning foretages, da nødvendige oplysninger til denne vurdering ikke har været mulige at rekvirere. En sådan vurdering kræver yderligere indsigt i revisors revisionsarbejder, hvilket pga. revisors tavshedspligt ikke er muligt. Analysen af Aalborg DH vil derfor ikke munde ud i en konklusion om, hvordan påtegningen skulle have set ud, men hvordan den eventuelt kunne se ud, ud fra vores overbevisning opnået ved den begrænsede information, der er forelagt os. Casen benyttes som et afgrænsningsværktøj til de ellers brede områder, som er indholdet i projektet – going concern og besvigelser.

Derudover vil vi i projektet ikke tage stilling til juridiske elementer af den økonomiske kriminalitet, men fokus vil i overvejende grad være på det revisionsmæssige aspekt. Der vil derfor ikke blive inddraget strafferetlige bestemmelser. Dette får også den betydning, at projektet ikke vil indeholde elementer af de sanktioner, der findes, hvis revisor ikke opfylder sit ansvar.

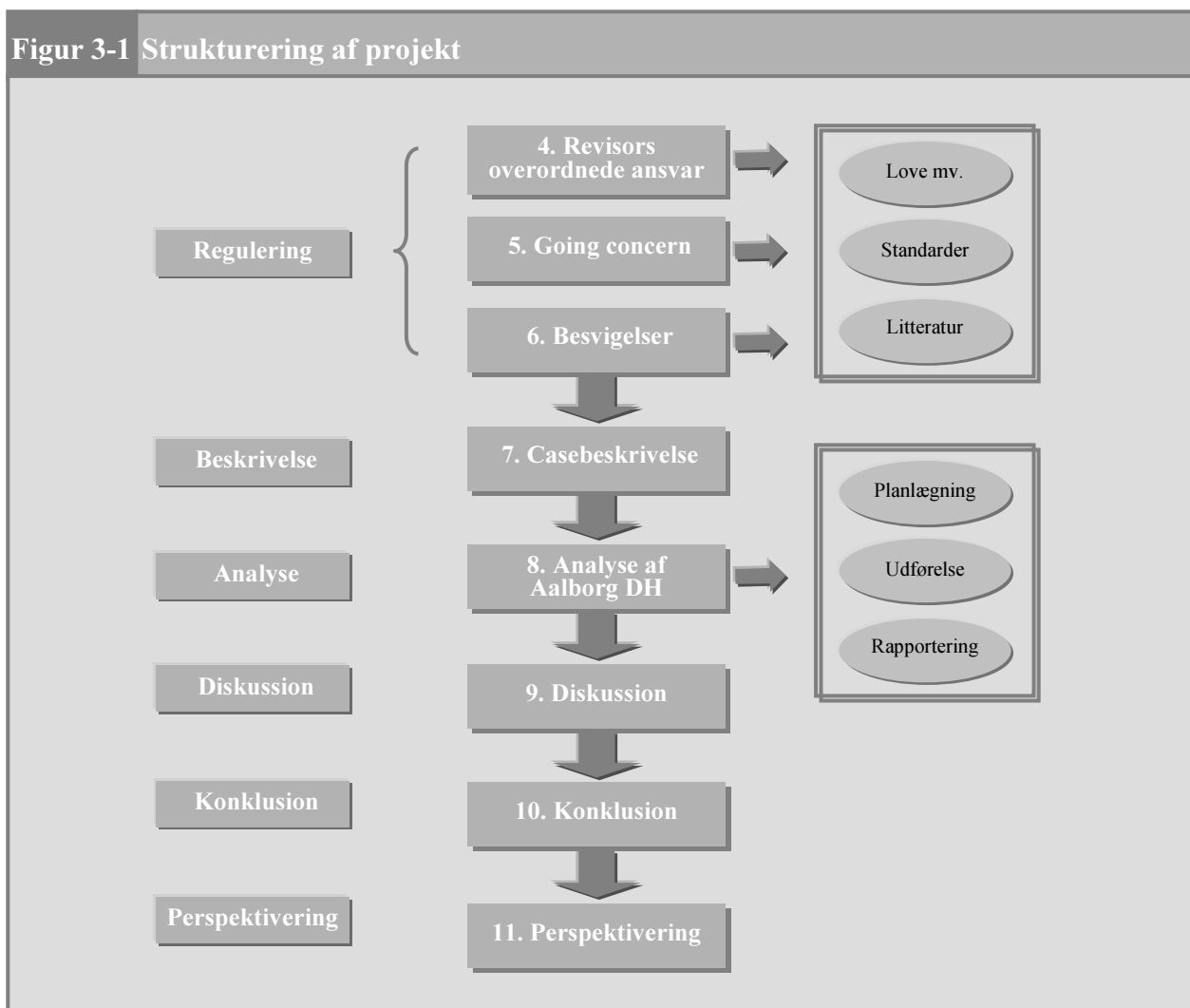
Der sættes i projektet fokus på revisors ansvar i forbindelse med revisionen, og regnskabsbestemmelser i ÅRL samt regnskabsstandarder vil dermed kun blive inddraget i det omfang, dette har relevans for projektet.

Revisionen indeholder endvidere en fase, hvor revisor skal foretage accept af klienten herunder en vurdering af ledelsens integritet og revisors uafhængighed. Denne fase har vi fravalgt at belyse i

projektet, da fokus er på revisors ansvar i forbindelse med vurdering af going concern og besvigelser.

3.7 Opbygning af projektet

I dette afsnit skitseres og begrundes projektets opbygning. Problemformuleringen omhandler som nævnt de to områder going concern og besvigelser, hvilket dermed gør det nærliggende, at projektet bliver opbygget om disse områder. Dette er vist i nedenstående figur, hvor projektets opbygning afspejles. Figuren giver et overblik over formålet med de enkelte kapitler i projektet samt hvordan reguleringen og analysen efterfølgende struktureres.

Aalborg DH har inspireret til, at fokusere på områderne going concern og besvigelser. Reguleringen vil først omhandle revisors overordnede ansvar, hvorefter der bliver gået i dybden med reguleringen på de nævnte områder. Områderne bliver opbygget på baggrund af lovhierarkiet, hvor der opdeles i love og bekendtgørelser, revisionsstandarder og forskning/litteratur.

Kapitel 4 redegør kort for reguleringen af revisors overordnede ansvar. Indholdet af kapitlet vil være gældende både i forhold til going concern og besvigelser. Udover bestemmelser i RL og Erkl.bek. omtales RV 1, RS 315, RS 330 og RS 500⁷ samt andre relevante RS'er.

Kapitel 5 indeholdende going concern belyses hovedsageligt ud fra RS 570 "Going concern". Derudover inddrages RL, Erkl.bek., ÅRL samt andre relevante revisionsstandarder. Endelig omtales to retninger inden for den forskning, der har været på området. Der vurderes, hvilket ansvar revisor har ved vurdering af going concern forudsætningens relevans.

Kapitel 6 indeholder det andet aspekt af problemformuleringen, som vist i figuren er området besvigelser, hvor reguleringen i de sidste år har været under udvikling. Dette kapitel vil omhandle den regulering, der var gældende for regnskabsårene 2003/2004 og 2004/2005, som nærværende projekt har fokus på. Den dagældende revisionsstandard er RS 240 "Revisors pligt til at overveje besvigelser og fejl ved revision af regnskaber", som bliver inddraget i dette kapitel. Der vurderes, hvilket ansvar revisor har ved betragtning af besvigelser ud fra forskellige retskilder. Der inddrages eksempelvis RL og Erkl.bek. samt RS 250 "Overvejelse af lovgivningen ved revision af et regnskab".

Casebeskrivelsen danner grundlag for analysen af Aalborg DH. Der gives et billede af virksomheden, herunder bl.a. organisation og ejerforhold. Herudover beskrives forløbet af virksomhedens økonomiske situation ved hjælp af medieomtalen og virksomhedens årsrapporter.

Analysen i kapitel 8 tager udgangspunkt i de to områder, som problemformuleringen omhandler – going concern og besvigelser, hvor reguleringen anvendes på en konkret virksomhed. På baggrund heraf belyses revisors ansvar på områderne planlægning, udførelse og rapportering. Analysen opdeles i regnskabsår 2003/2004 og 2004/2005, hvor den dagældende regulering anvendes som

⁷ RS 315, RS 330 og RS 500 udgør tilsammen de nye processtandarder.

analyseværktøj. Reguleringen er som tidligere nævnt forskellig de to regnskabsår, hvilket medfører at revisors ansvar de to år er blevet præciseret og kan have ændret sig.

Diskussionen i kapitel 9 fokuserer på, hvorledes udviklingen af reguleringen på området going concern og besvigelser har været og revisors værktøjer i forbindelse med revision på de nævnte områder diskuteres. De to områder sættes overfor hinanden og forskellige aspekter i reguleringen diskuteres, hvorefter der tages kritisk stillingtagen hertil. Derudover diskuteres reguleringens anvendelighed i praksis, som er belyst ved brug af casen.

Perspektivering i kapitel 11 fokuserer på den udvikling, der har været på områderne going concern og besvigelser samt konsekvenserne heraf. Der foretages endvidere en perspektivering i forhold til de internationale revisionsstandarder og hvilket betydning disse har for nye danske standarder. RS 240 er blevet ajourført og nye ændringer hertil belyses. Derudover omtales ledelsens ansvar i forhold til de to emner.

4 Revisors overordnede ansvar

I dette kapitel gennemgås den regulering, der omhandler revisors overordnede ansvar. Bestemmelser i RL og Erkl. Bek., der både vedrører going concern og besvigelser, bliver gennemgået. Herefter omtales RV 1 og processtandarderne, som indeholder overordnede principper i forbindelse med planlægning og udførelse af revisionen. Endelig inddrages andre standarder med relevans for projektet, herunder RS 700 og RS 250, hvorefter kapitlet afsluttes med en sammenfatning. Revisors overordnede ansvar fremgår af retskilderne i nedenstående tabel.

Tabel 4-1	Retskilder vedrørende revisors overordnede ansvar				
	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006
	2002	2003	2004	2005	2006
Love	Lov om Statsautoriserede Revisorer (1998)	Lov om Statsautoriserede Revisorer (1998)	Revisorloven (sep. 2003)	Revisorloven (sep. 2003)	Revisorloven (sep. 2003)
Bekendtgørelser	Erklærings-bekendtgørelsen	Erklærings-bekendtgørelsen	Erklærings-bekendtgørelsen (aug. 2003)	Erklærings-bekendtgørelsen (dec. 2004)	Erklærings-bekendtgørelsen (dec. 2004)
Revisionsstandarder	RV 1 (1993)	RV 1 (1993) RS 220 RS 260 RS 265 RS 700 (2003)	RV 1 (1993) RS 220 RS 260 RS 265 RS 700	RS 315, 330 og 500 RS 220 RS 260 RS 265 RS 700 (2005)	RS 315, 330 og 500 RS 220 RS 260 RS 265 RS 700

De nye processtandarder trådte i kraft for revision af regnskaber med perioder, der startede 15. dec. 2004. Vi har alligevel valgt at analysere Aalborg DH's årsrapport for 2004/2005 ud fra disse standarder, da vi ønsker at belyse udviklingen fra RV 1 til de nye RS'er.

4.1 Love og bekendtgørelser

4.1.1 Revisorloven

Revisors opgaver er reguleret i RL, hvor § 1, stk. 2 foreskriver, at loven finder anvendelse ved *"revisors revision af regnskaber mv. og supplerende beretninger samt ved afgivelse af erklæringer og rapporter, der i øvrigt kræves i henhold til lovgivningen eller ikke udelukkende er til hvervgivers eget brug"*. RL finder dermed kun anvendelse, når revisors erklæringer ikke kun anvendes internt i virksomheden, dvs. når revisor optræder som offentlighedens tillidsrepræsentant. Ved afgivelse af

erklæringer til offentligt brug, stiller loven krav om, at revisionen gennemføres omhyggeligt, nøjagtigt og effektivt, jf. RL § 2, stk. 2. Omhu betyder ifølge kommentarerne til RL, *”at revisor i sit valg af fremgangsmåder og fastlæggelsen af revisionsomfanget samt ved den tidsmæssige placering heraf skal sikre en grundig, systematisk og så vidt muligt planmæssig efterprøvning af materialet mv., herunder at revisionsprocessen overvåges og kontrolleres, hvis arbejdet udføres af medarbejdere, og at det udførte arbejde kan dokumenteres.”*⁸

Derudover skal revisionen udføres med en vis hurtighed, som ud fra en cost-benefit betragtning er en effektiv revision sat overfor rimelige revisionsomkostninger. Det betyder, at revisor i det omfang det er muligt, skal basere revisionen på systemrevision⁹, som er mindre tidskrævende end substansrevisionen¹⁰. Det fremgår både af RV 1 og RS 315, at revisionen ikke udelukkende kan udføres ved systemrevision. Omfanget af systemrevision begrænses, hvis der ikke i virksomheden findes (effektive) interne kontroller. Der er ingen præcise normer for, hvor lang tid en revisionsopgave må vare, men i henhold til kommentarerne til RL skal der være en rimelig balance mellem en forsvarlig udførelse af opgaven og honoraret herfor.¹¹ De nævnte krav omhu, nøjagtighed og hurtighed er svært definerbare, subjektive begreber, der afhænger af revisors vurdering af den konkrete situation.

God revisorskik¹² betragtes som generalklausulen og omfatter kendte og anerkendte fremgangsmåder blandt revisorer. Begrebet skal danne udgangspunkt for, hvad revisor som minimum skal foretage sig i en konkret opgave.¹³ Indholdet af dette begreb har ændret sig i takt med øgede krav til revisors arbejde. Der kan i revisornævnets afgørelser findes vejledning til, hvad begrebet indeholder. I henhold til en afgørelse R2000.00.78.911 af 1. november 2000 er god skik *”... et udtryk for den kvalitet i udøvelsen af erhvervet, der må forventes i en given situation og på et givet tidspunkt.”* I denne kendelse udtrykkes der endvidere, at god revisionsskik er en retsstandard, der dels ikke lader sig fastlægge præcist og dels ændrer sig i takt med udviklingen i samfundet. Der er dermed tale om et relativt begreb, hvor fortolkningen af en konkret situation i sidste ende kan blive afgjort af disciplinærnævnet.

⁸ RL med kommentarer pkt. 12

⁹ Vurdering af interne kontroller

¹⁰ Vurdering af egentlige transaktioner

¹¹ RL med kommentarer pkt. 14

¹² Tidligere dækkede begrebet også rådgivningsskik, men i den nye RL er dette begreb ikke længere en del af god revisorskik

¹³ RL med kommentarer pkt. 15

RL indeholder ingen uddybende vejledning til planlægning og udførelse af revisionen, da RL er en rammelov, der udfyldes/suppleres med RS'er på særlige områder, hvor der er brug for uddybende vejledning. Som nævnt i projektets afsnit 3.3 vedrørende anvendt regulering kan der findes vejledning til opfyldelse af RL's generalklausul - god revisorskik - i RS'erne. Ifølge responsum nr. 827 fra 1984 kan der ikke opstilles bestemte regler for, hvilke revisions-handlinger der skal udføres og tidspunktet herfor. Det er op til revisor at bedømme den konkrete revision og fastslå, hvilke arbejder der er nødvendige for at påtegne årsrapporten i overensstemmelse med god revisions-skik.¹⁴

Revisors ansvar i forbindelse med rapportering er reguleret i RL § 10, stk. 4, hvor revisor ved afslutningen af en revision skal forsyne årsrapporten med en påtegning. Påtegningen er den eksterne rapportering til virksomhedens regnskabsbrugere om udfaldet af revisionen. Formålet med at forsyne årsrapporten med en revisionspåtegning er, at påføre en større troværdighed, da det bekræftes overfor regnskabsbrugerne, at de ansvarlige for aflæggelsen af årsrapporten har opfyldt sine pligter.¹⁵ Herudover skal revisor føre en revisionsprotokol, som er revisors rapportering til virksomhedens øverste ledelse.

4.1.2 Andre love

Aalborg DH udarbejder regnskabet i overensstemmelse med reglerne i ÅRL. Udover de generelle bestemmelser, som følges af alle virksomheder, der udarbejder regnskab, skal Aalborg DH følge reglerne for virksomheder i regnskabsklasse B. ÅRL § 11 indeholder lovens generalklausul "et retvisende billede", som er en overordnet målsætning for udarbejdelse af regnskabet. Denne suppleres af en række grundlæggende forudsætninger, som udgør en overordnet begrebsramme. Revisor skal ved revisionen vurdere, hvorvidt regnskabet i al væsentlighed er udarbejdet i overensstemmelse med en bestemt regnskabsmæssig begrebsramme¹⁶, som i dette tilfælde er ÅRL. Der bliver ikke gået yderligere i dybden med ÅRL's bestemmelser i dette kapitel, men i de efterfølgende kapitler, vil relevante bestemmelser blive inddraget.

¹⁴ Langsted, Lars Bo m.fl. (2005), s. 56

¹⁵ RL med kommentarer pkt. 72

¹⁶ RS 200 afsnit 2

Aalborg DH er et anpartsselskab og skal derfor følge APL's bestemmelser. Revisor skal vurdere om virksomheden overholder lovgivningen. Relevante paragraffer i APL inddrages efterfølgende i projektet.

Udover de ovennævnte love skal Aalborg DH følge reglement udstedt af DHF, hvilket også skal indgå i revisors overvejelser. Der er flere krav til regnskabsudarbejdelse i reglementet, hvor der eksempelvis kan nævnes krav til egenkapitalens størrelse. De relevante paragraffer i reglementet vil blive indarbejdet i de efterfølgende kapitler.

4.1.3 Erklæringsbekendtgørelsen

Med hjemmel i RL er der udstedt en Erkl.bek., der omhandler revisors rapportering i form af revisionspåtegningen og revisionsprotokollen. Her uddybes mere præcist indholdet i revisionspåtegningen, og hvornår revisor skal påføre årsrapporten med en modificeret påtegning. Erkl.bek. § 6 omhandler situationer, hvor revisor skal tage forbehold. Dette er tilfældet, hvis revisor vurderer, at der er en usikkerhed vedrørende opgørelsen af regnskabet eller hvis usædvanlige forhold, som har påvirket det, ikke er tilstrækkeligt oplyst. Et forbehold skal altid begrundes af revisor. Revisor kan endvidere vælge at modificere påtegningen med en supplerende oplysning. En supplerende oplysning skal gives om eventuelle forhold, som revisor påpeger uden at tage forbehold.

Revisionsprotokollen skal bl.a. indeholde: omtale af den udførte revision, et eventuelt forbehold, konklusion om den udførte revision og eventuelle supplerende oplysninger.

4.2 Revisionsstandarder og -vejledninger

RV'erne bliver løbende erstattet med nye opdaterede RS'er, som er en direkte oversættelse af de internationale ISA'er. RS'erne er navngivet ud fra følgende struktur: 200-serien er revisors pligter, 300-serien er planlægning af revisionen, 400-600-serien er udførelse af revisionen og endelig er 700-900-serien revisors rapportering. Nedenfor er omtalt RV 1, som er relevant for regnskabsåret 2003/2004, idet den indeholder grundlæggende principper for revisionen. Den er senere blevet erstattet af RS 315 og RS 330, som indeholder mere detaljeret vejledning for planlægning af revisionen. Disse RS'er udgør som nævnt sammen med RS 500 de nye processtandarder, som vi har valgt at anvende for regnskabsåret 2004/2005, hvorfor de også er omtalt nedenfor.

4.2.1 RV 1

I denne vejledning beskrives revisors ansvar og formålet med revision. Hovedformålet med revisionen er, at påføre årsrapporten en revisionspåtegning, hvor revisor skal udtale sig om, hvorvidt regnskabet giver et retvisende billede. Vejledningen opdeler revisors ansvar overfor ledelsens ansvar, hvor revisors ansvar bl.a. består af vurdering af det interne kontrolsystem, vurdering af lovgivning og eventuelle vedtægters regnskabsbestemmelser, vurdering af regnskabspraksis, regnskabsmæssige skøn mv.¹⁷

Revisionen skal planlægges, udføres og rapporteres på grundlag af revisors vurdering af risikoen for væsentlig fejlinformation. Der lægges vægt på poster i regnskabet, inden for hvilke risikoen for væsentlige fejl er størst. Væsentlighed fastlægges ud fra en vurdering af, hvilke forhold der forventes at påvirke regnskabsbrugerens bedømmelse af regnskabet. Risikoen for at revisors konklusion i revisionspåtegningen er forkert betegnes revisionsrisiko og inddeles i iboende risiko¹⁸, kontrolrisiko¹⁹ og opdagelsesrisiko²⁰. Risikoen for væsentlige fejl i regnskabet vurderes i relation til revisionsmål, som f.eks. tilstedeværelse og værdiansættelse.²¹ Regnskabsbrugerne bedømmer og anvender årsrapporten til forskellige formål og har derfor forskellige kriterier for, hvad begrebet væsentlig dækker over. Til revisors bedømmelse af væsentligheden findes der på nuværende tidspunkt begrænset vejledning. Når den nye ISA 320 om væsentlighed oversættes til dansk, må det vurderes at revisor har et bedre værktøj til denne bedømmelse.

RV 1 inddeler revisionsprocessen i de tre områder planlægning, udførelse og rapportering, hvor der bliver gået mere i dybden med revisors opgaver og ansvar under revisionen. Under planlægning skal revisor f.eks. indsamle informationer om klientens virksomhed og vurdere risici forbundet med virksomheden. Der foretages en egentlig risikovurdering ud fra de indsamlede beviser, hvorudfra en tilgang til revisionen planlægges.²² Udførelse af revisionen opdeles i systemrevision og substansrevision, som henholdsvis er en vurdering af de interne kontroller og en vurdering af

¹⁷ RV 1 afsnit 1-2

¹⁸ IR = risikoen for at fejl opstår

¹⁹ KR = risikoen for at fejl ikke opdages eller rettes af de interne kontroller

²⁰ OR = risikoen for at fejl ikke opdages under revisionen

²¹ RV 1 afsnit 4

²² RV 1 afsnit 6

egentlige transaktioner. Endeligt skal revisor vurdere det udførte revisionsarbejde og forsyne regnskabet med en revisionspåtegning, som indeholder revisors konklusion om regnskabet.²³

4.2.2 Processtandarder

RS 300 ”Planlægning af revision af regnskaber”²⁴ angiver, hvordan revisor som planlægningsværktøjer skal udforme en revisionsstrategi og -plan. Revisionsplanen skal fastlægge, hvordan revisor skal foretage handlinger for at vurdere risici for væsentlig fejlinformation i henhold til RS 315²⁵ og yderligere revisionshandlingerne på revisionsmålsniveau i henhold til RS 330^{26,27}. I dette afsnit fremhæves relevante forhold i standarderne med relation til revisors ansvar.

RS 315 angiver, at revisor skal opnå en forståelse af virksomheden og dens omgivelser, herunder de interne kontroller. Formålet er at identificere og vurdere risiciene for væsentlig fejlinformation i regnskabet, som skyldes fejl og besvigelser. Processen benævnes risikovurderingshandling og foretages løbende gennem revisionen i form af forespørgsler til ledelsen og andre i virksomheden, analytiske handlinger, observation af aktiviteter og drift samt undersøgelse af dokumenter, registreringer og interne kontrolmanualer mv. Forståelse af virksomheden dækker over aspekter som brancheforhold, lovgivning, regnskabspraksis, forretningsrisici, måling af finansielle resultater og intern kontrol.²⁸ Formålet er dermed stadig at vurdere risici for væsentlig fejlinformation, som det var tilfældet i RV 1. RS 315 nævner dog flere værktøjer, som er anvendelige til at foretage risikovurderingen.

Vurdering af risici for væsentlig fejlinformation skal foretages på regnskabsniveau og revisionsmålsniveau, hvor størrelsen af den enkelte risiko overvejes, og det vurderes, hvad sandsynligheden er for, at risiciene medfører væsentlig fejlinformation i regnskabet.²⁹ De risici, der vurderes at være betydelige, skal undersøges nærmere med udgangspunkt i RS 330.³⁰ De nye processtandarder indeholder dermed ikke længere eksplicit risikomodellen³¹. Det må vurderes, at de

²³ RV 1 afsnit 7-8

²⁴ Træder i kraft for revision af regnskaber for perioder, der begynder den 1. januar 2006 eller senere

²⁵ Forståelse af virksomheden af virksomheden og dens omgivelser og vurdering af risiciene for væsentlig fejlinformation

²⁶ Revisors handlinger som reaktion på vurderede risici

²⁷ RS 300 afsnit 15

²⁸ RS 315 afsnit 20

²⁹ RS 315 afsnit 100

³⁰ RS 315 afsnit 108

³¹ Risikofordelingsmodel: $RR = IR \times KR \times OR$

nye standarder er mere anvendelige i praksis end den meget teoretiske risikomodel, hvilket gør at revisor bedre kan leve op til sit ansvar.

RS 330 indeholder overordnede reaktioner og reaktioner på revisionsmålniveau. Overordnede reaktioner kan være tilknytning af mere erfarne medarbejdere, anvendelse af specialister, udvidelse af overvågning, brug af uforudsigelighed og ændring af art, omfang og den tidsmæssige placering af revisionshandlingerne. De mere konkrete reaktioner omhandler mere specifikke ændringer i art, omfang og den tidsmæssige placering.³²

RS 500 indeholder krav til den indsamlede revisionsbevis og angiver at denne skal være tilstrækkelig og egnet som grundlag for revisionskonklusionen. Tilstrækkeligheden vedrører kvantiteten af de indsamlede beviser, hvor egnetheden vedrører kvaliteten, herunder om beviset er relevant og pålideligt. F.eks. er bevis opnået fra uafhængige kilder mere pålideligt end en udtalelse fra ledelsen.³³

4.2.3 Andre revisionsstandarder

Revisors overordnede ansvar er beskrevet i de ovenfor nævnte standarder og vejledninger. I dette afsnit beskrives de standarder, der inddrages i projektet med relevans for både going concern og besvigelser.

4.2.3.1 RS 220

I RS 220 er det bestemt, at revisionsfirmaer skal opstille generelle politikker og procedurer vedrørende revisionsarbejde samt procedurer vedrørende det arbejde, der uddelegeres til medarbejdere i forbindelse med den enkelte revisionsopgave.³⁴ Målet med de indførte kvalitetsstyringspolitikker omfatter bl.a. professionelle krav³⁵ og overvågning af om politikker og procedurer er tilstrækkelige og effektive.³⁶

Revisor skal derudover implementere de kvalitetsstyringsprocedurer, der er hensigtsmæssige for den enkelte revisionsopgave, herunder procedurer vedrørende tilsyn og gennemgang.³⁷ Af afsnit

³² RS 330 afsnit 2-7

³³ RS 500 afsnit 2-9

³⁴ RS 220 afsnit 1

³⁵ Krav til uafhængighed, integritet, objektivitet, fortrolighed samt professionel adfærd

³⁶ RS 220 afsnit 6

³⁷ RS 220 afsnit 8

13-14 fremgår det, at personale med ansvar for tilsyn skal overvåge forløbet af revisionen, vurdere væsentligheden af regnskabs- og revisionsmæssige spørgsmål samt afklare forskelle i professionelle vurderinger blandt personalet. I afsnit 15-17 bestemmes det, at enhver medarbejders arbejde skal gennemgås af personale på mindst samme niveau for bl.a. at vurdere:

1. om alle væsentlige forhold er løst eller afspejlet i revisionskonklusionerne
2. om de dragne konklusioner er i overensstemmelse med resultaterne af det udførte arbejde samt understøtter revisionspåtegningen

Disse procedurer er en hjælp til revisor i de tilfælde, hvor der opstår tvivl om, hvorvidt en usikkerhed, som nævnt ovenfor, er så stor, at den fører til en modificeret påtegning. Både i forbindelse med tilsyns- og gennemgangsprocedurerne vurderer andre revisors arbejde og konklusioner for på den måde at sikre, at der leves op til kravene i lovgivningen og i revisions- og regnskabsstandarderne. RS 220 er en pligtstandard, hvilket gør at revisors arbejde i alle tilfælde skal underkastes kvalitetskontrol. Den enkelte revisor har dermed større forudsætninger for at opfylde sit ansvar som offentlighedens tillidsrepræsentant.

4.2.3.2 RS 250

Her skal kort nævnes RS 250, som pålægger revisor pligt til at sætte sig ind i den lovgivning, som den reviderede virksomhed skal overholde. RS 250 kræver, at revisor opnår et overordnet kendskab til den lovgivning, som gælder for virksomheden. Revisor skal indhente en skriftlig erklæring, om at ledelsen har oplyst revisor om alle aktuelle eller mulige overtrædelser af lovgivningen, hvis konsekvens skal overvejes i forbindelse med udarbejdelse af regnskabet. Medmindre der er tegn på det modsatte, kan revisor antage, at der ikke er nogen lovovertrædelser. Opdager revisor lovovertrædelser, skal disse rapporteres til ledelsen og i påtegningen, hvis de har væsentlig indflydelse på regnskabets retvisende billede. Herudover skal revisor overveje, om det får yderligere konsekvenser for revisionen, herunder særlig troværdigheden af ledelsens udsagn.³⁸ Aalborg DH skal følge APL's bestemmelser, som revisor dermed har ansvar for at sætte sig ind i. Af anden lovgivning kan nævnes moms- og skattelovgivningen. Derudover skal Aalborg DH overholde DHF's reglement for kontraktklubber, som stiller yderligere krav til virksomhedens regnskab i forhold til ÅRL. Reglementet er i princippet ikke lovgivning, men det må vurderes at

³⁸ RS 250 afsnit 15-37

revisor stadig skal opnå kendskab hertil, da overtrædelse kan medføre store konsekvenser for virksomhedens eksistens.

4.2.3.3 RS 260

Revisor skal kommunikere forhold af ledelsesmæssig interesse, der viser sig ved revisionen af regnskabet og kommunikere disse til den øverste ledelse. Sådanne forhold kan være væsentlige usikkerheder, der vedrører begivenheder og omstændigheder, der kan medføre væsentlig tvivl om virksomhedens mulighed for at fortsætte driften.³⁹ Kommunikation mellem revisor og ledelse kan ikke træde i stedet for en modificeret påtegning af regnskabet, jf. afsnit 18. Kommunikationen foregår via revisionsprotokollen, som skal indeholde det overordnede resultat af revisionen, herunder modifikationer og konklusion samt forhold af ledelsesmæssig interesse.⁴⁰

4.2.3.4 RS 265

Denne RS giver mere uddybende vejledning til indholdet af revisionsprotokollen, som revisor i henhold til ovenstående skal føre. Revisionsprotokollen føres for virksomhedens øverste ledelse. Den skal indeholde art og omfang af de udførte revisionsarbejder samt konklusionen herpå. Forhold af ledelsesmæssig interesse, som revisor er blevet bekendt med under revisionen skal føres i protokollen. Kritiske bemærkninger indført i protokollen kan ikke erstatte eventuelle modifikationer, som revisor har i sinde at påføre årsrapporten.⁴¹ Kommunikation med ledelsen må vurderes at være særlig vigtig, når der er tale om forhold vedrørende going concern og besvigelser, da disse kan få stor betydning for virksomhedens fremtid. Indførelse i revisionsprotokollen giver ledelsen mulighed for i rette tid at foretage forebyggende foranstaltninger.

4.2.3.5 RS 700

Revisor skal gennemgå og vurdere konklusionerne, som baseres på tilvejebragte revisionsbeviser som grundlag for at udtrykke en konklusion om regnskabet. Revisionspåtegningen skal indeholde en klar skriftlig konklusion om regnskabet som helhed.⁴² En umodificeret påtegning på en årsrapport er ensbetydende med, at revisor har konkluderet, at der er høj grad af sikkerhed for, at den ikke indeholder væsentlig fejlinformation. En modificeret påtegning kan indeholde supplerende

³⁹ RS 260 afsnit 11

⁴⁰ RS 265 afsnit 20

⁴¹ RS 265 afsnit 20-23

⁴² RS 700 afsnit 2-4

oplysninger, som ikke påvirker revisors konklusion, forbehold, afkræftende konklusion eller revisor afgiver ikke konklusion.

Supplerende oplysninger

En supplerende oplysning påvirker som nævnt ikke revisors konklusion, men skal fremhæve forhold vedrørende regnskabet, som er indeholdt i en note til regnskabet eller i ledelsesberetningen. RS 700 fremhæver i afsnit 31, at revisor skal fremhæve væsentlige going concern problemer i en supplerende oplysning. Er der i øvrigt væsentlige usikkerheder, der kan påvirke regnskabet, skal revisor overveje at fremhæve disse i en supplerende oplysning.⁴³ I UR 2004-1 findes der yderligere vejledning angående supplerende oplysninger, som bl.a. forekommer i følgende situationer:⁴⁴

- Væsentlig usikkerhed forbundet med virksomhedens fortsatte drift.
- Anden væsentlig usikkerhed, der påvirker regnskabet og som revisor finder det nødvendigt at omtale.
- Begrundet overbevisning om, at medlemmer af ledelsen kan ifalde erstatnings- eller strafansvar.
- Manglende overholdelse af lovgivningen om bogføring og opbevarelse af regnskabsmateriale.

Revisor skal begrunde den supplerende oplysning og henvide til en mere udførlig omtale af forholdet i ledelsesberetningen eller i en note. En supplerende oplysning vedrørende going concern kræver, at der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til fortsætte driften og at forholdet er tilstrækkeligt omtalt i ledelsesberetningen. Vedrører oplysningen ledelsens erstatnings- eller strafansvar, skal revisor have begrundet formodning om ansvarspådragelse. Ifølge RS 700 afsnit 35 skal der altid gives supplerende oplysninger, hvis lovgivningen om bogføring og opbevarelse af regnskabsmateriale er overtrådt. Der er dermed overensstemmelse mellem RS 700 og UR 2004-1 med hensyn til supplerende oplysninger i revisors påtegning.

Forhold der påvirker revisors konklusion

Når revisor modificerer sin påtegning med et forbehold kan det skyldes en begrænsning i revisors arbejder eller uenighed med ledelsen, jf. RS 700 afsnit 36. Når revisor modificerer sin påtegning, skal alle relevante begrundelser medtages i påtegningen samt den beløbsmæssige indvirkning på

⁴³ RS 700 afsnit 32

⁴⁴ UR 2004-1 afsnit III

regnskabet, hvor det er muligt. Har et forhold væsentlig effekt på regnskabet, skal revisor tage forbehold, give afkræftende konklusion eller ikke afgive konklusion. Uenighed med ledelsen kan resultere i et forbehold eller en afkræftende konklusion, mens begrænsning i revisors arbejde kan medføre forbehold eller at revisor ikke afgiver konklusion.⁴⁵ RS 700 går ikke nærmere i dybden med, hvordan revisor skelner mellem situationer, hvor forbehold er nødvendigt, og hvor hhv. afkræftende konklusion og ikke afgiver konklusion er nødvendigt. Også i dette tilfælde bidrager UR 2004-1 med yderligere vejledning. Her fastslås det, at forhold der påvirker revisors konklusion væsentligt medfører forbehold. Er forholdet væsentligt og gennemgribende kan revisor ikke afgive konklusion eller må afgive afkræftende konklusion, afhængigt af om forholdet skyldes uenighed med ledelsen eller en begrænsning i revisors arbejde. Dette kan sammenfattes i nedenstående tabel.

Tabel 4-2 Modificeret revisionspåtegning ifølge UR 2004 – 1			
	Påvirker væsentlig og gennemgribende	Påvirker muligvis væsentligt og gennemgribende	Påvirker revisors konklusion væsentligt
Uenighed med ledelsen	Afkræftende konklusion		Forbehold
Begrænsning i revisors arbejde		Konklusion afgives ikke	Forbehold

4.3 Sammenfatning

Revisors overordnede ansvar er beskrevet i generelle termer, mens særlige problemområder, som f.eks. going concern og besvigelser er beskrevet mere specifikt i de enkelte standarder. I forbindelse med godkendelsen af de nye processtandarder, er beskrivelsen af revisors overordnede ansvar blevet mere omfattende, idet de nye standarder er meget detaljerede. Revisors ansvar er stadig at vurdere risikoen for væsentlige fejl, men de nye omfattende standarder sætter revisor bedre i stand til at opfylde sit ansvar. RS 315 giver bedre vejledning til, hvordan revisor skal opnå kendskab til de virksomheder, der skal revideres. Efter RV 1 skal revisor ud fra risikomodellen planlægge revisionen. Efter RS 315 og 330 skal revisor fokusere på generelle og konkrete risici, som afdækkes ved generelle og konkrete revisionshandlinger. Risikomodellen er dermed ikke længere eksplicit indarbejdet i processtandarderne. Denne udvikling diskuteres senere i projektet efter analysen af Aalborg DH.

⁴⁵ RS 700 afsnit 37-40

En følge af processtandarderne er, at revisors ansvar er blevet præciseret, idet standarderne er blevet mere omfattende. Risikomodellen er stadig at finde i processtandarderne, da der er omtale af iboende risici og kontrolrisici. Forskellen i forhold til RV 1 er, at vejledning til forståelse af disse risici er bedre. Efter RV 1 skulle revisor fokusere på væsentlige poster og derefter vurdere risikoen for væsentlig fejlinformation. Ifølge processtandarderne skal revisor først identificere risici og derefter vurdere risikoen for væsentlig fejlinformation. Processtandarderne fokuserer dermed på konkrete risikoforhold i detaljer i virksomhedens forhold, mens RV 1 fokuserede på risikoen forbundet med væsentlige poster og forhold.

Retningslinierne for revisors rapportering findes flere steder i reguleringen. I RL er der ikke nævnt meget om kravene til revisors rapportering, dog er der i kommentarerne lidt vejledning, se umiddelbart nedenfor. RL henviser til RS 700, så det må formodes at der er overensstemmelse herimellem. I Erkl.bek. omtales kravene til revisors rapportering mere uddybende end i RL, men det er i RS 700 og UR 2004-1 der findes egentlig vejledning til revisor. Det er naturligt, at der ikke er megen vejledning i en bekendtgørelse, men det er usædvanligt, at der er lavet en yderligere vejledning til RS 700. UR 2004-1 giver et godt overblik over de situationer, hvor revisor skal modificere sin påtegning, men egentlig kunne den information være indeholdt i RS 700, således at revisor ikke skal lede så mange steder efter vejledning.

5 Going concern

Going concern har længe været en af de grundlæggende forudsætninger for årsrapporten, hvilket i 1981 resulterede i udarbejdelse af RV 6. Standarden har siden været udsat for diskussion, men har ikke ændret sig i væsentligt omfang. Vejledningen fra 1981 blev ajourført i 1997, og blev i 2004 erstattet af RS 570. De begrænsede ændringer siden den første udgave ses bl.a. ved, at FSR ikke har fundet det nødvendigt at udarbejde et nyt fagligt notat vedrørende RS 570. I dette kapitel omtales den gældende regulering, herunder lov, bekendtgørelser og RS'er på området going concern. Derefter omtales forskning inden for henholdsvis konkursprognoser og kvalitative symptomer på konkurs. Sidstnævnte er ikke en del af revisors ansvar, men det er relevant, idet metoderne kan hjælpe revisor til at underbygge/afkræfte going concern forudsætningen, ligesom de kan inspirere til udvikling af RS'er.

Revisors ansvar i forbindelse med going concern fremgår af retskilderne i nedenstående tabel.

Tabel 5-1		Retskilder vedrørende going concern				
	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	
	2002	2003	2004	2005	2006	
Love	Lov om Statsautoriserede Revisorer (1998)	Lov om Statsautoriserede Revisorer (1998)	Revisorloven (sep. 2003)	Revisorloven (sep. 2003)	Revisorloven (sep. 2003)	
Bekendtgørelser	Erklærings-bekendtgørelsen	Erklærings-bekendtgørelsen	Erklærings-bekendtgørelsen (aug. 2003)	Erklærings-bekendtgørelsen (dec. 2004)	Erklærings-bekendtgørelsen (dec. 2004)	
Revisionsstandarder	RV 6 (1997)	RV 6 (1997)	RV 6 (1997) RS 570 (juli 2004)	RS 570 (juli 2004)	RS 570 (juli 2004)	

Som det ses af ovenstående tabel, kom der i 2004 en ny RS, som erstattede RV 6 (1997), hvilket dog som nævnt ovenfor ikke resulterede i væsentlige ændringer i revisors ansvar.⁴⁶ Selv om standarden først trådte i kraft for regnskabsår, der begyndte 1. juli 2004 eller senere, blev tidligere anvendelse anbefalet. På baggrund heraf, har vi valgt at redegøre for revisors ansvar i forhold til vurderingen af en virksomhed som going concern med udgangspunkt i RS 570. Det følgende er struktureret med udgangspunkt i lovhierarkiet.

⁴⁶ [http://www.fsr.dk/41256B0500435720/no/01001701/\\$File/REVU%20samlet%20A.pdf](http://www.fsr.dk/41256B0500435720/no/01001701/$File/REVU%20samlet%20A.pdf)

5.1 Love og bekendtgørelser

5.1.1 Årsregnskabsloven

Going concern er en grundlæggende forudsætning i Årsregnskabslovens begrebsramme, jf. ÅRL § 13, stk. 1, nr. 4, dvs. at medmindre andet er nævnt i årsrapporten, forudsættes en virksomhed at opfylde going concern forudsætningen. Det er ledelsens ansvar, at foretage en vurdering af, hvorvidt virksomheden kan anses som going concern. I ÅRL § 77 omtales kravene til indholdet af ledelsesberetningen for virksomheder i klasse B. Af bemærkningerne til ÅRL fremgår det, at eventuelle problemer i forhold til virksomhedens fortsatte drift indtruffet efter balancedagen, skal omtales i ledelsesberetningen under betydningsfulde hændelser efter regnskabsårets afslutning. Regnskabsvejledning 12 "Ledelsens årsberetning" tilføjer, at væsentlig usikkerhed om virksomhedens muligheder for at fortsætte som going concern skal fremgå af beretningen, ligesom der skal redegøres for de foranstaltninger, der er eller planlægges foretaget. Der skal også oplyses om eventuelle forudsætninger, der skal opfyldes, for at virksomheden kan fortsætte driften. Derudover skal beretningen omtale særlige ikke-almindelige risici, når de har væsentlig betydning for udviklingen i og vurderingen af virksomhedens økonomiske aktiviteter. I den forbindelse nævnes afhængighed af særlige kreditaftaler og afhængighed af større leverandører og kunder som eksempler.⁴⁷ Revisors ansvar er at vurdere om årsrapporten herunder ledelsesberetningen giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver, passiver og resultat. Det vurderes om årsrapporten opfylder lovens krav til præsentation og oplysning.

ÅRL indeholder ikke vejledning eller krav til ledelsen med hensyn til, hvordan going concern forudsætningen vurderes. I kommentarerne til ÅRL nævnes det kun, hvordan virksomheden efterfølgende skal forholde sig, når forudsætningen er vurderet til at være opfyldt. Virksomheden kan heller ikke finde vejledning i en separat standard, da der ikke er udarbejdet en sådan. Regnskabsvejledning 1 pkt. 44-46 indeholder vejledning i forbindelse med going concern. Heraf fremgår det, at årsrapporten skal udarbejdes på going concern basis, medmindre virksomheden ønsker at træde i likvidation eller bringe virksomhedens aktiviteter til ophør. Som baggrund for vurderingen skal ledelsen bedømme faktorer som nuværende og forventet lønsomhed, evne til at opfylde forpligtelser og opnåelse af alternative finansieringskilder.⁴⁸ I Regnskabsvejledning 4

⁴⁷ Regnskabsvejledning 12 afsnit 24-26 og 57-58

⁴⁸ RV 1 afsnit 46

nævnes endvidere indikatorer som forringelse af driftsresultat og finansielle stilling.⁴⁹ Eftersom det er ledelsens ansvar at vurdere going concern forudsætningen er der begrænset vejledning til hvordan denne vurdering skal foretages i praksis. En bedre vejledning til ledelsen vil resultere i bedre overvejelser og dermed en grundigere vurdering af going concern, hvilket giver revisor et bedre vurderingsgrundlag, når forudsætningens relevans skal efterprøves.

5.1.2 Revisorloven

Going concern fremgår ikke direkte af RL, men i kommentarerne hertil findes enkelte steder omtale af going concern. I kommentarerne til RL § 10, stk. 4 fastslås det, at revisor skal overbevise sig om, at going concern forudsætningen er rimelig i det konkrete tilfælde. Er den ikke det, og er problemet ikke tilstrækkeligt omtalt i årsrapporten, skal revisor tage forbehold. Revisor skal tage stilling til, om der oplyses tilstrækkeligt, om oplysningerne er korrekte og fyldestgørende og ikke for positive. Er omtalen af usikkerheden tilstrækkelig, skal revisor afgive supplerende oplysning i påtegningen, når der er mulig usikkerhed om virksomhedens fortsatte drift.⁵⁰ Kommentarerne henviser i øvrigt til RS 700, som uddyber bestemmelserne i RL. Ved vurderingen af going concern forudsætningens relevans, er der særlig fokus på indholdet af ledelsesberetningen. Når revisor tvivler på going concern forudsætningens relevans, skal ledelsen underrettes. Kan revisor herefter overbevise ledelsen om, at usikkerheden skal omtales i ledelsesberetningen, jf. ÅRL § 77, er en supplerende oplysning tilstrækkelig, for at revisor har opfyldt sit ansvar, såfremt revisor på baggrund af ledelsens redegørelse og yderligere dokumentation vurderer, at forudsætningen er relevant. En supplerende oplysning er ikke så alvorlig for virksomheden som et eventuelt forbehold, som påvirker revisors konklusion.

5.1.3 Erklæringsbekendtgørelsen

I Erkl.bek. § 6, stk. 1, nr. 5 fastslås det, at revisor, hvis han finder at going concern forudsætningen ikke er opfyldt, skal tage forbehold, hvis regnskabet er aflagt under forudsætning om fortsat drift. I § 7, stk. 2, nr. 3 bestemmes det, at revisor skal give supplerende oplysninger, hvis lovgivningen om regnskabsaflæggelse er overtrådt. Samme paragrafs stk. 3 fastslår, at supplerende oplysninger ikke må erstatte et forbehold. Lovgivningen om regnskabsaflæggelse er overtrådt, hvis ledelsen har anvendt going concern forudsætningen på trods af, at virksomheden ikke har udsigt til at kunne fortsætte driften.

⁴⁹ Regnskabsvejledning 1 afsnit 11

⁵⁰ RL med kommentarer afsnit 72 s. 34-35

Erkl.bek. udtrykker rapporteringen af going concern problemer forskelligt fra RL. Et forbehold kræver ifølge RL, at anvendelse af forudsætningen er urimelig og ikke tilstrækkelig omtalt i ledelsesberetningen, mens Erkl.bek. kræver, at forudsætningen ikke er opfyldt og ikke tilstrækkeligt omtalt. Forudsætningen er ikke opfyldt, hvis virksomheden ikke kan fortsætte driften. Selv om formuleringerne adskiller sig fra hinanden, må det forudsættes, at betydningen er den samme. Samme ordlyd vil imidlertid gøre det mere klart, hvornår der skal tages forbehold og dermed sætte revisor bedre i stand til at opfylde kravene. Samme overvejelser gør sig gældende ved formuleringen af kravene til, hvornår der skal afgives en supplerende oplysning. I forhold til RL, er Erkl.bek. mere uddybende, idet der gives konkrete eksempler på, hvornår revisor skal modificere sin påtegning.

5.2 Revisionsstandarder

5.2.1 RS 570

RS 570 er en opdateret version af RV 6 fra 1981, og er den eneste standard, der uddyber en af ÅRL's grundlæggende forudsætninger. Standarden er i princippet en udførelsesstandard, idet den er en del af 500-serien, men indeholder ligeledes elementer af revisors planlægning og rapportering, hvilket efterfølgende belyses.

5.2.1.1 *Ledelsens contra revisors ansvar*

Revisionsstandarden indledes med en redegørelse for henholdsvis ledelsens og revisors ansvar⁵¹ i forbindelse med going concern. En af grundene til, at der gøres forholdsvis meget ud af at fastlægge ledelsens ansvar kan være, at der som nævnt ikke findes en regnskabsstandard på området. Det undrer os, at ledelsens ansvar bliver beskrevet i en standard, som ikke er tilegnet ledelsen. Beskrivelsen af ledelsens ansvar fylder 25 % af standarden. I stedet kunne der i højere grad være fokus på revisors ansvar og ikke på, hvad revisors ansvar ikke er.

Ledelsen skal tage hensyn til alle givne oplysninger om den overskuelige fremtid, og i det mindste for en periode på 12 måneder efter godkendelse af årsregnskabet, jf. Regnskabsvejledning 1, afsnit 45-46. Ledelsens skøn har altså en længere tidsmæssig horisont end revisors, som "kun" er 12

⁵¹ Ledelsens ansvar beskrives i afsnit 3-8 og revisors ansvar beskrives i afsnit 9-10

måneder fra balancedato. I november 2004 er Regnskabsvejledning 1 afsnit 46 ændret, så der er overensstemmelse til RS 570. Ledelsens ansvar er at foretage en detaljeret analyse af virksomheden og vurdere fremtidige begivenheder og herudfra tage stilling til, om regnskabet kan aflægges ud fra going concern forudsætningen. Såfremt virksomheden har en historik for overskudsgivende aktivitet og let adgang til finansieringskilder, kan ledelsen foretage bedømmelsen uden en detaljeret analyse.⁵² I RS 570 lægges der altså op til en aktiv vurdering fra ledelsens side, mens der i ÅRL ikke umiddelbart kræves samme vurderingsproces. Her er virksomheden going concern, såfremt der ikke er planer om at lukke, eller det er nødvendigt at lukke.

Revisors ansvar er at overveje hensigtsmæssigheden af ledelsens anvendelse af going concern forudsætningen og at overveje, hvorvidt der er væsentlig usikkerhed omkring virksomhedens evne til at fortsætte driften, som skal oplyses i regnskabet. Revisors ansvar modificeres, idet det fastslås, at revisor ikke kan se ind i fremtiden, og derfor er en påtegning uden henvisning til going concern usikkerheder ikke en garanti for virksomhedens evne til at fortsætte driften.⁵³ Denne modifikation må være mere målrettet til regnskabsbrugere end til revisor, da revisors umodificerede påtegning netop giver høj grad af sikkerhed for, at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation og ikke fuld sikkerhed.

Revisor skal både under planlægning, udførelse og rapportering overveje, hvorvidt ledelsens anvendelse af going concern forudsætningen er passende.⁵⁴ Eftersom RS 570 er en udførelsesstandard kan der sættes spørgsmålstegn ved, hvorfor dette aspekt kun bliver omhandlet i halvdelen af standarden. Resten af standarden har fokus på ledelsens ansvar og rapportering af going concern. Der bliver endvidere gået mere i dybden med ledelsens ansvar i forhold til going concern i RS 570 end i ÅRL og regnskabsstandarderne tilsammen. RS 570 har en opremsning af begivenheder eller forhold, der kan benyttes til vurdering af going concern, hvilket vil være udmærkede aspekter at inddrage i en regnskabsvejledning. På nuværende tidspunkt er en stor del af vejledningen på området samlet i RS 570, der jo er et revisionsværktøj. En opdatering af RS 570 burde endvidere indeholde flere aspekter, som revisor kan benytte til vurderingen af going concern.

⁵² RS 570 afsnit 3-7

⁵³ RS 570 afsnit 9-10

⁵⁴ RS 570 afsnit 2

5.2.1.2 Planlægning

I planlægningsfasen skal revisor overveje, om der er begivenheder eller forhold, der kan rejse væsentlig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. I afsnit 12 fastslås det, at revisor skal være opmærksom på sådanne forhold under hele revisionen. Identificeres sådanne forhold i planlægningsfasen, giver det mulighed for at drøfte det med ledelsen samt gennemgå planer og beslutninger i forbindelse hermed. Der er ikke megen vejledning at hente i RS 570 med hensyn til planlægningsfasen. Det er der derimod i de nye kernestandarder, RS 315 og RS 330, som trådte i kraft i december 2004, jf. kapitel 6. Heri uddybes kravene til revisors kendskab til virksomheden, ligesom væsentlige risici skal diskuteres i revisionsteamet for at gøre alle opmærksomme på disse. Med de nye processtandarder kan det diskuteres, hvor meget RS 570 bidrager yderligere til området. En opdatering af standarden må forventes, men dette er dog foreløbig ikke en del af IAASB's clarity project, jf. bilag B.

Revisor skal som nævnt vurdere ledelsens bedømmelse af virksomhedens evne til at fortsætte driften, og revisor skal tage samme periode i betragtning, som ledelsen har anvendt. Dækker ledelsens bedømmelse af virksomhedens evne til at fortsætte driften mindre end 12 måneder efter balancedagen, skal revisor anmode ledelsen om at forlænge den valgte periode til 12 måneder efter balancedagen. Ved vurderingen af ledelsens bedømmelse, som er en vigtig del af revisors overvejelser omkring going concern forudsætningen, overvejer revisor den proces, som ledelsen har fulgt ved udførelsen af bedømmelsen, de forudsætninger, bedømmelsen hviler på og ledelsens planer for fremtidige handlinger. Er der identificeret begivenheder eller forhold, som kan rejse væsentlig tvivl omkring virksomhedens evne til at fortsætte driften, udfører revisor yderligere revisionshandling. ⁵⁵

Med hensyn til tiden efter ledelsens bedømmelse, har revisor ikke noget ansvar for at planlægge handlinger ud over at anmode ledelsen om at søge tegn på begivenheder eller forhold, der rejser væsentlig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften ud over den periode, ledelsens bedømmelse dækker. ⁵⁶

⁵⁵ RS 570 afsnit 11-21

⁵⁶ RS 570 afsnit 22-25

5.2.1.3 Udførelse

I RS 570 afsnit 8 nævnes en række faktorer, både økonomiske og driftsmæssige forhold, som kan indikere, at going concern forudsætningen ikke er passende. Det understreges dog, at tilstedeværelsen af en eller flere af disse forhold ikke nødvendigvis betyder, at der er væsentlig usikkerhed omkring forudsætningen. Væsentlig usikkerhed forklares i afsnit 31 som værende til stede, når den potentielle effekt af usikkerheden er af en størrelsesorden, der efter revisors vurdering nødvendiggør klar oplysning om arten og følgerne af usikkerheden, for at regnskabsaflæggelsen ikke bliver misvisende.

Er der identificeret begivenheder eller forhold, der rejser væsentlig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften skal revisor:

1. Gennemgå ledelsens planer for fremtidige handlinger.
2. Indsamle tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis gennem revisionshandling. Revisor vurderer selv, hvad der er nødvendigt.
3. Opnå skriftlige udtalelser fra ledelsen vedrørende fremtidige handlinger.⁵⁷

En af de handlinger, der nævnes som værende relevant i denne forbindelse, er bekræftelse af eksistensen, lovgydigheden og retskraften af aftaler med tilknyttede virksomheder og tredjeparter om at yde eller opretholde finansiel støtte og vurdering af sådanne parters økonomiske evne til at tilføre yderligere likviditet.⁵⁸

Udførelsesdelen i RS 570 bidrager med gode overvejelser, men der kan sættes spørgsmålstegn ved, hvorfor indikatorerne i afsnit 8 er placeret under ledelsens ansvar. Der burde også på dette område være større fokus på, hvad revisor skal være opmærksom på, når going concern forudsætningen skal vurderes. RS 570 bidrager stadig med få elementer, som ikke direkte er omtalt i de nye processtandarder.

5.2.1.4 Rapportering

Omtalen af revisors rapportering udgør 1/4 af RS 570, hvilket er meget i forhold til, at der er tale om en udførelsesstandard. Omtalen svarer til RS 700 "Revisionspåtegninger på regnskaber", hvor

⁵⁷ RS 570 afsnit 26

⁵⁸ RS 570 afsnit 28

der er redegjort for de krav, der stilles til påtegningen. De retningslinier, der er i RS 570 vedrører kun going concern, hvorimod RS 700 giver retningslinier for revisors påtegning i ”alle” situationer, hvorfor RS 570 bidrager med yderligere vejledning, idet revisors mindes om, hvad det er, der skal tages stilling til. Konkluderer revisor, at der er væsentlig usikkerhed om going concern forudsætningen, skal der gives supplerende oplysning, såfremt der er tilstrækkelige oplysninger om usikkerheden i regnskabet. Er der ikke tilstrækkelige oplysninger i regnskabet, tager revisor enten forbehold eller giver en afkræftende konklusion. Er forudsætningen ikke relevant, afgives der under alle omstændigheder en afkræftende konklusion. Vil ledelsen ikke udvide eller udføre sin bedømmelse, skal revisor overveje, om påtegningen skal modificeres pga. begrænsning i revisionens omfang.⁵⁹

Tabel 5-2 Modificeret revisionspåtegning ifølge RS 570			
	Tilstrækkeligt oplyst	Utilstrækkeligt oplyst	Forudsætning ikke Relevant
Væsentlig usikkerhed om going concern forudsætningen	Supplerende oplysning	Forbehold eller Afkræftende konklusion	Afkræftende konklusion

I forhold til Erkl.bek. skal revisor tage forbehold, når det vurderes, at forudsætningen ikke er opfyldt. Ifølge RS 570 skal revisor give afkræftende konklusion, når forudsætningen ikke er relevant. Det er uklart, hvad forskellen er på de to formuleringer – ikke opfyldt og ikke relevant. I UR 2004-1 kræves i overensstemmelse med RS 570 og RS 700, at der skal gives en afkræftende konklusion, hvis forudsætningen ikke er relevant. Efter vores opfattelse er der ikke en klar forskel på ikke opfyldt og ikke relevant, hvilket medfører at revisors ansvar ikke er klart defineret i forhold til rapporteringen, jf. bilag I.

5.2.2 RS 260

Revisor skal kommunikere forhold af ledelsesmæssig interesse, der viser sig ved revisionen af regnskabet og kommunikere disse til den øverste ledelse. Sådanne forhold kan være væsentlige usikkerheder, der vedrører begivenheder og omstændigheder, der kan medføre væsentlig tvivl om virksomhedens mulighed for at fortsætte driften. Kommunikation mellem revisor og ledelse kan ikke træde i stedet for en modificeret påtegning af regnskabet.⁶⁰ Som tidligere nævnt er der her

⁵⁹ RS 570 afsnit 32-38

⁶⁰ RS 260 afsnit 11 og 18

mulighed for at ledelsen i tide kan foretage forebyggende foranstaltninger og på den måde eventuelt undgå at komme i yderligere økonomiske vanskeligheder.

5.3 Forskning

Mange har gennem tiden beskæftiget sig med forudsigelse af konkurs samt kvalitative og kvantitative indikatorer på going concern problemer. Efter vores opfattelse kan nogle af disse forskeres resultater med fordel anvendes af revisor i forbindelse med revisionen. Vi har valgt at omtale Altman og Argenti, som beskæftigede sig med henholdsvis konkursprognoser og årsagerne til konkurs, da vi på den måde får inddraget både kvantitative og kvalitative elementer. Altman beskæftigede sig med konkursprognoser, dvs. matematiske modeller, der kunne forudsige konkurs. Argenti beskæftigede sig derimod med årsagerne til virksomheders konkurs. Der er flere forskere, der kunne omtales her, men vi har valgt Altman og Argenti, da de regnes som foregangsmænd inden for hver deres retning.⁶¹

5.3.1 E. I. Altmans konkursnøgletalsmodel

Formålet med denne model er at finde frem til et nøgletal, som kan forudsige en virksomheds konkurs. Der tages udgangspunkt i de offentliggjorte regnskaber. Modellen er altså ikke udarbejdet til revisorer, men til virksomhedens interessenter, så de kan opdage symptomerne på en truende konkurs og trække sig ud af virksomheden inden de rammes af økonomiske tab. Dermed er modellen også velegnet, når revisor skal vurdere, hvorvidt going concern forudsætningen er relevant ved revisionen af årsrapporter.

Altmans samlede konkursnøgletal til forudsigelse af konkurs kaldes Z-score og består af enkelte nøgletal, der er vægtet og derefter samlet til et nøgletal (diskriminantanalyse).⁶²

$$Z = 0,012X_1 + 0,014X_2 + 0,033X_3 + 0,006X_4 + 0,999X_5$$

Hvor

- X_1 = Arbejdskapital/Samlede aktiver
- X_2 = Reserver/Samlede aktiver
- X_3 = Resultat før renter og skat/Samlede aktiver
- X_4 = Markedsværdi af egenkapital/Bogført værdi af samlet gæld
- X_5 = Omsætning/Samlede aktiver.

⁶¹ Laursen, Jan Bjørn (1995), s. 35 og 41

⁶² Laursen, Jan Bjørn (1995), s. 35f

Er Z-scoren større end 3, er virksomheden ikke i fare. Først når scoren er mindre end 1,8, er der stor fare for, at virksomheden vil komme i vanskeligheder. Er scoren mellem 1,8 og 2,7 er der risiko for at virksomheden vil gå konkurs inden for to år.⁶³

Modellen blev udarbejdet på baggrund af 66 virksomheder, hvoraf 33 var gået konkurs, og var den kombination af nøgletal, der bedst adskilte de to grupper. 63 af virksomhederne blev korrekt klassificeret. Senere blev modellen testet på virksomheder, der var gået konkurs og virksomheder, der havde haft økonomiske vanskeligheder. Her blev henholdsvis 96 % og 79 % korrekt klassificeret.⁶⁴ Altman konkluderede senere, at modellerne ikke skal anvendes som den eneste kilde til forudsigelse af konkurs, men at de stadig er brugbare som et screening-værktøj.⁶⁵

Modellerne har igen senere været afprøvet i praksis, hvilket har vist, at ca. 70 % af de konkursramte virksomheder blev klassificeret som konkurstruede.⁶⁶ Modellerne skal derfor kun bruges som et vejledende værktøj, og revisor skal ikke basere sine konklusioner om årsrapporten på resultatet af en prognosemodel. Det kan så diskuteres, om det er hensigtsmæssigt at udføre denne analyse, når W.H. Beaver i 1966 i sin undersøgelse af 158 virksomheder konkluderede, at nøgletallet pengestrømme fra drift/Samlet gæld i 90 % af tilfældene klassificerede virksomhederne korrekt.⁶⁷

Desuden skal man huske på, at det jo netop er matematiske modeller, som ikke tager højde for de kvalitative forhold i virksomheden. Jan Bjørn Laursen kritiserer modellerne for at være baseret på historiske data (regnskaber), idet man skal være forsigtig med at lægge for meget fremtid ind i historiske data.⁶⁸ Det er en forståelig og måske overflødig kritik, for hvad skal man ellers anvende til prognoser? Prognoser er netop et forsøg på klarlægning af et fremtidigt forløb, hvor der selvfølgelig er usikkerheder knyttet til de forudsætninger som anvendes ved matematiske modeller. Så længe revisor/interessenter ikke anvender modellerne som det ultimative redskab til forudsigelse af konkurs, kan det være et nyttigt værktøj. Fordelen ved disse modeller er, at der tages udgangspunkt i årsrapporten, hvilket gør dem anvendelige for alle og ikke kun de personer, der har et indgående kendskab til virksomheden. Konklusionen må være, at modellerne kan anvendes, hvor

⁶³ <http://www.creditguru.com/CalcAltZ.shtml>.

⁶⁴ Christensen, John m.fl. (2003), s. 329f

⁶⁵ Altman, E. I. (1982), s. 4-19

⁶⁶ Laursen, Jan Bjørn (1995), s. 37

⁶⁷ Christensen, John m.fl. (2003), s. 329

⁶⁸ Laursen, Jan Bjørn (1995), s. 37

revisor er i tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften, men resultatet alene skal ikke være begrundelse for indholdet af revisionspåtegningen.

5.3.2 John Argentis "List of lists"

Argenti forsøgte at klarlægge årsagerne til konkurs og dermed forudsige konkurs, hvilket var formålet med hans bog "Corporate collapse – the causes and symptoms". I sin fremstilling sammenholder han de synspunkter og lister, som var udgivet på det tidspunkt (1968) og samler det i en "List of Lists". Han opstillede 12 hovedelementer, der kan opstilles i kronologisk rækkefølge:

*"If the **management** of a company is poor then two things will be neglected: the system of **accounting information** will be deficient and the company will not respond to **change**. (Some companies, even well-managed ones, may be damaged because powerful **constraints** prevent the managers making the responses they wish to make.) Poor managers will also make at least one of three other mistakes: they will **overtrade**; or they will launch a **big project that goes wrong**; or they will allow the company's **gearing** to rise so that even **normal business hazards** become constant threats...The following symptoms will appear: certain **financial ratios** will deteriorate but, as soon as they do, the managers will start **creative accounting** which reduces the predictive value of these ratios and so lends greater importance to **non financial symptoms**. Finally the company enters a characteristic period in its **last few months**."*⁶⁹

De første otte er årsager til konkurs, hvorefter de efterfølgende elementer er symptomer.

5.3.2.1 De 12 hovedelementer

Ledelsen

Der er stor enighed blandt forskere om, at ledelsen er en vigtig faktor, og at dårlig ledelse ofte er hovedårsagen til virksomheders konkurs.⁷⁰ Argenti opdeler dette vigtige element i seks underpunkter (defekter), som man skal være opmærksom på ved vurderingen af en virksomhed. Dårlig ledelse danner grundlaget for, at Argenti's øvrige elementer kan eksistere i en virksomhed, jf. ovenstående kronologiske rækkefølge. Er alle seks ledelsesdefekter til stede, indikerer det, at virksomheden i stor fare for at komme i økonomiske vanskeligheder. Det er vigtigt, at der kun er

⁶⁹ Argenti, John (1976), s. 121f – egen fremhævning

⁷⁰ Argenti, John (1976), s. 123

tale om indikatorer, idet mange virksomheder overlever, selv om ledelsen besidder de karakteristika, som Argenti nævner. Det giver dog revisor et godt værktøj til at vurdere ledelsen ud fra, hvilket bidrager til risikovurderingen.

Argenti taler om **one man rule**, altså et enmandsherske, hvor direktøren dominerer kollegaerne og træffer beslutninger uanset, at andre er imod dem. Der er tale om autokrater, som kan inddeles i overambitiøse autokrater, som er farlige for virksomheder, og autokrater med et normalt ønske om at præstere. Den overambitiøse leder sørger for, at de øvrige fem defekter er til stede, for på den måde at vedligeholde sin dominans i virksomheden. Argenti skelner mellem små virksomheder, som består af f.eks. en mand og hans kone og virksomheder, hvor lederen dominerer hele virksomheden. I Danmark er der ofte tale om små virksomheder, som er ledet af få personer. Dette er ikke i sig selv en indikator på økonomiske vanskeligheder, da langt de fleste er ledet af kompetente personer. Det vigtige er, om der er tale om den overambitiøse leder, der selv træffer alle beslutninger vedrørende virksomheden – ofte uden hensyn til øvrige medarbejders forslag og holdninger.

En anden ledelsesdefekt er **non-participating board**. Hvis bestyrelsen ikke har nogen anelse om, hvad der foregår i virksomheden, og kun deltager i diskussionen, når den drejer sig om netop deres interesseområde, er der risiko for, at symptomerne på konkurs overses eller opdages for sent. Bestyrelsen kan endvidere indeholde en ledelsesdefekt, hvis der er tale om en ubalanceret ledelse. Dette benævner Argenti som **unbalanced top team**, hvor denne risiko indebærer, at ledelsen er sammensat af personer indenfor samme faggruppe. Hvis topledelsen/bestyrelsen ikke rummer et bredt spektrum af faggrupper, f.eks. økonomi, organisation, teknologi, human ressource osv., er der en risiko for, at nye trusler dukker op uden at blive bemærket af virksomheden. I større virksomheder kan bestyrelsens medlemmer være spredt over flere lande, hvilket i sig selv er en risiko for at den øverste ledelse ikke altid har indsigt i virksomhedens forhold. Det må dog antages at bestyrelsesmedlemmer i større virksomheder er mere bevidste om sit ansvar som bestyrelsesmedlem. I de små virksomheder er der ikke i samme grad fokus på bestyrelsens opgaver idet bestyrelsesarbejdet ofte betragtes som en fritidsinteresse.

Selv et velfungerende økonomisystem kan være værdiløst, hvis ikke økonomifunktionen er repræsenteret i bestyrelsen, idet der ikke er nogen til at forklare den information, som systemet genererer. **Weak finance function** er dermed et resultat af en ubalanceret ledelse.

Lack of management depth er endnu en ledelsesdefekt. Argenti er dog ikke overbevist om, at dette punkt er en brugelig indikator på konkurs eller økonomiske problemer. Desuden er det svært for udenforstående at vurdere, hvornår der mangler dybde i ledelsen, hvorfor det heller ikke er en brugbar indikator.

Den sidste defekt er **chairman-chief executive**, som ifølge Argenti er den vigtigste faktor. Bestyrelsesformanden er dermed også den administrerende direktør, hvilket er let at se, da det fremgår af virksomhedens organisationsplan. Den øverste direktør er ikke ansvarlig overfor nogen på samme måde, som hans underordnede er ansvarlig overfor ham. Dette er ofte en følge af, at der er tale om et enmandsherske, hvor bestyrelsen er ikke deltagende. Egentlig er den øverste direktør ansvarlig overfor aktionærerne/anpartshaverne, men da de ikke længere har stor indflydelse, bliver den øverste direktør ofte ansvarlig over for sig selv. Nogle gange går det godt, andre gange går det galt, da der ikke længere er nogen over ham til at advare eller rådgive ham.⁷¹

Regnskabsinformation

En dårlig ledelse negligerer ifølge Argenti ofte regnskabsinformationen. Problemet her er, at dårlig regnskabsinformation medfører, at ledelsen er uvidende om virksomhedens problemer. Dette punkt opdeles i fire defekter:

- budgetkontrol
- pengestrømsprognoser
- omkostningssystem
- værdiansættelse af aktiver

I dårligt ledede virksomheder anvendes budgetter og budgetkontrol ikke tilstrækkeligt, hvilket medfører, at ledelsen ikke ved, om virksomheden går godt eller dårligt. Samme problematik gør sig gældende ved pengestrømsprognoser. Ved manglende omkostningssystem opstår der en risiko, hvis

⁷¹ Argenti, John (1976), s. 123ff

virksomheden ikke ved, hvad det koster at producere produkterne, hvilken betydning et fald eller en stigning i omsætningen har for overskuddet eller hvilke aktiviteter, der skaber overskud/underskud. Argenti anser også værdiansættelse af aktiver som en årsag, da det er svært at værdiansætte aktiver bl.a. på grund af regnskabsreglerne. Værdiansættelsen kan også ses som et symptom, da ledelsen i en virksomhed med problemer vil være fristet til at overvurdere sine aktiver.⁷² Der er tale om interne forhold, som er svære at vurdere på baggrund af årsrapporten, derfor må regnskabsbrugerne kunne stole på, at revisor har undersøgt de underliggende forhold.

Forandring

Her tænkes på store forandringer, som rammer virksomhedens kerne. Disse forandringer kan inddeles i konkurrencemæssige, politiske, økonomiske, sociale og teknologiske forandringer. Risikoen i dårligt ledede virksomheder er, at forandringen ikke bemærkes eller at ledelsen ikke reagerer korrekt på forandringen.⁷³

Begrænsninger

Risikoen her er, at begrænsningerne bliver så omfattende, at virksomheden ikke kan reagere optimalt på ovennævnte forandringer. Begrænsningerne opstår, når forskellige interessenter stiller krav for hver især at opnå sit eget mål. Argenti nævner tre grupper, som er magtfulde: medierne, fagforeninger/forbrugerorganisationer samt regeringen. Ifølge Argenti kan disse tre grupper true selv en god ledelse, hvis deres virksomhed skulle være uheldig at komme i en af de tre gruppers søgelys.⁷⁴ I dag er det ofte medierne, der kan begrænse virksomheder, idet medierne beslutter, hvilke sider af virksomhederne, der sættes fokus på.

Overtrading

Når en virksomhed udvider, skal der indskydes kapital i virksomheden i en rate tilsvarende udvidelsens rate. Dvs., at hvis virksomheden udvider hurtigere end den genererer pengestrømme fra driften, må den finansieres med fremmedkapital eller ved tilførsel af kapital fra investorer. Et af de tilfælde Argenti nævner er, at virksomhedens forsøg på at udvide øger omsætningen, men sker på bekostning af overskuddet. Hvis omsætningen øges hurtigere end overskuddet, finansieres udvidelsen med lånte penge, hvilket øger virksomhedens indkomst-gearing. Dette vil gøre

⁷² Argenti, John (1976), s. 126ff

⁷³ Argenti, John (1976), s. 128ff

⁷⁴ Argenti, John (1976), s. 130ff

bankforbindelsen mistænksom, hvilket igen vil føre til, at banken ikke vil forlænge/forhøje kreditten.⁷⁵

”Det store projekt”

Når et stort nyt projekt sættes i gang, er der risiko for, at omkostninger og tidsforbrug undervurderes eller indtægter overvurderes. Der er stor sandsynlighed for, at virksomheder, der domineres af en autokratisk leder, vil iværksætte et stort projekt. Hvis også regnskabsinformationen er mangelfuld, er der større sandsynlighed for, at prognoser for omkostninger, indtægter og tidsforbrug er forkerte. Lederen forsøger sandsynligvis ikke at rette fejlene, før det er for sent. Et stort projekt er f.eks. en fusion, en udvidelse, lancering af et nyt produkt eller en ny service eller et forskningsprogram.⁷⁶ Både i forhold til overtrading og et stort projekt er det vigtigt, at virksomheden får udarbejdet realistiske budgetter og benytter effektive økonomistyringssystemer.

Gearing

Forholdet mellem en virksomheds egenkapital og gæld kaldes gearing. Jo mere gæld, jo større gearing og jo større risiko. Det er Argentis tese, at dårlige ledelser har en tendens til at ”geare” deres virksomhed så meget, at den bliver sårbar overfor helt normale forretningsrisici.⁷⁷

Normale forretningsrisici

Økonomisk nedgang i samfundet, regeringen, skattelovgivningen eller ændrede leverandørforhold kan få en dårligt ledet virksomhed til at gå konkurs. Virksomheder med en kompetent ledelse betragter det som helt normale forretningsrisici og er forberedte på at håndtere dem, så de ikke bliver en trussel mod virksomheden.⁷⁸

Finansielle nøgletal

De finansielle nøgletal, mener Argenti, skal bruges som indikatorer på, om der er noget galt, ikke som en indikator på forestående konkurs. Ved at opstille en række nøgletal for en virksomhed over en årrække, kan man få en fornemmelse af normen i virksomheden, hvilket øger muligheden for at forudse fremtidige økonomiske problemer. Uanset hvor mange advarsler ledelsen får fra nøgletallene, vil alle, både internt og eksternt, undervurdere nøgletallenes budskab. Argenti nævner følgende tre svagheder ved nøgletal:

⁷⁵ Argenti, John (1976), s. 132f

⁷⁶ Argenti, John (1976), s. 133f

⁷⁷ Argenti, John (1976), s. 135f

⁷⁸ Argenti, John (1976), s. 137

1. Selv om nøgletal bliver dårligere over tid, er det ikke ensbetydende med, at virksomheden går konkurs.
2. Medmindre begge tal er udsat for samme inflationsrate, kan de ikke sammenlignes over tid.
3. Så snart ledelsen ser, at der er noget galt med virksomheden, begynder den kreative bogføring.

Argenti opstiller en liste på 16 nøgletal, heriblandt Altmans Z-score.⁷⁹ Nøgletallene skal være behjælpelige med at måle bevægelser på månedsbasis og vurderes derfor af Argenti til at være et udmærket værktøj. På trods af de nævnte svagheder kan nøgletallene sammen med en vurdering af kvalitative forhold, såvel interne som eksterne, give revisor et godt vurderingsgrundlag.

Kreativ bogføring

Argenti mener, at kreativ bogføring oftest er et symptom på konkurs og ikke en årsag. Topledelsen ved oftest før alle andre, at virksomheden er i vanskeligheder. De ved også, at hvis det bliver kendt af f.eks. bankforbindelsen, vil det være sværere at få øget/forlænget kreditten. Ejendomme opskrives, tab på debitorer reduceres osv. Til sidst må ledelsen ty til mere drastiske metoder for at få regnskaberne til at se bedre ud. Argenti oplister en række teknikker, der anvendes ved kreativ bogføring, som alle har til formål at få resultaterne til at se bedre ud, end de egentlig er. Når det står klart, at en virksomhed bevidst anvender kreativ bogføring, kan det antages, at virksomheden enten er meget bekymret for prisen på sine aktier, eller at den er ved at gå konkurs. Derfor er netop denne defekt et meget nyttigt symptom på en forestående konkurs. Det er dermed ifølge Argenti vigtigere at analysere regnskaber med henblik på at finde tegn på kreativ bogføring end at undersøge nøgletallenes udvikling. Ifølge Argenti er dette et af de mest pålidelige tegn på konkurs, hvilket senere er blevet bekræftet i forbindelse med mange nyere virksomhedskollaps, såsom Enron og Nordisk Fjer. Grunden til, at ledelsen tyer til kreativ bogføring, er at holde virksomheden i live, indtil den midlertidige krise er ovre. Det er altså som hovedregel ikke for at skjule økonomisk kriminalitet eller pga. personlig vinding. Det er Argentis påstand, at langt de fleste sunde virksomheder udarbejder retvisende regnskaber, som derfor er velegnede til nøgletalsanalyse, mens virksomheder i økonomiske vanskeligheder oftest forsøger at skjule sandheden ved at manipulere

⁷⁹ Argenti, John (1976), s. 137ff

regnskabet. Når det sker, bliver de ikke-finansielle symptomer vigtige i forbindelse med forudsigelse af konkurs.⁸⁰

Ikke-finansielle symptomer

Mange ikke-finansielle symptomer vil ligesom de finansielle symptomer kunne observeres i både virksomheder i vanskeligheder og andre virksomheder. Men nogle kendetegn kan være, at ledelsen ændrer adfærd (irritabel); kunderne mærker en dårligere service; leverandører mærker, at lagerbeholdninger holdes nede; medarbejdere mærker modstand mod lønforhøjelse; mindre overtidarbejde; revisor ser nøgletallene blive dårligere samt forsinkede betalinger. Der er altså mange interessenter, der vil kunne mærke forandringer, men det er svært for udenforstående at observere disse symptomer. Desuden vil interessenterne ikke hver for sig opfatte forandringerne som et tegn på økonomiske vanskeligheder, da ingen af dem, med undtagelse af ledelsen, har det fulde overblik over alle symptomerne.⁸¹

”De sidste par måneder”

Selv i den sidste periode vil ledelsen insistere på, at alt går godt i virksomheden. Al omtale af virksomheden vil blive dårligere og dårligere, leverandører forlanger kontant betaling og banken stopper for kredit. Denne periode er kendetegnet ved, at det nu er for sent at iværksætte en redningsplan.⁸²

5.3.2.2 Forløbet frem til konkurs

Argentis 12 defekter består af både årsager og symptomer. Forløbet frem til konkurs er forskelligt fra virksomhed til virksomhed, men kan opdeles i tre typiske forløb, som tilsammen dækker en meget stor procentdel af alle konkurser.⁸³

Den første type virksomhed opnår aldrig særligt gode resultater, før de går konkurs. Denne type konkurs er der ikke nogen særlig interesse for, da det er små og ofte uvæsentlige virksomheder. En anden type konkurs er virksomheder, der oplever en pludselig vækst og et ekstraordinært flot resultat, før det ligeså pludseligt går konkurs. Denne type konkurs er den mest interessante for medierne, og derfor den mest omtalte. Den sidste type af konkurs er virksomheder, der har

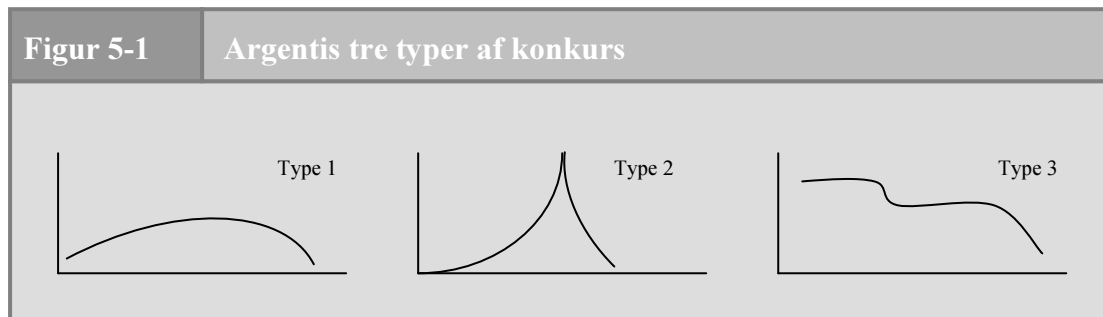
⁸⁰ Argenti, John (1976), s. 140ff

⁸¹ Argenti, John (1976), s. 144f

⁸² Argenti, John (1976), s. 145ff

⁸³ Argenti, John (1976), s. 149ff

eksisteret i årevis, før de delvis kollapser, dvs. resultaterne går fra over en årrække at være gode til at blive dårlige og dårligere. De kan holde et dårligt niveau i årevis, før det går hurtigt nedad bakke og ender med insolvens. Denne type er mest interessant for ledere, da der er tale om modne virksomheder med en kompetent ledelse.⁸⁴ Det er derfor interessant for ledere, at undersøge disse tilfælde for at blive i stand til at identificere advarselssignalerne.

5.4 Sammenfatning

Going concern er en grundlæggende forudsætning, som ledelsen har ansvar for at vurdere. Alligevel må det siges, at vejledning til denne vurdering i ÅRL og regnskabsstandarderne er mangelfuld. Der kan sættes spørgsmålstegn ved, hvorfor store dele RS 570 omhandler ledelsens ansvar og opremser indikatorer, der kan hjælpe ledelsen ved vurderingen af going concern. RS 570 er netop et værktøj til revisor ved revision af regnskaber og dermed de grundlæggende forudsætninger og ikke et værktøj til ledelsen. En regnskabsstandard til ledelsen med indikatorerne vil derfor være mere meningsfuld. Indikatorerne skal dog ikke fjernes fra revisionsstandarderne, da dette er et udmærket værktøj til revisor, når going concern forudsætningens relevans skal vurderes. Standardudstederne kunne overveje om, der burde være et bilag til RS 570, der går mere i dybden med indikatorerne. Argentis liste kan benyttes som et inspirationsværktøj, da det giver mulighed for at identificere risiciene tidligere, og iværksætte forebyggende foranstaltninger for at undgå økonomiske problemer.

RS 570 pålægger revisor at overveje, hvorvidt ledelsens anvendelse af going concern forudsætningen er hensigtsmæssig, men samtidig anføres det, at en blank påtegning ikke er en garanti for virksomhedens evne til at fortsætte driften. Grunden til dette er, at revisor ikke kan

⁸⁴ Argenti, John (1976), s. 151

forudse fremtidige begivenheder/forhold, hvilket jo også er rigtigt. Disse modifikationer er overflødige, da de ligger i begrebet høj grad af sikkerhed for at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Revisor skal give en supplerende oplysning, hvis der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften og denne usikkerhed er tilstrækkeligt omtalt i årsrapporten og revisor finder forudsætningen relevant. Er usikkerheden ikke tilstrækkeligt omtalt, skal revisor tage forbehold eller afgive en afkræftende konklusion. Begrebet ”væsentlig usikkerhed” kan være en årsag til, at revisor ikke ofte afgiver supplerende oplysninger angående going concern forudsætningen. Begrebet er uklart, og antyder, at revisor skal være næsten sikker på, at virksomheden ikke kan fortsætte. Dette vil sjældent være tilfældet, idet ledelsen måske ofte har en god forklaring på situationen eller kan forsikre, at det kun er midlertidigt. Desuden kan en supplerende oplysning skade virksomheden, da den vil få sværere ved at opnå nødvendige lån eller finde nye investorer. Revisor står derfor i en meget svær situation, idet han er klemt mellem sin kunde, som han gerne vil beholde, og sin rolle som offentlighedens tillidsrepræsentant. Revisor må derfor efterprøve ledelsens forklaringer f.eks. ved at få bekræftet finansieringstilsagn og gennemgå budgetter. Derudover vil virksomhedens historik og revisors kendskab til virksomheden kunne underbygge/afkræfte troværdigheden af ledelsens udsagn. Revisor må altså på baggrund af yderligere handlinger opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, som kan understøtte en konklusion.

Reguleringen med hensyn til rapportering er lidt uklar, idet RL, Erkl.bek., RS 700, RS 570 og UR 2004-1 alle indeholder krav hertil. Som nævnt i kapitel 4 er der overensstemmelse mellem RS 700 og UR 2004-1. RS 570 er i overensstemmelse med disse, idet den blot uddyber going concern i forhold til RS 700. I forhold til UR 2004-1 indeholder RS 570 ikke meget nyt. Sammenholdes RS 570, RS 700 og UR 2004-1 med RL og Erkl.bek. bliver kravene til revisors rapportering uklare. Her anvendes forskellige begreber, og det er ikke klart, om der er overensstemmelse. Idet kommentarerne til RL henviser til RS 700, må det antages, at der er overensstemmelse herimellem. Tilbage står Erkl.bek., som falder lidt udenfor, da der anvendes andre begreber, som ikke umiddelbart stemmer overens med den øvrige regulering.

6 Besvigelser

Formålet med revisionen og dermed revisors ansvar i forbindelse med besvigelser har både internationalt og nationalt været svingende. I henhold til responsum nr. 429 af 9. januar 1965 var formålet med revisionen på daværende tidspunkt ikke at afsløre besvigelser, da omkostningerne herved blev vurderet til at være uoverkommelige. I RV 1, der omhandler grundlæggende principper for revisionen, var formålet i 1970'erne ikke at forhindre eller opklare besvigelser og andre uregelmæssigheder. Revisor skulle dog være opmærksom på, at sådanne kunne forekomme. I nutidig praksis er besvigelser kommet mere i fokus grundet flere skandaler, der har præget branchen og dermed reguleringen på regnskabs- og revisionsområdet. I nærværende kapitel bliver den nugældende regulering på området gennemgået.

Nedenstående tabel viser, hvilken regulering der er relevant for dette kapitel. RL trådte i kraft september 2003 og erstatter lov om statsautoriserede revisorer og lov om registrerede revisorer. Erkl.bek. har ligeledes været under revision, hvilket ikke har medført væsentlige ændringer i forhold til besvigelser. RS 240 har ændret sig væsentligt i forhold til RV 21 som følge af den internationale udvikling, hvor fokus på besvigelser har medført en mere omfattende standard på området.

Tabel 6-1 Retskilder vedrørende besvigelser						
	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	
	2002	2003	2004	2005	2006	
Love	Lov om Statsautoriserede revisorer (1998) Årsregnskabsloven	Lov om Statsautoriserede revisorer (1998) Årsregnskabsloven	Revisorloven (sep. 2003) Årsregnskabsloven	Revisorloven (sep. 2003) Årsregnskabsloven	Revisorloven (sep. 2003) Årsregnskabsloven	
Bekendtgørelser	Erklæringsbekendtgørelsen	Erklæringsbekendtgørelsen	Erklæringsbekendtgørelsen (aug. 2003)	Ny Erklæringsbekendtgørelse (dec. 2004)	Ny Erklæringsbekendtgørelse (dec. 2004)	
Revisionsstandarder	RV 21 (1999)	RS 240 (2003)	RS 240 (2003)	RS 240 (2003)	RS 240 (Ajourført)	
		RS 250 (2003)	RS 250 (2003)	RS 250 (2003)	RS 250 (2003)	
	RS 700 (dec. 2002)	RS 700 (dec. 2002)	RS 700 (dec. 2002)	RS 700 (2005)	RS 700 (2005)	

I dette projekt fokuseres der som nævnt på de seneste to regnskabsår for Aalborg DH, hvor mediebevågenheden netop har omhandlet emner med relation til besvigelser. Den praktiserende revisor i Aalborg DH har dermed primært skullet følge den nye RL. Der henvises til paragraffer i den nugældende Erkl.bek., da der som nævnt ikke har været væsentlige ændringer for området besvigelser. Som det ses af ovenstående tabel, er RS 240 gældende i de sidste to regnskabsår, og der fokuseres derfor kun på denne standard.

Nærværende kapitel følger samme strukturering som forrige kapitel og opbygges på baggrund af lovhierarkiet.

6.1 Love og bekendtgørelser

6.1.1 Revisorloven

Som nævnt i kapitel 4 er RL en rammelov, og der bliver derfor ikke gået i dybden med, hvordan revisionen skal gribes an. Der henvises blot til, at Erhvervs- og selskabsstyrelsen kan fastsætte nærmere regler for udførelse af revisionsarbejder. Ifølge kommentarerne til RL skal revisionen ikke tilrettelægges med direkte sigte på at afdække ulovligheder. Baggrunden herfor er, at revisionen ellers vil blive alt for bekostelig, og det vurderes, at det ikke vil give regnskabsbruger en yderligere nytte. Formålet med revisionen er hovedsageligt at vurdere årsrapportens udsagn.⁸⁵ Dette er rimeligt, når det tages i betragtning, at størsteparten af de danske virksomheder ikke er involveret i besvigelser, der væsentlig påvirker årsrapporten.

Revisor skal som nævnt ifølge RL § 10, stk. 4 forsyne det reviderede regnskab med en påtegning og føre en revisionsprotokol, som begge er redskaber i forbindelse med revisors rapportering. RL går endvidere i dybden med, hvornår revisor i forhold til besvigelser skal reagere og gøre brug af revisionsprotokollen, jf. RL § 10, stk. 5:

*”Indser en virksomheds revisor, at et eller flere medlemmer af virksomhedens ledelse begår eller har begået økonomiske forbrydelser i tilknytning til udførelsen af deres erhverv og har revisor en **begrundet formodning** om, at forbrydelsen vedrører betydelige beløb eller i øvrigt er af grov karakter, skal revisor straks underrette hvert*

⁸⁵ RL med kommentarer punkt 72 h

enkelt medlem af ledelsen herom. Underretningen indføres altid i revisionsprotokollen.”⁸⁶

Revisor pålægges således en handlingspligt i forbindelse med grov økonomisk kriminalitet. Juridisk tales der om objektive og subjektive krav, der skal være opfyldt for at en paragraf i f.eks. STRL kan gøres gældende. Der skal være tale om en forbrydelse vedrørende betydelige beløb eller som i øvrigt er af grov karakter. I kommentarerne til RL henvises der til grove formueforbrydelser, som underslæb, mandatsvig, bedrageri, databedrageri, skyldnersvig og skattesvig.⁸⁷ Fremhævelserne i ovennævnte udgør mere subjektive krav – indser og begrundet formodning – som revisor selv skal tage stilling til. Der skal i den forbindelse være tale om dokumenterbart materiale eller faktisk viden, der underbygger revisors mistanke, og som medfører, at revisor vurderer det som klart mest sandsynligt, at der foreligger en økonomisk forbrydelse.⁸⁸ Det kan for revisor være svært at vurdere, om der er tale om en grov formueforbrydelse, da revisor ikke er uddannet inden for det juridiske område. Der kan derfor være tilfælde, hvor revisor skal søge juridisk bistand for at kunne vurdere, om revisor har en handlingspligt. Revisor skal altså være næsten 100 % sikker på, at der er begået en grov formueforbrydelse eller at den vedrører betydelige beløb. Som hovedregel vil det være svært for revisor at opdage, da virksomheden søger at skjule besvigelsen. Ofte kommer besvigelserne først frem efter det er gået galt, som det har været tilfældet i flere større erhvervsskandaler.

Når revisor har vurderet, at de nævnte objektive og subjektive krav er opfyldt, pålægger RL § 10, stk. 5 revisor en anmeldelsespligt til SØK.

”Har ledelsen ikke inden 14 dage herefter over for revisor dokumenteret at have taget de fornødne skridt til at standse igangværende kriminalitet og til at rette op på de skader, den begåede kriminalitet har forårsaget, skal revisor straks underrette Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet om de formodede forbrydelser.”

Handlepligten fandtes ikke i den gamle RL, men er blevet indført som supplement til Hvidvaskningsloven, hvor der i 2002 blev indført underretningspligt for revisorer ved mistanke om

⁸⁶ Egne fremhævelser

⁸⁷ Der henvises yderligere til andre former af kriminalitet af stort omfang, såsom insiderhandel, kursmanipulation og bestikkelse af offentligt ansatte.

⁸⁸ RL med kommentarer punkt 74

hvidvaskning af penge og finansiering af terrorisme.⁸⁹ I modsætning til Hvidvaskningsloven⁹⁰ findes der ikke en egentlig undersøgelsespligt, idet RL omtaler besvigelser, som revisor støder på i forbindelse med sit arbejde. Det hænger sammen med, at formålet med revisionen ikke er at afdække besvigelser, hvorfor det ikke er rimeligt at pålægge revisor en omkostningstung undersøgelsespligt.

6.1.2 Erklæringsbekendtgørelsen

Erkl.bek. indeholder hovedsageligt krav til revisors rapportering, men i § 20 findes der krav til revisors planlægning og udførelse af revisionen, hvor revisor skal:

”... tilrettelægge og udføre revisionen i overensstemmelse med god revisionsskik [...] I forbindelse hermed skal revisor i rimeligt omfang være opmærksom på forhold, der kan tyde på besvigelser og andre uregelmæssigheder, og som er af betydning for regnskabsbrugerne.”

Der pålægges heller ikke her revisor en egentlig undersøgelsespligt, men et ansvar for at være opmærksom. Det kan diskuteres, hvad i rimeligt omfang dækker over, men det må afhænge af den enkelte revision, idet der stilles flere krav til revisors opmærksomhed i en større børsnoteret virksomhed end i en mindre virksomhed, hvor revisors opgaver er mere overskuelige. En anden faktor er, at revisor over tid opnår et omfattende kendskab til virksomheden og dens interne kontroller, hvilket sandsynligvis vil medføre, at revisor har nemmere ved at leve op til ordlyden ”et rimeligt omfang”.

Erkl.bek. § 7, stk. 2 indeholder revisors ansvar i forbindelse med besvigelser ved revisionspåtegningen.

”Der skal [...] gives supplerende oplysninger om forhold, som revisor er blevet bekendt med under sit arbejde, og som giver en begrundet formodning om, at medlemmer af ledelsen kan ifalde erstatnings- eller strafansvar [...] der skal altid oplyses om overtrædelse af 1) straffelovens kapitel 28 samt skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen,

⁸⁹ RL med kommentarer punkt 5

⁹⁰ Hvidvaskningsloven § 10 – ”såfremt der er mistanke om, at en transaktion har tilknytning til hvidvaskning af penge skal [revisor] undersøge den nærmere”

2) den for virksomhedens fastsatte selskabsretlige eller tilsvarende lovgivning eller 3) lovgivningen om regnskabsaflæggelse”

Erkl.bek. kædes sammen med APL og fastslår, at hvis denne ikke bliver overholdt, skal revisor give en supplerende oplysning. Ligeledes skal revisor give en supplerende oplysning, hvor skatte- og afgiftslovgivningen ikke er overholdt. Der stilles de samme krav til rapporteringen, som i RS 700 og UR 2004-1, og der stilles krav om samme grad af overbevisning, jf. Erkl.bek. § 7. Der skal altså være tale om begrundet formodning og dermed tæt på 100 % sikkerhed for, at der er besvigelser i virksomheden, som væsentlig påvirker årsrapporten, før forholdet skal afspejles i revisors påtegning. Ved en supplerende oplysning virker revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant og regnskabsbrugeren bliver underrettet om eventuel begået kriminalitet, som revisor er blevet opmærksom på. Til vurdering af, hvorvidt overtrædelse af STRL kap. 28 har fundet sted, må revisor rådføre sig med en jurist, da det ligger udenfor revisors faglige område at vurdere, om gerningsindhold, tilregnelseskrav m.v. er til opfyldt.

6.2 Revisionsstandarder

Revisionsstandarderne indeholder mere uddybende krav og retningslinier for revisors ansvar i forbindelse med planlægning, udførelse og rapportering. RS 240 udgør den omfattende standard på området, som netop omhandler revisors ansvar i forbindelse med besvigelser. Derudover er også RS 250 og RS 700 relevant for revisors rapportering, hvorfor disse standarder også er omtalt i dette afsnit.

6.2.1 RS 240

RS 240 ”Revisors pligt til at overveje besvigelser og fejl ved revision af regnskaber” indeholder krav og vejledning til planlægningen og udførelsen af revisionen. Standarden skelner mellem to former for besvigelser – misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation. Her fokuseres der på regnskabsmanipulation, der defineres som bevidst fejlinformation eller udeladelse af beløb eller oplysninger i regnskaber for at vildlede regnskabsbrugeren⁹¹, da det er relevant i forhold til analysen af Aalborg DH. Ligesom begrebet besvigelser, har regnskabsmanipulation ikke en direkte forbindelse til STRL, men kan i nogle tilfælde svare til bedrageri eller underslæb. Besvigelser

⁹¹ RS 240 afsnit 6

forudsætter, at personen, der begår denne, har et incitament hertil og en mulighed for at foretage regnskabsmanipulationen.⁹²

Standarden redegør ligesom RS 570 for både revisors ansvar og ledelsens ansvar, hvilket er opsummeret i nedenstående tabel.

Tabel 6-2 Opdeling af revisors og ledelsens ansvar ⁹³	
Revisors ansvar	Ledelsens ansvar
<ul style="list-style-type: none"> • overvejelse af risikoen for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser • skal planlægge revisionen med professionel skepsis • udføre planlægningsdrøftelser • rette forespørgsler til den daglige ledelse • drøfte med den øverste ledelse om kontrolsystemer • identificere besvigelserisikofaktorer • tilrettelægge substanshandlinger 	<ul style="list-style-type: none"> • at forebygge og opdage besvigelser • sætte god tone • skabe etisk og ærlig kultur • etablere passende kontroller • opretholde politikker og procedurer

Det er ledelsens primære ansvar at forebygge og opdage besvigelser og revisors ansvar at udtale sig om, hvorvidt regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Der kan forekomme omstændigheder, der gør det vanskeligt for revisor at opdage besvigelserne såsom sammensværgelser og andre forsøg på at skjule besvigelsen. Derfor skal revisor ikke udtrykke en konklusion med absolut sikkerhed, men med høj grad af sikkerhed. Det udtrykkes i standarden, at revisor ikke er og ikke kan blive gjort ansvarlig for forebyggelsen af besvigelser og fejl, men at udførelsen af revisionen i sig selv kan virke forebyggende.⁹⁴ En stor del af forebyggelsen består af virksomhedens interne kontroller, som revisor også skal vurdere som en del af revisionen. Problemet er, at mange mindre virksomheder har så få ansatte, at det ikke er muligt at etablere effektive interne kontroller som f.eks. funktionsadskillelse. I disse virksomheder bliver ledelsens evne til at skabe en etisk og ærlig kultur et vigtigt element i forebyggelsesfasen. Det betyder modsat også, at ledelsen i disse virksomheder kan udgøre en væsentlig besvigelserisikofaktor, hvilket igen stiller krav til planlægningen og udførelsen af revisionen. Standarden kan ses som et udtryk for de krav, revisor som minimum skal opfylde for at leve op til sit ansvar, hvis besvigelser senere bliver opdaget i virksomheden. Efterfølgende bliver elementer af revisors ansvar gennemgået.

⁹² RS 240 afsnit 8

⁹³ Ledelsens ansvar beskrives i afsnit 10-12. Revisors ansvar udgøres af resten af standarden

⁹⁴ RS 240 afsnit 1-2 og 13-15

6.2.1.1 Professionel skepsis

Revisor skal planlægge revisionen med professionel skepsis, hvilket er ensbetydende med, at revisor gennem revisionen har en kritisk indstilling. Den kritiske indstilling er vigtig ved vurderingen af validiteten af de opnåede revisionsbeviser, herunder om revisionsbeviser er modsigende eller skaber tvivl om pålideligheden af andet revisionsbevis.⁹⁵ I henhold til RS 200⁹⁶ vil revisor normalt indsamle revisionsbeviser, som underbygger oplysninger fra ledelsen og ikke antage, at oplysningerne nødvendigvis er korrekte. SAS 1 udtrykker den professionelle skepsis som en holdning, hvor revisor “... *neither assumes that management is dishonest nor assumes unquestioned honesty*”, hvilket ligeledes udtrykkes i følgebrevet til RS 240, som en konsekvensændring til RS 200. Der tilføjes endvidere, at den professionelle skepsis er nødvendig gennem hele revisionsprocessen for, at revisor kan reducere risikoen for at overse mistænkelige omstændigheder, risikoen for at overgeneralisere på observationer samt reducere risikoen for at benytte fejlagtige forudsætninger.⁹⁷

6.2.1.2 Risikoanalyse

I planlægningsforløbet skal revisor i et planlægningsteam drøfte virksomhedens sårbarhed overfor væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. Der overvejes, hvor i virksomheden der er størst risiko for at besvigelser opstår. Det kræver et godt kendskab til virksomheden og den pågældende branche for at foretage vurderingen. Revisor kan finde vejledning til denne vurdering i Bilag 1 til RS 240, hvor der opstilles eksempler på besvigelserisikofaktorer. Nedenstående tabel viser, eksempler på besvigelserisikofaktorer. Eftersom det ikke er relevant for casen at beskæftige sig med misbrug af aktiver, vises der kun faktorer i forbindelse med regnskabsmanipulation.

⁹⁵ Følgebrev til RS 240

⁹⁶ Målet med og generelle principper for revision af et regnskab

⁹⁷ Bilag til RS 240. Ændring til RS 200

Tabel 6-3 Besvigelserisikofaktorer i forbindelse med regnskabsmanipulation	
Den daglige ledelse	<ul style="list-style-type: none"> • den daglige ledelse domineres af en enkelt person • den daglige ledelse udviser mangel på respekt over for de lovgivende myndigheder • der er hyppige udskiftninger i den daglige ledelse • der er et anstrengt forhold mellem den daglige ledelse og den foregående revisor • ledelsesstrukturen er svag eller ineffektiv
Brancheforhold	<ul style="list-style-type: none"> • høj grad af konkurrence • et forretningsområde i tilbagegang
Drift	<ul style="list-style-type: none"> • manglende evne til at generere pengestrømme fra driftsaktiviteter • betydeligt pres på at få yderligere kapital • usædvanlig hurtig vækst • stor afhængighed af låntagning • stor afhængighed af sponsorindtægter

I RS 240 er revisionsrisikomodellen indarbejdet. Den udgør revisors grundlag for de pågældende revisionsarbejder, der skal udføres i virksomheden til vurdering af, om regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med en anerkendt begrebsramme. Når den iboende risiko og kontrolrisikoen vurderes, skal revisor overveje om regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser herunder vurdering af besvigelserisikofaktorer, som overordnet beskrevet.⁹⁸ Risikomodellen er som nævnt ikke eksplicit indarbejdet i de nye processtandarder og denne er forskel er udlignet i den nye ajourførte RS 240.

6.2.1.3 Planlægning

Vurderingen af den iboende risiko og kontrolrisikoen skal revisor benytte til at tilrettelægge substanshandlinger for at reducere revisionsrisikoen til et acceptabelt lavt niveau.⁹⁹ På grund af iboende begrænsninger i revisionen er det ikke muligt at give absolut sikkerhed for, at regnskaber ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Der tages dermed udgangspunkt i en acceptabel revisionsrisiko, da faktorer som anvendelsen af skøn, brugen af test, forsøg på at skjule en besvigelse mv., gør det umuligt for revisor at give absolut sikkerhed i revisionen.¹⁰⁰ Revisor skal ved tilrettelæggelsen af substanshandlingerne forholde sig til de identificerede besvigelserisikofaktorer, som påvirker arten, den tidsmæssige placering og omfanget af de pågældende handlinger. I den forbindelse skal der tages stilling til, om besvigelserisikofaktoren kræver en generel eller en specifik reaktion.¹⁰¹ Revisor kan finde vejledning i Bilag 2 til RS 240, der indeholder generelle overvejelser, overvejelser på konto-, transaktions- og revisionsmålniveau

⁹⁸ RS 240 afsnit 32

⁹⁹ RS 240 afsnit 39

¹⁰⁰ RS 240 afsnit 14

¹⁰¹ RS 240 afsnit 40-41

samt konkrete afdækninger. En besvigelserisiko kan dermed være en generel eller en konkret risiko. Er ledelsen upålidelig er der tale om en generel risiko, som kan adresseres ved en generel reaktion. En upålidelig ledelse kræver, at revisor er mere skeptisk overfor udtalelser og ledelseserklæringer og i højere grad anvender eksterne bekræftelser som revisionsbevis.¹⁰² Derimod er problemer med indtægtsregistrering en konkret risiko, som kan afdækkes ved konkrete revisionshandlinger.

Tabel 6-4 Handlinger som reaktion på besvigelserisikofaktorer		
Generelle overvejelser	Konkrete reaktioner	Konkrete afdækninger
<ul style="list-style-type: none"> • øget professionel skepsis • ændring i sammensætning af revisionsteam • yderligere overvejelser af regnskabspraksis • en bedre forståelse af de interne kontroller • ændring af art, den tidsmæssige placering og omfang af substanshandlinger 	<ul style="list-style-type: none"> • uventede og uanmeldte besøg • optælling af varebeholdning tæt på årsafslutning • gennemgang af efterposteringer • analytiske procedurer • interviews med personale 	<ul style="list-style-type: none"> • indregning af indtægter – bekræft relevante kontraktbestemmelser • lagerbeholdning – gennemgang heraf • ikke-rutine-journalposterings – er der understøttelse og afspejles de underliggende begivenheder og transaktioner

Det fremgår af ovennævnte, at der er langt mere vejledning til revisor i RS 240 end i RS 570. Især bilagene i RS 240 bidrager med gode indikatorer, handlinger m.m., som kan hjælpe under revisionen.

6.2.1.4 Udførelse

Udførelse af revisionen tager afsæt i planlægningen, hvor revisor har fastlagt art, omfang og den tidsmæssige placering af revisionsarbejderne. RS 240 indeholder handlinger, som revisor skal udføre, når der i virksomheden er risiko for væsentlig fejlinformation, som skyldes enten fejl eller besvigelser. Er der indikationer, som f.eks. stor afhængighed af sponsorer eller usædvanlig hurtig vækst, på, at regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation, skal revisor udføre handlinger for at fastlægge, om regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation. Handlinger, der genovervejes, kan vedrøre arten, den tidsmæssige placering og omfanget af substanshandlinger samt vurdering af effektiviteten af de interne kontroller og inddragelse af medarbejdere i revisionsteamet. Når en fejlinformation opdages, skal revisor endvidere vurdere om denne indikerer besvigelser, og hvordan dette forhold kan få betydning for ledelsens udtalelser. Revisor skal tage stilling til yderligere

¹⁰² RS 240 bilag 2

konsekvenser, hvis der er tale om besvigelser, i form af revurdering af tidligere indsamlet revisionsbevis, overvejelse af sammensværgelser mv.¹⁰³

Revisor skal indhente udtalelser fra den daglige ledelse, som indeholder ledelsens erklæring om anerkendelse af ansvar for de interne kontroller, at de ikke korrigerede fejlinformationer i regnskabet er uvæsentlige, at ledelsen har givet revisor de nødvendige oplysninger vedrørende eventuelle besvigelser, og at ledelsen har givet revisor resultaterne af sin vurdering af risikoen for, at regnskabet kan indeholde væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.¹⁰⁴ Har revisor vurderet, at ledelsen udgør en besvigelsesrisikofaktor, kan visse ledelseserklæringer ikke tillægges stor værdi som revisionsbevis. Lignende ledelseserklæring kunne tænkes i forbindelse med ledelsens vurdering af going concern forudsætningens relevans.

6.2.2 RS 250

RS 250 "Overvejelse af lovgivningen ved revision af et regnskab" fastslår, at revisor i revisionsforløbet, herunder planlægning, udførelse og rapportering, skal være opmærksom på, at virksomhedens overtrædelse af lovgivningen kan påvirke regnskabet væsentligt. Standarden udtrykker, at det ikke kan forventes at høre under revisors ansvar at afdække alle overtrædelser af lovgivningen. De omhandlede overtrædelser udgøres både af tilsigtede og utilsigtede handlinger og undladelser, som strider imod lovgivningen. Revisor forventes ikke at besidde den juridiske kompetence, det eventuelt kræves ved vurdering af en konkret overtrædelse. Det kan derfor blive aktuelt at søge juridisk assistance ved afgørelse af, om der forekommer en uregelmæssighed. I denne henseende er den relevante lovgivning som nævnt RL, ÅRL, APL og DHF's reglement.¹⁰⁵ Det er tydeligt, at der er mange ligheder i formuleringen af RS 250 og RS 240. Forskellen er, som vi ser det, at der i RS 250 tænkes på evt. branchespecifik lovgivning som f.eks. miljølovgivning eller DHF's reglement, mens RS 240 sigter på overtrædelser af STRL, moms- og skattelovgivningen, bogføringsloven og lignende.

Det påhviler ledelsen at sikre, at virksomhedens aktiviteter udføres i overensstemmelse med lovgivningen. Herunder er det ledelsens ansvar at forebygge og opdage eventuelle overtrædelser af lovgivningen. Standarden opstiller endvidere vejledning til, hvilke foranstaltninger der kan være

¹⁰³ RS 240 afsnit 42-47

¹⁰⁴ RS 240 afsnit 51

¹⁰⁵ RS 250 afsnit 1-4

hensigtsmæssige for ledelsen at indarbejde i sin organisation – herunder bl.a. interne kontrolsystemer, regler for god forretningskik samt overvågning af om regler efterleves. Endvidere kunne det være relevant for virksomheden at søge juridisk bistand til overvågning af lovkrav.¹⁰⁶

I RS 250 tilføjes der et afsnit tilsvarende det i RS 240, hvor det gøres klart, at revisor ikke er ansvarlig og ikke kan drages til ansvar for forebyggelse af overtrædelser. Revisionen kan dog virke forebyggende. En revision udført i overensstemmelse med gældende RS'er er ikke en garanti for, at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation som følge af, at lovgivningen ikke overholdes. Det hænger selvfølgelig sammen med, at revisor i sin konklusion udtrykker høj grad af sikkerhed. F.eks. afdækkes den omfangsrige lovgivning ikke altid af regnskabs- og interne kontrolsystemer. Ligeledes gælder det forhold, som er tilfældet i RS 240, at der er tale om iboende begrænsninger i revisionen, samt at overtrædelser af lovgivningen kan søges skjult af sammensværgelser og falske dokumenter.¹⁰⁷

Revisor skal være opmærksom på forhold eller handlinger, som giver anledning til tvivl om, hvorvidt virksomheden overholder lovgivningen. Ved planlægningen af revisionen skal revisor opnå et overordnet kendskab til den lovgivning, som virksomheden er underlagt for herefter at foretage en vurdering af, om virksomheden overholder denne lovgivning. Ved vurderingen af lovgivningen skal revisor kun vurdere den lovgivning, som findes at have betydning for fastlæggelse af væsentlige beløb og oplysninger i regnskabet.¹⁰⁸

Som det var tilfældet ifølge RS 240, skal revisor indhente en skriftlig erklæring fra ledelsen, hvor der udtrykkes om forhold vedrørende lovgivningen. Revisor skal tage udgangspunkt i denne erklæring og antage, at virksomheden har overholdt lovgivningen, medmindre der er tale om eventuelle forhold, der indikerer det modsatte. Bilaget til RS 250 indeholder indikationer på overtrædelser, hvor 11 forhold er omtalt. I nedenstående tabel ses, hvilke forhold der eventuelt er relevant for casen.

¹⁰⁶ RS 250 afsnit 9-10

¹⁰⁷ RS 250 afsnit 11-12

¹⁰⁸ RS 250 afsnit 13-19

Tabel 6-5 Indikationer på overtrædelser¹⁰⁹

- Undersøgelser foretaget af ministerielle styrelser eller betaling af bøder eller bod
- Tilstedeværelse af et regnskabssystem, som ikke formår – enten tilsigtet eller utilsigtet – at give et tilstrækkeligt revisionsspor eller -bevis
- Ikke-godkendte eller fejlagtigt bogførte transaktioner
- Presseomtale

Når revisor er blevet opmærksom på en lovovertrædelse, skal overtrædelsen undersøges nærmere for at bestemme art, omfang og hermed den mulige indvirkning på regnskabet. Det overvejes om der er eventuelle økonomiske konsekvenser, og om disse eventuelt skal oplyses i regnskabet. Det vurderes om regnskabet med de nye oplysninger stadig opfylder ÅRL § 11 om et retvisende billede. Revisor skal dokumentere sine observationer om overtrædelsen og konfrontere ledelsen, hvorefter ledelsen skal foretage foranstaltninger for at overbevise revisor om at lovgivningen overholdes. Denne proces kan resultere i en modificeret påtegning pga. manglende revisionsbevis, hvis ledelsen ikke formår at vise tilstrækkelig dokumentation. Hvis revisor finder beviser på manglende overholdelse af lovgivningen, skal der sættes spørgsmålstejn ved anden indsamlet revisionsbevis herunder udtalelser fra ledelsen.¹¹⁰

Revisor skal som nævnt rapportere sine observationer til ledelsen, såfremt der er tale om forhold, der er betydelige og får konsekvenser for virksomheden. Endvidere tales der om, at overtrædelsen kan være tilsigtet og væsentlig, hvilket resulterer i, at revisor straks skal rapportere de pågældende forhold til ledelsen. Er der mistanke om, at ledelsen er involveret, skal der rapporteres til et højere ledelsesniveau, hvilket er i overensstemmelse med RS 240. Konkluderer revisor, at overtrædelsen har væsentlig indflydelse på regnskabet og ikke er tilstrækkeligt oplyst, skal revisor tage forbehold eller afgive en afkræftende konklusion. Hindres revisor i at opnå tilstrækkelige revisionsbeviser til at afgøre, hvorvidt en overtrædelse, som kan være væsentlig for regnskabet, faktisk har eller sandsynligvis har fundet sted, skal revisor tage forbehold eller udtrykke, at en konklusion ikke afgives.¹¹¹

6.2.3 RS 700

Når revisor fastslår eller ikke er i stand til at konkludere, om regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, skal revisor overveje indvirkningen på revisionen,

¹⁰⁹ RS 250 bilag

¹¹⁰ RS 250 afsnit 26-31

¹¹¹ RS 250 afsnit 32-36

herunder påtegningen. RS 240 henviser til RS 700, afsnit 36-46, som omhandler forhold, der påvirker revisors konklusion, dvs. forbehold, afkræftende konklusion og situationer, hvor konklusion ikke afgives.¹¹² På trods af henvisningen, er det også relevant at nævne supplerende oplysninger i forbindelse med besvigelser, jf. Erkl.bek. § 7, stk. 2, RS 700 afsnit 35, som kræver en supplerende oplysning, hvis lovgivningen om bogføring og opbevarelse af regnskabsmateriale ikke er overholdt, og ovenfor. Endvidere kræver RS 700, at revisor laver supplerende oplysning, hvis der er begrundet formodning om, at ledelsen kan ifalde ansvar. Der henvises til kapitel 4 om revisors overordnede ansvar. RS 240 indeholder dermed ikke en egentlig rapporteringsdel, som det er tilfældet ved RS 250. Selv om RS 240 ikke omhandler rapportering, er der stadig meget spredt information vedrørende revisors rapportering i forbindelse med besvigelser. Der er to RS'er, RL, Erkl.bek. og UR 2004-1, som dog alle kræver begrundet formodning af revisor. Dermed er der bedre overensstemmelse i vejledningen om rapportering i forbindelse med besvigelser end der er i forbindelse med going concern.

6.3 Litteratur

Dette afsnit tager afsæt i den litteratur og undersøgelser, der er på området besvigelser. Revisorer har i mange år forsøgt at forklare, at deres ansvar for at opdage besvigelser er begrænset. Der har dog længe været en stærk tro i offentligheden på, at det er revisors ansvar at opdage besvigelser. Revisorernes argument er, at det ville belaste de lovlydige virksomheder unødigt, da det vil forøge omkostningerne til revisionen, hvis revisorerne var ansvarlige for at opdage besvigelser. Ansvar for at forebygge og opdage besvigelser skal derfor være hos ledelsen i den enkelte virksomhed.¹¹³ Dette meget rimelige synspunkt er da også fastslået både i ÅRL §§ 8-9 og i selskabslovene, at det er ledelsens ansvar, at årsrapporten overholder gældende lov. På den anden side forstår vi regnskabsbrugernes forventninger til revisor, da revisor har stor indsigt i virksomhedens økonomiske og organisatoriske forhold.

Fokus på besvigelser har i de seneste år været stigende pga. økonomiske skandaler som Enron, hvor investorer tabte et milliardbeløb.¹¹⁴ De større revisionsfirmaer har derfor foretaget undersøgelser for at belyse omfanget af besvigelser. KPMG har foretaget en analyse af besvigelser i 18 lande, hvor

¹¹² Afsnit 36-46 – der henvises ikke til supplerende oplysninger, som også er en modificeret påtegning

¹¹³ Gray, Iain (2005) s. 622

¹¹⁴ Boynton, William C (2005) s. 353

resultatet i Danmark viser, at 29 % af de adspurgte virksomheder har oplevet besvigelser. Langt den største del udgøres af medarbejderbesvigelser, men ledelsesbesvigelser medfører de største tab for virksomhederne. En tredjedel af de adspurgte virksomheder er af den opfattelse, at omfanget af besvigelser vil stige i fremtiden.¹¹⁵ Lignende internationale undersøgelser er foretaget af PWC¹¹⁶, hvor resultatet i Europa var, at 42 % af de adspurgte virksomheder har været udsat for besvigelser. I Danmark viste denne undersøgelse, at virksomheder i Danmark i væsentligt mindre omfang oplever besvigelser, idet andelen kun udgjorde 21 %. Det lavere besvigellesniveau kan forklares ved, at der i Danmark er tale om mindre virksomheder og en mindre global aktivitet. PWC vurderer, at selv om der er tale om reelt mindre besvigellesadfærd i Danmark, har de danske virksomheder stadig en stor og udfordrende opgave i at beskytte sig mod besvigelser. Tabet ved besvigelser udgøres ikke kun af det egentlige tab ved selve besvigelsen, men ligeledes efterfølgende af et dårligere ry og mangel på tiltro fra offentligheden. Undersøgelserne viser, at besvigelser er en stor omkostning for de pågældende virksomheder, men også for samfundet som helhed. PWC sætter yderligere spørgsmålstejn ved rigtigheden af omfanget af besvigelser, da undersøgelsen viste, at mere end 50 % af tilfældene blev opdaget af interne eller eksterne forhold eller ved en tilfældighed. KPMG's undersøgelse viste, at 30 % af tilfældene blev opdaget ved en tilfældighed.¹¹⁷ Hvis det er tilfældigheden, der afgør om besvigelserne bliver opdaget, kan der være besvigelsestilfælde, der aldrig nogensinde bliver opdaget. Disse undersøgelser har måske inspireret til øget fokus på interne kontroller, da det er et af de mest effektive redskaber i forebyggelsen. Problemet er, at ledelsesbesvigelser er få i antal, men udgør langt større beløb end de mange medarbejderbesvigelser. Ledelsen har større mulighed for at omgå interne kontroller, derfor bør fokus også være på en vurdering af ledelsens karakteristika.

Der er endvidere i litteraturen fokus på det enkelte individ, hvor personen, der begår besvigelsen, karakteriseres. Dette kan være revisor behjælpelig i sin revision til, hvis der er nogle gennemgående træk ved det enkelte individ. Der kan være tale om en ledelse med høj autoritet; dårligt uddannede medarbejdere eller dårligt motiverede medarbejdere; resultataflønnet ledelse; høj udskiftning blandt medarbejdere eller få individer i organisationen, der besidder meget magt.¹¹⁸ I ACFE's Report to the Nation er der ligeledes lavet en karakteristik af de personer, der begår besvigelser. Rapporten

¹¹⁵ KPMG (3) (1997) s. 3f

¹¹⁶ PWC (2) (2005)

¹¹⁷ Gray, Iain (2005) s. 622 f

¹¹⁸ Gray, Iain (2005) s. 626

viste, at ledelsen stod for de mest omfangsrige tab. Undersøgelsen viste endvidere, at mændene stod for et klart større tab end kvinderne. Medarbejdere over 60 år begik de mest omfangsrige besvigelser, som omfattede mere end det dobbelte af de besvigelser, der blev begået af personer mellem 51-60 år. Det interessante er, at medarbejdere over 60 år begik omkring 2 % af besvigelserne, men stod for omkring 50 % af tabene. Uddannelsesmæssigt blev det største antal af besvigelser begået af personer med en lavere uddannelse, men det største tab blev forårsaget af besvigelser begået af højtuddannede. De største tab blev endvidere begået af to eller flere i fællesskab. Endeligt er det interessant, at personer, der har begået besvigelsen aldrig før har været sigtet eller dømt.¹¹⁹ Rapporten giver dermed ikke en klar karakteristik af personen, der begår forbrydelsen og det er dermed svært for revisor at benytte undersøgelsen ved vurdering af risikoen for besvigelser.

En anden tilgang til vurdering af besvigelser tager udgangspunkt i besvigelsestrekanten, der benyttes i SAS 99 og udgøres af faktorerne opportunity (mulighed), incentives/pressures (motiv) og attitudes/rationalization (moral). De tre forhold har ofte været til stede omkring de personer, der har været involveret i besvigelser. Revisor skal således opnå en forståelse for de tre forhold for derefter at integrere disse i risikovurderingen af virksomheden. Opdelingen er ligeledes blevet indarbejdet i den ajourførte ISA 240 og dermed i den nye danske ajourførte RS 240, hvilket er en ændring i forhold til RS 240, hvor kun motiv og mulighed er nævnt.¹²⁰

Muligheder er eksisterende omstændigheder, der gør besvigelsen mulig, som f.eks. muligheden for at ledelsen kan tilsidesætte interne kontroller, fravær af interne kontroller eller ineffektive

¹¹⁹ ACFE (2004) kapitel 7

¹²⁰ RS 240 afsnit 8

kontroller. Motiv eller pres omhandler baggrunden for besvigelsen, f.eks. hvis ledelsen er resultatlønt eller presses til at opnå økonomiske målsætninger. Moral eller rationalisering vedrører personers retfærdiggørelse af den pågældende handling. Nogle individer har en holdning, en karakter eller et sæt af etiske værdier, som tillader dem at begå en uærlig handling.

Undersøgelserne og besvigelsestrekanten udgør værktøjer til revisor ved udførelse af risikovurderingen. Der er dog enighed i litteraturen om, at ansvaret for forebyggelse og opdagelse ikke er hos revisor, men derimod hos ledelsen i virksomheden. Besvigelsestrekanten og besvigelsesrisikofaktorer er forsøg på at opstille indikatorer på, at der kunne være tale om besvigelser i den enkelte virksomhed. Falskneri eller ændring af dokumenter ses ofte i forbindelse med besvigelser. Revisor skal derfor være opmærksom på omskrevne eller rettede dokumenter, manglende dokumenter, kopier af dokumenter, klager fra leverandører der ikke stemmer overens med registreringer samt usædvanlige foretagender.¹²¹ Der kan være forskellige grunde til, at ledelsen ønsker at skjule et dokument eller en registrering. F.eks. hvis dokumenterne viser, at aktiverne ikke er så meget værd som udtrykt i balancen eller generelt forsøges forhold, der har en negativ effekt på regnskabet, skjult. Der kan også være et ønske om resultatudjævning fra ledelsens side eller et ønske om at vise vækst, hvis dette har været tilfældet de sidste mange år.

Der er endvidere i litteraturen sat fokus på interne kontroller, som udgør et omfangsrigt værktøj til at begrænse omfanget af besvigelser. Interne kontroller har en præventiv effekt og kan være foranstaltninger som gode ansættelsesprocedurer, et godt internt regnskabssystem, klare autoriteter, gode kommunikationsveje, lagerkontrol, kontrol over pengestrømme, veluddannede og opmærksomme medarbejdere, regelmæssige medarbejdermøder, politikker for besvigelser, funktionsadskillelse, god kommunikation mv.¹²² COSO Framework er et kontrolkoncept, der skal hjælpe virksomheden og revisor til vurdering af de interne kontroller. Modellen består af 5 nøgleområder: Kontrolmiljø, risikovurdering, kontrolaktiviteter, måling/observation og kommunikation¹²³, som alle er indarbejdet i den nye RS 315. De fem områder kan omformuleres til følgende 5 nøglespørgsmål:

1) Do we have the right foundation to control our business?

¹²¹ Pickett, K H Spencer (2005), s. 166f

¹²² Pickett, K H Spencer (2005), s. 98ff

¹²³ Control environment, risk assessment, control activities, monitoring, communication and information.

- 2) *Do we understand all those risks that stop us from being in control of the business?*
- 3) *Have we implemented suitable control activities to address the risks to our business?*
- 4) *Are we able to monitor the way the business is being controlled?*
- 5) *Is the control message driven down through the organisation and associated problems and ideas communicated upwards and across the business?*

Det er ledelsens ansvar at implementere interne kontroller og opbygge et fornuftigt kontrolmiljø. Den nyeste forskning i besvigelser antyder ikke en ændring i revisors ansvar, men giver nye forslag for området besvigelser. Med hensyn til interne kontroller sættes der fokus på rapporteringen til bestyrelsen om effektiviteten af de interne kontroller. Herunder en bedre uddannelse af revisor til at forstå de interne kontroller i virksomheden. Revisoren skal også være bedre uddannet til at forstå besvigelser, bl.a. skal erfaringer og midler til at opdage besvigelser diskuteres i branchen.¹²⁴

KPMG's undersøgelse af besvigelser viser, at 63 % af tilfældene bliver opdaget af interne kontroller, mens kun 2 % blev opdaget af den eksterne revisor. Idet revisor også har et ansvar i forhold til de interne kontroller, er revisor involveret i forebyggelsen af besvigelser, og er derfor ikke så uvæsentlig, som tallene umiddelbart tyder på.

Udviklingen i standarderne har haft fokus på effektiviteten af revisionen. På området besvigelser har der f.eks. været større fokus på analyse af risikofaktorer i planlægningsfasen, den professionelle skepsis, dokumentation samt øget fokus på interne kontroller og rapportering herom, som nævnt ovenfor. Der er enighed i litteraturen om, at revisors ansvarsområde ikke skal udvides, men at der skal være bedre vejledning omkring revisors ansvar, så der ikke er så stor forskel på offentlighedens syn på revisors rolle og revisors syn på sin egen rolle. Da RS'erne er et revisionsværktøj, skal revisor være opmærksom på at kommunikere sit ansvar til virksomhederne, før et samarbejde indledes.

6.4 Sammenfatning

I forbindelse med besvigelser er revisors ansvar gennem revisionsprocessen direkte lovreguleret i både RL og Erkl.bek. I henhold til Erkl.bek. skal revisor i rimeligt omfang være opmærksom på forhold, der kan tyde på besvigelser ved tilrettelæggelse og udførelsen af revisionen. I RL er der

¹²⁴ Gray, Iain (2005), s. 631ff

indarbejdet en anmeldelsespligt, hvis der er tale om forbrydelser vedrørende betydelige beløb eller som i øvrigt er af grov karakter. Revisor skal foretage anmeldelse til SØK, hvis ledelsen ikke inden 14 dage efter revisor har gjort opmærksom på besvigelsen, har foretaget afhjælpende og forebyggende foranstaltninger.

Revisors ansvar i forhold til besvigelser har ikke ændret sig væsentligt siden godkendelsen af RV 21. Omfanget af vejledning på området er vokset, idet RV 21 var på 31 afsnit, RS 240 på 76 afsnit og senest RS 240 (ajourført) på 112 afsnit. Standarden er samtidig blevet harmoniseret med amerikanske og engelske standarder, således at der nu kun er små forskelle. På trods af de omfattende standarder vil det stadig være svært for revisor at afsløre besvigelser, da de som altid søges skjult af virksomheden. Måske er det en del af grunden til, at der i RS 315 sættes fokus på revisors kendskab til virksomheden og dens kontrolmiljø, for på den måde at forebygge i stedet for at afdække besvigelser. Det øgede fokus på interne kontroller tvinger virksomhederne til at være opmærksomme på eventuelle problemer og tage stilling til dem. Som det fremgår af ovennævnte undersøgelser, er de interne kontroller effektive til forebyggelse af afsløring af besvigelser, så øget fokus må alt andet lige medføre bedre forebyggelse. Ovenstående tyder på, at resultaterne af undersøgelserne har inspireret til opdatering af RS 240, hvor nye værktøjer indarbejdes. Samme forhold gør sig ikke gældende ved RS 570, hvilket til dels kan skyldes, at going concern forudsætningen ikke er udsat for samme grad af opmærksomhed som besvigelser. Som det fremgår af ovennævnte undersøgelser, afsløres de fleste besvigelser ved et tilfælde, og det vil derfor stadig være svært for revisor at opdage besvigelser i forbindelse med revisionen. Det skyldes, at virksomhederne er gode til at skjule besvigelserne for revisor og andre, derfor vil revisor fortsat have svært ved at opdage besvigelser, på trods af øget professionel skepsis og lignende. Det skal dog understreges, at en forbedring af revisors værktøj aldrig skader, og selv om det måske ikke resulterer i opdagelse af flere besvigelser, kan det forbedre den forebyggende effekt, som revisionen har, idet revisor bliver bedre til at identificere besvigelserisikofaktorer og underrette ledelsen herom.

7 Casebeskrivelse

Casebeskrivelsen af Aalborg DH opdeles i to aspekter; virksomhedsbeskrivelse og mediebevågenhed – en historisk gennemgang, hvor førstnævnte er en beskrivelse af selve virksomheden og sidstnævnte en kronologisk gennemgang af klubbens historie. Virksomhedsbeskrivelsen er opdelt i de tre underpunkter branche, organisation og økonomi.

7.1 Virksomhedsbeskrivelse

7.1.1 Branche

Aalborg DH's hovedaktivitet er damehåndbold. Klubben råder over et ligahold, et 2. divisionshold og to ungdomshold. Hjemmekampene spilles i Gigantium Arena, som er ejet af Aalborg Kommune.¹²⁵ Opbakningen fra lokalsamfundet har medført, at Aalborg DH har det største publikum i den danske håndboldliga.¹²⁶

Aalborg DH rykkede op i ligaen i 2003, og der blev købt profiler til klubben for på denne måde at tiltrække publikum og nå målsætningen om i løbet af tre år at blive blandt de fire bedste i den danske kvindehåndboldliga. I de efterfølgende år er der købt flere profiler til klubben og den sportslige målsætning er blevet indfriet. I sæsonen 2004/2005 blev holdet sølvvindere og spiller derfor i sæsonen 2005/2006 i Champions League.

7.1.2 Organisation

Aalborg DH er stiftet som et anpartsselskab i 2001. Det blev stiftet under navnet HS Nord, men ændrede i 2003 navnet til Aalborg DH. I 2003 overtog Ole Bach Jensen, direktør og ejer af CUBUS koncernen, 60 % af anparterne, mens Aalborg KFUM og Åbybro Håndbold hver ejede 20 % af anparterne. På nuværende tidspunkt er ejerforholdet sådan, at Aalborg KFUM og Åbybro Håndbold hver ejer 20 % af anparterne, mens de sidste 60 % er ejet af de tre nye investorer.

Frem til august 2005 var Ole Bach Jensen den altdominerende person i Aalborg DH. Han var direktør og ejede 60 % af anparterne og kunne dermed træffe alle beslutninger for selskabet.

¹²⁵ Aalborg DH's årsrapport 2003/2004, ledelsesberetningen.

¹²⁶ Aalborg DH's årsrapport 2003/2004, ledelsesberetningen.

Bestyrelsen bestod af Ole Bach Jensen og fire andre, herunder bl.a. en økonomidirektør og formanden for Aalborg KFUM.¹²⁷

Efter august 2005 blev Ole Bach Jensen degraderet til sponsor- og eventchef i klubben og solgte i den forbindelse sine anparter i selskabet. Den gamle bestyrelse blev udskiftet med en ny bestående af fire nye investorer, og en ny direktør med baggrund som regnskabschef blev ansat. Ved rekonstruktionen blev der valgt ny revisor, således at Mortensen & Beierholm nu er revisorer for selskabet. Efterfølgende blev Ole Bach Jensen afskediget og har ikke længere tilknytning til Aalborg DH.¹²⁸ Rekonstruktionen har medført, at stort set hele ledelsen er blevet udskiftet. Der er ansat ny direktør, nye salgsansvarlige og nye økonomiansvarlige, som skal medvirke til at forbedre virksomhedens omkostningsstyring. Nedenstående figur viser, hvordan den nye ledelse er organiseret.

7.1.3 Økonomi

Efter oprykningen til håndboldligaen har regnskabstallene for Aalborg DH væsentligt ændret sig. Nedenstående tabel viser udvalgte regnskabsinformationer fra Aalborg DH's regnskaber, hvor de sidste to regnskabsår dækker over perioden, hvor Aalborg DH har spillet i håndboldligaen. Ledelsesberetning, resultatopgørelse og balance for regnskabsårene 2003/2004 og 2004/2005 fremgår af bilag C og D.

¹²⁷ Aalborg DH's årsrapport 2003/2004, selskabsoplysninger

¹²⁸ Jydske Vestkysten d. 13. september 2005

Tabel 7-1		Regnskabsinformation fra Aalborg DH			
	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Omsætning uden moms ¹²⁹	448.000	3.654.000	20.446.000	21.509.000	
Bruttofortjeneste	16.000	2.093.589	9.517.438	7.199.543	
Resultat før skat	-1.000	44.037	97.788	-4.872.945	
Resultat efter skat	-1.000	30.761	492	-3.703.466	
Aktiver	289.000	1.620.868	12.846.963	16.138.763	
Forpligtelser	165.000	1.452.441	12.581.798	13.386.586	
Egenkapital	124.000	155.151	155.643	1.252.177	
Ansvarlig lånekap.	-	-	-	1.500.000	
Personaleomk.	0	1.946.011	8.491.664	11.292.785	
Antal ansatte	0	5	22	18	
Soliditetsgrad	43	10	1	17	
Afkastningsgrad	0	3	3	-	
Likviditetsgrad	129	56	67	109	
EK forrentning	-	25	0	-	
Kapacitetsgrad	1	1	-	-	

I regnskabsåret 2003/2004 købte Aalborg DH kapitalandel i det associerede selskab Gigantium Arena A/S, som beskæftigede sig med afvikling af events i Gigantium hallen. Gigantium Arena A/S er senere blevet likvideret og har overdraget samtlige anlægsaktiver til Aalborg Kommune, som ejer bygningen Gigantium.¹³⁰ Af Aalborg DH's årsrapport 2003/2004 fremgår det, at ÅRL § 32 påberåbes, og dermed vises nettoomsætningen ikke. Under eventualposter er bl.a. angivet indgåelse af spillerkontrakter, lejekontrakter vedrørende spillerboliger, forpligtelse overfor Gigantium Arena A/S samt, at man er blevet stævnet af en tidligere underleverandør. Nettoomsætningen fremgår heller ikke af årsrapporten 2004/2005, men det nævnes, hvordan den opgøres. ÅRL § 32 påberåbes altså ikke udtrykkeligt, men nettoomsætningen vises stadig ikke i årsrapporten. Under eventualforpligtelser nævnes en undersøgelse vedrørende fejlagtige momsangivelser, men selskabet forventer ikke at blive pålagt bøde i den forbindelse.

¹²⁹ Aalborg DH viser ikke omsætningen i sine regnskaber og tallene er taget fra sportsprogrammet LPS, d. 16. marts 2006

¹³⁰ Gigantium Arena A/S, årsrapport 2004, s. 4

I regnskabsåret 2004/2005 er rekonstruktionen fra efteråret 2005 indregnet, selvom den først blev gennemført efter regnskabsårets afslutning. Revisor har afgivet en supplerende oplysning om dette forhold. Der er blevet tilført ny selskabskapital på 4,8 mio. kr., og der er ydet gældseftergivelse. Desuden er der stillet ansvarlig lånekapital til rådighed, så selskabet opfylder DHF's krav til egenkapital i forhold til lønninger, da DHF kræver at egenkapitalen udgør mindst 25 % af personaleomkostningerne.¹³¹ Der er udarbejdet et budget for 2005/2006, som giver et positivt resultat.

7.2 Mediebevågenhed – historisk gennemgang

HS Nord blev som nævnt ovenfor i 2001 stiftet som et anpartsselskab med en anpartskapital på 125.000 kr. Klubben havde på daværende tidspunkt et hold i kvindernes 1. division og spillede sine hjemmekampe i Aalborg Stadionhal. I sæsonen 2001/2002 var HS Nord med i oprykningsspillet til håndboldligaen, men rykkede ikke op. HS Nord fanger Ole Bach Jensens opmærksomhed efter deltagelse i oprykningsspillet og holdet blev forstærket med tre nye spillere.¹³² Holdet rykkede op i håndboldligaen i sæsonen 2002/2003. Han investerede stort i klubben via sponsorater fra sit firma CUBUS Computers, som på det tidspunkt var et succesfuldt firma. Takket være sponsoratet fra CUBUS var det økonomiske grundlag i håndboldklubben godt.¹³³

Efterfølgende opruster klubben yderligere med tre store profiler, bl.a. Heidi Astrup, i løbet af april og maj 2003. I maj præsenteres to af spillerne, og klubben ændrer navn til Aalborg DH. Igen udtaler klubben, at økonomien er i orden.¹³⁴ Senere samme år køber Ole Bach Jensen 60 % af anparterne i klubben. Det var målsætningen i den første sæson at forblive i ligaen og blive kendt som en god håndboldklub,¹³⁵ samt at klubben efter tre år i ligaen skulle være i stand til at "duellere" med Slagelse FH (nu Slagelse DT). På det tidspunkt var der rygter om, at klubben arbejdede med et meget stort budget i forhold til de øvrige håndboldklubber, hvilket blev afvist af Ole Bach Jensen, som udtalte, at han foretrak at tjene pengene, før de blev brugt.¹³⁶ I et længere interview med B.T. d. 3. september 2003 afviste Ole Bach Jensen, at Aalborg DH var bygget op omkring CUBUS, men at han altid ville være i stand til at finde lidt ekstra midler. Det fik de nyindkøbte spillere gavn af, da

¹³¹ Aalborg DH's årsrapport 2004/2005, ledelsesberetningen, jf. bilag D

¹³² Politiken, d. 10. april 2002

¹³³ Ekstra Bladet, d. 24. januar 2003

¹³⁴ Jyllands Posten, d. 4. maj 2003

¹³⁵ Fredericia Dagblad, d. 8. maj 2003

¹³⁶ B.T., d. 7. maj 2003

de var og stadig er nogle af de højest lønnede i ligaen. I en artikel i B.T. anslog man, at Heidi Astrup tjente 400.000 kr. netto om året og derudover fik stillet fri bolig til rådighed. Natalia Deriouguina tjente ifølge avisen 30.000 kr. netto om måneden.¹³⁷

Efter de mange spillerindkøb begyndte pressen naturligt at sammenligne Aalborg DH med Slagelse FH, som brød igennem i 2001 med et hold af nyindkøbte profiler. Denne sammenligning tog klubben afstand fra, idet Ole Bach Jensen afviste, at Aalborg DH havde købt sig til et nyt hold, idet man holdt fast i nogle af ”de gamle” spillere. I samme artikel udtalte han følgende: *”Vi skal ikke være en kopi, men en original. Vi er i Nordjylland, og det skal vi forholde os til – og vi vil aldrig komme ud med røde tal på bundlinjen”*.¹³⁸

Efter at have spillet i Stadionhallen i den første sæson, lagde Aalborg DH billet ind på den nybyggede hal Gigantium, som ejes af Aalborg Kommune. Parterne blev enige om at samarbejde, og kommunen var villig til at investere 8-10 mio. kr. for at få hallen klar til håndbold. Herefter var der plads til næsten 5.000 tilskuere til Aalborg DH’s hjemmekampe, mod 1.800 tilskuere i stadionhallen. Aalborg DH rådede herefter over Danmarks største hjemmebane.¹³⁹ Klubben fik god opbakning fra det lokale erhvervsliv, og de mange sponsorater medførte, at der var udsolgt af rulle-, tøj- og gulvrekamer, før der var spillet en kamp i ligaen.¹⁴⁰

Rygter om, at træner Christian Dalmose var på vej til Aalborg DH, opstod i efteråret 2003, da træneren meddelte sin daværende klub, Ikast-Bording, at han ikke ønskede at forlænge sin kontrakt, som løb til sommeren 2004. Aalborg DH ønskede ikke at kommentere rygterne til B.T. d. 30. oktober 2003. Der gik dog ikke mange dage, før klubben meddelte, at Christian Dalmose var ansat som træner for Aalborg DH fra sommeren 2004 og tre år frem.¹⁴¹ Det endte med, at træneren tiltrådte før tid, da han blev afskediget af Ikast-Bording ved årsskiftet.¹⁴² Da dette skete, valgte Aalborg DH at fyre Kenneth Jensen, som hidtil havde været træner for førsteholdet, og i stedet tiltrådte Christian Dalmose.¹⁴³ Fyringen af Kenneth Jensen og ansættelsen af Christian Dalmose bliver starten på negativ medieomtale af både Ole Bach Jensen og Aalborg DH. I Jyllands Posten d.

¹³⁷ B.T., d. 8. maj 2003

¹³⁸ Ekstra Bladet, d. 8. maj 2003

¹³⁹ Jyllands Posten, d. 21. juni 2003

¹⁴⁰ Fyens Stiftstidende, d. 15. august 2003

¹⁴¹ Fredericia Dagblad, d. 4. november 2003

¹⁴² B.T., d. 1. januar 2004 og Ekstra Bladet, d. 2. januar 2004

¹⁴³ Fyens Stiftstidende, d. 24. januar 2004

25. januar 2004 kan det læses, at Ole Bach Jensen og Christian Dalmose har problemer med troværdigheden. Ole Bach Jensen kritiseres, fordi han valgte at fyre en træner, han selv havde udtalt var Danmarks mest talentfulde. I samme artikel kritiseres ledelsen i Aalborg DH, idet ”*de fleste ansvarlige ledere i en håndboldklub ville gøre en magtfuld ejer opmærksom på de åbenlyse problemer i en sådan håndtering*”.

Ole Bach Jensen lukker i sommeren 2004 sit firma CUBUS Sport og Entertainment, og det kommer frem, at to medarbejdere har løn til gode. Ole Bach Jensens koncern har tabt penge og er sat på slankekur.¹⁴⁴ Da CUBUS er en af de største sponsorer i Aalborg DH, vil det påvirke klubbens økonomi, hvis CUBUS koncernen ikke overlever. I november 2004 indgår Aalborg DH en sponsoraftale med KMD, som er den største aftale Aalborg DH har været indblandet i.¹⁴⁵

Sportsligt går det over al forventning for Aalborg DH, og tilskuerne strømmer til. Der er i gennemsnit over 4000 tilskuere til Aalborg DH's hjemmekampe, hvilket er dobbelt så mange som f.eks. i Randers og Viborg. Til hver hjemmekamp er der spisning inden kampen og levende musik før kampen for VIP-medlemmer.¹⁴⁶ Aalborg DH spiller sig til en plads i DM-finalen 2004/2005, dvs. at målsætningen bliver opfyldt et år før tiden, og klubben har som følge heraf kvalificeret sig til at spille i Champions League i den efterfølgende sæson.¹⁴⁷ Der er stadig stor opbakning i lokal-samfundet, bl.a. donerer en sponsor 50.000 kr., som bruges til at betale bustur og indgangsbillet for 130 personer til den første DM-finale på udebane mod Slagelse 2005.¹⁴⁸

Den sportslige succes tog hårdt på klubbens økonomi, idet Aalborg DH's regnskab for 2003/2004 viste et overskud på 492 kr. ud af en bruttofortjeneste på 10 mio. kr. Det var for Ole Bach Jensen meget tilfredsstillende, at kunne præstere et plus på bundlinien i klubbens anden sæson, da der var brugt mange penge på etablering. Klubben optog i regnskabsåret lån for ca. 10 mio. kr. Forventningerne til næste regnskabsårs resultat var, at det skulle blive større end 492 kr.¹⁴⁹ For at tiltrække flere sponsorer fik klubben sin revisor til at udarbejde en revisorrapport. I rapporten blev det imidlertid fastslået, at flere af klubbens spillerkontrakter var skruet så kreativt sammen, at der

¹⁴⁴ Fredericia Dagblad, d. 23. juli 2004

¹⁴⁵ Politiken, d. 24. november 2004

¹⁴⁶ Jydske Vestkysten, d. 19. januar 2005

¹⁴⁷ Fredericia Dagblad, d. 7. maj 2005

¹⁴⁸ B.T., d. 31. maj 2005

¹⁴⁹ Berlingske Tidende og Ekstra Bladet, d. 29. januar 2005

var risiko for, at myndighederne ville blande sig.¹⁵⁰ Denne påstand holdt stik og Told & Skat tog på kontrolbesøg i klubben i sommeren 2005, da klubben var under mistanke for moms- og skatteunddragelse for tre mio. kr.¹⁵¹

To måneder senere kom det frem, at klubben var konkurstruet og manglede seks millioner kroner. CUBUS Computer lukkede i juli og var indtil da en af de største sponsorer. Efterfølgende udtalte flere, at de ikke var overraskede over problemerne, herunder bestyrelsesformand for Parken Sport & Entertainment Flemming Østergaard.¹⁵² Aalborgs borgmester og det lokale erhvervsliv gik i gang med at forberede en redningsplan for klubben. Borgmester Henning G. Jensen slog fast, at kommunen ikke ville skyde penge i klubben, men at man muligvis ville bruge en stor del af markedsføringsbudgettet på at købe bandereklamer i Gigantium. Borgmesteren brugte også kræfter på at overtale kreditorerne til at give afkald på dele af deres tilgodehavender. Ole Bach Jensen brugte indtil juli sin virksomhed CUBUS som garant for Aalborg DH's lån hos Jyske Bank. Da CUBUS lukkede i juli, mistede banken sin sikkerhed for lånene på ca. seks millioner kroner. Det fik banken til at forlange ny sikkerhed for sine penge.¹⁵³ Ifølge borgmester Henning G. Jensen krævedes to ting for at få puslespillet til at gå op, så Aalborg DH kunne fortsætte. For det første skulle DHF give klubben dispensation, og for det andet skulle Told & Skat gå med til en akkordordning.¹⁵⁴ En del af redningsplanen for klubben blev, at kommunen eftergav et større beløb (306.000 kr.)¹⁵⁵, ligesom lokale firmaer skød penge i klubben.¹⁵⁶ I alt blev der skaffet 8,5 mio. kr., hvoraf en del blev anvendt til en kapitaludvidelse i klubben.¹⁵⁷ En anden del af beløbet blev anvendt til at afvikle gælden til Told & Skat.¹⁵⁸

Anders Rosbo, kommunikationsdirektør i Aalborg DH's hovedsponsor KMD, udtalte til Ekstra Bladet, at det var et krav, at Ole Bach Jensen intet havde med budgettet at gøre i fremtiden. Desuden kræves en ny stærk bestyrelse samt et realistisk budget. Han kunne ikke afvise, at gamle sager kunne dukke op, men man ville ikke acceptere, at den nye ledelse omgik skattereglerne.¹⁵⁹

¹⁵⁰ B.T., d. 30. juni 2005

¹⁵¹ Jydske Vestkysten, d. 26. juni 2005

¹⁵² Ekstra Bladet, d. 19. august 2005

¹⁵³ Jydske Vestkysten, d. 20. august 2005

¹⁵⁴ B.T., d. 22. August 2005

¹⁵⁵ Jyllands Posten, d. 23. august 2005

¹⁵⁶ Ekstra Bladet, d. 23. august 2005

¹⁵⁷ Jyllands Posten, d. 23. august 2005

¹⁵⁸ Interview med medarbejdere fra Aalborg DH

¹⁵⁹ Ekstra Bladet, d. 24. august 2005

Henning G. Jensen udtalte til Viborg Stifts Folkeblad d. 25. august 2005: *"For de fire private investorer var det en klar forudsætning, at de kun ville indskyde de cirka fem millioner kroner, hvis der kunne laves en aftale med kreditorerne. Og det var ligeledes et krav fra ToldSkat, at andre kreditorer også skulle "bløde"".* Han udtalte i samme artikel, at det var nødvendigt at eftergive kommunens gæld på ca. 300.000 kr., hvis ikke Aalborg DH skulle gå konkurs, hvorved pengene alligevel ville være tabt for kommunen. Kommunens gældseftergivelse blev undersøgt af Tilsynsrådet, da der var tvivl om lovligheden heraf.¹⁶⁰ Henning G. Jensen udtalte til Berlingske Tidende d. 25. august 2005, at det var et ufravigeligt krav i redningsplanen, at kommunen skulle eftergive gælden bestående af husleje. Lektor Sten Bønsing fra Aalborg Universitet udtalte herefter til Jyske Vestkysten d. 26. august 2005, at kommunens gældseftergivelse kan være lovlig, såfremt *"[...]det under forhandlingerne med sponsorerne har stået som et meget centralt punkt, at kommunens 306.000 kroner blev slettet[...]."*

Statsamtet anser kommunens gældseftergivelse på 300.000 kr. for lovlig, hvorimod kommunens køb af en sponsorpakke af Aalborg DH anses for ulovlig. Aftalen giver bl.a. kommunen 10 VIP-sponsorkort og mulighed for at invitere yderligere 25 personer til kampene. Statsamtet mener ikke, at borgmesteren og kommunens repræsentanter skal kunne tage plads på tilskuerpladserne på kommunens regning, idet der ikke er nok kommunal interesse i håndboldkampene.¹⁶¹ Statsamtet vurderer, at et eller to adgangskort er i orden, men ikke ti, som det er tilfældet i Aalborg DH. Slagelse FH har en lignende aftale med Slagelse kommune, ifølge hvilken kommunen betaler 850.000 kr. og får 10 VIP-pladser og 15 andre adgangskort til kampene. Alligevel er Slagelse FH's aftale ikke blevet kendt ulovlig. Lektor Sten Bønsing fra AAU mener, at aftalerne er identiske på de afgørende punkter – billetterne – og at denne aftale derfor også er ulovlig.¹⁶² Slagelse fik dog deres aftale godkendt af Tilsynsrådet i 2004, da den blev indgået.¹⁶³ Også Viborg Håndboldklub A/S har en lignende aftale med Viborg Kommune, og ønsker derfor at få den bedømt af Statsamtet i Nordjylland.¹⁶⁴

¹⁶⁰ B.T., d. 25. august 2005

¹⁶¹ Politiken, d. 8. december 2005

¹⁶² Sjællandske, d. 17. december 2005

¹⁶³ Politiken, d. 18. december 2005

¹⁶⁴ Viborg Stifts Folkeblad, d. 27. december 2005

Aalborg DH var tæt på at miste sin licens til at fungere som kontraktklub, da klubben ikke inden 1. juli 2005 havde indsendt et budget til DHF. De forlængede frister til henholdsvis d. 1. og d. 15. august blev heller ikke overholdt, og derfor opfyldte klubben ikke DHF's krav til en kontraktklub. Et af kravene er, at klubben skal have en egenkapital på mindst 25 % af den samlede lønudbetaling. Tidligere var kravet kun 5 %, men reglerne blev strammet op for at undgå konkurser.¹⁶⁵ DHF stoppede midlertidig klubbens ret til at tegne kontrakter med spillere, dog blev der givet en ny forlænget frist til at indsende budget (31/8 2005). Efter godkendelse af budgettet fra DHF, må klubben igen skrive under på kontrakter.¹⁶⁶ Aalborg DH fik af DHF dispensation, så klubben ikke skulle leve op til de nye stramme krav, men kunne nøjes med en egenkapital på 5 % af lønudgifterne.¹⁶⁷

Efter gennemførelsen af rekonstruktionen, hvor fire nye investorer skød 8,5 mio. kr. i klubben, var der indsat en ny direktør og ny bestyrelse. Ny midlertidig direktør var Martin Nielsen, mens Ole Bach Jensen fik ansvaret for sponsorer og arrangementer.¹⁶⁸ Senere blev Martin Nielsen afløst af Anders G. Jørgensen, som tidligere var regnskabschef.¹⁶⁹ På det efterfølgende pressemøde blev det fastslået, at Ole Bach Jensen altid ville være en del af Aalborg DH, og at han blot var blevet dårligt rådgivet af klubbens revisor, men at det selvfølgelig var Ole Bach Jensens ansvar.¹⁷⁰ Et medlem af den gamle bestyrelse havde trukket sig ud, før det blev klart, hvor dårlig økonomien virkelig var.¹⁷¹ Træner Christian Dalmose og spillerne fortsatte som hidtil.¹⁷² D. 21. oktober ophørte samarbejdet mellem Ole Bach Jensen og Aalborg DH. Ole Bach Jensen har herefter ingen tilknytning til klubben.¹⁷³ I september forlængede klubben kontrakten med Christian Dalmose, så den løber frem til 2009, samtidig fik han det fulde ansvar for den sportslige del af Aalborg DH (spillerne og kontrakterne).¹⁷⁴

Den nye ledelse påbegyndte oprydningsarbejdet i klubben og gennemgik alle spillerkontrakter, hvilke der ifølge medierne var blevet gjort opmærksom på i ovennævnte revisorrapport. Dette

¹⁶⁵ Jyllands Posten, d. 20. august 2005

¹⁶⁶ Fredericia Dagblad, d. 23. august 2005

¹⁶⁷ Sjællands Tidende, d. 23. august 2005

¹⁶⁸ Politiken, d. 25. august 2005

¹⁶⁹ Jydske Vestkysten, d. 13. september 2005

¹⁷⁰ Jyllands Posten, d. 25. august 2005

¹⁷¹ B.T., d. 25. august 2005

¹⁷² Politiken, d. 25. august 2005

¹⁷³ Politiken, d. 21. oktober 2005

¹⁷⁴ Viborg Stifts Folkeblad, d. 8. september 2005

medførte bl.a., at flere kontrakter måtte ændres for at opfylde lovkravene. Under oprydningen efter den gamle ledelse, blev der opdaget uregelmæssigheder i nogle af spillerkontrakterne, hvor nogle var direkte ulovlige. Problemet var, at de ulovlige elementer ikke indgik i de kontrakter, der blev sendt til godkendelse hos DHF, men fandtes i tillægsaftaler. Der var tale om fri bil eller fri bolig, som ikke i alle tilfælde var blevet indberettet til Told & Skat. Desuden har klubben erkendt, at der i et tilfælde var blevet udbetalt sort løn til en spiller. Ifølge bestyrelsesformanden har spillerne været glade for at få lovliggjort sine kontrakter, da de var trætte af post fra skattevæsenet.¹⁷⁵

På grund af uenighed om kontrakten, valgte Aalborg DH at fritstille spilleren Trine Jensen med øjeblikkelig virkning. Trine Jensen udtalte selv, at hun mente, at den nye ledelse havde fundet ting i hendes kontrakt, som de havde sat spørgsmålstegn ved. Striden handlede ifølge hende om, hvordan kontrakten skulle læses og dermed også om økonomi.¹⁷⁶ Dagen før kom det frem, at en anden spiller, Isabel Blanco, valgte at forlade Aalborg DH, da klubben ikke ville/kunne imødekomme hendes krav om en kraftig lønforhøjelse.¹⁷⁷ Da dette af nogle medier blev sat i forbindelse med pengemangel i Aalborg DH, udtalte bestyrelsesformand, Morten Chroné, at *"Aalborg DH har flere penge end nogensinde før. Det skyldes alene, at den tidligere ejer og formand jo brugte penge over evne. Den form for forretning vil jeg som formand ikke være med til, så jeg kan garantere, at Aalborg DH's økonomi er særdeles sund. Der er blevet brugt mange flere penge i klubben, end der bruges i dag, men vi ved jo også, at der ikke var styr på tingene dengang"*. I samme artikel udtaler han, at *"Vi har lagt et lønbudget for den kommende sæson, og deri var der ikke plads til Isabels krav"*.¹⁷⁸ I en anden artikel udtalte han, at Trine Jensen havde opfordret klubben til at udbetale et beløb som kørselsgodtgørelse og i form af omfakturerede regninger fra privatlivet, da der var uenighed om hendes kontrakt.¹⁷⁹

Aalborg Politi indledte en efterforskning af de uregelmæssigheder, som var kommet frem i forbindelse med skattevæsenets kontrol. Vicekriminalkommissær Ole Thomsen bekræftede, at bedrageriafdelingen undersøgte forholdene i klubben, og der muligvis var tale om databedrageri, men at gerningsindhold

¹⁷⁵ Viborg Stifts Folkeblad, d. 1. december 2005

¹⁷⁶ Viborg Stifts Folkeblad, d. 30. november 2005

¹⁷⁷ Viborg Stifts Folkeblad, d. 29. november 2005

¹⁷⁸ Jyllands Posten, d. 30. november 2005

¹⁷⁹ Viborg Stifts Folkeblad, d. 1. december 2005

et endnu var svært at beskrive. Det var ikke kun spillerne, der havde ulovlige kontrakter, også Ole Bach Jensen og Christian Dalmoose havde betalt for lidt i skat.¹⁸⁰ I de nye kontrakter er det slut med bilordninger.¹⁸¹ I stedet for indregnes værdien af bil i bruttolønnen.¹⁸²

DHF frikendte Aalborg DH for at have haft spillere på ulovlige kontrakter, men Divisionsforeningen¹⁸³ ønskede efterfølgende, at DHF skulle kigge på sagen igen, da der var usikkerhed om, hvorvidt skatte- og momslovgivningen var overholdt. Denne udmelding fik Aalborg DH til at melde sig ud af Divisionsforeningen.¹⁸⁴ DHF gjorde dog opmærksom på, at såfremt Aalborg DH har handlet groft og bevidst ulovligt i skattesagerne, kan det få konsekvenser.¹⁸⁵ Da sportschefen for Frederikshavn Fox udtalte, at Aalborg DH kun havde indsendt halvdelen af sine kontrakter til godkendelse ved DHF, og at der var andre uregelmæssigheder i klubben, udtog Aalborg DH stævning for injurier mod Frederikshavn Fox.¹⁸⁶

Selvom Aalborg DH i sæsonen 2005/2006 spiller med i Champions League, betyder det ikke, at klubben er sikret økonomisk. I modsætning til fodboldverdenen er der ikke de store penge i turneringen, heller ikke selvom den vindes to år i træk, som Slagelse FH har gjort. I Viborg HK vurderer man, at det går lige op. Først når holdene når til semifinalen, er der penge at hente for klubberne. Det sker ved salg af bandereklamer og billetter, da EHF ejer TV-rettighederne til turneringen. Før holdene når semifinalen, er der store udgifter til rejser og ophold.¹⁸⁷

Det første regnskab under den nye ledelse udviste et stort underskud, hvilket ifølge direktør Anders G. Jørgensen skyldtes, at man har været igennem en tid, hvor økonomien slet ikke hang sammen.¹⁸⁸ En af de fire nye investorer, Martin Nielsen, valgte at sælge sin andel af anparterne til de andre tre investorer, og er dermed ikke længere tilknyttet klubben.¹⁸⁹ Seneste udvikling er, at direktør Anders G. Jørgensen er blevet opsagt pga. uenighed med bestyrelsen. I stedet har Aalborg DH ansat Erik

¹⁸⁰ Vejle Amts Folkeblad, d. 3. december 2005

¹⁸¹ Ekstra Bladet, d. 3. december 2005

¹⁸² Interview med medarbejdere hos Aalborg DH

¹⁸³ Klubbernes "fagforening"

¹⁸⁴ Århus Stiftstidenden, d. 16. december 2005

¹⁸⁵ Jyllands Posten, d. 16. december 2005

¹⁸⁶ Århus Stiftstidende, d. 17. december 2005

¹⁸⁷ Viborg Stifts Folkeblad, d. 7. januar 2006

¹⁸⁸ B.T., d. 2. december 2005

¹⁸⁹ Ekstra Bladet, d. 3. december 2005

Just, som senest har stået for markedsføringen af håndboldlandsholdene for DHF. Ny bestyrelsesformand er Jens Holm Danielsen, der tidligere har siddet i bestyrelsen.

Der kommer generelt ikke længere så mange tilskuere til ligakampene, for det første fordi de oftest kan ses på tv og for det andet fordi der mangler spænding. Der er blevet for stor forskel mellem top og bund i ligaen, da de rige/topklubberne køber forstærkninger, mens de fattige/bundholdene ikke har råd til spillere af samme kvalitet.¹⁹⁰ Dette er ikke tilfældet i Aalborg DH, hvor der stadig stort set er udsolgt til alle hjemmekampe.

7.3 Sammenfatning

Ovenstående gennemgang viser at Aalborg DH har haft nogle turbulente år, hvor omtalen i starten var meget positiv. Den er dog blevet vendt til negativ medieomtale, og det sker jævnligt at der kommer nye negative artikler om klubben. På det sportslige plan har Aalborg DH præsteret over al forventning på trods af det administrative kaos. Fokus for dette projekt er naturligvis det økonomiske og det administrative aspekt. Casebeskrivelsen er udgangspunktet for den efterfølgende analyse, hvori vi anvender den i kapitel 4-6 omtalte regulering. Forløbet i Aalborg DH er illustreret i bilag F.

¹⁹⁰ B.T., d. 4. oktober 2005

8 Analyse af Aalborg DH

Struktureringen af analysen foretages med udgangspunkt i en kronologisk rækkefølge af begivenhederne, hvilket medfører at regnskabsår 2003/2004 og regnskabsår 2004/2005 analyseres for sig. Denne opdeling gør sontringen af den relevante regulering i den dagældende periode mere synlig. Regnskabsårene struktureres ud fra grundlæggende principper vedrørende revisionen, som i det første regnskabsår tager afsæt i RV 1 og i andet regnskabsår de nye processtandarder. Med udgangspunkt heri er analysen yderligere inddelt i revisionsprocessen – planlægning, udførelse og rapportering. Udførelsesdelen er i høj grad omhandlende planlægningsmæssige overvejelser, hvilket afspejles i analysen af andet regnskabsår, hvor RS 330 indgår som en gennemgående standard. Der er fokus på revisors ansvar ved revision af Aalborg DH's årsrapport. Analysen munder ud i en sammenfatning.

8.1 Regnskabsår 2003/2004

Revisor skal i dette regnskabsår følge RV 1, som inddeler revisionsprocessen i faserne planlægning, udførelse og rapportering, jf. RV 1 afsnit 5. Der skrives under på regnskabet ultimo november, hvor regnskabet har fået en umodificeret påtegning. På dette tidspunkt har der endnu ikke været medieomtale af going concern og besvigelser, jf. bilag F. Det er den sidste årsrapport udarbejdet af den gamle ledelse inden den omfattende mediebevågenhed. Revisor skal ved revisionen følge RL, Erkl.bek., RV 1, RS 240 og RS 570, hvorfor disse vil blive inddraget i analysen.

8.1.1 Planlægning

I planlægningsfasen skal revisor i henhold til RV 1 afsnit 6 indsamle information om virksomheden og vurdere, hvilke risici der er forbundet med virksomheden. I denne sammenhæng skal revisor vurdere de interne kontroller og belyse den økonomiske udvikling gennem analyse af hoved- og nøgletal. På grundlag af de indsamlede oplysninger skal revisor foretage en vurdering af, hvad risikoen er for, at der kan forekomme væsentlige fejl i regnskabet. I det efterfølgende fokuseres der derfor på væsentlige områder i virksomheden Aalborg DH, hvor der er risiko for væsentlig fejlinformationer. I overensstemmelse med RV 1 indsamles der informationer om virksomheden, som danner grundlag for risikovurderingen. RS 570 og RS 240 skal benyttes gennem hele revisionsprocessen og inddrages, hvor det er relevant i de efterfølgende afsnit.

8.1.1.1 *Going concern og besvigelser – Strategisk analyse*

I planlægningsfasen skal revisor overveje, om der er begivenheder eller forhold, der kan rejse væsentlig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. Der er imidlertid ikke meget vejledning i RS 570 trods omfattende forskning på området. Vi har derfor valgt at anvende Argentis liste i denne del af analysen. Argenti nævner ikke besvigelser som et symptom på konkurs, men han nævner kreativ bogføring som et vigtigt symptom, hvilket må indgå i RS 240 under regnskabsmanipulation. På den måde er besvigelser alligevel en del af Argentis indikatorer. Analysen indledes med en beskrivelse af de risici, der er forbundet med branchen. Herefter analyseres de ledelsesmæssige og de økonomiske forhold, hvorefter der afsluttes med en risikovurdering af virksomheden Aalborg DH, hvor både generelle og konkrete risici adresseres.

Brancheforhold

Argenti taler om normale forretningsrisici, der kan true en dårligt ledet virksomhed. Branchen er kendetegnet

Figur 8-1 Argenti og brancheforhold

- *Normale forretningsrisici*

ved, at der er stor konkurrence klubberne imellem, hvilket er med til at presse lønniveauet op. Klubberne opnår som regel ikke store overskud, hvilket også illustreres af bilag G. Indregning af indtægter må anses som værende en besvigelsesrisiko, idet der i hele sportsbranchen er muligheder for at manipulere på dette område, f.eks. i forbindelse med billetsalg ved indgangen. På indtægtssiden er der stor afhængighed af sponsor- og billetindtægter, som tilsammen udgør den største del af de samlede indtægter. På omkostningssiden er den største post personaleomkostningerne. Disse to sidstnævnte karakteristika gør, at håndboldbranchen er meget følsom overfor udsving i indtægterne, idet størsteparten af lønomkostningerne er en fast udgift, som ikke ændrer sig i takt med indtægterne. Dermed er det en risiko, hvis den sportslige målsætning ikke bliver nået, da der derfor ikke bliver sammenhæng mellem lønudgifter og håndboldresultater samt heraf afledte indtægter. Det kan blive svært at nå den sportslige målsætning, hvis klubbens spillere rammes af skader. Spillernes lønudgifter dækkes af forsikringen, men man får ikke den sportslige succes, man havde satset på ved køb af den pågældende spiller, hvilket til trods for dækningen af lønomkostninger må medføre en tilsvarende negativ effekt på den økonomiske målsætning.

Revisor må notere sig disse karakteristika og forholde sig til dem ved planlægning, udførelse og rapportering. Afhængigheden af sponsorindtægter gør, at revisor bør undersøge disse aftaler nærmere for at sikre sig, at sponsorerne ikke er i økonomiske vanskeligheder og dermed ikke kan

overholde sine forpligtelser. På omkostningssiden kan der foretages sammenligninger med andre håndboldklubber for at vurdere de opnåede resultater. Spillerkontrakterne skal undersøges nærmere for at få et indtryk af den faste løn og eventuelle bonusordninger. Revisor kan endvidere undersøge forsikringsdækningen af skader for at vurdere, i hvilket omfang udgifterne bliver dækket. Virksomhedens budgetter er også et vigtigt element i vurderingen af virksomhedens evne til at fortsætte driften, hvorfor revisor må undersøge, om budgettet bygger på realistiske forudsætninger. Dette er dog svært i håndboldbranchen, da mange uforudsigelige elementer indgår i overvejelserne. Det er svært at spå om, hvor mange billetter der bliver solgt; antallet af skader undervejs; hvilken placering der opnås i den danske lige; og hvilke hold der skal spilles imod, hvis en plads i Champions League bliver opnået.

Der skal også tages højde for, at de økonomiske resultater ikke er på niveau med andre brancher, hvorfor det er vigtigt for revisor at få et overblik over andre håndboldklubbers resultater. Især i tilfældet Aalborg DH, hvor der ikke er mange tidligere årsrapporter at sammenligne med, er det vigtigt at sammenligne med andre virksomheder i samme branche for at kunne vurdere de økonomiske præstationer.

Ændrede leverandørforhold eller samarbejde, der ophører, er også en af de normale forretningsrisici, som virksomheder må tage stilling til. Det er vigtigt, at virksomheder ikke er alt for afhængige af få store leverandører eller samarbejdsparter, da det øger risikoen for virksomheden, hvis disse relationer ændres. I Aalborg DH's tilfælde var der et samarbejde med Gigantium Arena A/S, som arrangerede underholdning efter hjemmekampene. Gigantium Arena A/S blev afviklet i 2004, og Aalborg DH's ejerandel på 33 % var herefter værdiløs.

Organisation

I regnskabsåret 2003/2004 er en af Aalborg DH's styrker og svagheder den meget initiativrige direktør, som har store planer for virksomheden. Argenti har på baggrund af sine undersøgelser opdelt ledelsesindikatoren i 5 underpunkter, hvoraf 4 er indikatorer på konkurs. De 4 indikatorer er alle områder, revisor kan undersøge nærmere. Efterfølgende anvendes de 5 underpunkter i analysen af Aalborg DH's ledelse.

Figur 8-2 Argenti og organisation

- *Ledelsen*
- *Det store projekt*

Bestyrelsesformand – direktør:

Ifølge Argenti er denne indikator den vigtigste. Er direktøren ikke ansvarlig overfor anpartshaverne, er der ikke nogen til at advare eller rådgive, når det er ved at gå galt. I Aalborg DH's tilfælde var direktøren ansvarlig overfor sig selv, idet han ejede 60 % af anparterne. Han har dermed haft bestemmende indflydelse og dermed kompetencen til at træffe alle beslutninger.

Enmandsherske:

Ledelsen er karakteriseret ved, at én person træffer beslutningerne. Denne indikator nævnes både af Argenti og i RS 240 som en besvigelserisikofaktor, så netop dette punkt har stor betydning både ved forudsigelse af konkurs og besvigelser. Direktøren har store ambitioner på Aalborg DH's vegne, og målsætningen er nået et år før planlagt. Dette samt den autokratiske ledelsesstil med manglende modspil fra den øvrige ledelse gør virksomheden sårbar. Virksomhedens størrelse og enmandsherske gør, at der er mulighed for tilsidesættelse af interne kontroller, hvis der er nogen. Alt dette skal revisor tage hensyn til under planlægningen af revisionen. Det betyder bl.a., at der ikke kan foretages test af kontroller, men at en større del af revisionen må bestå af substansrevision. Såfremt der er svagheder ved de interne kontroller, bør revisor føre dette i protokollen, jf. RS 260 afsnit 11. Revisor skal være opmærksom på, at rådgivning vedrørende forbedring af interne kontroller kan medføre en trussel mod revisors uafhængighed.

Ubalanceret topledelse:

Bestyrelsen består som nævnt ovenfor i casebeskrivelsen af 5 personer. Ole Bach Jensen er direktør i/ejer af CUBUS koncernen og tidligere professionel fodboldspiller. Derudover består bestyrelsen af formanden for KFUM Håndbold, et bestyrelsesmedlem fra KFUM Håndbold, bestyrelsesmedlem i Visse Håndboldklub samt formanden for Aabybro Håndboldklub. De fire arbejder desuden som henholdsvis konsulent, pædagog, skoleinspektør og økonomichef.

Ledelsen og bestyrelsen består hovedsageligt af personer med sportslig interesse. Det kan betyde, at der er mere fokus på de sportslige resultater og målsætninger, end der er på det organisatoriske og økonomiske. Et bestyrelsesmedlem er økonomichef i Pandrup Kommune, så det må antages, at han har forståelse for økonomi og regnskaber. Det kan dog være svært for et enkelt medlem af bestyrelsen at få fokus styret hen på økonomi, når direktøren/ejeren har fokus på det sportslige. Risikoen er her ifølge Argenti, at virksomhedens ledelse hovedsageligt er opmærksom på sportslige

trusler, således at andre trusler (økonomiske, organisatoriske, lovgivningsmæssige m.m.) ikke opdages i tide. Også RS 240 nævner dette punkt, da en ledelse med begrænset interesse i finansiel rapportering, er en besvigelserisikofaktor. Det optimale ville være, at bestyrelsesmedlemmerne repræsenterede flere faggrupper. Det kan diskuteres, hvad en mere balanceret bestyrelse vil betyde, når den nævnte enmandsherske er til stede. En velbalanceret bestyrelse ville i dette tilfælde formentlig alligevel være domineret af direktøren, der ønsker at være i en god position til enerådigt at træffe alle beslutninger.

Ikke deltagende bestyrelse:

Bestyrelsen i virksomheden har tilsyneladende ikke fuld indsigt i økonomien, hvilket senere er blevet bekræftet af bestyrelsesformanden i et interview¹⁹¹. Denne indikator knytter sig også til ovenstående, idet en bestyrelse sammensat af personer med interesse i den sportslige del vil have en tendens til at holde diskussioner inden for deres eget interesseområde. Det betyder, at symptomer på konkurs overses eller opdages for sent, da der ikke er det nødvendige indblik i de økonomiske forhold. Når den daglige ledelse domineres af en enkelt person uden, at der er kompenserende kontroller som et effektivt tilsyn fra den øverste ledelse, vil dette i henhold til RS 240 bilag 1 udgøre en besvigelserisikofaktor.

Selv om Ole Bach Jensen ejede 60 % af anparterne, havde den øvrige bestyrelse pligt til at sætte sig ind i virksomhedens økonomiske forhold og påse, at bogføringen foregik på en betryggende måde, jf. APL, § 20. *"Bestyrelsen skal påse, at bogføringen og formueforvaltningen kontrolleres på en efter selskabets forhold tilfredsstillende måde."* I kommentarerne til APL § 20 uddybes dette således: *"Bestyrelsen har pligt til løbende at holde sig orienteret om selskabets økonomiske, herunder likviditetsmæssige situation, ligesom bestyrelsen løbende skal tage stilling til, om situationen er økonomisk forsvarlig."* Det kunne tyde på, at bestyrelsen ikke har levet op til sit ansvar, da medlemmerne har været "uvidende" om den økonomiske situation i Aalborg DH. Også her betyder det noget, at en person dominerer, idet han måske vil være modvillig til at svare på uddybende økonomiske spørgsmål eller vil forsøge at vildlede en ellers deltagende bestyrelse.

Svag økonomifunktion:

¹⁹¹ Nordjyske Stiftstidende, 8. marts 2006, "Aalborg DH sigtes i moms-sag"

Er økonomikompetente ikke repræsenteret i bestyrelsen, er der ikke nogen til at fortolke den information, der genereres af økonomisystemet. Er dette tilfældet, hjælper det ikke meget at have et velfungerende økonomisystem i virksomheden. Aalborg DH foretog ikke selv sin bogføring, idet denne funktion blev varetaget af CUBUS koncernen. Det betyder, at økonomifunktionen ikke var til stede i virksomheden endsige repræsenteret i bestyrelsen, og derfor har det været svært for bestyrelsen at opnå et overblik over økonomien i Aalborg DH. Det er usædvanligt, at Aalborg DH har valgt at out-source sin økonomifunktion til sin hovedsponsor, idet de to virksomheders økonomi risikerer at blive sammenblandet.

Det store projekt:

Det store projekt er i dette tilfælde Aalborg DH. Målsætningen var at skabe et succesfuldt håndboldhold i løbet af 3 år. Ofte undervurderes omkostninger og tidsforbrug i forbindelse med sådanne projekter, og især virksomheder med en autokratisk leder har stor sandsynlighed for at iværksætte et stort projekt. I Aalborg DH's tilfælde var Ole Bach Jensens visioner om tophåndbold i Nordjylland drivkraften. Som nævnt i kapitel 5 forsøger lederen sandsynligvis ikke at rette fejl i prognoser for indtægter, omkostninger og tidsforbrug, før det er for sent. Frem til tidspunktet for regnskabsårets afslutning opfattes projektet som en succes, men hvis virksomhedens regnskabsinformation er mangelfuld, forøges risikoen for konkurs, jf. straks nedenfor. Projektet blev af ledelsen opfattet som en succes, da der allerede i det første år i ligaen blev opnået et overskud. Der er dog kun tale om et beskedens overskud, der bl.a. blev muliggjort ved, at direktøren i året ikke har fået udbetalt løn. RS 240 nævner i bilag 1, at usædvanlig hurtig vækst også er en besvigelserisikofaktor.

Økonomi

Virksomheden blev stiftet med en anpartskapital på 125.000 kr. i 2001. På dette tidspunkt var der ingen lønudgifter, da man ”kun” havde et hold i kvindernes 1. division. Egenkapitalen var dengang passende i forhold til virksomhedens størrelse, men efterhånden som virksomheden voksede kraftigt i løbet af meget kort tid, opstod der et misforhold mellem egenkapitalen og lønomkostningerne.

Figur 8-3 Argenti og økonomi

- *Regnskabsinformation*
- *Overdisponering*

Ved regnskabsårets afslutning har det på mange måder været et positivt år for virksomheden. Der er ansat ny træner, som har erfaring fra håndboldligaen, og der har været udsolgt af reklamer, allerede

før sæsonen blev indledt. Holdet overlevede i ligaen, og den sportslige målsætning er dermed opfyldt. Årets resultat blev et beskedent overskud, men det er som tidligere nævnt ikke usædvanligt for branchen. I ledelsesberetningen omtales resultatet som tilfredsstillende, idet der har været store investeringer i regnskabsåret. Forventningen til næste regnskabsår er, at overskuddet bliver større end 492 kr., som var dette års overskud.

Der er stor opbakning fra lokalsamfundet, hvilket afspejles i antallet af sponsorer og tilskuere til hjemmekampene. Opbakningen skal opretholdes, hvis klubbens fremtid skal sikres, da størstedelen af indtægterne kommer fra sponsorer og billetsalg. Idet Gigantium har plads til næsten 5.000 tilskuere, er der virkelig mulighed for at opnå en fordel i forhold til de øvrige klubber, hvor der typisk er plads til mellem 1.000 og 2.000 tilskuere. Der har i gennemsnit været over 4.000 tilskuere til hver hjemmekamp, hvilket er meget positivt. Til sammenligning kan nævnes, at FCK ca. har 850 tilskuere i gennemsnit. Der er altså et godt indtægtsgrundlag i billetsalget, og med billetpriser på 125,00 kr. til 275,00 kr. bør virksomheden kunne opnå større billetindtægter end mange af de øvrige håndboldklubber. Revisor bør derfor få bekræftet sponsoraftaler samt efterprøve ledelsens vurdering af salg af billetter og sæsonkort. Det vil også være relevant at undersøge, hvorvidt Aalborg DH's resultat afspejler, at indtægterne fra billetsalg er større end hos de øvrige klubber.

Regnskabsinformation:

Argentis andet element til forudsigelse af konkurs er virksomhedens regnskabsinformation. Hvis Aalborg DH's regnskabsinformation ikke har været god nok, er det svært for ledelsen at se, at virksomheden er på vej mod konkurs. Aalborg DH manglede aldrig likvider, hvilket var en af grundene til, at ingen vidste, hvor galt det var. Dette skyldes til dels det forhold, at sponsorater og sæsonkort er forudbetalt, men også det aspekt, at likvider løbende blev tilført af hovedsponsoren. Det tyder på, at økonomien i CUBUS koncernen og Aalborg DH ikke altid var adskilte. Når hovedparten af virksomhedens indtægter er forudbetalt i starten af regnskabsåret, er det særlig vigtigt, at der lægges budgetter og laves budgetopfølgninger, da det ellers kan være vanskeligt at sikre, at indtægterne fordeles over hele regnskabsåret. Tabel 6-5 nævner mangler ved regnskabssystemet som en indikator på, at der kan være risiko for lovovertrædelser i virksomheden.

Ledelsesberetningen skal redegøre for forløbet i regnskabsåret herunder usikkerheder ved indregning og måling samt usædvanlige forhold. Beretningen skal ligesom resten af årsrapporten

give et retvisende billede af virksomheden. Den skal bidrage til fortolkning og forståelse af de tal, som i øvrigt er indeholdt i rapporten. Her har ledelsen pligt til at redegøre for eventuelle problemer, samt hvordan man har planlagt at takle problemerne. Ledelsesberetningen skal omtale eventuelle usikkerheder angående virksomhedens evne til at fortsætte driften. Da der ikke er nævnt noget om sådanne usikkerheder, er regnskabet aflagt ud fra going concern forudsætningen. Det er herefter op til revisor at vurdere, hvorvidt forudsætningen er passende. Som nævnt i kapitel 5 baseres vurderingen på de forudsætninger, ledelsen har anvendt ved vurderingen af virksomhedens evne til at fortsætte driften samt de fremtidige planer for virksomheden. Der skal først foretages yderligere revisionshandling, såfremt der opstår væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften. Det er vigtigt for revisor at huske, at hans ansvar dækker samme periode som ledelsens og mindst 12 måneder efter balancedatoen. Konkluderer revisor, at der er væsentlig usikkerhed om Aalborg DH's evne til at fortsætte driften, skal revisor tage stilling til, hvordan dette kan påvirke konklusionen.

Ledelsesberetningen skal omtale betydningsfulde hændelser, som er indtruffet efter årsregnskabs afslutning, jf. ÅRL § 77. En af de ting, der kunne have været nævnt, er, at CUBUS Sport & Entertainment lukkede i sommeren 2004. Det er relevant, idet CUBUS var en af de største sponsorer og ejet af Ole Bach Jensen. Lukningen kunne tyde på, at CUBUS koncernen ikke var i stand til at yde den "ubegrænsede" økonomiske støtte til Aalborg DH, som det hidtil havde været tilfældet. Tabet af CUBUS som sponsor vil desuden betyde, at de omkostninger, der eventuelt hidtil har været skjult i CUBUS, som f.eks. direktørens løn, nu fremover skal indgå i Aalborg DH's eget regnskab. Tabet af en hovedsponsor vil være mærkbart i en virksomhed, som er så afhængig af sponsorindtægter, som Aalborg DH er. Det gælder dog for hele årsrapporten, at den ikke er særlig informativ. Ledelsesberetningen er meget kortfattet og omhandler stort set kun omtale af de sportslige resultater, jf. bilag C.

Overdisponering:

Aalborg DH er en virksomhed, der er vokset hurtigt på kort tid. Den vækst, der har været, minder lidt om den første del af forløbet i Argentis type 2 konkurs, hvor der er en kort, men kraftig vækstperiode efterfulgt af økonomiske vanskeligheder. Revisor kan selvfølgelig ikke konkludere, at virksomheden er på vej mod konkurs alene på baggrund af, at der har været en kraftig vækst på kort tid, men der er vel en grund til at være særlig opmærksom på, om væksten fortsætter eller om

virksomheden stabiliseres. Revisor skal være opmærksom på, at vækstvirksomheder har brug for store kapitalindsud for at kunne overleve. Vækst kræver likviditet, og likviditet forudsætter positivt driftsresultat. Der er derfor grund til at være særlig opmærksom på virksomhedens indtægtsside og økonomiske fundament. Dette forhold er specielt ved Aalborg DH, da en stor del af indtægterne netop er forudbetalte og dermed er det muligt at dække efterfølgende omkostningerne ved hjælp af de forudbetalte indtægter. Argenti omtaler situationen, hvor omsætningen vokser hurtigere end overskuddet, hvilket medfører, at virksomheden må finansiere væksten med lånte penge. Den øgede indkomst-gearing vil gøre banken særlig opmærksom på virksomheden, og det kan blive sværere for virksomheden at få forlænget/forøget sin kredit. Dette problem er i høj grad gældende for Aalborg DH, idet virksomhedens bruttofortjeneste på to år (2002–2004) er steget fra 16.000 kr. til 9,5 mio. kr. Overskuddet var i perioden gået fra -1.000 kr. til 492 kr. Denne udvikling betød, at Aalborg DH måtte optage lån, således at forpligtelserne steg fra 165.000 kr. til 12,5 mio. kr. i perioden. Den tilsvarende stigning i aktiver skyldes hovedsageligt, at virksomhedens tilgodehavender er steget fra 700 t.kr. til 8 mio. kr. Desuden er der indkøbt driftsmidler for 3 mio. kr. Når virksomheden hovedsageligt er finansieret af fremmedkapital, bliver den følsom overfor ændringer i rentesatsen, hvilket er nævnt både i RS 570 og i RS 240 som en besvigelsesrisikofaktor, idet det giver motiv til regnskabsmanipulation.

8.1.1.2 *Going concern og besvigelser – nøgletalsanalyse*

Argenti nævner, at der til forudsigelse af konkurs kan benyttes en nøgletalsanalyse. Denne bør dog benyttes som et supplement til de kvalitative indikatorer, da der ikke kan drages konklusioner om, hvorvidt virksomheden går konkurs udelukkende ud fra nøgletalsanalysen.

Figur 8-4 Argenti og nøgletal

- *Finansielle nøgletal*

Altmans Z-score viser, at Aalborg DH i høj grad er i fare for at komme i økonomiske vanskeligheder. Scoren for Aalborg DH er 0,774, og som nævnt var virksomheder i stor fare, når scoren var mindre end 1,8. Nøgletallet er kun vejledende, men når det holdes sammen med analysen og risikovurderingen, er der grund til at være særlig omhyggelig ved vurderingen af virksomhedens evne til at fortsætte driften.

Et kendetegn ved håndboldbranchen er, at regnskabspraksis er anderledes end i traditionelle produktions- eller handelsvirksomheder. Der er lidt vejledning i DHF's reglement for

kontraktklubber, idet der heri stilles krav til egenkapitalens størrelse samt behandlingen af spiller- og trænerkontrakter, som skal aktiveres og afskrives over kontraktperioden, jf. bilag E.

Disse forhold påvirker regnskabsanalysen, idet der ikke kan sammenlignes med virksomheder af tilsvarende størrelse i andre brancher. Den kvantitative analyse består derfor af en komparativ analyse, hvor der sammenlignes med fem håndboldklubber i den kvindelige danske håndboldliga, således at sammenligningen repræsenterer 6 af de 8 førende klubber. Efterfølgende vil rentabiliteten, likviditeten, soliditeten og egenkapitalens forrentning blive analyseret.¹⁹²

Tabel 8-1	Nøgletal for rentabilitet 2003/2004						
	ADH	VHK	GOG	KIF	FCK	IKB	Gns.
AG	3	0	-3	3	13	-29	-2,17
OG	2	0	-1	-	3	-8	-0,80
AOH	2	2	2	-	4	4	2,80

Afkastningsgraden (AG) udtrykker forrentningen af den investerede kapital i procent og beregnes som resultat af primær drift divideret med balancesum. Nøgletallet består af produktet af overskudsgraden (OG) og aktivernes omsætningshastighed (AOH), hvorfor disse to nøgletal kan bidrage til analysen af virksomhedens rentabilitet. Afkastningsgraden for Aalborg DH er i regnskabsåret 3. Set i forhold til andre håndboldklubber er dette over gennemsnittet, som er -2, hvilket skyldes, at Ikast-Bording trækker ned med en afkastningsgrad på -29. FCK trækker i modsat retning med en afkastningsgrad på 13. Hvis man ser bort fra de to klubber, er gennemsnittet 0,75, og Aalborg DH ligger dermed stadig over gennemsnittet. Dette er dog ikke et udtryk for, at det går godt for Aalborg DH, men derimod et udtryk for, at branchen i høj grad ikke er rentabel.

Af tabellen fremgår det, at overskudsgraden og aktivernes omsætningshastighed har haft lige stor indflydelse på afkastningsgraden i Aalborg DH. For de øvrige klubber har det været aktivernes omsætningshastighed, der har trukket afkastningsgraden opad. Grunden til, at Aalborg DH's nøgletal ligger over gennemsnittet her er, at omsætningen har været på 20 mio. kr., hvilket er på samme niveau som Viborg og GOG. Forskellen er, at Aalborg DH kun har ét hold på lønningslisten, mens de to andre har to hold. I dette regnskabsår er der tilsyneladende ingen

¹⁹² Se bilag H – Anvendte former til beregning af nøgletal

problemer i forholdet mellem personaleomkostninger og driftsindtægter, hvilket også fremgår af nedenstående.

Tabel 8-2	Forholdet mellem personaleomkostninger og driftsindtægter 2003/2004 ¹⁹³					
	ADH	VHK	GOG	KIF	FCK	IKB
PO/DI (%)	44,9	69,5	61,1	-	61,3	61,5
Kampomk.	5.000 t.kr. ¹⁹⁴	2.828 t.kr.	-	-	2.586 t.kr.	5.012 t.kr.
PO/DB (%)	96	80	87	97	93	160
Pers.omk.	9.189 t.kr.	15.960 t.kr.	12.430 t.kr.	12.942 t.kr.	8.167 t.kr.	9.481 t.kr.

Forholdet mellem driftsindtægter (DI) og personaleomkostninger (PO) er interessant, da det er to væsentlige poster i resultatopgørelsen. Tallet kan derfor sige noget om, hvor følsom klubberne er overfor fald i driftsindtægterne, da størsteparten af personaleomkostningerne er faste. Aalborg DH's personaleomkostninger udgør kun 45 % af driftsindtægterne, hvilket er den mindste andel i forhold til de fire andre klubber. Dette kan skyldes, at Aalborg DH har plads til næsten dobbelt så mange tilskuere som de øvrige klubber, og at Aalborg DH kun har et hold. Umiddelbart har klubben det bedste udgangspunkt, da de øvrige klubber bruger over 50 % af deres driftsindtægter på personale. Men Aalborg DH har kun ét hold i ligaen, mens både Viborg, GOG, Kolding og FCK har både et herre- og et damehold i ligaerne. Aalborg DH har tiltrukket spillere og trænere med høje lønninger for at få opbygget et hold, der kunne blive i håndboldligaen. Denne målsætning er blevet indfriet, men økonomien afspejler umiddelbart ikke en håndboldklub med succes. Der er endvidere i Aalborg DH brugt 96 % af bruttofortjenesten (DB) på personaleomkostninger. Dette er dog også tilfældet med FCK håndbold, men her er der opnået et resultat på 335 t.kr. Det betyder, at Aalborg DH's drifts- og kampomkostninger er væsentlig højere end i de øvrige klubber. Disse omkostninger fremgår ikke af Aalborg DH's årsrapport, idet ÅRL § 32 påberåbes, men af ovenstående nøgletal fremgår det, at der på dette område er store omkostninger.

Ovennævnte omkostninger er grunden til, at Aalborg DH kommer ud med et minimalt resultat for regnskabsåret. Der er som nævnt stor opbakning fra lokalsamfundet, hvilket afspejles i antallet af sponsorer og tilskuere til hjemmekampene. Opbakningen skal opretholdes, hvis klubbens fremtid skal sikres, da størstedelen af indtægterne kommer fra sponsorer og billetsalg. Ud fra omsætningens størrelse har klubben også haft fordel af de mange tilskuere, men omkostningerne til kampene har

¹⁹³ Kolding viser ikke omsætningen og GOG har ikke opdelt sine udgifter i kampomkostninger

¹⁹⁴ Eget estimat ud fra forholdet mellem de øvrige klubbens kamp- og driftsomkostninger

været store, idet der i forbindelse med hjemmekampe er stor buffet med fri bar inden kampen og levende musik før og efter kampen. De nøjagtige omkostninger fremgår ikke af regnskabet, men forskellen mellem bruttofortjenesten og omsætningen er ca. 11 mio. kr. Det tal dækker over driftsomkostninger og kampomkostninger. Af de øvrige klubbers regnskaber fremgår det, at disse to omkostninger udgør ca. 50 % hver, dvs. at hvis det samme er tilfældet i Aalborg DH, har klubben haft kampomkostninger for ca. 5 mio. kr. Det er næsten det dobbelte af Viborg og FCK, som har to hold og dermed dobbelt så mange kampe. Ikast-Bording har kampomkostninger på ca. 5 mio. kr., hvilket skyldes at klubben har haft store udgifter i forbindelse med Europa-Cup kampe. Det er ikke tilfældet for Aalborg DH, som altså har meget store omkostninger i forbindelse med afvikling af kampe, hvilket er en væsentlig grund til at klubbens resultat ikke er større. Det virker umiddelbart som en post, der kan begrænses i det efterfølgende regnskabsår. Selv om festlighederne i forbindelse med kampene er en del af konceptet i Aalborg DH, bør revisor påpege forholdet overfor ledelsen, som må overveje, om ikke pengene kunne bruges på en bedre måde, f.eks. til styrkelse af egenkapital eller finansiering af væksten. Det burde overvejes, hvad der kan bidrage til at gøre konceptet lønsomt.

Tabel 8-3 Nøgletal for likviditet 2003/2004							
%	ADH	VHK	GOG	KIF	FCK	IKB	Gns.
LG	67	151	62	105	237	118	123,33

Vækst er ofte forbundet med træk på likviditeten, hvilket også har været tilfældet i Aalborg DH, som er vokset fra at være en 1. divisionsklub til at være et af de førende hold i ligaen på kun 3 år. Denne udvikling har krævet store investeringer i bl.a. spillere og trænerstab. Det er vigtigt, at væksten følges op af en tæt overvågning af likviditeten, da manglende styring kan føre til, at virksomheder ”vokser sig ihjel”. Likviditetsgraden (LG) viser forholdet mellem omsætningsaktiver og kortfristet gæld.

Jo større dette nøgletal er, jo større er sandsynligheden for, at omsætningsaktivernes realisation ved normal drift vil være i stand til at dække kortfristet gæld. En tommelfingerregel er, at nøgletallet skal være over 200¹⁹⁵, hvilket FCK er den eneste klub, der præsterer. Nøgletallet anvendes til analyse af den kortsigtede risiko, mens soliditetsgraden vedrører den langsigtede risiko. Virksomhedens likviditetsgrad er steget fra 56 i 2002/2003 til 67 det efterfølgende år. Grunden til

¹⁹⁵ Schack, Bent (1) (2002), s. 72

denne vækst er, at mens varedebitorerne er mere end tidoblet i perioden, er den kortfristede gæld ”kun” otte gange større end foregående regnskabsår. Aalborg DH har en kortfristet gæld på over 11 mio. kr. i regnskabsåret 2003/2004. Omsætningsaktiverne består hovedsagligt af varedebitorer (8 mio. kr.), mens likvide midler udgør under 7.000 kr. I gennemsnit er likviditetsgraden 123, og kun Aalborg DH og GOG har en likviditetsgrad under 100. Igen skiller FCK sig ud med en likviditetsgrad på 237, og ses der bort fra det, er gennemsnittet 101. Aalborg DH ligger altså et stykke under gennemsnittet, hvilket til dels skyldes, at der er tale om en ny virksomhed i kraftig vækst. Bortset fra Kolding IF og Aalborg DH har alle klubber over 150 t.kr. i likvide midler. Der er altså en stor risiko for Aalborg DH på kort sigt, da virksomheden har en meget stor kortfristet gæld og meget få likvide midler til rådighed.

Tabel 8-4		Nøgletal for soliditet 2003/2004					
%	ADH	VHK	GOG	KIF	FCK	IKB	Gns.
SG	1	49	17	7	63	29	27,67

Forholdet mellem egenkapital og gæld i Aalborg DH viser, at der er tale om en højt gearret virksomhed, dvs. at der er en risiko forbundet med dette forhold. Argentis tese er, at dårligt ledede virksomheder har en tendens til være højt gearret og dermed bliver sårbare overfor normale forretningsrisici. En lav soliditetsgrad (SG) indikerer høj langsigtet likviditetsrisiko, hvilket er mindre interessant i forhold til Aalborg DH, da den kortsigtede risiko er så høj, at ”på lang sigt” måske ikke bliver aktuelt. Virksomhedens soliditetsgrad gik fra at være 10 i 2002/2003 til 1 i det efterfølgende regnskabsår, hvilket dermed er et udtryk for en øget likviditetsrisiko. Virksomheden er stiftet med den mindst mulige anpartskapital og mens gælden er øget kraftigt i forhold til det foregående regnskabsår, er egenkapitalen stort set uændret. Soliditetsgraden er derfor faldet fra 10 i foregående regnskabsår til 1 i regnskabsåret 2003/2004. Det er naturligt, at dette nøgletal vil falde lidt i en virksomhed i vækstfasen, men der er tale om et kraftigt fald, således at der nu er en gæld på 12 mio. kr. og en egenkapital på kun 150 t.kr. Sammenlignes soliditetsgraden med de fem øvrige håndboldklubber, ligger Aalborg DH helt i bunden. Gennemsnittet for soliditetsgraden er 28, og her er det især Aalborg DH og Kolding IF, der trækker gennemsnittet ned. Modsat er det Viborg HK og FCK, der ligger i top med en soliditetsgrad på henholdsvis 49 og 63.

Tabel 8-5		Egenkapitalens forrentning 2003/2004					
	ADH	VHK	GOG	KIF	FCK	IKB	Gns.
EF	0,3	2	6	-9	17	-97	-13,5
EK	155 t.kr.	6.030 t.kr.	1.465 t.kr.	614 t.kr.	1.931 t.kr.	1.223 t.kr.	1.903 t.kr.

Egenkapitalens forrentning (EF) viser forholdet mellem årets resultat efter skat og egenkapitalen (EK). I Aalborg DH er dette nøgletal faldet fra 20 til 0 i regnskabsåret 2003/2004. Faldet skyldes, at årets resultat efter skat er faldet fra 30 t.kr. til 500 kr. Gennemsnittet for 2003/2004 er -13,5. Ikast-Bording skiller sig dog markant ud med en forrentning på -97, og ses der bort fra det, bliver gennemsnittet 3,2, hvilket nok er mere retvisende. En af grundene til, at Aalborg DH har en positiv forrentning af egenkapitalen er, at virksomheden har langt den mindste egenkapital af de seks klubber og samtidig har formået at opnå et positivt resultat. FCK er dog den eneste i branchen, der har en fornuftig forrentning af egenkapitalen. Den gennemsnitlige egenkapital er 1.903 t.kr., hvor Viborg HK ligger i top med 6 mio. kr. og Aalborg DH i bund med 155 t.kr. Ses der bort fra Viborg HK, er gennemsnittet 1.078 t.kr. Så selv om det umiddelbart ser acceptabelt ud, er der altså en risiko forbundet med den minimale egenkapital, idet der ikke er noget til at dække et evt. underskud ind med.

Tabel 8-6		Egenkapital i forhold til løn 2003/2004				
%	ADH	VHK	GOG	KIF	FCK	IKB
EK /løn	1,7	37,8	11,8	4,7	23,6	12,9

I forhold til egenkapitalen (EK) skal revisor også være opmærksom på, at DHF stiller krav om, at den skal udgøre mindst 5 % af personaleomkostningerne. Dette krav opfylder virksomheden ikke, idet egenkapitalen kun udgør knap 2 % af personaleomkostningerne. Fire af de seks klubber opfylder kravet, mens Kolding IF er tæt på. Kun Aalborg DH ligger langt under de 5 %, men DHF har ikke håndhævet dette over for Aalborg DH. I dette tilfælde overholder Aalborg DH dermed ikke de særlige regler, der gælder for branchen. Da DHF ikke bemærker dette, er det svært for revisor at vurdere forholdet som værende væsentligt. Ifølge DHF's reglement er sanktionen for manglende opfyldelse af kravene, at klubben bliver frataget licensen til at spille i ligaen, og at der ikke kan indgås nye kontrakter, jf. § 21. Umiddelbart virker det som en hård straf i forhold til forseelsen, hvilket kan være en af grundene til, at DHF ikke har reageret. Der bør dog sættes spørgsmålstejn

ved, hvorfor der laves sanktioner, som alligevel ikke benyttes. Vi har henvendt os til DHF, der ikke har kunnet være behjælpelig med besvarelsen af vores spørgsmål.

Kreativ bogføring:

Formålet med nøgletalsanalysen bør ifølge Argenti være at finde tegn på kreativ bogføring, da det er et af de sikreste tegn på økonomiske vanskeligheder. Revisor bør derfor være opmærksom på tegn på kreativ bogføring fra ledelsens side, når der laves regnskabsanalyse. Ifølge RS 240 skal revisor i planlægningsfasen identificere besvigelsesrisikofaktorer. I standardens bilag 1 oplistes eksempler på sådanne faktorer, herunder usædvanlig hurtig vækst, stor afhængighed af sponsorindtægter og låntagning. Ifølge RS 240 bør revisor derfor være opmærksom på tegn på kreativ bogføring/regnskabsmanipulation, da besvigelsesrisikoen øges ved tilstedeværelsen af disse tegn.

Vi har ikke nogen forudsætninger for at opdage eventuelle tegn på kreativ bogføring i årsrapporten, da det kræver indsigt i bogføringsgrundlag og bilag, hvilket vi ikke har haft. Men årsrapporten bærer præg af, at der er gjort meget for at opnå et positivt resultat, hvilket ses af, at der ikke er udbetalt lønninger til direktøren i regnskabsåret. Der er derudover indregnet nogle usædvanlige aktiver, såsom web-site og grafisk identitet, der har gjort det muligt at opretholde egenkapitalen. Det er selvfølgelig ikke ensbetydende med kreativ bogføring, men det betyder, revisor skal sikre sig, at virksomheden har udarbejdet et fornuftigt og realistisk budget for det efterfølgende år. I vurderingen af budgettet skal revisor være opmærksom på, om sponsorindtægterne reduceres som følge af lukningen af CUBUS Sport & Entertainment. Det må vurderes, at den nye hovedsponsor KMD ikke i samme omfang vil yde en "ubegrænset" økonomisk støtte, selv om aftalen med KMD er den største sponsoraftale, Aalborg DH hidtil har indgået. Aalborg DH har vurderet, at ovennævnte aktiver opfylder definitionen på et immaterielt anlægsaktiv, og at indregningskriterierne er opfyldt, jf. ÅRL § 33. I lovbemærkningerne til ÅRL § 25 nævnes varemærker som et eksempel på et immaterielt aktiv, der ikke altid opfylder indregningskriterierne. I IAS 38 er det nævnt som et immaterielt aktiv, der ikke kan indregnes. Det er usikkert om aktiverne vil skabe fremtidige økonomiske fordele for Aalborg DH. Hvis indregningskriterierne ikke er opfyldt, er der tale om aktiverede reklameomkostninger, hvilket dermed ikke er i overensstemmelse med ÅRL.

8.1.1.3 Risikovurdering

Revisor skal på baggrund af informationsindsamlingen vurdere, hvilke risici der er forbundet med at drive virksomheden Aalborg DH. Risici repræsenterer en række udfordringer, som virksomheden og revisor skal tage stilling til. Det, at der findes risici i det omgivende miljø, er ikke umiddelbart negativt, men repræsenterer også muligheder for virksomheden. I Aalborg DH's tilfælde har flere spillerindkøb og dermed høje lønninger medført en høj risiko for virksomheden, hvis den håndboldmæssige målsætning og dermed en afsmitning på økonomien udebliver. Modsætningsvist har den store satsning betydet, at der allerede det første år i ligaen har været stor opbakning fra lokalsamfundet. Risici er derfor en normal faktor ved at drive virksomhed. Det afgørende aspekt er imidlertid, hvor god virksomhedens ledelse er til at opdage og håndtere de risici, der påvirker virksomhedens målsætning. Fokus i dette projekt er forhold, der truer going concern forudsætningen og forhold, der indikerer risici for besvigelses-adfærd.

Når revisor under planlægningen skal foretage sin risikovurdering, skal der laves en analyse af besvigelsesrisikofaktorerne, ligesom going concern forudsætningens relevans skal vurderes. Det vil sige, at revisor på baggrund af analysen skal fokusere på de risici for væsentlige fejlinformation, der skal adresseres med yderligere revisionshandlinger og generelle reaktioner. Når de planlagte handlinger er udført, vurderer revisor, om der er behov for yderligere handlinger, eller om det indsamlede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet til at konkludere ud fra. I nedenstående tabel er de identificerede risici i Aalborg DH opsamlet.

Tabel 8-7 Risikovurdering af regnskabsår 2003/2004		
	Going concern	Besvigelser
Branche	<ul style="list-style-type: none"> • Stor afhængighed af sponsorer og billetindtægter 	<ul style="list-style-type: none"> • Indtægtsregistrering er altid en risiko
Ledelse	<ul style="list-style-type: none"> • Enmandsherske • Direktør ikke ansvarlig overfor eksterne anpartshavere. • Bestyrelsen har ikke fuld indsigt i økonomiske forhold • Ubalanceret topledelse • Svag økonomifunktion 	<ul style="list-style-type: none"> • Enmandsherske • Direktør ikke ansvarlig overfor eksterne anpartshavere • Interne kontroller kan omgås pga. ledelsens sammensætning • Bestyrelsen har ikke fuld indsigt i økonomiske forhold • Svag økonomifunktion
Økonomi	<ul style="list-style-type: none"> • Dårlig regnskabsinformation • Høj gearing • Store omkostninger i forbindelse med kampe • Forhold mellem egenkapital og gæld • Opfylder ikke DHF's krav • Store lønomkostninger, som bliver større i efterfølgende regnskabsår • Ekstern økonomifunktion • Ingen budgetopfølgning • Ingen løn til direktør 	<ul style="list-style-type: none"> • Kreativ bogføring • Langsigtet likviditetsrisiko er høj • Opfylder ikke DHF's krav • Pres på anpartskapitalen • Ekstern økonomifunktion • Afhængig af fremmedkapital • Følsom overfor ændringer i rentesatsen • Hurtig vækst

På baggrund af risikovurderingen skal revisor planlægge de nødvendige handlinger og herudaf nå frem til en konklusion om årsrapporten.

8.1.2 Udførelse

RV 1 opdeler udførelsesfasen i systemrevision og substansrevision. Aalborg DH er en lille virksomhed med ca. 20 medarbejdere, hvilket afspejles i organisationen, da der kun er tilknyttet en eller to personer til et enkelt område – én økonomiansvarlig, en salgsansvarlig osv., som alle rapporterer til direktøren. I en virksomhed af denne størrelse, hvor der er en autokratisk leder, skal revisor overveje, hvorvidt interne kontroller, hvis de findes, kan tilsidesættes. Den mest hensigtsmæssige måde at udføre revisionen på er derfor hovedsageligt med afsæt i substansrevision, som består af regnskabsanalytisk revision og detailrevision.

Revisor skal også i udførelsesfasen være opmærksom på indikatorer på, at going concern forudsætningen ikke er passende. RS 570 opstiller en række eksempler på begivenheder eller forhold, som kan rejse tvivl om going concern forudsætningen. Der skelnes mellem økonomiske forhold, driftsforhold og andre forhold. Mange af disse indikatorer kan genfindes i Aalborg DH og

er gengivet ovenfor i tabellen. Going concern er en generel iboende risiko, som revisor skal reagere på med generelle handlinger. Revisor skal øge sin professionelle skepsis og stille større krav til dokumentationen. På revisionsmålsniveau er det især værdiansættelse, tilstedeværelse og fuldstændighed, der er væsentligt i forbindelse med going concern, da det er fristende for virksomheden at overvurdere aktiverne eller undervurdere forpligtelserne. Vurderer revisor, at de nævnte risici rejser væsentlig tvivl om Aalborg DH's evne til at fortsætte driften, skal revisor gennemgå ledelsens planer for fremtidige handlinger samt indsamle yderligere revisionsbevis. Det kan ifølge RS 570 gøres ved at få bekræftet eksistensen, lovgyldigheden og retskraften af aftalen med CUBUS koncernen og vurdering af koncernens evne til at tilføre Aalborg DH likviditet. Idet revisor i dette tilfælde også reviderer CUBUS koncernen, burde han have et godt vurderingsgrundlag i forhold til dette forhold. Revisor skal desuden undersøge indholdet af spillerkontrakter, sponsoraftaler mv. for at kunne beregne en 0-punktsomsætning. På baggrund af 0-punktsomsætningen kan revisor vurdere budgettets forudsætninger. Billetsalget og variable lønomkostninger er de mest usikre faktorer.

Revisor skal overveje risikoen for væsentlig fejlinformation i regnskabet, som kan skyldes besvigelser og fejl. Revisor har som nævnt ikke ansvar for at afsløre besvigelser, men er kun ansvarlig for at udtrykke en konklusion med høj grad af sikkerhed. Under planlægningen og udførelsen skal revisor i rimeligt omfang være opmærksom på besvigelser ved udførelsen af revisionen, jf. Erkl. bek., § 20. Da mange af de i RS 240 nævnte besvigelserisikofaktorer findes i virksomheden, skal revisor gøre sig nogle generelle overvejelser for at sikre sig, at besvigelser ikke har resulteret i væsentlig fejlinformation. Det betyder, at revisor udviser øget professionel skepsis, idet der stilles større krav til den nødvendige dokumentation og anvendelsen af eksterne bekræftelser af ledelsens udsagn, jf. RS 240. Vurderer revisor, at risikoen for besvigelser er høj, stiller det også større krav til medlemmerne af revisionsteamet. Det medfører en høj kontrolrisiko, idet ledelsen har mulighed for at omgå de få interne kontroller, der er i en mindre virksomhed som Aalborg DH. Hvis ledelsens karakteristika udgør en besvigelserisikofaktor, er det en generel risiko. Besvigelser kan også være en specifik risiko, hvilket er tilfældet, når indtægtsregistrering er en risiko. I så fald kræver det, at revisor udfører yderligere handlinger på revisionsmålsniveau.

Direktøren har ifølge årsrapporten ikke fået løn i perioden, hvilket måske kunne være motiveret af et ønske om at vise et positivt resultat i regnskabet. Revisor bør derfor vurdere ledelsens planer for

fremtiden og vurdere budgetternes forudsætninger, samt hvorvidt de kan opfyldes. Revisor må også overveje om direktørens løn og andre omkostninger kan være skjult i CUBUS's årsrapport. Dette kan være tilfældet, da de to virksomheders bogholderi som nævnt ikke er adskilt. Det fremgår af ledelsesberetningen for regnskabsåret, at ambitionsniveauet for en ny sæson er løftet med tilgang af ny træner og nye spillere, hvilket medfører øgede personaleomkostninger. I noterne anføres det, at der er indgået operationelle leasingaftaler på 14 personbiler, som vil medføre årlige omkostninger på 500 t.kr. Revisor skal sikre sig, at disse omkostninger er indregnet i budgettet for 2004/2005, ligesom formålet med at lease så mange biler bør undersøges. Det er sandsynligvis biler, som vil blive stillet til rådighed for spillere og andre medarbejdere, hvorfor revisor i det efterfølgende år, skal være opmærksom på, om ledelsen får indberettet dette til Told & Skat. Tilgangen af driftsmidler på 3 mio. kr. som nævnt ovenfor skyldes, at klubben har indgået en finansiel leasingaftale vedrørende en spillerbus. Derudover er der indgået lejeaftaler på spillerboliger og kontorlokaler, som også vil forøge virksomhedens omkostninger i det efterfølgende regnskabsår. Med et resultat på 492 kr. må stigningen i omkostningerne finansieres af sponsorindtægter eller fremmedkapital. Sponsorindtægterne skal helst stige i takt med de nye lønninger for igen at opnå et positivt resultat. Derfor er det også meget positivt, at Aalborg DH har indgået en hovedsponsoraftale med KMD.

Når revisor har udført de planlagte revisionshandlinger og opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, skal revisor nå til en konklusion vedrørende årsrapporten.

8.1.3 Rapportering

I dette afsnit konkluderes der på planlægning og udførelse, som er gennemgået ovenfor. Afsnittet opdeles, således at der diskuteres forhold, der taler for en umodificeret påtegning og forhold der taler for en modificeret påtegning. Diskussionen danner baggrund for, hvordan revisionspåtegningen i regnskabsåret efter vores vurdering kunne have set ud.

Revisor vurderer hele årsrapporten, herunder også ledelsesberetningen, og tager stilling til, om den giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver, passiver og resultat af aktivitet. Påtegningen på Aalborg DH's årsrapport for regnskabsåret 2003/2004 er umodificeret, dvs. at der hverken er forbehold eller supplerende oplysninger.

8.1.3.1 *Hvad taler for en umodificeret påtegning?*

Revisor forsyner årsrapporten med en umodificeret påtegning, når der er høj grad af sikkerhed for, at den giver et retvisende billede i overensstemmelse med ÅRL's begrebsramme, jf. RS 700, afsnit 27.

I dette tilfælde er der tale om en ung virksomhed i kraftig vækst, hvorfor det er normalt, at der ikke opnås store overskud. Derudover befinder den sig i en branche, hvor der sjældent opnås store overskud. Alligevel har Aalborg DH opnået et overskud allerede i sit andet regnskabsår, hvilket tyder på, at virksomheden godt kan fortsætte driften i mindst 12 måneder fra balancedagen. Der er heller ikke nævnt noget i ledelsesberetningen, som får revisor til at tvivle på virksomhedens evne til at fortsætte driften.

Selv om virksomheden er likviditetskrævende, er der god opbakning fra både sponsorer og tilskuere. I Gigantium har der i gennemsnit været 4.060 tilskuere til kampene, og der er lige indgået en stor sponsoraftale med KMD, så det giver mulighed for at øge omsætningen, og dermed dække de stigende omkostninger. Desuden står CUBUS koncernen til rådighed med hjælp, både finansielt og administrativt, og selv om et af koncernens selskaber har lukket, virker koncernen udadtil velkonsolideret. Aalborg DH har altså succes både sportsligt, tilskuer- og sponsormæssigt.

Såfremt revisor kan opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, der understøtter, at Aalborg DH fortsat kan finansiere væksten, er der grundlag for at afgive en umodificeret påtegning. Budgettet er her en vigtig del af revisionen, da revisor må vurdere, om det hviler på realistiske forudsætninger. Budgettet er gennemgået af revisor og efterfølgende indsendt til DHF, som godkender det. Der har ikke været problemer med at få godkendt budgettet, så det har vist et tilfredsstillende resultat og forhåbentlig en styrkelse af egenkapitalen for at opfylde DHF's krav hertil. Revisor har altså vurderet, at budgettet har været realistisk og retvisende.

8.1.3.2 *Hvad taler for en modificeret påtegning?*

En modificeret påtegning kan opdeles i forhold, der ikke påvirker revisors konklusion – supplerende oplysninger, og forhold, der påvirker revisors konklusion – forbehold, konklusion afgives ikke eller afkræftende konklusion, jf. RS 700, afsnit 29.

Supplerende oplysninger

Eventuelle supplerende oplysninger kan i dette tilfælde kun vedrøre besvigelser. En supplerende oplysning vedrørende going concern forudsætningen kræver, at forholdet er omtalt i ledelsesberetningen, hvilket ikke er tilfældet, og at revisor er enig i forudsætningens relevans. I ledelsesberetningen er det kun nævnt, at opbakningen fra sponsorer og lokalsamfund har gjort det muligt at etablere sig i håndboldligaen. Revisor kunne i en supplerende oplysning henvise til dette, og gøre det klart, at det er væsentligt for virksomhedens evne til at fortsætte driften, at der fortsat er økonomisk opbakning herfra. Dette er som sagt kun en mulighed, hvis forholdet var uddybet i ledelsesberetningen. Da dette er undladt, må revisor have vurderet, at der ikke var væsentlige usikkerheder angående Aalborg DH's evne til at fortsætte driften i minimum 12 måneder.

Flere af RS 240's besvigelserisikofaktorer kan som nævnt findes i Aalborg DH, hvorfor revisor må stille større krav til dokumentation og i højere grad anvende eksterne bekræftelser. Det væsentlige i forhold til besvigelser er, om revisor i rimeligt omfang har været opmærksom på dem, jf. Erkl. Bek. § 20. Er han i forbindelse med revisionen blevet bekendt med forhold i Aalborg DH, som giver begrundet mistanke om, at ledelsen kan ifalde straf- eller erstatningsansvar, skal dette oplyses i en supplerende oplysning i påtegningen. Overtrædelse af skatte-, regnskabs eller selskabslovgivningen skal altid oplyses i en supplerende oplysning, jf. Erkl. Bek. § 7, stk. 1 og 2. Det forhold, at Aalborg DH ikke opfylder DHF's krav til årsrapporten, er ikke oplyst, hvilket skyldes, at ledelsen ikke kan ifalde straf- eller erstatningsansvar, jf. Erkl. bek. § 7. Ledelsens karakteristika giver mulighed for omgåelse af interne kontroller og besvigelser, hvilket revisor bør føre i protokollen.

Forbehold

Et forbehold påvirker revisors konklusion, dvs. at årsrapporten ikke fuldt ud giver et retvisende billede. I Aalborg DH's tilfælde må revisor overveje, hvorvidt going concern forudsætningen er opfyldt. Hvis det ikke er relevant at anvende going concern forudsætningen, skal der tages gives en afkræftende konklusion. Er det derimod relevant, men utilstrækkelig oplyst skal revisor tage forbehold, jf. UR 2004-1.

Som nævnt kan langt de fleste af Argentis indikatorer på konkurs genfindes i Aalborg DH. Den vigtigste indikator – ledelsens karakteristika – er til stede, hvilket både giver grundlag for økonomiske vanskeligheder og regnskabsmanipulation. Det bør få revisor til at være særlig opmærksom på at undersøge going concern og besvigelser i virksomheden.

Som det fremgår af regnskabsanalysen, er der stor risiko forbundet med virksomhedens likviditet, både på kort og på lang sigt, da likviditetsgraden er 67 og soliditetsgraden er 1. Det er et problem, da virksomheden har brug for kapital til at finansiere den planlagte vækst. Der er ikke nævnt noget i ledelsesberetningen om den økonomiske situation, bortset fra at man ser lyst på fremtiden takket være tilskuere, sponsorer og spillere. Altmans Z-score indikerede endvidere fare for økonomiske vanskeligheder. Som nævnt ovenfor vedrørende supplerende oplysninger er der i ledelsesberetningen ikke omtalt noget vedrørende going concern, og at en fortsat økonomisk opbakning kræves for, at going concern forudsætningen er relevant.

Et andet problem er virksomhedens egenkapital, som er meget lille både i forhold til balancesummen og i forhold til personaleomkostningerne. Det ville være fordelagtigt at forøge egenkapitalen for på den måde at opnå en mere solid virksomhed. Aalborg DH er næsten udelukkende finansieret af fremmedkapital og har en kortfristet gæld på over 11 mio. kr., heraf over 6 mio. kr. til pengeinstituttet. Banken har fået transport i 5 mio. kr. af de tilgodehavender virksomheden har.¹⁹⁶

Når de indsamlede beviser vurderes, er det centrale, om der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften. Vurderer revisor, at der er væsentlig usikkerhed, forsynes påtegningen med et forbehold og ledelsen var dermed tvunget til at tage stilling til problematikken. Ledelsen havde mulighed for at reagere tidligere på de problemer, virksomheden senere kom i, da sponsorer og kreditorer ville stille krav om afhjælpende foranstaltninger. Det skal dog understreges, at det er ledelsens ansvar at identificere de risici, der skaber væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften, og at ledelsen ikke skal vente på, at revisor underretter om sådanne risici, før der tages stilling hertil.

8.1.3.3 Påtegning

Som årsrapporten ser ud, vil en modificeret påtegning være det mest nærliggende for revisor. Selv om virksomheden har udarbejdet et godt budget, som viser overskud i det efterfølgende regnskabsår, er der stor fare for, at den vil komme i økonomiske vanskeligheder. Revisor kan give en supplerende oplysning om vigtigheden af fortsat finansiel opbakning, hvis dette forhold var uddybet i ledelsesberetningen. Revisor bør også diskutere indholdet af ledelsesberetningen med

¹⁹⁶ Aalborg DH's årsrapport 2003/2004, note 11

ledelsen, da de økonomiske forhold stort set ikke er nævnt. Er der væsentlig usikkerhed om evnen til fortsat drift, er det nødvendigt for revisor at tage forbehold eller give en afkræftende konklusion, pga. en mangelfuld præsentation af de økonomiske forhold i ledelsesberetningen. Der er ikke umiddelbart noget, der giver grundlag for en supplerende oplysning angående besvigelser.

En modificeret påtegning om going concern forudsætningen vil ikke udelukkende være en ulempe for virksomheden. Det vil tvinge ledelsen til at tage stilling til problemet, og på den måde måske forhindre mere alvorlige økonomiske problemer. Det vil på den anden side gøre det lidt sværere at få yderligere kredit ved pengeinstituttet, ligesom sponsorerne måske ville være tilbageholdende med fortsat støtte. Ud fra ovennævnte overvejelser vil påtegningen på årsrapporten få følgende udseende.

Figur 8-5 Revisionspåtegning for årsrapporten 2003/2004

Til anpartshaverne i Aalborg DH ApS

Vi har revideret årsrapporten for Aalborg DH ApS for regnskabsåret 2003/2004.

Selskabets ledelse har ansvaret for årsrapporten. Vort ansvar er på grundlag af vor revision at udtrykke en konklusion om årsrapporten.

Den udførte revision

Vi har udført vor revision i overensstemmelse med danske revisionsstandarder. Disse standarder kræver, at vi tilrettelægger og udfører revisionen med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for, at årsrapporten ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Revisionen omfatter stikprøvevis undersøgelse af information, der understøtter de i årsrapporten anførte beløb og oplysninger. Revisionen omfatter endvidere stillingtagen til den af ledelsen anvendte regnskabspraksis og til de væsentlige skøn, som ledelsen har udøvet, samt vurdering af den samlede præsentation af årsrapporten. Det er vor opfattelse, at den udførte revision giver et tilstrækkeligt grundlag for vor konklusion.

Forbehold

Det er vigtigt, at opbakningen fra sponsorer og tilskuere fortsætter i fremtiden. Er dette ikke tilfældet er der væsentlig usikkerhed om selskabets evne til at fortsætte driften. Efter vores opfattelse er ledelsens redegørelse for de anførte væsentlige usikkerheder ikke fyldestgørende, hvilket er i strid med Årsregnskabslovens bestemmelser, og vi tager derfor forbehold for manglerne i ledelsespåtegningen.

Konklusion

Det er vor opfattelse, at årsrapporten, bortset fra virkningerne af det i forbeholdet anførte, giver et retvisende billede af selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 30/6-2004 samt af resultatet af selskabets aktiviteter for regnskabsåret 2003/2004 er i overensstemmelse med årsregnskabsloven.

K&M

Cand. Merc. Aud.'er

Merete

Karin

8.1.3.4 Revisionsprotokollen

Når revisor udfører revisionen, er der mulighed for at drøfte disse problemstillinger med ledelsen og høre hvilke handlinger, der er planlagt for at imødekomme eventuelle økonomiske vanskeligheder.

Men på grund af ledelsens karakteristika er det ikke sandsynligt, at revisor får noget ud af en samtale med ledelsen. Som nævnt ovenfor skal going concern problemer omtales i ledelsesberetningen, hvilket revisor kunne anbefale ledelsen af gøre. På den måde undgår virksomheden, at revisors påtegning indeholder et forbehold, hvis det vurderes, at der er usikkerhed om going concern forudsætningens relevans. Revisor kan i det tilfælde nøjes med en supplerende oplysning, hvor der henvises til ledelsesberetningen. Problemerne skal føres i protokollen, så bestyrelsen kan tage stilling til dem, jf. RS 260. Vil virksomheden ikke omtale problemet i ledelsesberetningen, giver denne ikke et retvisende billede af virksomhedens økonomiske forhold, og revisor må tage forbehold.

Et andet forhold er, at virksomheden ikke lever op til DHF's krav, idet ÅRL § 32 påberåbes og forholdet mellem egenkapital og lønomkostninger ikke er tilstrækkeligt. Det bør føres i protokollen, så det kan blive rettet af ledelsen. Dette punkt hører også under bestyrelsens ansvarsområde, jf. APL § 20.

Er der væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften, skal dette indføres i revisionsprotokollen, således at den øverste ledelse kan tage stilling til forholdet. Revisor skal i det mindste gøre bestyrelsen opmærksom på den risiko, både besvigelser og going concern, der er forbundet med den måde, virksomheden er organiseret på. Det er vigtigt at informere bestyrelsen, så den også kan leve op til sit ansvar. Det er ikke muligt for os at vide, hvorvidt bestyrelsen havde taget stilling til disse risici, men det ville i så fald fremgå af bestyrelsesreferaterne. Det formodes, at en gennemgang af disse referater har været en del af revisors revision. Endelig kan revisor også i protokollen anføre, at virksomheden skal være særlig opmærksom på budgetopfølgning og sikre, at væksten kan finansieres. Det er vigtigt, da en stor del af virksomhedens indtægter er forudbetalt, ligesom der er udsigt til øgede omkostninger i det efterfølgende regnskabsår. Igen er der problemer med en meget lille egenkapital, som med fordel vil kunne forøges ved at tilføre kapital.

Nedenstående figur opsummerer de overvejelser, der har ført til vores konklusion vedrørende Aalborg DH's årsrapport for 2003/2004

Tabel 8-8 Revisionsprocessen for regnskabsåret 2003/2004				
Risiko	Kategori	Revisionsmål	Handlinger	Rapportering
Stor afhængighed af sponsorer og billetindtægter	Generel risiko		Øgede substanshandlinger	Forbehold angående going concern
En autokratisk direktion og en ubalanceret bestyrelse	Generel risiko		Øget professionel skepsis Større krav til dokumentation	
Lav likviditets- og soliditetsgrad, hvilket indikerer høj likviditetsrisiko	Konkret risiko: - transaktionsbaseret - balancerelateret	Fuldstændighed Forekomst Fuldstændighed Tilstedeværelse Værdiansættelse	Øgede substanshandlinger herunder regnskabsanalytiske handlinger og detailrevision	Forbehold angående going concern

8.2 Regnskabsår 2004/2005

I august 2005 tiltræder den nye bestyrelse og den gamle revisor afsættes, da samarbejdet vurderes at være utilfredsstillende. Der ansættes dermed en ny revisor, der reviderer regnskabet for dette regnskabsår. Regnskabet underskrives med en modificeret påtegning, idet der er en supplerende oplysning vedrørende indregning af rekonstruktionen. Ifølge de nye processtandarder, herunder RS 315 og RS 330 skal revisor opnå en forståelse af virksomheden ved informationsindsamling for herefter at foretage en risikovurdering, som det ligeledes var tilfældet under RV 1.

8.2.1 Planlægning

RV 1 var opdelt i planlægning, udførelse og rapportering, hvilket ikke er tilfældet for de nye standarder, der behandler områderne mere flydende. I denne del af analysen har vi derfor valgt at analysere områderne på baggrund af de nye processtandarder. Planlægningen af revisionen udføres i overensstemmelse med RS 315 om forståelse af virksomheden. Vi har valgt at inddrage RS 330, der indeholder planlægningen af udførelsen og RS 500 om revisionsbeviser under udførelse. RS 315 er mere detaljeret og uddybende end RV 1, hvilket har resulteret i en mere omfattende/fyldig standard.

Revisor skal opnå forståelse af virksomheden og dens omgivelser, herunder de interne kontroller. På baggrund af informationsindsamlingen skal revisor udføre risikovurderingshandlinger, der består af forespørgsler til ledelsen og andre i virksomheden, analytiske handlinger, observation og undersøgelser. Der kan endvidere indhentes information fra eksterne parter.¹⁹⁷ I Aalborg DH's

¹⁹⁷ RS 315 afsnit 2 og 7-8

tilfælde gør dette sig f.eks. gældende i forhold til advokatbistand, da virksomheden er involveret i flere verserende retssager. Revisor skal derfor opnå forståelse herfor for at vurdere, hvordan dette påvirker årsrapporten og revisionen. Omfanget af tvister er dog først steget efter godkendelse af årsrapporten og må forventes at få betydning for årsrapporten 2005/2006.

Revisionen skal udføres med professionel skepsis, jf. RS 200. Denne professionelle skepsis er i Aalborg DH's tilfælde specielt relevant, da året har været præget af flere sager, hvor f.eks. moms- og skattelovgivningen ikke har været overholdt. Efterfølgende indeles informationsindsamlingen og forståelsen af virksomheden i en strategisk analyse og en nøgletalsanalyse.

8.2.1.1 *Going concern og besvigelser - strategisk analyse*

Forståelsen af virksomheden indeles ligeledes i dette år i de tre områder; brancheforhold, organisation og økonomi, hvor der afsluttes med en risikovurdering for dette regnskabsår. Argenti inddrages, hvor det er relevant.

Brancheforhold

Revisor skal i henhold til RS 315 opnå forståelse for virksomheden og dens omgivelser, herunder dens interne kontroller. Branchen har ikke ændret sig i årets løb, hvorfor de forretningsmæssige risici er de samme som forrige år. Der henvises til afsnit 8.1.1.1 om, hvilke forhold revisor skal være opmærksom på i branchen.

Organisation

Virksomheden har på det organisatoriske ændret sig markant, som følge af en udskiftning af den øverste og daglige ledelse, hvilket efterfølgende analyseres. Den nye ledelse skal forsøge at drive virksomheden, så de normale risici i branchen, som Argenti omtaler, ikke bliver truende.

Figur 8-6 Argenti og organisation

- *Ledelsen*
- *Det store projekt*

Revisor skal opnå forståelse af arten af virksomheden, herunder forretningsområde, ejerforhold, struktur mv. Forespørgsler til virksomhedens øverste ledelse kan hjælpe revisor til at opnå forståelse for det miljø, som regnskabet er udarbejdet i.¹⁹⁸ Rekonstruktionen efter årsafslutningen har betydet en ny ledelse og en ny bestyrelse, hvor fokusområdet er organisation med henblik på effektivisering af virksomhedens økonomiske forhold. Som en konsekvens heraf er der ansat to nye

¹⁹⁸ RS 315 afsnit 9 og 25

økonomiansvarlige, hvis ansvarsområde hovedsageligt er omkostningsstyring. Den nye ledelse har øget antallet af salgsansvarlige, hvis opgave er at få solgt flere og bedre sponsorpakker for at styrke indtægtssiden. Den håndboldmæssige del af ledelsen har ikke ændret sig i samme omfang, hvor træner Christian Dalmoose fortsætter i den nye sæson. Den nye bestyrelse består af 3 nye investorer, som alle har erfaring med drift af egen virksomhed. Senest er tiltrådt en ny bestyrelsesformand, der som den eneste i bestyrelsen har en håndboldmæssig baggrund. RS 240 nævner som en besvigelsesrisikofaktor hyppig udskiftning i den daglige ledelse og bestyrelse. Direktionen har specielt ændret sig, da der inden for kort tid har været 4 direktører. Den ene var ansat som en midlertidig løsning, og dennes efterfølger er blevet afskediget på grund af uoverensstemmelser med den nye bestyrelse. Bestyrelsen har ligeledes haft udskiftninger, hvor der ved rekonstruktionen i starten var 4 investorer, hvoraf den ene hurtigt solgte sin andel, og senest er tiltrådt en ny bestyrelsesformand. Den hyppige udskiftning er dog ikke nødvendigvis en besvigelsesrisikofaktor, da det sker i forbindelse med rekonstruktion af virksomheden.

Den nye bestyrelse har valgt at udtale sig til medierne bl.a. under tv2's sportsprogram LPS, hvor ejerkredsen er stået frem for at fortælle sin version af de omtalte sager. Dette afspejler en deltagende bestyrelse i modsætning til forrige regnskabsår. Den deltagende bestyrelse består nu hovedsageligt af personer med økonomisk baggrund, hvilket kan tyde på, at der fremover vil være mere fokus på økonomiske problemstillinger. Det kan diskuteres om fokus på omkostningsstyring hæmmer den håndboldmæssige målsætning, da der ikke længere er "ubegrænsede" midler til spillerindkøb. Ledelsen udtaler dog, at målsætningen i den nye sæson stadig er en plads i toppen af håndboldligaen. Den nye ledelse udtaler endvidere, at der i højere grad kan tiltrækkes nye sponsorer og spillere, da Aalborg DH har stadfæstet sig som en håndboldklub med sportsmæssig succes og derfor ikke længere har behov for at konkurrere på høje lønninger. I regnskabsåret 2003/2004 var der tale om en ubalanceret ledelse, hvor fokus hovedsageligt var på det sportslige, hvorimod den nye ledelse modsat har hovedvægt på økonomiske forhold. Med tiltrædelse af ny bestyrelsesformand består bestyrelsen nu af personer med både økonomisk og håndboldmæssig baggrund, dog med hovedvægt på økonomi. Den nye direktør har endvidere en administrativ og en håndboldmæssig baggrund, så det håndboldmæssige aspekt stadig tilgodeses i den daglige ledelse af virksomheden.

Den nye ledelse har indført nye systemer og interne kontroller i virksomheden, som revisor ifølge RS 315 skal sætte sig ind i. Den gamle ledelse havde ikke kontrol over, hvorvidt budgetterne i virksomheden var overholdt. Revisor skal derfor undersøge, hvordan den nye ledelse foretager opfølgning på budgetterne. I forlængelse heraf skal revisor sætte sig ind i virksomhedens mål og strategier samt tilknyttede forretningsrisici, herunder hvorvidt der er risici, der kan være truende for virksomhedens målsætning. Aalborg DH har opdelt sine mål i en sportslig del og en økonomisk. Sportsligt fastsætter træneren det ønskede mål inden for rammerne af det fastlagte budget. Den økonomiske målsætning udtrykkes i ledelsesberetningen, hvor der forventes et overskud.

Ledelsen i Aalborg DH er altså stadig ubalanceret, men i modsætning til sidste år er risikoen nu, at det sportslige forsømmes, da ikke alle har erfaring med elitehåndbold. Det kan i værste fald betyde, at spillere og trænere ikke får de samme betingelser, hvilket senere kan gøre det svært at tiltrække og fastholde spillere og trænere. Der er derfor stadig risiko forbundet med sammensætningen af ledelsen, men det er dog en klar forbedring i forhold til sidste regnskabsår. Et af de forhold, der især er styrket i Aalborg DH, er, at direktøren nu er ansvarlig overfor anpartshaverne. Den nye bestyrelse har ansat en direktør, hvilket ikke var tilfældet før, hvor Ole Bach Jensen både var ejer og direktør i klubben. Ifølge Argenti var dette den vigtigste indikator ved forudsigelse af økonomiske vanskeligheder, som ikke længere gør sig gældende i Aalborg DH. Men også enmandshersket og den ikke-deltagende bestyrelse synes at være erstattet med en mere struktureret organisation, og en bestyrelse med fuld indsigt i hvad der foregår i klubben. Endelig er Aalborg DH's økonomifunktion flyttet ind i virksomheden, således at kun et af Argentis punkter nu passer på ledelsen i Aalborg DH – sammensætningen af ledelsen. Det store projekt, som var tæt på at mislykkes, overlever altså endnu, og med en ny ledelsesstruktur kan man håbe, at der følges op på budgetter, så der ikke på samme måde mistes overblik over omkostningerne.

Økonomi

Anpartskapitalen er ved rekonstruktionen forhøjet til 200 t.kr.

Derudover består egenkapitalen af ansvarlig lånekapital på 1,5 mio. kr. samt et beløb for overkurs, således DHF's krav til

egenkapitalen opfyldes. Den omfattende rekonstruktion af virksomheden har bl.a. medført, at der er skudt 4,8 mio. kr. ind i virksomheden. Dette beløb har dækket underskuddet og er indregnet i årsrapporten for 2004/2005 selvom rekonstruktionen først er gennemført efter afslutningen af regnskabsåret. Begrundelsen herfor er, at det giver et mere retvisende billede. Ved at henvise til

Figur 8-7 Argenti og økonomi

- *Regnskabsinformation*
- *Overdisponering*

ÅRL's generalklausul omgås et grundlæggende princip – periodisering. Selv om egenkapitalen er forbedret i forhold til sidste år, er den stadig lille set i forhold til gæld og lønomkostninger. Da der ikke er noget, der tyder på, at lønomkostningerne vil falde i de næste år, vil det stadig være fordelagtigt at få styrket egenkapitalen. Desuden havde der ikke været nogen egenkapital i Aalborg DH, hvis ikke virksomheden havde indregnet et betydeligt skatteaktiv i balancen. Revisor har ikke bemærket dette i påtegningen. RS 570 nævner manglende opfyldelse af kapitalkrav som en indikator på, at virksomheden ikke fortsætter sin drift.

RS 315 kræver, at revisor skal sætte sig ind i leverandør- og kundeforhold. I Aalborg DH skal revisoren sætte sig ind i samarbejdsforholdene med sponsorerne og om disse forventer at fortsætte samarbejdet til trods for, at Aalborg DH har været ramt af kriser. Revisor kan forespørge marketing- og salgspersonale vedrørende strategier og kontraktlige aftaler med sponsorerne.

Besvigelsesrisikofaktorer i RS 240 gør sig ligeledes gældende i nærværende regnskabsår, hvor virksomheden bærer præg af at have en ”historik” af overtrædelser samt i det afsluttede regnskabsår en trussel om forestående konkurs. I RS 570 nævnes der i opremsningen af indikatorer på konkurs afsnit 8 det forhold, at revisor skal være opmærksom på verserende retssager. I Aalborg DH har der det seneste år været omtale af flere tvister, heraf tre sager imod Aalborg DH og tre sager, som er anlagt af Aalborg DH. I nogle af sagerne er der indgået forlig, og retssag er dermed undgået. Det er uklart, hvad dette har af økonomisk betydning og om det kan true virksomhedens fortsatte drift. Ved afslutningen af revisionen for regnskabsåret 2004/2005 var der omtale af to sager, som ikke forventes at have den store økonomiske betydning.¹⁹⁹

Regnskabsinformation

I henhold til DHF's reglement, som i de to regnskabsår ikke har været overholdt, udtaler den nye økonomiansvarlige, at dette rettes til, så DHF's reglement fremover overholdes. Regnskabet for 2005/2006 vil dermed vise Aalborg DH's sponsorindtægter, entreindtægter mv., som det er tilfældet i de konkurrerende håndboldklubbens regnskaber. Der kan dog alligevel sættes spørgsmålstegn ved, hvorfor disse tal ikke fremgår af årsrapporten for 2004/2005, da dette er udarbejdet under den nye ledelse og nye revisor, som under revisionen har ansvar for at sætte sig ind i lovgivning for den pågældende branche, jf. RS 315 og RS 250. DHF's reglement er dog ikke lovgivning, men et

¹⁹⁹ Moms- og skatteafgiftssagen samt injuriersag anlagt af Aalborg DH mod en konkurrerende klub. Sidstnævnte frafaldt efterfølgende i det nye år

relevant reglement for branchen, hvor en overtrædelse kan medføre at klubbens eksistens i håndboldligaen trues. Revisor tiltrådte august 2005 og har indtil underskrivelse af regnskabet ultimo november gennemgået flere processer, herunder accept af klienten og revision af regnskabet, som først blev udarbejdet under den nye ledelse. Det kunne tyde på, at revisor ikke har kendt til den pågældende paragraf i DHF's reglement og derfor ikke har sat sig ind i de vigtige brancheregler. Endvidere er det bemærkelsesværdigt, at DHF har godkendt regnskabet, som det er forelagt, og dermed ikke har håndhævet sit eget regelsæt. Der kunne dermed sættes spørgsmålstegn ved, hvor vigtig DHF's reglement egentlig er, når en overtrædelse ikke bliver sanktioneret.

Det har været nævnt i medierne, at der har været høje lønninger i branchen, der har medført, at de mindre klubber har svært ved at overleve. Idrættens analyseinstitut har derfor foretaget en analyse af håndboldens udvikling herunder lønudgifterne i de danske håndboldklubber, som forventes færdig juni 2006. Den første del af analysen af branchen har vist, at lønniveauet for håndboldspillere i den danske liga er stigende, men langt fra en lønfest. En dansk håndboldspiller får i gennemsnit en årsløn på 280 t.kr., hvorimod en udenlandsk håndboldspiller får en gennemsnitlig årsløn på 370 t.kr. I forhold til andre erhverv er der dermed ikke tale om en branche, hvor lønningerne er betydeligt højere. Branchen er dog inde i en udvikling, hvor spillerne i højere grad professionaliseres og ansættes på fuldtidskontrakter, hvor de største profiler kan hæve op i mod en million om året. Det er dermed antallet af profiler, der belaster klubbernes økonomi. Undersøgelsen viser endvidere, at det ofte er de udenlandske spillere, der ansættes på fuldtidskontrakt.²⁰⁰ I Aalborg DH består truppen i dette regnskabsår bl.a. af seks udenlandske profiler²⁰¹, heraf tre norske spillere og tre østeuropæiske spillere. I alt havde klubben 13 fuldtidsansatte spillere i truppen i sæsonen 2004/2005 mod 6 i den forrige sæson. Dette har afspejlet sig i en stigning i personaleomkostningerne på 30 %, hvilket belyses yderligere i nøgletalsanalysen.

Når revisor foretager sin revision af en årsrapport, hvor årets resultat har været et underskud på 4 mio. kr., vil der være stor fokus på vurdering af going concern ud fra virksomhedens budgetter. Regnskabet er aflagt under forudsætning af going concern og til trods for det store underskud forventes driften at fortsætte. Når fire investorer er villige til at foretage en kapitaltilførsel, hvoraf en stor del dækker et underskud, må målet være at virksomheden fortsætter driften. I ledelsesberetningen kan det endvidere læses, at ledelsen har udarbejdet et budget, der viser et

²⁰⁰ www.idan.dk – Idrættens Analyseinstitut.

²⁰¹ Egen definition af profiler: "Etablerede landsholdsspillere eller spillere på samme niveau"

positivt resultat. Revisor har gennemgået budgettet for at vurdere dets forudsætninger, før det blev indsendt til godkendelse hos DHF.

Aalborg DH har som nævnt indregnet et skatteaktiv, der er opstået som følge af forrige års underskud. Det må derfor antages, at klubben forventer at kunne udnytte aktivet i fremtidige overskud, da det ellers ikke har nogen værdi. I så fald skal klubben sandsynliggøre fremtidige overskud ved hjælp af f.eks. budgetter. Det er vigtigt at være opmærksom på, at der i Ligningsloven er begrænsningsregler vedrørende fremføring af skatteaktiver i tilfælde af gældsnedskrivning, konkurs, rekonstruktion og tynd kapitalisering, § 15, stk. 7-12.

Ligesom sidste årsrapport er der ikke meget information at hente. I ledelsesberetningen er der kort nævnt, at der har været lidt problemer, men ikke meget om, hvilke planer der er for klubben. Det ville ellers være oplagt, at bruge ledelsesberetningen til at give regnskabsbrugerne et overblik over, hvilke planer der er, for at undgå at komme i en lignende situation igen. Den eksterne regnskabsinformation er altså ikke forbedret, mens der internt synes at være sket forbedringer i forhold til sidste år.

Overdisponering

Som nævnt ovenfor er Aalborg DH en virksomhed i kraftig vækst, hvilket stiller krav til finansiering. Ifølge Argenti er risikoen, at efter en kort periode med kraftig vækst, går virksomheden konkurs, hvilket var tæt på at ske for Aalborg DH. Revisor skal stadig være opmærksom på virksomhedens behov for finansiering af væksten. Selv om den ikke er så kraftig i dette regnskabsår, er der stadig en risiko forbundet hermed. Denne årsag til konkurs er altså stadig til stede i virksomheden.

8.2.1.2 Going concern og besvigelser - nøgletalsanalyse

I henhold til RS 315 skal revisor foretage analytiske handlinger, som kan være nyttige til identifikation af tilstedeværelsen af usædvanlige transaktioner eller begiven-

heder. Der kan være tale om beløb, nøgletal og udviklingstendenser, som kan indikere forhold, der kan påvirke regnskabet og revisionen.²⁰² Selv om der nu er to årsrapporter fra Aalborg DH, er der

²⁰² RS 315 afsnit 10

stadig ikke et optimalt udgangspunkt for en tendensanalyse. Der fokuseres derfor hovedsageligt på sammenligning med konkurrerende håndboldklubbers regnskaber, som det var tilfældet for regnskabsår 2003/2004.

Altmans Z-score viser, at scoren for Aalborg DH er 1,325, og som nævnt var virksomheder i stor fare, når scoren var mindre end 1,8. Nøgletallet er forbedret i forhold til forrige regnskabsår. Der er som sagt kun tale om et vejledende nøgletal, som skal sammenholdes med analysen og risikovurderingen.

Den efterfølgende nøgletalsanalyse opdeles i en analyse af nøgletal for rentabilitet, likviditet, soliditet og egenkapitalens forrentning. Nedenstående tabel viser nøgletal for afkastningsgraden, overskudsgraden og aktivernes omsætningshastighed for regnskabsåret 2004/2005.

Tabel 8-9 Nøgletal for rentabilitet 2004/2005							
	ADH	VHK	GOG	KIF	FCK	IKB	Gns.
AG	-30	5	-27	4	1	1	-8
OG	-22	2	-12	-	0	1	-6,2
AOH	1	3	2	-	5	2	2,6

I forhold til sidste regnskabsår er Aalborg DH's omsætning steget med 5 %, hvilket ikke afspejles i årets resultat. Bruttofortjenesten er faldet med 25 %, hvilket skyldes en stigning i spiller- og kampudgifterne. Årets resultat bliver yderligere påvirket i negativ retning af en stigning i personaleomkostningerne på 30 %. Der har således været et uensigtsmæssigt forhold mellem indtægter og udgifter, som har medført et negativt resultat på næsten 4 mio. kr. Afkastningsgraden (AG) og overskudsgraden (OG) adskiller sig derfor fra de konkurrerende virksomheder, der med undtagelse af GOG alle har frembragt positive afkast. Ligesom sidste år er det overskudsgraden, der trækker afkastningsgraden ned. I modsætning til sidste år, er der klare tegn på, at Aalborg DH er i økonomiske vanskeligheder, men da det først er blevet kendt i slutningen af regnskabsåret, har budgetopfølgningen ikke fungeret. Ole Bach Jensen udtalte til medierne en måned før udløbet af regnskabsåret, at klubben havde et overskud på 2 mio. kr. Når direktøren kan skyde 6 mio. kr. ved siden af, virker det usandsynligt, at der har været fulgt op på budgetter i løbet af året. Aalborg DH har som nævnt indregnet rekonstruktionen i årsrapporten og skatteaktivet for ikke at vise en negativ egenkapital. Også GOG har været kreative, idet der er foretaget en opskrivning af en ejendom på 3

mio. kr. Forskellen mellem de to klubber er, at GOG har en mere solid økonomi, så der er mulighed for at dække et underskud uden at ende med negativ egenkapital, hvilket ikke er tilfældet i Aalborg DH.

I håndboldsæsonen 2005/2006 er truppen som nævnt udvidet, og lønninger må forventes fortsat at stige. Endvidere har der været deltagelse i europæisk håndbold, hvilket har medført høje udgifter til transport til og ophold i udlandet. Deltagelse i Champions League medfører ikke store indtægter for de danske klubber, og udgifterne skal derfor dækkes ind af øgede sponsorindtægter. Deltagelse i europæisk håndbold må dermed ansues som en "investering" på længere sigt, hvor den håndboldmæssige succes gør Aalborg DH til en attraktiv klub for sponsorer og spillere. Der sættes dermed spørgsmålstejn ved om den økonomiske målsætning for regnskabsår 2005/2006 bliver nået, hvor ønsket i henhold til ledelsesberetningen var et overskud på bundlinien. Ledelsen i Aalborg DH har da også udtrykt, at målsætningen ikke i dette år bliver nået.

Tabel 8-10 Forholdet mellem personaleomkostninger og driftsindtægter 2004/2005						
	ADH	VHK	GOG	KIF	FCK	IKB
PO/DI (%)	56	69	78	-	77	64
Kampomk.	7.000 t.kr. ²⁰³	2.929.000	-	-	2.247.000	3.231.738
PO/DB (%)	166	81	118	116	97	174
Pers.omk.	11.986 t.kr.	19.736 t.kr.	14.622 t.kr.	14.165 t.kr.	11.931 t.kr.	9.727 t.kr.

I forhold til omsætningen udgør personaleomkostningerne 56 % i dette regnskabsår mod 45 % i det foregående regnskabsår. Aalborg DH ligger stadig under normen for branchen, hvad angår dette forhold, hvilket stadig skyldes en stor omsætning. I forhold til bruttofortjenesten er der klart et misforhold, hvilket er redegjort for ovenstående. Personaleomkostningerne er mindre end i de fleste andre klubber, hvor der både er et dame- og herrehold. Tages dette i betragtning er personaleomkostningerne større i Aalborg DH. FCK har f.eks. omkring de samme personaleomkostninger fordelt på to hold. En stigning i personaleomkostningerne forklares som tidligere nævnt ved, at spillertruppen er udvidet med flere udenlandske profiler. En tilsvarende stigning i indtægterne kan ikke indhentes ved billetsalg, da tilskuerantallet i forvejen er højt, men derimod fra sponsorindtægter, som udgør det største indtægtsgrundlag. Dette har imidlertid ikke været tilfældet, hvilket har medført en faldende bruttofortjeneste, som ikke har kunnet indeholde de stigende lønudgifter. Bruttofortjenesten er imidlertid også påvirket af en kraftig stigning i kamp- og

²⁰³ Eget estimat, jf. note 197

spillerudgifter, som ligeledes ikke er dækket ind af en indtægtsstigning. Under samme forudsætninger som i det første regnskabsår anslås udgifterne at være ca. 7 mio. kr., hvilket er en stigning på 2 mio. kr. i forhold til sidste år. Dette er en væsentlig forskel i forhold til andre klubber i ligaen, der på denne post har omkring 3 mio. kr. RS 240 indeholder i bilag 1 negative nøgletal som en besvigelserisikofaktor og nøgletallet må siges at have udviklet sig negativt. Det er derfor meget vigtigt, at Aalborg DH får reduceret sine sponsorudgifter, hvis målsætningen om et positivt resultat skal nås og hvis klubben ikke skal ende i samme situation ved næste regnskabsårs afslutning.

Tabel 8-11		Nøgletal for likviditeten 2004/2005					
	ADH	VHK	GOG	KIF	FCK	IKB	Gns.
LG	109	231	48	100	202	42	125

Aalborg DH har i dette regnskabsår en kortfristet gæld på over 12 mio. kr., dvs. en stigning på omkring 1 mio. fra forrige regnskabsår. Omsætningsaktiverne består stadig hovedsagligt af varedebitorer, mens likvide midler udgør en mindre del på omkring 300 t.kr. Ændringen i likvide midler er dermed positiv i forhold til tidligere regnskabsår, hvor denne post var væsentlig lavere end branchenormen. Gennemsnittet for likviditetsgraden (LG) i dette år er 125, hvor Viborg HK og FCK har likviditetsgrader over 200. Aalborg DH har nærmet sig branchegennemsnittet med en likviditetsgrad på 109, mens både Ikast/bording, Kolding og GOG ligger under. Likviditetsrisikoen i Aalborg DH er tilsyneladende faldet efter rekonstruktionen i efteråret 2005, men tallene er for branchen stadig ikke optimale. VHK og FCK er de eneste klubber med en fornuftig likviditetsgrad.

Tabel 8-12		Nøgletal for soliditetsgrad 2004/2005					
	ADH	VHK	GOG	KIF	FCK	IKB	Gns.
SG	17	75	39	6	60	16	35

Den positive ændring i soliditetsgraden (SG) ligger stadigt under normen for branchen, som i dette regnskabsår ligger på 35 %. Der er dog meget svingende soliditetsgrader, hvor Viborg HK hovedsageligt er egenkapitalfinansieret med en soliditetsgrad på 75 %, hvilket ikke er overraskende, da Viborg HK har haft flere år til at optjene en fornuftig kapital. Endvidere er Viborg HK en børsnoteret virksomhed, som opfylder behov for likviditet ved salg af aktier i stedet for ved fremmedkapital. Aalborg DH har ikke længere den laveste soliditetsgrad, idet både Kolding IF og Ikast/Bording har en lavere soliditetsgrad på henholdsvis 6 % og 16 %. Aalborg DH arbejder dog

stadig med en meget lav soliditetsgrad. Soliditetsgraden viser et helt andet billede, hvis der ses bort fra rekonstruktionen, idet egenkapitalen i så fald som følge af det store underskud ville have været negativ.

Soliditetsgraden for Aalborg DH er også forbedret i kraft af, at klubben har valgt at indregne det betydelige skatteaktiv. Ledelsen vurderer, at betingelserne for indregning er opfyldt, og revisor har ikke bemærket noget i sin påtegning. Revisor har altså været enig med ledelsen i, at ud fra virksomhedens hidtidige indtjeningsniveau, den forventede fremtidige indtjening samt forældelsesregler i skattelovgivningen, er det sandsynligt, at skatteaktivet kan realiseres til en værdi af ca. 3 mio. kr. Havde skatteaktivet ikke været indregnet, ville egenkapitalen være ca. 0 kr. En betingelse for at indregne skatteaktiver er, at det skal kunne modregnes i overskud fra driften i de efterfølgende år. Budgettet viser da også et positivt resultat for 2005/2006, men allerede nu har Aalborg DH givet udtryk for, at det nok ikke ender med et positivt resultat. Uanset om resultatet bliver positivt eller ej, er Aalborg DH et stykke fra målsætningen om at få etableret en sund virksomhed, der er finansieret med egne midler. Der er således stadig en langsigtet risiko, men der skal stadig fokuseres på den kortsigtede risiko, der også i dette regnskabsår er betydelig.

Tabel 8-13 Nøgletal for egenkapitalens forrentning 2004/2005							
	ADH	VHK	GOG	KIF	FCK	IKB	Gns.
EF	-135	13	-56	-14	4	4	-31
EK	2.752.177	6.962.000	3.334.038	539.320	2.004.000	1.278.000	-

I Aalborg DH er egenkapitalens forrentning (EF) dette regnskabsår -135 pga. det negative resultat. Gennemsnittet er -31, hvis Aalborg DH indregnes og -10, hvis der ses bort fra Aalborg DH. Viborg HK har en forrentning af egenkapitalen på 13, hvorimod GOG og Kolding IF som Aalborg DH har negativ forrentning. Korrigeres Aalborg DH's egenkapital (EK) for den ansvarlige lånekapital bliver egenkapitalens forrentning i stedet -296. Ud fra tabellen kan det konkluderes, at egenkapitalens forrentning i håndboldklubberne er meget svingende. Viborg HK og FCK er de eneste klubber, der har præsteret en positiv forrentning i regnskabsåret 2004/2005. Igen har det indregnede skatteaktiv samt den ansvarlige lånekapital en positiv indflydelse på nøgletal og egenkapital. I forhold til sidste regnskabsår er Aalborg DH's egenkapital forøget med mere end 2,5 mio. kr., mens årets resultat er faldet med over 3,5 mio. kr., hvilket er skyld i dette års dårlige

forrentning af egenkapitalen. Over halvdelen af egenkapitalen udgøres af ansvarlig lånekapital, mens de resterende 1,2 mio. kr. udgøres af 200.000 kr. i anpartskapital, og 1 mio. kr. i overkurs.

Tabel 8-14 Egenkapital i forhold til løn 2004/2005						
%	ADH	VHK	GOG	KIF	FCK	IKB
EK /PO	23	35	23	4	17	13

DHF kræver, at klubbernes egenkapital (EK) skal udgøre minimum 25 % af personaleomkostningerne (PO). Dette krav er i nærværende regnskabsår stadig ikke opfyldt. Egenkapitalen udgør i dette år 23 % af personaleomkostningerne, hvilket er en fornuftig forbedring og tæt på at opfylde DHF's krav. DHF har givet Aalborg DH dispensation som følge af den kaotiske situation i efteråret 2005. Det er stadig kun Viborg HK, der opfylder kravet, hvor 3 af klubberne herunder Aalborg DH ligger lige under grænsen.

Som nævnt ovenfor har indskud fra investorerne medført, at egenkapitalen næsten opfylder DHF's nye krav. Forholdet mellem egenkapital- og fremmedkapitalfinansieringen er dermed forbedret, idet soliditetsgraden har ændret sig fra 1 % til 17 %. Gælden har været stabil i perioden og er kun steget med omkring 800.000 kr., hvorimod egenkapitalen har ændret sig væsentligt som følge af rekonstruktionen.

8.2.1.3 Risikovurdering

Revisor kan ud fra informationsindsamlingen, som det ligeledes var gældende forrige regnskabsår, fastsætte risikoen for væsentlig fejlinformation. Ud fra forståelsen af virksomheden og interne kontroller skal revisor identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation på regnskabs- og revisionsmålsniveau. Revisor skal drøfte i revisionsteamet, hvorvidt der er tale om risici, og hvordan dette skal håndteres. I en mindre virksomhed som Aalborg DH skal revisor drøfte med den daglige ledelse, hvordan forretningsrisici identificeres og adresseres. Revisor skal vurdere om ledelsen tager de nødvendige forbehold for at adressere de risici, der truer opnåelse af virksomhedens mål.

Eftersom der har været medieomtale vedrørende besvigelser og going concern problemer, kan dette få revisor til at fastsætte risikoen for fejl til høj og dermed indsamle flere revisionsbeviser for at opnå høj grad af sikkerhed. Der har imidlertid været store ændringer i ledelsesstrukturen og revisors

informationsindsamling har sandsynligvis ikke afdækket besvigelsesforhold og manglende overholdelse af lovgivningen. Den nye ledelse har også givet udtryk for, at en af de nye opgaver fremover er, at få Aalborg DH til at fremstå som en ærlig og reel virksomhed. Den nye bestyrelsesformand har udtalt, at hovedsponsoren KMD vil overveje at stoppe samarbejdet med Aalborg DH, hvis den negative omtale fortsætter i fremtiden.²⁰⁴

Nøgletalsanalysen har vist, at soliditeten og likviditeten har været i positiv udvikling, hvorimod der pga. resultatet har været negative afkast. Den gode udvikling i likviditet og soliditet skyldes, at både rekonstruktionen og skatteaktivet er indregnet i årsrapporten. Aalborg DH har et ønske om, at denne positive udvikling fortsætter og afspejles i det indeværende regnskabsår. Der er dog stadig grund til at være opmærksom på going concern forudsætningens relevans i forhold til Aalborg DH, da meget afhænger af klubbens evne til at begrænse omkostningerne til kampe og få etableret en effektiv budgetopfølgning. Der er også en risiko forbundet med skatteaktivet, da det skal nedskrives, såfremt det ikke længere er realistisk, at det kan realiseres til den bogførte værdi. Det er efter vores vurdering usandsynligt, at klubbens resultat for 2005/2006 bliver på 3 mio. kr., når der tages hensyn til tidligere resultater og branchen som helhed. I henhold til RS 570 kan risiciene afbødes af andre faktorer, f.eks. i form af nye pengestrømme.²⁰⁵ De negative økonomiske nøgletal afspejler klart en virksomhed i vanskeligheder, hvor egenkapitalen uden kapitaltilførsel er negativ. Langt det meste af kapitaltilførslen er brugt til dækning af underskuddet, og der er derfor ikke nogen reserver til at dække et eventuelt underskud for regnskabsåret 2005/2006. Det må dermed forventes, at der i den nærmeste fremtid foretages en yderligere kapitaltilførsel, som er nødvendig for at få etableret en fornuftig økonomi.

RS 570 nævner det forhold, at verserende retssager kan være truende for virksomheden, hvis de resulterer i erstatningskrav mod virksomheden, som ikke kan dækkes. I regnskabsåret 2004/2005 er der to verserende sager, som ikke forventes at have stor effekt på økonomien. Da Aalborg DH ikke har meget kapital at stå imod med, skal der ikke så meget til, før en erstatningssag får stor indflydelse på resultatet. Aalborg DH har ved rekonstruktionen betalt sin gæld til Told & Skat, men der er stadig en risiko for at klubben ifalder ansvar for fejlagtig indberetning af skat og moms.

²⁰⁴ Nordjyske stiftstidende d. 17. marts 2006 – Formand delvis enig i kritik

²⁰⁵ RS 570 afsnit 8

Besvigelsesrisikofaktorerne har ændret sig i takt med, at den nye ledelse er tiltrådt, da der ikke længere er tale om en enmandsherske, men i højere grad en mere homogen ledelse, hvor bestyrelsen i høj grad har været tvunget til at vise interesse for driften af virksomheden. Revisor skal dog stadig være opmærksom på pres fra omverdenen, som kan føre til regnskabsmanipulation, pga. forventninger til et positivt resultat for regnskabsåret 2005/2006. Revisor kan undersøge ledelsens økonomistyring og om, hvorvidt forventningerne til omkostningsminimering kan indfries. I denne henseende har ledelsen i Aalborg DH udtalt, at der allerede nu er fundet mange områder, hvor de faste udgifter kan nedsættes. Endvidere udtrykker den nye ledelse, at der sættes fokus på lønniveauet, hvor der bl.a. i den nye sæson er fravalgt samarbejde med flere spillere, da lønkravet ikke kan dækkes i de nye budgetter. Det er forventningen, at nye profiler kan tiltrækkes klubben uden det høje lønniveau, som tidligere har været gældende. Det kræver dog, at den negative omtale snarest vendes til positiv omtale for ikke at skræmme spillere, trænere, tilskuere og sponsorer væk fra klubben.

Nedenstående tabel viser, hvilke risici der ifølge RS 570 og RS 240 gør sig gældende i regnskabsår 2004/2005. Nogle af risiciene var aktuelle i forrige regnskabsår og nævnes ligeledes i dette regnskabsår, da de er kendetegnet for branchen.

Tabel 8-15 Risikovurdering af regnskabsår 2004/2005		
	Going Concern	Besvigelser
Branche	<ul style="list-style-type: none"> • stor afhængighed af sponsorer og billetindtægter 	<ul style="list-style-type: none"> • indtægtsregistrering • trussel om forestående konkurs
Ledelse	<ul style="list-style-type: none"> • ubalanceret ledelse • hyppige udskiftninger i den daglige og øverste ledelse 	<ul style="list-style-type: none"> • hyppige udskiftninger i den daglige og øverste ledelse
Økonomi	<ul style="list-style-type: none"> • negative økonomiske nøgletal • forhold mellem egenkapital og gæld - gearing • manglende evne til at betale kreditorer ved forfald • manglende opfyldelse af kapitalkrav • store lønomkostninger • lønomkostningerne fortsætter med at stige • indregning af skatteaktiv • verserende retssager/tvister 	

Efterfølgende analyseres de tiltag revisor skal foretage sig for at adressere de pågældende identificerede risici.

8.2.2 Udførelse

RS 330 indeholder planlægningen af de handlinger revisor skal udføre for at adressere de identificerede risici, så revisionsrisikoen nedsættes til et acceptabelt lavt niveau. Risikovurderingen viste imidlertid, at flere risici blev afbødet af nye pengestrømme, i forbindelse med rekonstruktionen. De risici revisor skal adressere findes i RS 240 og RS 570. Da going concern problemer er en generel risiko, vil det afspejles i generelle handlinger. Revisor må stille større krav til dokumentation, bl.a. ved at benytte flere erfarne medarbejdere og igennem hele revisionsprocessen øge sin professionelle skepsis.

Aalborg DH er en mindre virksomhed, hvilket er ensbetydende med, at omfanget af interne kontroller er begrænset. I henhold til RS 330 kan revisor i små virksomheder ikke identificere mange kontrolaktiviteter og foretager som følge heraf substanshandling som yderligere revisionshandling.²⁰⁶

Overordnet inddeler RS 330 reaktionerne i generelle reaktioner og handlinger på revisionsmålsniveau. Af generelle reaktioner er det oplagt, at revisor skal øge graden af den professionelle skepsis, da der er tale om en virksomhed, hvor der i stort omfang har været overtrædelse af moms- og skattelovgivningen. Revisor kan imidlertid også ændre sammensætningen af teamet ved at bruge mere erfarne medarbejdere og ikke mindst benytte sig af specialister. Sidstnævnte er aktuelt, da branchen består af mange kontraktbaserede samarbejder. DHF har imidlertid udarbejdet basiskontrakter, som er godkendt af organisationen, og revisor skal derfor sætte fokus på vurdering af tillægskontrakter, hvor der tidligere har været uoverensstemmelser. Til denne vurdering kan revisor benytte sig af advokatbistand, og få vurderet hvorvidt kontrakterne overholder lovgivningen, så fremtidige retssager kan undgås. Til adressering af indtægtsregistrering kan revisor som en generel reaktion indlægge en højere grad af uforudsigelighed i revisionen. Derudover kan den tidsmæssige placering ændres, så periodiseringen af indtægterne undersøges tæt på årsafslutningen, herunder en vurdering af ægtheden af kontrakterne.²⁰⁷ I dette tilfælde er revision ved

²⁰⁶ RS 330 afsnit 9

²⁰⁷ RS 330 afsnit 1-4

årsafslutningen ikke aktuelt, da den nye revisor kun har haft mulighed for at revidere regnskabet efter årsafslutningen.

RS 330 indeholder endvidere konkrete reaktioner i form af handlinger på revisionsmålsniveau. De overordnede reaktioner dækker i høj grad de identificerede risici, men revisor skal stadig foretage konkrete handlinger for væsentlige transaktionstyper, balanceposter og oplysninger.²⁰⁸ Handlingerne udgøres som nævnt hovedsagligt af substanshandlinger. I regnskabsåret 2003/2004 var der imidlertid fokus på tilsidesættelse af interne kontroller, hvor informationssystemet vedrørende regnskabsafleggelsen var tilsidesat. Revisor skal derfor udføre test heraf for at vurdere, hvorvidt dette stadig gør sig gældende og der dermed stadig er en uoptimalt budgetopfølgning. RS 500 definerer revisionsmålene, hvor værdiansættelse er aktuel ved den verserende moms- og skattesag. Sagen kan undersøges nærmere ved en forespørgsel, hvor der indhentes viden om sagen fra klubbens advokat.

8.2.3 Rapportering

Da påtegningen er modificeret vil vi ikke i dette regnskabsår argumentere for en umodificeret påtegning, men redegøre for de forhold, der kan påvirke påtegningen. I revisionspåtegningen er konklusionen, at årsrapporten giver et retvisende billede og er i overensstemmelse med ÅRL's bestemmelser. Rekonstruktionen er nævnt i en supplerende oplysning, hvor revisor udtrykker enighed i den valgte fremgangsmåde, da det vurderes, at dette giver et mere retvisende billede. Virksomheden har dermed valgt at fravige ÅRL § 13, stk. 1, nr. 6, ved at henvise til ÅRL § 11, stk. 3, hvor der er hjemmel til i særlige tilfælde at fravige ÅRL's bestemmelser. Det eneste krav er, at fravigelsen skal begrundes i årsrapporten og at indvirkningen skal omtales.

En supplerende oplysning skal ikke opfattes en kritik af virksomheden, men skal blot henvende læserens opmærksomhed på det omfattede forhold. Den er et udtryk for, at revisor er enig med ledelsen måske bortset fra fremhævelsen i påtegningen.²⁰⁹ Der henvises i den supplerende oplysning til ledelsesberetningen, som omtaler rekonstruktionen. Ved at indregne rekonstruktionen giver årsrapporten ifølge ledelsen et retvisende billede. Revisor er enig med ledelsen heri, hvilket resulterer i en supplerende oplysning i påtegningen i stedet for et forbehold.

²⁰⁸ RS 330 afsnit 8

²⁰⁹ RL med kommentarer afsnit 72

8.2.3.1 Revisionspåtegning

Det er usandsynligt, at påtegningen i Aalborg DH vil være umodificeret, pga. det store negative resultat og den deraf følgende omtale om en nærtstående konkurs. Uden rekonstruktionen ville revisor være nødt til at lave et forhold vedrørende going concern forudsætningen, da regnskabet ikke opfylder anpartsselskabslovens bestemmelser om anpartskapital, og hovedsponsoren i Aalborg DH var gået konkurs. Det ville have gjort det meget svært for virksomheden at få tilført yderligere kapital og få finansieret den fremtidige drift. Kapitaltilførslen efter regnskabsårets afslutning har nedtonet risikoen vedrørende going concern lidt, men en modificeret påtegning i dette regnskabsår er dog nødvendig, da risikovurderingen stadig viser en virksomhed i krise.

Ligesom sidste år har ledelsen ikke fundet det relevant at omtale going concern i ledelsesberetningen. Finder revisor, at der er væsentlig usikkerhed om going concern forudsætningen, skal dette derfor omtales i et evt. forbehold. Dvs. at det påvirker revisors konklusion. Der kan således ikke laves en supplerende oplysning om going concern. Revisor har som nævnt oplyst om indregning af rekonstruktionen i en supplerende oplysning. Derudover ville det også være relevant at nævne det indregnede skatteaktiv i en supplerende oplysning, da det vedrører et betydeligt beløb. Virksomheden har vurderet, at kravene for indregning er opfyldt, dvs. det forventes at kunne modregnes i fremtidige overskud. Det kan der stilles spørgsmålstejn ved, da ledelsens på nuværende tidspunkt ikke forventer et positivt resultat for indeværende regnskabsår. En supplerende oplysning vedrørende besvigelser er endvidere relevant, pga. moms- og skattesagen der omhandler et skyldigt millionbeløb. Sagen er omtalt i noterne, hvor det vurderes, at en bødesag ikke bliver aktuel.

Ud fra de ovennævnte overvejelser, vil påtegningen på årsrapporten få følgende udseende:

Figur 8-9 Revisionspåtegning for årsrapporten 2004/2005

Til anpartshaverne i Aalborg DH ApS

Vi har revideret årsrapporten for Aalborg DH ApS for regnskabsåret 2004/2005, der aflægges efter årsregnskabsloven.

Selskabets ledelse har ansvaret for årsrapporten. Vort ansvar er på grundlag af vor revision at udtrykke en konklusion om årsrapporten.

Den udførte revision

Vi har udført vor revision i overensstemmelse med danske revisionsstandarder. Disse standarder kræver, at vi tilrettelægger og udfører revisionen med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for, at årsrapporten ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Revisionen omfatter stikprøvevis undersøgelse af information, der understøtter de i årsrapporten anførte beløb og oplysninger. Revisionen omfatter endvidere stillingtagen til den af ledelsen anvendte regnskabspraksis og til de væsentlige skøn, som ledelsen har udøvet, samt vurdering af den samlede præsentation af årsrapporten. Det er vor opfattelse, at den udførte revision giver et tilstrækkeligt grundlag for vor konklusion.

Forbehold

Det er vigtigt, at opbakningen fra sponsorer og tilskuere fortsætter i fremtiden. Er dette ikke tilfældet er der væsentlig usikkerhed om selskabets evne til at fortsætte driften. Efter vores opfattelse er ledelsens redegørelse for de anførte væsentlige usikkerheder ikke fyldestgørende, hvilket er i strid med Årsregnskabslovens bestemmelser, og vi tager derfor forbehold for manglerne i ledelsespåtegningen.

Konklusion

Det er vor opfattelse, at årsrapporten, bortset fra det i forbeholdet anførte, giver et retvisende billede af selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 30/6-2004 samt af resultatet af selskabets aktiviteter for regnskabsåret 2004/2005 i overensstemmelse med årsregnskabsloven.

Supplerende oplysninger

Uden at det har påvirket vor konklusion, henviser vi til note 8, hvori der oplyses, at selskabet kan ifalde ansvar for overtrædelse af fejlagtige momsafgivelser.

Uden at det har påvirket vor konklusion, skal vi oplyse, at selskabet i regnskabsåret har aktiveret skatteværdien af skattemæssige underskud. Selskabets ledelse anser betingelserne for aktivering for værende opfyldt.

K&M

Cand. Merc. Aud.'er

Merete

Karin

8.2.3.2 Revisionsprotokol

Revisor skal i revisionsprotokollen informere den øverste ledelse om resultatet af de udførte revisionsarbejder og en eventuel gengivelse af den forventede konklusion i revisionspåtegningen og oplysning om eventuelle modifikationer.²¹⁰ Revisor skal dermed i revisionspåtegningen oplyse om modifikationerne til påtegningen. Der henvises til afsnit 8.1.3.4, da kravene til indholdet i revisionsprotokollen er uændrede.

²¹⁰ RS 265 afsnit 20

Nedenstående figur opsummerer de overvejelser, der har ført til vores konklusion vedrørende Aalborg DH's årsrapport for 2004/2005.

Tabel 8-16		Revisionsprocessen for regnskabsår 2004/2005		
Risiko	Kategori	Revisionsmål	Handlinger	Rapportering
Stor afhængighed af sponsorer og billetindtægter	Generel risiko		Øgede substanshandlinger	Forbehold
Stor udskiftning i den daglige og den øverste ledelse	Generel risiko		Øget professionel skepsis Større krav til dokumentation	
Trussel om forestående konkurs	Generel risiko		Professionel skepsis Tilknytning af mere erfarne medarbejdere i revisionsteamet Større krav til dokumentation	
Negative økonomiske nøgletal	Konkret risiko: - transaktionsrelateret - balancerelateret	Fuldstændighed Forekomst Fuldstændighed Tilstedeværelse Værdiansættelse	Øgede substanshandlinger herunder regnskabsanalytiske handlinger og detailrevision	Forbehold
Skatteaktiv	Konkret risiko: - balancerelateret	Tilstedeværelse Værdiansættelse	Detailrevision	Supplerende oplysning
Moms- og skattesagen	Konkret risiko: - balancerelateret	Værdiansættelse	Detailrevision	Supplerende oplysning

8.3 Sammenfatning

Ovenstående analyse har vist, at der i Aalborg DH var klare tegn på, at virksomheden kunne komme i økonomiske vanskeligheder. Vi har for begge regnskabsår fundet det rimeligt at modificere påtegningen på årsrapporten, når gældende regulering anvendes. De høje personaleomkostninger og de store udgifter i forbindelse med hjemmekampene har været katastrofale for Aalborg DH. Målet i fremtiden må derfor også være en effektiv budgetopfølgning for på den måde at begrænse disse omkostningsposter. Kampomkostningerne i Aalborg DH er dobbelt så store som f.eks. Viborg HK og FCK, som begge har to hold. Personaleomkostningerne i Aalborg DH er større end i de andre

håndboldklubber. Desuden er det bemærkelsesværdigt, at revisor ikke i det første regnskabsår har modificeret sin påtegning, idet virksomhedens årsrapport og nøgletal var meget dårlige. I det sidste regnskabsår kan det også undre, at revisor ikke har bemærket det betydelige skatteaktiv i en supplerende oplysning.

I forhold til det første regnskabsår, mener vi, at det er tvivlsomt, hvorvidt revisor fuldt ud har levet op til sit ansvar, idet analysen afslørede mange risici forbundet med virksomheden. I analysen af virksomheden var Argentis liste brugbar, da den opremser konkrete elementer i en virksomhed, som kan indikere risiko for økonomiske vanskeligheder. Den er et godt supplement til RS 570, hvor det er svært at finde konkret vejledning. Det modsatte er tilfældet i forhold til RS 240, hvor der i forhold til casen var mange anvendelige indikatorer og handlinger, som revisor kan inkludere i sin revision. I det sidste regnskabsår, har revisor afgivet en supplerende oplysning, som vi er enige i, men vi mener desuden, at der bør gøres opmærksom på det indregnede skatteaktiv og den økonomiske situation, som ikke er tilstrækkeligt oplyst i ledelsesberetningen. Det er svært for os at vurdere, hvorvidt revisorerne har levet op til sit ansvar, idet vi som nævnt ikke har haft indsigt i virksomhedens bilag og anden dokumentation

Efter et meget turbulent år, bliver det spændende at se årsrapporten fra 2005/2006, hvor der har været store udgifter i forbindelse med Champions League kampe, hvor klubben nåede til semifinalerne. Derudover er klubben involveret i flere sager, som også vil kunne påvirke årsrapporten. Men det er dog personaleomkostningerne og kampomkostningerne, der vil være fokus på, da det er livsvigtigt for klubben at få reduceret disse.

Analysen har givet inspiration til diskussionen i det efterfølgende afsnit, hvilket også var hovedformålet med anvendelse af en praktisk case. Vi har nu prøvet at anvende reguleringen og har derfor et bedre grundlag for at vurdere styrker og svagheder.

9 Diskussion

Gennemgangen af teorien og analysen af Aalborg DH har vist, at going concern og besvigelser ikke altid er uadskillelige områder. Det afhænger af den konkrete situation, hvordan de to forhold hænger sammen, da der både er eksempler på, at besvigelser er årsag til økonomiske vanskeligheder og det modsatte forhold, at økonomiske vanskeligheder er årsag til besvigelser. Uanset hvilket scenario, der er tale om, kan det føre til store tab og erstatningskrav mod virksomheden, hvis der ikke leves op til de krav, der findes til både revisor og ledelsen i lovgivningen. Diskussionen opdeles i fire følgende aspekter:

- Standardforvirring
- RS 240 vs. RS 570
- Fra RV 1 til processtandarderne
- Begrebsforvirring
- Regulering i forhold til Aalborg DH

9.1 Standardforvirring

I henhold til Erkl.bek. § 20 skal revisor i forbindelse med planlægning og udførelse af revisionen i rimeligt omfang være opmærksom på forhold, der kan tyde på besvigelser. I henhold til RS 240 afsnit 2 skal revisor i hele revisionsprocessen overveje risikoen for, om væsentlig fejlinformation kan skyldes besvigelser. Going concern er ligeledes et aspekt, der skal overvejes gennem hele revisionen i henhold til RS 570 afsnit 2. Alligevel er der forskel på de to standarder i forhold til placeringen i standardsystemet, hvor RS 240 er placeret som pligtstandard og RS 570 som en udførelsesstandard. RS 570 indeholder endvidere meget andet end retningslinier i forhold til udførelsen, som kun udgør halvdelen af standarden. I modsætning til RS 240 indeholder RS 570 en uddybende rapporteringsdel, hvilket må ses som en uddybning til RS 700, der ikke eksplicit omtaler rapportering af going concern. Der er endvidere UR 2004-1 om modificerede påtegninger, som indeholder god vejledning til rapportering om going concern. I RS 240 er der blot en henvisning til RS 700.

Opdateringen af revisionsstandarderne har medført, at der undervejs er uoverensstemmelser i standarderne. F.eks. kan der sættes spørgsmålstegn ved, at der i RS 240 henvises til RS 320 om væsentlighed, som endnu ikke er en gældende dansk standard. ISA 320 forventes i udkast juli 2006

og først herefter kan der forventes en dansk oversættelse af standarden. Risikomodellen udgør endvidere et væsentlig aspekt af RS 240, men er ikke længere eksplicit indarbejdet i revisionsprocesstandarderne. Med indførelsen af den nye ajourførte RS 240 er denne forskel udlignet.

Der er endnu ikke planer om at opdatere RS 570 til trods for, at stort set alle andre revisionsvejledninger og -standarder bliver erstattet med nye eller opdaterede, så de er mere tidssvarende. Der er ellers gode muligheder for at forbedre RS 570, idet vejledningen til revisor er mangelfuld. En mulighed er også at flytte RS 570 op som en pligtstandard, da emnet som nævnt vedrører hele revisionsprocessen eller overveje at gøre den mere anvendelig i form af yderligere vejledning vedrørende udførelsen. Det er dog vigtigt at bemærke, at der i de nye processtandarder er indeholdt elementer, der vil give revisor bedre grundlag for at vurdere virksomhedens anvendelse af going concern forudsætningen. I RS 315 stilles der f.eks. store krav til revisors kendskab til virksomheden, som i standarden er opdelt i 5 dimensioner: Branche/lovgivning, virksomhedens interne miljø, mål/strategier/forretningsrisici, måling og kontrol af finansielle præstationer samt virksomhedens interne kontroller. Revisors brede kendskab skal danne grundlag for risikovurderingshandlinger til identifikation og vurdering af risikoen for væsentlig fejlinformation på regnskabs- og revisionsmålniveau. RS 315 stiller krav til planlægningsfasen og pålægger revisor at opnå et omfattende kendskab til virksomheden, hvilket forbedrer grundlaget, hvorpå revisor skal vurdere risikoen for væsentlig fejlinformation. Så selv om det flere steder i standarden nævnes, at en del af formålet med dette kendskab er, at sætte revisor i stand til bedre at kunne identificere besvigelserisici, kan det også forbedre revisors grundlag for vurdering af going concern forudsætningens relevans.

9.2 RS 240 vs. RS 570

Besvigelser er et område, der får større og større opmærksomhed, hvilket afspejles i den omfangsrige standard på området. Det er dog stadig ledelsen, der har det primære ansvar for at forebygge og opdage besvigelser og dermed ikke revisor. Standarden er et udtryk for, at revisor i større omfang kan være med til at forebygge besvigelser, idet revisionen i sig selv virker forebyggende, og en aktiv vurdering af virksomhedens interne kontroller virker forebyggende. Alligevel er der stor skepsis omkring det aspekt, at revisor i større omfang skal være med til at

opdage besvigelser. Kritikken lyder på, at i det øjeblik revisor går ind og omtaler svagheder ved en virksomheds interne kontroller og kommer med forbedringsforslag kan det påvirke hans uafhængighed. Desuden vil tillidsforholdet mellem revisor og klient blive truet, hvis revisors ansvar i høj grad er at afdække besvigelser og foretage anmeldelser. Ledelsen kan føle sig mistænkeliggjort og dermed være modvillig i forhold til at bidrage revisor med relevant information. Undersøgelser viser endvidere, at revisor opdager og anmelder 2 % af økonomisk kriminalitet i virksomheder. Derimod afspejles revisors tilstedeværelse af, at de interne kontroller i større omfang afslører økonomisk kriminalitet. I sidste ende gør det vel ingen forskel, om revisor skal have større fokus på at afdække besvigelser, da klienten i så fald gør mere for at skjule besvigelser for revisor. Resultatet vil sikkert stadig være, at revisor ikke opdager og anmelder særlig mange besvigelser. Derfor er det også rimeligt at argumentere for, at tillidsforholdet mellem klient og revisor prioriteres i denne forbindelse, da det alt andet lige resulterer i mere retvisende årsrapporter fra virksomhederne og bedre funderede påtegninger.

Revisors ansvar er indeholdt i loven, hvor RL eksplicit pålægger revisor underretningspligt i forbindelse med grove økonomiske forbrydelser eller forbrydelser vedrørende betydelige beløb. Erkl.bek. indeholder endvidere det krav, at revisor gennem revisionen skal være opmærksom på, at besvigelser kan forekomme. En uddybende revisionsstandard kan dermed være med til, at revisor i højere grad lever op til sit ansvar i forhold til lovbestemmelserne. Going concern er et grundlæggende princip ved udarbejdelse af årsrapporten, jf. ÅRL, men heri omtales kun ledelsens ansvar. Revisors ansvar i forhold til vurderingen af going concern er lovreguleret i både RL og Erkl.bek., mens RS 570 supplerer med vejledning på området. Going concern er den eneste grundlæggende forudsætning, hvortil der findes en revisionsstandard. Grunden hertil kan være, at going concern eksplicit er nævnt i RL og er mere u håndgribelig end de andre grundlæggende forudsætninger. Der kan sættes spørgsmålstegn ved, hvorfor der ikke findes en tilsvarende regnskabsstandard, som ledelsen kunne anvende ved udarbejdelsen af årsrapporten. Hvis ledelsen havde fulgt en fremgangsmåde ifølge en regnskabsstandard, ville ledelsens erklæringer om regnskabet også være bedre funderede. Vi må dog også nævne, at hvis en regnskabsstandard om going concern bliver lige så mangelfuld som RS 570, er det nærmest spild af tid at udarbejde en sådan regnskabsstandard. En brugbar regnskabsstandard kunne f.eks. pålægge ledelsen at foretage en vurdering af styrker og svagheder ved ledelsens karakteristika, en analyse af de økonomiske forhold, en stillingtagen til branchens risici, effektiviteten af interne kontroller samt driftsmæssige

risici. Som en konsekvens heraf kunne RS 570 pålægge revisor at foretage samme vurderinger på baggrund af de af ledelsen identificerede styrker og svagheder. Det vil være til både virksomhedens, revisors og regnskabsbrugernes fordel at forbedre vejledningen om vurderingen af going concern forudsætningens relevans, idet en konkurstruet virksomheds årsrapport med en umodificeret påtegning ofte medfører negativ omtale af virksomheden eller revisoren. Det er den slags omtale, der er med til at svække regnskabsbrugernes tillid til revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant, idet han i højere grad opfattes som rådgiver for virksomheden, når det går galt. Med de nye processtandarder, der i større omfang indeholder krav og vejledning til revisors revision, må det vurderes, at vejledningen vedrørende going concern forudsætningen implicit er indeholdt. Det fjerner dog ikke fokus fra en mere konkret vejledning til, hvordan revisor skal vurdere om going concern forudsætningen er aktuel. RS 240 indeholder flere udmærkede bilag til revisors overvejelser af besvigelser, hvilket kan benyttes som inspiration til en oversigt over indikatorer, der skal overvejes ved vurderingen af going concern. En opdatering af RS 570 kunne dermed indeholde et bilag med indikatorer, hvor der bl.a. overvejes, hvilke aspekter der i forhold til forskningen, herunder Argenti's liste, kunne medtages.

En vigtig forskel mellem going concern og besvigelser er, at vurderingen af besvigelser bygger på specifikke lovbestemmelser, hvor gerningsindhold, objektive og subjektive tilregnelserkrav er fastlagt. Derimod er der ikke et lovgrundlag, som going concern forudsætningen kan vurderes ud fra. Her må en grundig analyse af virksomheden danne baggrund for revisors vurdering, hvor det særlig er ledelsens karakteristika, branchen og de økonomiske forhold, der lægges vægt på. En anden forskel er, som det også nævnes i RS 240, at revisor ikke er juridisk uddannet, og dermed ikke har de bedste forudsætninger for at vurdere, om der er tale om økonomisk kriminalitet. Dette forhold gør det endvidere svært for revisor at vurdere, i hvilke situationer ledelsen kan ifalde strafansvar. Derimod er revisor jo uddannet til, som offentlighedens tillidsrepræsentant, at kunne vurdere virksomheders evne til at fortsætte driften på baggrund af sit kendskab til virksomheden og analyse af deres årsrapporter.

9.3 Fra RV 1 til processtandarderne

RV 1 blev som bekendt erstattet med de nye processtandarder i december 2004. I RV 1 var revisionsrisikomodellen grundlaget for fastlæggelsen af væsentlige risici i forbindelse med

revisionen. Modellen indgår ikke eksplicit i processtandarderne, hvor udgangspunktet for risikovurderingen er et omfattende kendskab til alle aspekter af virksomheden. Efter at have udført risikovurderingshandling kan revisor fastlægge risikoen for væsentlig fejlinformation. Herefter adresseres generelle risici på regnskabsniveau med generelle reaktioner, mens konkrete risici på revisionsmålsniveau adresseres med yderligere revisionshandling. Den meget statistiske revisionsrisikomodel er dermed blevet mere operationel i de nye processtandarder, hvor der skelnes mellem to former for risici for væsentlig fejlinformation.

En anden forskel er, at der i processtandarderne arbejdes med fødte iboende risici, som f.eks. indtægtsregistrering. Disse risici skal altid adresseres af revisor, hvilket i mange tilfælde vil medføre behov for yderligere revisionshandling. I forhold til dette projekts emner, er den vigtigste forskel, at revisor ifølge RS 315 skal opnå et meget omfattende kendskab til virksomheden. Det er vores vurdering, at et sådan kendskab vil give revisor et bedre grundlag for vurdering af going concern forudsætningens relevans og identifikation af besvigelsesrisikofaktorer. Revisionsprocessen ifølge processtandarderne kan illustreres som følgende:

1. Kendskab til virksomheden
2. Risikovurderingshandling
3. Risikovurdering (risiko for væsentlig fejlinformation)
4. Generelle risici i relation til regnskabet => generelle reaktioner
5. Konkrete risici i relation til revisionsmål => yderligere revisionshandling (test af kontroller + substansrevision)
6. Væsentlige informationskategorier skal adresseres af substanshandling, betydelige risici har egne skærpede krav.

I RV 1 skulle revisor fokusere på væsentlige poster og derefter vurdere risikoen for væsentlig fejlinformation. I de nye processtandarder skal revisor først identificere risici og herefter vurdere risikoen for væsentlig fejlinformation. Processtandarderne fokuserer dermed på konkrete risikoforhold i detaljer i virksomhedens forhold, mens RV 1 fokuserede på risikoen forbundet med væsentlige poster og forhold. Det er svært at vurdere, hvilken betydning dette vil få i praksis, men umiddelbart vil det efter vores vurdering ikke få den store betydning.

9.4 Begrebsforvirring

Både i lovgivningen og i revisionsstandarderne findes der mange svært definerbare begreber. I kap. 4 om revisors overordnede ansvar blev flere af de løse begreber defineret. Ifølge RL § 2, stk. 2 skal revisors opgaver udføres med **omhu**, **nøjagtighed** og en vis **hurtighed**. Begreberne er uddybet i kommentarerne til lovgivningen, så revisor kan opnå en bedre forståelse af, hvad der menes med de nævnte begreber.

I RL har revisor endvidere en underretningspligt, hvis denne **indser**, at der er begået en økonomisk forbrydelse og har en **begrundet formodning** om, det vedrører betydelige beløb eller øvrigt er af grov karakter. At indse kræver, at revisor finder det klart mest sandsynligt, at der er tale om den pågældende forbrydelse. I juraen tales der om den øvre del af sandsynlighedsforsættet, hvilket kan være svært for revisor at forstå, da denne jo som nævnt ikke er juridisk uddannet. Revisorfaget indeholder dog i større og større omfang flere andre fagområder, hvor juraen ligeledes er repræsenteret, f.eks. er erhvervsjuraen og skat vigtig i forbindelse med rådgivning. Dette fjerner alligevel ikke det forhold, at det at indse er et relativt begreb, som revisor skal tage stilling til i en konkret situation. Begrundet formodning er et lidt mere håndgribeligt begreb, da der her er et spørgsmål om, at den pågældende formodning er dokumenteret.

I henhold til Erkl.bek. skal revisor i **rimeligt omfang** være opmærksom på forhold, der kan tyde på besvigelser. Det kan diskuteres, hvad i rimeligt omfang dækker over. Begrebet er ikke videre uddybet. Revisionsstandarderne skal udfylde lovens bestemmelser, og det må vurderes, at revisor opfylder sit ansvar i forhold til bestemmelsen, hvis revisionen foretages i overensstemmelse med RS 240. Formuleringen i Erkl.bek. er forældet i forhold til både RS 240 og RS 240 (ajourført), hvor revisor i højere grad skal være opmærksom på risikoen for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser. RS 240 stiller krav om, at revisor gennem hele revisionen skal identificere besvigelserisikofaktorer, drøfte disse med revisionsteamet og planlægge revisionshandlinger under hensyntagen til identificerede besvigelserisikofaktorer. Standarden må vurderes at være et udtryk for, at ”i rimeligt omfang” ikke længere er tilstrækkeligt for, at revisor kan opfylde sit ansvar.

Også i forbindelse med vurderingen af going concern forudsætningen støder revisor på disse begreber. Ifølge kommentarerne til RL skal en **mulig usikkerhed** om virksomhedens evne til at fortsætte driften medføre en supplerende oplysning, såfremt forholdet er tilstrækkeligt omtalt i

ledelsesberetningen. Her skal der ikke umiddelbart meget til, før påtegningen modificeres og i forhold til begreberne ovenfor, kræves der her den mindste grad af overbevisning fra revisors side.

Ifølge RS 570, RS 700 og UR 2004-1 kræves der **væsentlig usikkerhed** om going concern forudsætningen, før det skal afspejles i påtegningen. Ligesom i RL skelnes der mellem, hvorvidt usikkerheden er tilstrækkeligt omtalt i ledelsesberetningen eller ej. I forhold til going concern har revisor faktisk mulighed for, ved at overtale ledelsen til at forbedre ledelsesberetningen, at gå fra et forbehold til en supplerende oplysning. For virksomheden ser en supplerende oplysning mindre alvorlig ud end et forbehold, hvilket også er understreget i kommentarerne til RL, idet en supplerende oplysning ikke skal ses som en kritik af ledelsen. Er usikkerheden væsentlig og gennemgribende må revisor afgive en afkræftende konklusion i sin påtegning, hvis ledelsen ikke har omtalt forholdene ledelsesberetningen. Væsentlig usikkerhed uddybes i RS 570 afsnit 31, hvori det fastslås, at det er op til revisor at vurdere, om usikkerheden medfører, at årsrapporten ikke længere giver et retvisende billede. Det er dog stadig ikke helt klart, hvad væsentlig usikkerhed egentlig er.

Det er selvfølgelig svært for standardudsteder at beskrive kravene til revisors overbevisning mere nøjagtigt, men en mulighed er at begrænse anvendelsen af forskellige begreber. Ovennævnte begreber gør det svært at vurdere, hvornår revisor ikke har opfyldt sit ansvar, idet der altid kan argumenteres for og imod, hvorvidt revisor har haft/burde have haft den nødvendige grad af overbevisning for f.eks. et forbehold vedrørende going concern eller en supplerende oplysning angående besvigelser. Kun i de få tilfælde, hvor det har været helt tydeligt, at revisor burde have modificeret sin påtegning vil det efter vores vurdering være muligt, at revisor ifalder erstatningsansvar.

9.5 Aalborg DH

Ovenfor i kapitel 9 har vi anvendt reguleringen til at vurdere Aalborg DH's årsrapporter for 2003/2004 og 2004/2005. Her nåede vi frem til den konklusion, at der er tilstrækkelig og anvendelig vejledning til revisor i RS 240, især i form af bilag, hvor der opremses specifikke besvigelserisikofaktorer, der indikerer, at der er mulighed for besvigelser i virksomheden. Derimod var RS 570 nærmest overflødig ved vurderingen af going concern forudsætningens relevans, idet vi her anvendte Argentis liste til at analysere virksomheden ud fra. Ud fra de 12 elementer fik vi belyst

de problemer, der er i virksomheden, både vedrørende branchen, ledelsen, de økonomiske forhold og nøgletal. Her stod det klart, at ledelsens karakteristika var afgørende for, hvorvidt de øvrige elementer kunne blive en trussel mod virksomhedens evne til at fortsætte driften. Det er da også oplagt at opdatere RS 570 således, at der ikke er så stor fokus på ledelsens ansvar og rapporteringen, men mere fokus på revisors ansvar i forbindelse med udførelsen. F.eks. en angivelse af specifikke elementer, som kan indikere, at revisor skal være særlig opmærksom på vurderingen af virksomhedens evne til at fortsætte driften.

I de faglige notater vedrørende going concern er det blevet fremhævet, at der er behov for en regnskabsstandard om going concern, idet der ikke er tilstrækkelig vejledning til regnskabsudarbejderne på området. I normale tilfælde vil det være en god hjælp, når ledelsen udarbejder årsrapporter, såfremt standarden bliver noget bedre end RS 570. En regnskabsstandard skal beskrive de elementer, som ledelsen skal tage stilling til ved vurdering af evnen til fortsat drift. Det skal være klart, at der kræves en aktiv stillingtagen ud fra flere kriterier og ikke som i ÅRL, hvor driften antages at fortsætte medmindre, der er planer om at lukke virksomheden. Her lægges der ikke udtrykkeligt op til en aktiv vurderingsproces. Kan der udarbejdes en operationel standard på området, vil det også hjælpe revisor, da ledelsen så allerede har vurderet de risici, der er identificeret. I tilfældet Aalborg DH kan det diskuteres om en sådan regnskabsstandard ville have gjort en forskel. Det er tvivlsomt, om ledelsen ville have ændret årsrapportens udseende på baggrund af en regnskabsstandard. Det er vores indtryk, at det for Aalborg DH's årsrapport 2003/2004 ikke vil have gjort en væsentlig forskel. Her er det op til revisor at foretage vurderingen og komme frem til en konklusion. Revisor blev som nævnt afsat i forbindelse med rekonstruktionen, da den ny ledelse vurderede, at han ikke havde levet op til sit ansvar. En regnskabsstandard vil dermed ikke gøre en forskel for den dårlige ledelse, men kan være en hjælp for den gode ledelse, som har interesse for at få vurderet risici vedrørende going concern. På den anden side er den gode ledelse klar over disse risici, og en regnskabsstandard risikerer blot at være en formalitet.

Analysen viste, at der var en del besvigelserisikofaktorer i Aalborg DH, som indikerer, at der er risiko for besvigelser. Det førte ikke til modifikation af påtegningen, da vi ikke har mulighed for at fastslå, hvorvidt der faktisk var besvigelser. Vi må dog konkludere, at der er flere aspekter i begge årsrapporter, der tyder på, at virksomheden har gjort meget for at opretholde egenkapitalen, hvilket

igen indikerer, at der har været udført kreativ bogføring. I det første regnskabsår har formålet med den kreative bogføring været at opnå et positivt resultat, mens det i andet regnskabsår drejede sig om at undgå negativ egenkapital.

10 Konklusion

Det er vores vurdering, at det er svært at udarbejde en god standard vedrørende going concern, da det vedrører en stillingtagen til fremtidige begivenheder. I modsætning hertil er vurderingen af besvigelserisikofaktorerne baseret på historiske begivenheder og er dermed nemmere for revisor at adressere. Et andet forhold, der gør det nemmere at forholde sig til besvigelser, er, at revisor konkret kan vurdere, hvorvidt der er sket overtrædelse af gældende STRL. Dette er ikke tilfældet med hensyn til going concern, hvor vurderingen alene må foretages på grundlag af revisors analyse af virksomheden, dens årsrapport og budget. Fælles for besvigelser og going concern problemer er, at ledelsen oftest vil forsøge at skjule forholdene for revisor og dermed for regnskabsbrugerne. I begge tilfælde kræves der derfor, at revisor besidder gode faglige kvalifikationer, men også at der er anvendelige revisionsstandarder, som revisor kan støtte sig til.

Vores problemformulering var:

- *Hvad er revisors ansvar i forbindelse med going concern og besvigelser?*
 - *Hvordan er reguleringen anvendelig på en praktisk case?*
 - *Hvordan har udviklingen i reguleringen været på de to områder, og er der behov for yderligere udvikling?*

Revisors ansvar i forhold til going concern er reguleret i RL og Erkl.bek., således at revisor skal modificere sin påtegning, hvis der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften. Going concern forudsætningens relevans er en vurdering, der foretages af virksomhedens ledelse med udgangspunkt i ÅRL's bestemmelser. Ifølge RS 570 er revisors ansvar at vurdere, hvorvidt anvendelse af going concern forudsætningen er relevant for den enkelte virksomhed. Her skal revisor opnå høj grad af sikkerhed for, at virksomheden kan fortsætte driften i mindst 12 måneder efter balancedagen. Hovedreglen er, at revisor skal vurdere samme periode som ledelsen, dog mindst 12 måneder efter balancedagen.

Revisors ansvar vedrørende besvigelser er eksplicit reguleret i RL og Erkl.bek. Ifølge RL har revisor pligt til at foretage anmeldelse, når han har indset at et eller flere medlemmer af virksomhedens ledelse begår eller har begået økonomiske forbrydelser i tilknytning til udførelsen af

deres hverv. Det er et krav, at revisor har en begrundet formodning om, at forbrydelsen vedrører betydelige beløb eller i øvrigt er af grov karakter. Anmeldelse skal ske til SØK, såfremt ledelsen ikke, inden 14 dage efter revisor har gjort opmærksom på besvigelserforholdet, har foretaget forebyggende foranstaltninger. Erkl.bek. indeholder krav til både planlægning, udførelse og rapportering, idet revisor i rimeligt omfang skal være opmærksom på besvigelser gennem hele revisionen. RL er en rammelov, hvilket medfører behov for uddybende vejledning på særlige områder. Besvigelser bliver uddybet i RS 240, som indeholder pligter til revisor. Standardens styrke er, at der er gode værktøjer, som hjælper revisor til at identificere besvigelserisikofaktorer. Revisors ansvar er, at han skal opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet som helhed ikke indeholder væsentlig fejlinformation som følge af fejl eller besvigelser.

Det, der gør det svært at vurdere, om revisor har levet op til sit ansvar, er de mange u håndgribelige begreber, der anvendes både i standarder og i lovgivningen. Det er svært at give yderligere vejledning til revisor, da begreberne er svære at definere. En mulighed er dog, at standardudsteder begrænser antallet af forskellige begreber. Revisor må i stedet søge vejledning i retspraksis ligesom kravene i RS 220 om kvalitetssikring også er anvendelige i tvivlstilfælde.

Diskussionen har i store dele omhandlet svaghederne ved RS 570, og det er vores overbevisning, at en opdatering af standarden er nødvendig. I kraft af udstedelsen af processtandarderne er der kommet øget fokus på revisors kendskab til virksomheden, hvilket må forventes at udgøre et godt grundlag for vurdering af going concern. Det har medført, at som standarderne er udformet nu, bidrager RS 570 ikke med yderligere vejledning til revisors vurdering af virksomhedens evne til at fortsætte driften. Dog må vi fremhæve, at standardens afsnit 8 – ledelsens ansvar - opremses en række indikatorer på, at virksomheden kan komme i økonomiske vanskeligheder, som stadig er brugbare. Vores forslag til en opdateret standard er, at der i højere grad fokuseres på at give revisor nogle brugbare værktøjer til vurdering af going concern. Det kunne være et bilag, hvor der opremses indikatorer vedrørende branchen, virksomhedens organisation, økonomiske forhold og nøgletal, som vi har fundet anvendelige i forbindelse med analysen af Aalborg DH.

I flere artikler er en regnskabsstandard vedrørende going concern blevet nævnt som en mulig løsning på problemet. Vi er ikke umiddelbart overbevist om at det vil have nogen positiv effekt på årsrapporterne. En regnskabsstandard vil være en formalitet, da den gode ledelse allerede er

opmærksomme på de risici, der er forbundet med deres virksomhed, bl.a. ved anvendelse af økonomistyringssystemer og en aktiv stillingtagen til eksterne og interne risici. En regnskabsstandard vil måske kunne formalisere den vurderingsproces, som er nødvendig for vurderingen af going concern forudsætningens relevans, men det er vores opfattelse, at den dårlige ledelse stadig vil negligere identificerede risici og forsøge at få regnskabet til at fremstå positivt. Det betyder, at revisor har en stor opgave i forhold til dårligt ledede virksomheder, hvor det kan være svært for revisor at blive hørt. Den gode revisor stiller ofte krav til ledelsens integritet, hvilket medfører, at den dårligt ledede virksomhed ofte ender med den knap så gode revisor.

RS 240 er i modsætning til RS 570 en meget omfattende standard. Vi er dog ikke overbevist om, at mere omfattende vejledning vil gøre revisor bedre til at opdage besvigelser. Dette skyldes, at besvigelser stadig søges skjult for revisor bl.a. gennem sammensværgelser, som er svære for revisor at opdage. Også i forhold til besvigelser har processtandarderne fået betydning, idet der heri lægges stor vægt på revisors vurdering af virksomhedens interne kontroller. Revisor er herigennem indirekte med til at forbedre forebyggelsen og opdagelsen af besvigelser i virksomheden, da eventuelle svagheder skal bemærkes i revisionsprotokollen.

I Aalborg DH har den væsentligste årsag til problemerne været en inkompetent ledelse. Ved at anvende Aalborg DH som et praktisk eksempel fik vi mulighed for at gå i dybden med den relevante regulering. I forhold til besvigelser var reguleringen tilstrækkelig, mens det modsatte var tilfældet ved going concern. Her måtte vi i stedet gøre brug af Argentis liste, som var anvendelig til analyse af going concern forudsætningens relevans. Konklusionen på vores analyse er, at den vigtigste opgave for den ny ledelse er, at få etableret en effektiv omkostningsstyring, herunder særlig en begrænsning af omkostningerne i forbindelse med afvikling af kampe og få etableret en effektiv budgetopfølgning. I begge regnskabsår har der været en høj kortsigtet likviditetsrisiko, som burde få revisor til i højere grad at overveje going concern forudsætningens relevans, og hvorvidt usikkerheden skulle afspejles i påtegningen.

Som nævnt har der været stor usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften, og det er vores vurdering, at der stadig er stor risiko for konkurs. Det afgørende for den ny ledelse er, at få vendt den negative omtale til positiv omtale. Begrundelsen herfor er, at medieomtalen i sidste ende vil få sponsorer, spillere, medarbejdere og tilskuere til at holde sig væk. Hovedsponsoren KMD har

allerede meldt ud, at hvis den negative omtale fortsætter vil sponsoratet ophøre. En tidligere stamspiller har endvidere udtalt, at klubben fremover vil få problemer med at tiltrække danske spillere, da ingen ønsker at arbejde under så ustabile forhold. De seneste spillerindkøb er da også foretaget i Østeuropæiske lande, hvor der er indkøbt tre profiler, heriblandt ifølge medierne verdens dyreste håndboldspiller. Det kan derfor forventes, at personaleomkostningerne fremover stadig vil være blandt de højeste i håndboldligaen. Noget tyder altså på, at Aalborg DH er tilbage hvor de startede for 3 år siden, idet der igen konkurreres på lønnen for at tiltrække spillere. Den ny ledelse er mere kompetent, hvilket væsentligt øger klubbens chancer for at overleve i fremtiden. Dette fjerner dog ikke fokus fra, at der sandsynligvis skal tilføres yderligere kapital efter afslutningen af indeværende regnskabsår.

11 Perspektivering

11.1 Standardudvikling

De internationale standarder har de seneste år ændret sig markant, hvilket har medført øget fokus på de danske standarder, som grundet harmoniseringen ligeledes har ændret sig markant. Det har naturligvis den konsekvens, at der ikke længere er væsentlige forskelle mellem de internationale og de danske revisionsstandarder. Som følge af harmoniseringen er de nye processtandarder blevet godkendt, hvilket har medført konsekvensrettelser i mange andre standarder. Af IAASB's tidsplan fremgår det, at stort set alle revisionsstandarder vil blive opdateret i det kommende år.

RS 570 "Going concern" har derimod ikke ændret sig væsentligt siden RV 6 blev udstedt og vil umiddelbart ikke i nærmeste fremtid ændre sig.²¹¹ En vigtig ændring er dog, at overbevisningskravet er ændret fra indlysende usikkerhed til væsentlig usikkerhed. Der er dog heller ikke meget ved et going concern forbehold, når usikkerheden er indlysende, idet det så ofte er for sent til, at regnskabsbrugerne kan bruge oplysningen til noget, ligesom ledelsen ikke kan nå at iværksætte forebyggende foranstaltninger. Denne ændring kan ikke hamle op med den udvikling, der har været vedrørende besvigelser, som er beskrevet ovenfor. Som nævnt i diskussionen har godkendelsen af processtandarderne medført større krav til revisors kendskab til virksomheden, hvilket kan have indflydelse på vurderingen af going concern. Det samme kan være tilfældet ved det øgede fokus på besvigelser, da de ofte hænger sammen med going concern problemer. Enten kan ledelsen foretage regnskabsmanipulation for at skjule økonomiske vanskeligheder, hvilket også Argenti var inde på, eller økonomiske vanskeligheder kan opstå pga. omfattende besvigelser.

Reguleringen af besvigelser har efterfølgende ændret sig og ISA 240 (revised) er en opdateret version af standarden, der indeholder skærpede krav til revision af besvigelser. Den ajourførte standard indeholder kun besvigelser, da retningslinier for fejl er indeholdt i andre relevante standarder. De væsentligste nyskabelser i standarden er bl.a. øget fokus på revisors professionelle skepsis, ledelsens tilsidesættelse af interne kontroller, indregning af indtægter som en født besvigelserisiko og indarbejdelse af yderligere uforudsigelighed i revisionshandlingerne. Revisors professionelle skepsis fremhæves, og det gøres klart, at revisor, trods tidligere positive oplevelser

²¹¹ Se bilag B

med ledelsen, altid skal bevare en spørgende tilgang i revisionen. Dette aspekt fremhæves yderligere ved en større fokus på ledelsens tilsidesættelse af interne kontroller. Ved indregning af indtægter vurderes risikoen for besvigelser som høj, da besvigelser af væsentlig karakter oftest henføres til en for tidlig indregning af indtægter eller udskydelse heraf. Udover de nævnte nyskabelser indeholder den ajourførte standard en række skærpede krav til andre krav i standarden.

RS 240 (ajourført) træder i kraft for regnskabsperioder, der begynder 1. januar 2006 eller senere. Standarden indeholder 112 afsnit og en række bilag, hvilket gør RS 240 (ajourført) til den mest omfangsrige revisionsstandard i Danmark. Standarden er dermed med til at sætte et større fokus på besvigelser til trods for det forhold, at det er ledelsens primære ansvar at forebygge og opdage besvigelser, som det udtrykkes i standardens afsnit 13. Standarden må være et udtryk for, at revisor i høj grad skal fungere som offentlighedens tillidsrepræsentant og varetage regnskabsbrugernes interesser. Et øget fokus på revisors professionelle skepsis og ledelsens tilsidesættelse af interne kontroller medfører også skærpede krav til forespørgsler i virksomheden, som i højere grad forventes at omfatte flere medarbejdere i virksomheden. Dette kan få de adspurgte til i højere grad at føle sig mistænkeliggjort, hvilket kan medføre en tilbageholdenhed med hensyn til at være revisor behjælpelig med oplysninger og dokumentation. Hvis dette synspunkt bliver aktuelt har den skærpede revision blot medført yderligere arbejde til revisor, men ikke bidraget med meget til revisionen. En inddragelse af flere medarbejdere i revisionen kan på den anden side være revisor behjælpelig, da ledelsens udtalelser ofte ikke er meget værd, hvis der i virksomheden er tale om ledelsesbesvigelser.

Revisor skal stadig være opmærksom på de særligt danske krav vedrørende besvigelser i RL og Erkl.bek., som bliver berørt i projektet. Kravene vedrører bl.a. revisors reaktion, når denne besidder viden om grov økonomisk kriminalitet. Derudover er revisor som noget nyt blevet omfattet af lovgivningen om hvid- og sortvask, hvor revisor ved mistanke om hvidvaskning af penge eller finansiering af terrorisme har en egentlig undersøgelsespligt. Kan mistanken ikke afkræftes skal revisor underrette SØK. Anmeldelsen er ikke et brud på tavshedspligten, der ellers gør sig gældende i forholdet til klienten. Indtil nu har denne pligt ikke ført til flere anmeldelser fra revisorer, idet en revisor endnu ikke har anmeldt mistanke om hvid- eller sortvask.

11.2 Nye krav til påtegningens udformning

Som en konsekvens af ovennævnte harmonisering og vedtagelsen af processtandarderne, skal kravene til revisors påtegning på årsrapporter tilpasses. Det betyder, at RS 700 bliver revideret, så den efterfølgende kun omhandler påtegninger uden forbehold og uden supplerende oplysninger. Den nye RS 705 vil omhandle forbehold, mens supplerende oplysninger og andre oplysninger er behandlet i RS 706. Årsagerne til forbehold og supplerende oplysninger ændres ikke, men en påtegning med en supplerende oplysning opfattes herefter ikke længere som en modificeret påtegning.²¹² Den tydeligste ændring er, at påtegningen bliver mere omfattende, idet den kommer til at indeholde en fyldig beskrivelse af ledelsens ansvar og revisors ansvar. I begge afsnit fremhæves både interne kontroller og risikoen for væsentlig fejlinformation som følge fejl og besvigelser.

Denne ændring i påtegningens udformning ville ikke have nogen konsekvenser for påtegningerne på Aalborg DH's regnskaber, da årsagerne til forbehold og supplerende oplysninger ikke er ændret. Formålet med at gøre påtegningen mere uddybende må være, at reducere forventningskløften mellem regnskabsbrugernes forventninger til revisor og revisors pligter. I den nye påtegning bliver det tydeliggjort, at det er ledelsen, der har ansvaret for forebyggelse og opdagelse af besvigelser, ligesom ledelsen har ansvaret for at interne kontroller er effektive. Det gøres klart, at revisor ikke erklærer sig om effektiviteten af de interne kontroller, men at revisor planlægger revisionshandlingerne ud fra en vurdering af risikoen for væsentlig fejlinformation som følge af fejl og besvigelser. Ændringen i påtegningen ændrer altså ikke på, at påtegningen på Aalborg DH's årsrapporter efter vores opfattelse burde være modificerede.

11.3 Ledelsens ansvar

Ledelsens ansvar er bl.a. reguleret i ÅRL, Bogføringsloven og selskabslovene. De førstnævnte vedrører den egentlige udarbejdelse af regnskabet. Selskabslovene regulerer den daglige ledelse og den øverste ledelses ansvar. Direktionen, som udgør den daglige ledelse, skal sørge for, at bogføringen sker under iagttagelse af lovgivningens regler herom, og at formueforvaltningen foregår på en betryggende måde. Det er bestyrelsens opgave at påse, at bogføringen og formueforvaltningen kontrolleres på en tilfredsstillende måde. Består den øverste ledelse af flere medlemmer, skal der føres protokol over forhandlingerne, der underskrives af samtlige tilstedeværende medlemmer. Et bestyrelsesmedlem, der er uenig i forhandlinger, har ret til at få

²¹² Kiertzner, Lars (2006) s. 202ff

meningen indført i protokollen. Bestyrelsen og direktionen repræsenterer virksomheden udadtil og indgår aftaler på virksomhedens vegne. De personer, der er bemyndiget til at repræsentere selskabet, må ikke disponere på en måde, der åbenbart er egnet til at skaffe visse anpartshavere eller andre en utilbørlig fordel på andre anpartshaveres eller på selskabet bekostning. Ledelsens ansvar er dermed overordnet reguleret og ledelsens ansvar er at drive virksomheden og træffe beslutninger, som er til fordel for virksomhedens interesser. Det er derfor ledelsens ansvar at forebygge besvigelser og økonomiske vanskeligheder.

Nørby-udvalget har udarbejdet en rapport om god selskabsledelse i Danmark, som efterfølgende har medført debat om corporate governance i Danmark. Fondsbørsen for god selskabsledelse har efterfølgende udarbejdet en rapport med ændringsforslag til førstnævnte. Debatten om selskabsledelse har medført fokus på risk management og fondsbørsens komité anbefaler *"[...] at effektiv risikostyring er forudsætning for, at bestyrelsen på bedst mulig måde kan udføre de opgaver, som det påhviler den at varetage."* FSR's informatikudvalg har udarbejdet en publikation omhandlende risikostyring. Risikostyring indebærer at den daglige og den øverste ledelse skal forholde sig aktivt til de risici, der er at finde i virksomhedens omgivelser. Der skal ikke tages flere risici end, hvad virksomheden forventer at kunne håndtere. Ledelsen skal overvåge det interne og eksterne miljø med en kombination af teknikker og værktøjer, der er baseret på såvel historisk viden og forventninger til fremtiden. Der udformes en proces, der sikrer en systematisk identifikation af muligheder og trusler, der kan få betydning for virksomhedens risikobillede. Ud fra kvantitative og kvalitative teknikker vurderes de forskellige risici, der er identificeret af ledelsen og der tages stilling til håndtering heraf. Publikationen er et værktøj med det formål at lette ledelsesopgaven i de danske virksomheder.

Reguleringen af ledelsens ansvar virker umiddelbart begrænset, men ovennævnte rapporter viser, at der er stor fokus på at forbedre ledelsens værktøjer. Hvis ledelsen får bedre værktøjer til at identificere risici, vil dette lette revisors revision, såfremt ledelsen forstår at implementere værktøjerne.

12 Litteraturliste

Bøger

- Andersen, Paul Krüger: ”*Aktie- og anpartsselskabsret*” 8. udgave. Forlaget Jurist- og Økonomforbundet 2004.
- Arens, Alvin A. m.fl.: ”*Auditing and assurance services – An Integrated Approach*” 10th Ed Prentice Hall 2005.
- Argenti, John: ”*Corporate collapse – the causes and symptoms*” McGraw-hill 1976.
- Boynton, William C: ”*Modern Auditing - Assurance Services and the Integrity of Financial reporting*”. John Wiley & Sons Inc. 2005.
- Christensen, John m.fl.: ”*Virksomhedens årsregnskab*” 4. udgave 1 oplag. Syddansk Universitetsforlag 2003.
- Elling, Jens O: ”*Regnskabsanalyse og værdiansættelse – en praktisk tilgang*” 1. udgave. Gjellerup 2003.
- FRS (1): ”*Revisorhåndbogen 2004 – Revision*”. Forlaget Thomson 2004.
- FRS (2): ”*Revisorhåndbogen 2004 – Regnskab*”. Forlaget Thomson 2004.
- Füchsel, Kim m.fl.: ”*Revisor – regulering & rapportering*”. 1. udgave. Forlaget Thomson 2005.
- Gray, Iain: ”*The Audit Process, principles, practice and cases*, 3rd Ed. Thomson learning 2005.
- Johansen, Aksel Runge m.fl.: ”*Revisorlovgivningen med kommentarer*”, 3. udgave. Forlaget Thomson 2003.
- Kiertzner, Lars: ”*Revisionsprocesstandarder: Med fokus på centrale nyskabelser*”. Forlaget Thomson 2006.
- KPMG (1): ”*Årsregnskabsloven af 2001 – med lovbemærkninger til lovudkast og vedtagne ændringsforslag samt tilhørende bekendtgørelser og vejledning*”. KPMG 2002.
- KPMG (2): ”*Årsregnskabsloven af 2001 – nye krav og særlige problemstillinger*”. KPMG 2002.
- Langsted, Lars Bo mfl.: ”*Revisoransvar*” 6. udgave 1. oplag. Forlaget Thomson 2005.
- Leinsdorff, Torben mfl.: ”*Erhvervsøkonomi – i grundtræk*” 4. udgave 3. oplag. Handelshøjskolens Forlag 2001.

Olufsen, Henriette Kühl mfl.: *"Knæk en årsrapport – specielt for journalister"* 1. udgave 3. oplag. Forlaget Thomson 2005.

Petersen, Christian V mfl.: *"Regnskabsanalyse for beslutningstagere"* 1. udgave. Forlaget Thomson 2005.

Pickett, K H Spencer: *"The Essential Handbook of Internal auditing"*. John Wiley & Sons, Ltd 2005.

PWC (1): *"Regnskabshåndbogen 2004"*. Datagraf Auning 2003.

Schack, Bent (1): *"Regnskabsanalyse og virksomhedsbedømmelse"* 3. udgave 1. oplag. Jurist- og Økonomforbundets Forlag 2002.

CPA Journal

George, Nashwa: *"Auditor rotation and the quality of audits"*, 12, 2004.

Bellovary, Jodi L.: *"Weighing the public interest – is the going concern opinion still relevant?"* 1, 2006.

Venuti, Elizabeth K.: *"The going-concern assumption revisited: Assessing a company's future viability"*, 5, 2004.

Faglige notater

Nielsen, Lars Knage: *"Fagligt notat om going concern"*, FSR, 1997.

Schack, Bent (2): *"Fagligt notat om going concern – et forslag til fremtidig praksis"*, Revisionsteknisk udvalg, 1997.

Hovedopgaver

Laursen, Jan Bjørn: *"Revisors rapportering om virksomheden som going concern"*, HHK, 1995.

Møller, Morten Damgaard: *"Going concern – en regnskabsforudsætning i revisionsmæssigt perspektiv"*, FSR, 1995.

Links

<http://www.creditguru.com>

www.okokrim.no

www.iaasb.org

www.fsr.dk

www.dhf.dk

www.aalborgdh.dk

www.idan.dk

Rapporter

Fondsbørsens komité
for god selskabsledelse:

"Rapport om god selskabsledelse i Danmark", 2003.

FSR (3):

"Risk Management – risikostyring og intern kontrol set fra bestyrelsens bord", 2005.

Nørby-udvalget:

"Nørby-udvalgets rapport om Corporate Governance i Danmark",
2001.

Regulering

Aktieselskabsloven.

Anpartsselskabsloven.

Erklæringsbekendtgørelsen

Hvidvaskningsloven

Lov om statsautoriserede og registrerede revisorer (LSR) – Revisorloven

Selskabsskatteloven

Årsregnskabsloven af 2001

Revision og Regnskabsvæsen

Andersen, John:

"Revisors stillingtagen til virksomheden som going concern", nr. 11,
1995.

Brogaard, Jakob:

"Bankmandens syn på going concern", nr. 12, 1992.

Christiansen, Brian m.fl.:

*"ISA 240 (Revised) – Yderligere skærpedelser af krav til revision
vedrørende besvigelser"*, nr. 7, 2004.

Dissing, Jørgen:

"Going concern – er det alene revisors ansvar?", nr. 12, 1992.

Langsted, Lars Bo m.fl.:

"Revisor og økonomisk kriminalitet", nr. 10, 1992.

Laursen, Jan Bjørn m.fl.: ”Konkursnøgletalsmodeller – har de relevans i praksis?”, nr. 1, 1995.

Olesen, Jan Nørgaard: ”Going concern”, nr. 11, 1995.

Vejledninger/standarder

Følgrebrev til RS 240 – Revisors pligt til at overveje besvigelser og fejl ved revision af regnskaber

IAS 38 – Intangible Assets

ISA 320 (ED) – Materiality in the Identification and Evaluation of Misstatements

ISA 700 (revised) – The Auditor's Report on Financial Statements.

ISA 705 – Modifications to the Opinion in the Independent Auditor's Report

ISA 706 – Emphasis of Matter Paragraphs in the Independent Auditor's Report

Regnskabsvejledning 1 – Årsrapporten, dens formål og indhold

Regnskabsvejledning 12 – Ledelsens årsberetning

Revisionsvejledning 1 – Vejledning om grundlæggende principper for revision af regnskaber

Revisionsvejledning 6 (1981) – Revisors stillingtagen til en virksomhed som going concern

Revisionsvejledning 6 (1997) – Revisors stillingtagen til en virksomhed som going concern

Revisionsstandard 200 – Målet med og generelle principper for revision af et regnskab

Revisionsstandard 220 – Kvalitetsstyring af revisionsarbejde mv.

Revisionsstandard 240 – Revisors pligt til at overveje besvigelser og fejl ved revision af regnskaber

Revisionsstandard 240 (ajourført) – Revisors pligt til at overveje besvigelser og ved revision af regnskaber

Revisionsstandard 260 – Kommunikation af revisionsmæssige forhold til virksomhedens øverste ledelse.

Revisionsstandard 265 – Revisionsprotokollen

Revisionsstandard 300 (udkast) – Planlægning af revision af regnskaber

Revisionsstandard 315 – Forståelse af virksomheden og dens omgivelser og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation

Revisionsstandard 330 – Revisors handlinger som reaktion på vurderede risici

Revisionsstandard 500 – Revisionsbevis

Revisionsstandard 570 – Going concern

Revisionsstandard 700 – Revisionspåtegninger på regnskaber

SAS 1 – Responsibilities and Functions of the Independent Auditor

SAS 59 – The Auditor's Consideration of an Entity's Ability to Continue as a Going Concern.

SAS 99 – Considerations of Fraud in a Financial Statement Audit.

UR 2004-1: Modificerede revisionspåtegninger (forbehold og supplerende oplysninger)

Tidsskrifter

Altman, E. I.: *"Accounting Implications of Failure Predictions Models"*, Journal of Accounting, Auditing and Finance, 1982.

Undersøgelser

ACFE: *"Report to the Nation on occupational Fraud and Abuse"*, 2004

KPMG (3): *"Besvigelser – risici og forebyggelse"*, 1997

PWC (2): *"Global Economic Crime Survey"*, 2005

13 Bilag

Bilag A – Forkortelser anvendt i projektet

Forkortelser anvendt i projektet

ACFE	Association of Certified Fraud Examiners
APL	Anpartsselskabsloven
COSO	Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission
ED	Exposure Draft
Erkl.bek.	Erklæringsbekendtgørelsen
FSR/FRR	Foreningen for statsautoriserede og registrerede revisorer
IAASB	International Auditing and Assurance Standards Board
ISA	International Standard on Auditing
RL	Revisorloven
RS	Revisionsstandard
RV	Revisionsvejledning
SAS	Statement on Auditing Standards (US)
STRL	Straffeloven
SØK	Statsadvokaturen for Økonomisk Kriminalitet
ÅRL	Årsregnskabsloven
DHF	Dansk håndboldforbund
EHF	Europæisk håndboldforbund

Bilag B – IAASB’s Clarity Project

IAASB Project Timetable as at February 2006

(Subject to periodic revision and change by the IAASB)

	March 2006	May 2006	July 2006	September 2006	October 2006	December 2006
Clarity Project Redrafts						
Preface and 4 ISAs (ISAs 240, 300, 315 and 330)	Preliminary discussion of comments	Full review and final issue	Full review and final issue			
ISA 500, Audit Evidence (Redrafted)			Issue ED			
ISA 200, Objective and General Principles Governing an Audit of Financial Statements (Redrafted)				Discuss issues		
ISA Revisions						
ISA 550, Related Parties (Revised and redrafted)			Full review	Issue final		
ISA 540, Auditing Accounting Estimates and Related Disclosures (Revised)	Close off		Issue re-ED			
ISA 320, Materiality in Planning and Performing an Audit, and ISA XXX, Evaluation of Misstatements Identified During the Audit (Revised ISA 320 and new ISA XXX)		Close off	Issue re-ED			
ISA 705, Modifications to the Opinion in the Independent Auditor's Report, and ISA 706, Emphasis of Matter and Other Matters Paragraphs (new ISAs 705 and 706)	Full Review	Close off				Issue re-ED
ISA 701, The Independent Auditor's Report on Other Historical Financial Information, and ISA 800, The Independent Auditor's Report on Summary Audited Financial Statements (new ISA 701 and revised ISA 800)	Discuss issues	Full review		Close off		Issue Re-ED
ISA 600, The Audit of Group Financial Statements (Revised)	Issue re-ED					
ISA 260, Communications with Those Charged with Governance (Revised)	Close off		Issue re-ED			

	March 2006	May 2006	July 2006	September 2006	October 2006	December 2006
ISA 580, Management Representations (Revised and redrafted)	First read of ED			Issue ED		
ISA 620, Using the Work of an Expert (Revised and redrafted)	Discuss issues		First read of ED		Issue ED	
Material Weaknesses in Internal Control (New guidance)				Discuss issues		
ISA 505, External Confirmations (Revised and redrafted)				Discuss issues		First read of ED
ISA 402, Audit Considerations Relating to Entities Using Service Organizations				Discuss issues		

Bilag C – Aalborg DH's årsrapport 2003/2004

3-DEC-2004 THU 17:45

RSM PLUS

98189414

P. 002

RSMplus**AALBORG DH APS**

CVR nr. 25 86 64 60

Årsrapport 2003/2004

(3. regnskabsår)

Årsrapporten er godkendt på selskabets generalforsamling

Aalborg, den 16/12/2004

dirigent

RSM plus Statsautoriseret revisionsaktieselskab

Sofieldalsvej 87, DK-9200 Aalborg SV.
Tlf: (+45) 9818 4122, Fax: (+45) 9818 6475
e-mail: aalborg@rsmplus.dk, www.rsmplus.dk
CVR-nr. 43622811 (Hjemsted: København)

Afdelinger i:
Aalborg, Holstebro, København, Næskov,
Odense, Rønne, Skærbæk, Taastrup, Vejen,
Vordingborg og Århus

RSM plus er et selvstændigt medlem af
RSM International, en uafhængig kæde
af selvstændige revisions- og konsulentfirmaer
med kontorer i mere end 80 lande

16-DEC-2004 THU 17:46

RSM PLUS

298189414

P. 005

3

RSMplus**Revisionspåtegning****Til anpartshaverne i Aalborg DH ApS**

Vi har revideret årsrapporten for Aalborg DH ApS for regnskabsåret 2003/04.

Selskabets ledelse har ansvaret for årsrapporten. Vort ansvar er på grundlag af vor revision at udtrykke en konklusion om årsrapporten.

Den udførte revision

Vi har udført vor revision i overensstemmelse med danske revisionsstandarder. Disse standarder kræver, at vi tilrettelægger og udfører revisionen med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for, at årsrapporten ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Revisionen omfatter stikprøvevis undersøgelse af information, der understøtter de i årsrapporten anførte beløb og oplysninger. Revisionen omfatter endvidere stillingtagen til den af ledelsen anvendte regnskabspraksis og til de væsentlige skøn, som ledelsen har udøvet, samt vurdering af den samlede præsentation af årsrapporten. Det er vor opfattelse, at den udførte revision giver et tilstrækkeligt grundlag for vor konklusion.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Konklusion

Det er vor opfattelse, at årsrapporten giver et retvisende billede af selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 30/6 2004 samt af resultatet af selskabets aktiviteter for regnskabsåret 2003/04 i overensstemmelse med årsregnskabsloven.

Aalborg, den 29. november 2004

RSMplus

Statsautoriseret revisionsaktieselskab

6-DEC-2004 THU 17:46

RSM PLUS

98189414

P. 007

5

RSM.plus

Ledelsesberetning

Hovedaktiviteter

Selskabets aktivitet består i drift af professionel damehåndboldklub.

Usædvanlige forhold

Selskabet har i indeværende regnskabsår anskaffet kapitalandel i den associerede virksomhed Gigantium Arena A/S. Gigantium Arena A/S har pr. 30/6 2004 endnu ikke aflagt årsrapport, idet selskabets regnskabsår løber frem til 31/12 2004. Som følge heraf er kapitalandelen heri indregnet ud fra balance udarbejdet af Gigantium Arena A/S pr. 30/6 2004.

Udviklingen i aktiviteter og økonomiske forhold

Regnskabsåret 2003/04 vedrører håndboldsæsonen 2003/04, som var Aalborg DH's første sæson i Dame HåndboldLigaen "Verdens bedste damehåndboldliga". Året har været præget af mange nye forhold for selskabet, som har medført en række organisatoriske omstillinger mv.

Samtidigt har det været et år med en ny sportslig udfordring, både med indkøring af mange nye spillere på holdet og med et helt andet sportsligt niveau end det man kendte fra 1. division.

Allerede da det blev en kendsgerning, at man rykkede op i Dame HåndboldLigaen, oplevede man en stor efterspørgsel efter billetter til kampene. Denne efterspørgsel førte til, at man gik med i stiftelsen af selskabet Gigantium Arena A/S, som investerede i forbedrede tilskuerfaciliteter mv. Herved blev det muligt, at omkring 4.700 tilskuere kunne komme ind til holdets hjemmekampe. Der er også mange tilskuerpladser hos flere af de øvrige klubber i Dame HåndboldLigaen, men ingen af håndboldklubberne i Danmark var i sæsonen 2003/04 i nærheden af at matche tilskuertallene for Aalborg DH. Således resulterede sæsonen 2003/04 i et gennemsnit på 4.050 tilskuere pr. hjemmekamp.

Sportsligt blev holdet stabiliseret i Dame HåndboldLigaen, og man kunne forberede både spillere og organisationen på nye udfordringer i Dame HåndboldLigaen i den forestående sæson 2004/05, hvor ambitionsniveauet er løftet i takt med tilgangen af nye spillere.

Ovenstående etablering i Dame HåndboldLigaen, samt efterfølgende løft af ambitionsniveauet har kun været muligt at gennemføre gennem en utrolig opbakning i lokalsamfundet fra både sponsorer og tilskuere. For dette skal lyde en stor tak fra ledelsens side - uden denne opbakning var det aldrig lykkedes.

Sæsonen 2004/05 har indtil videre båret præg af, at både spillerne og organisationen bag dem har lært af klubbens første sæson i den bedste række. Nu kender man til udfordringerne, man har fået ny træner og en bredere spillertrup, så holdet har virkelig leveret varen over for det fantastiske hjemmepublikum i Gigantium Arena. Efter halvdelen af sæsonen ligger holdet på en flot 3. plads og har bl.a. vundet over sidste års Champions League vindere Slagelse foran et stolt hjemmepublikum. Hertil kommer, at sponsoropbakningen har været endnu større ved indgangen til sæsonen 2004/05, senest med tegning af hovedsponsoraftale med KMD. Begge dele er stærkt medvirkende til, at selskabet ser meget lyst på de fremtidige muligheder.

Begivenheder efter regnskabsårets afslutning

Efter regnskabsårets afslutning er det i Gigantium Arena A/S besluttet, at overdrage tilskuerfaciliteterne til Aalborg Kommune, som i forvejen ejer bygningen Gigantium. Beslutningen skyldes bl.a., at det påtænkte samarbejde i Gigantium Arena A/S ikke har levet op til forventningerne. På sigt vurderer selskabet, at det styrker Aalborg DH's konkurrenceevne yderligere, omend det i første omgang nok medfører et tab for selskabet.

Der er herudover ikke efter regnskabsårets afslutning indtruffet begivenheder, som væsentligt vil kunne påvirke selskabets finansielle stilling.

RSMplus

9

Resultatopgørelse 1. juli 2003 - 30. juni 2004

	Note	2003/04 kr.	2002/03 kr.
Bruttofortjeneste		9.517.438	2.093.589
Personaleomkostninger	1	-8.491.664	-1.946.011
Af- og nedskrivninger af materielle og immaterielle anlægsaktiver	6	<u>-696.891</u>	<u>-102.744</u>
Driftsresultat		328.883	44.834
Resultat af kapitalandele i associerede virksomheder før skat	7	-220.000	0
Andre finansielle indtægter	2	87.988	0
Andre finansielle omkostninger		<u>-99.083</u>	<u>-797</u>
Resultat før skat		97.788	44.037
Skat af årets resultat	3	<u>-97.296</u>	<u>-13.276</u>
Årets resultat		<u>492</u>	<u>30.761</u>
Forslag til resultatdisponering			
Årets resultat		492	
Overført fra overført resultat		<u>30.151</u>	
		<u>30.643</u>	
Reserve for nettoopskrivning efter den Indre værdis metode		0	
Udbytte		0	
Overført til næste år		<u>30.643</u>	
		<u>30.643</u>	

RSM!plus

10

Balance pr. 30. juni 2004

	Note	2003/04 kr.	2002/03 kr.
AKTIVER			
ANLÆGSAKTIVER			
Immaterielle anlægsaktiver	4		
Brugsret, licens		23.000	24.000
Overgangs-/transferbeløb		128.501	169.102
Grafisk identitet/koncept		190.322	266.480
Website		<u>79.547</u>	<u>85.500</u>
		<u>421.370</u>	<u>545.082</u>
Materielle anlægsaktiver	5		
Grunde og bygninger		365.000	0
Driftsmidler		<u>1.830.888</u>	<u>189.009</u>
		<u>2.195.888</u>	<u>189.009</u>
Finansielle anlægsaktiver			
Kapitalandele i associerede virksomheder	7	0	0
Ansvarlig lånekapital Gigantium Arena A/S		2.114.000	0
Andre tilgodehavender		<u>197.040</u>	<u>66.900</u>
		<u>2.311.040</u>	<u>66.900</u>
Anlægsaktiver i alt		<u>4.928.298</u>	<u>800.991</u>
OMSÆTNINGSAKTIVER			
Varebeholdninger			
Varelager		<u>100.000</u>	<u>130.000</u>
		<u>100.000</u>	<u>130.000</u>
Tilgodehavender			
Tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser		2.203.714	134.423
Tilgodehavender hos associerede virksomheder		87.919	0
Andre tilgodehavender		5.201.070	112.613
Periodeafgrænsningsposter		<u>319.421</u>	<u>442.841</u>
		<u>7.812.124</u>	<u>689.877</u>
Likvide beholdninger		<u>6.541</u>	<u>0</u>
Omsætningsaktiver i alt		<u>7.918.665</u>	<u>819.877</u>
AKTIVER I ALT		<u>12.846.963</u>	<u>1.620.868</u>

Balance pr. 30. juni 2004

	Note	2003/04 kr.	2002/03 kr.
PASSIVER			
EGENKAPITAL			
	8		
Selskabskapital		125.000	125.000
Reserve for nettoopskrivning efter indre værdis metode		0	0
Overført overskud		30.643	30.151
Foreslået udbytte for regnskabsåret		<u>0</u>	<u>0</u>
Egenkapital i alt		<u>155.643</u>	<u>155.151</u>
HENSATTE FORPLIGTELSER			
Hensættelse til udskudt skat	3	<u>109.522</u>	<u>13.276</u>
Hensatte forpligtelser i alt		<u>109.522</u>	<u>13.276</u>
GÆLDSFORPLIGTELSER			
Langfristede gældsforpligtelser			
Gæld til pengeinstitutter	9	0	0
Leasingforpligtelser	9	<u>686.597</u>	<u>0</u>
		<u>686.597</u>	<u>0</u>
Kortfristede gældsforpligtelser			
Kortfristet del af langfristet gæld	9	453.488	0
Gæld til pengeinstitutter		6.427.205	0
Leverandører af varer og tjenesteydelser		1.718.533	188.627
Selskabsskat	3	1.050	0
Anden gæld		1.278.130	450.545
Periodeafgrænsningsposter		<u>2.016.795</u>	<u>813.269</u>
		<u>11.895.201</u>	<u>1.452.441</u>
Gældsforpligtelser i alt		<u>12.581.798</u>	<u>1.452.441</u>
PASSIVER I ALT		<u>12.846.963</u>	<u>1.620.868</u>
Eventualposter mv.	10		
Pantsætninger og sikkerhedsstillelser	11		
Nærtstående parter	12		

Bilag D – Aalborg DH's årsrapport 2004/2005

Erhvervs- og
Selskabsstyrelsen

ERHVERVS- OG SELSKABSSTYRELSEN

02 DEC. 2005

JWN

Aalborg DH ApS

CVR-nr. 25 86 64 60

Årsrapport for tiden 01.07.04 - 30.06.05

Nærværende årsrapport er godkendt på den ordinære generalforsamling, den 30/11 2005

Dirigent:

Læsøvej 5 A · 9800 Hjørring · Tlf.: 98 92 18 11 · Fax: 98 92 10 73 · E-mail: hjr@hlab.dk · www.hlab.dk · CVR-nr. 24 20 75 01

Kontorer: Hjørring · Frederikshavn · Dronninglund · Aalborg · Farø · Hobro · Hadsund · Viborg · Århus · Haderslev · København · Høstev · Næstved

Mortensen & Beierholm er medlem af International – en verdensomspændende organisation af revisionsfirmaer og virksomhedsrådgivere

Aalborg DH ApS

Revisionspåtegning

Til anpartshaverne i Aalborg DH ApS

Vi har revideret årsrapporten for Aalborg DH ApS for regnskabsåret 01.07.04 - 30.06.05. Årsrapporten aflægges efter årsregnskabsloven.

Selskabets ledelse har ansvaret for årsrapporten. Vort ansvar er på grundlag af vor revision at udtrykke en konklusion om årsrapporten.

Den udførte revision

Vi har udført vor revision i overensstemmelse med danske revisionsstandarder. Disse standarder kræver, at vi tilrettelægger og udfører revisionen med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for, at årsrapporten ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Revisionen omfatter stikprøvevis undersøgelse af information, der understøtter de i årsrapporten anførte beløb og oplysninger. Revisionen omfatter endvidere stillingtagen til den af ledelsen anvendte regnskabspraksis og til de væsentlige skøn, som ledelsen har udøvet, samt vurdering af den samlede præsentation af årsrapporten. Det er vor opfattelse, at den udførte revision giver et tilstrækkeligt grundlag for vor konklusion.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Konklusion

Det er vor opfattelse, at årsrapporten giver et retvisende billede af selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 30.06.05 samt af resultatet af selskabets aktiviteter og pengestrømme for regnskabsåret 01.07.04 - 30.06.05 i overensstemmelse med årsregnskabsloven.

Supplerende oplysninger

Selskabets ledelse har, jævnfør omtalen i ledelsesberetningen, valgt at indarbejde den gennemførte rekonstruktion i balancen pr. 30.06.05, idet dette giver et mere retvisende billede af selskabets reelle kapitalforhold på statustidspunktet. Vi er enige i den valgte fremgangsmåde.

Hjørring, den 30. november 2005

Mortensen & Beierholm

Statsautoriseret Revisionsaktieselskab

Ledelsesberetning

Hovedaktivitet

Selskabets aktivitet består i drift af professionel damehåndboldklub.

Udviklingen i selskabets aktiviteter og økonomiske forhold

Aalborg DH har i den forløbne sæson opnået sit hidtil bedste sportslige resultat med en flot 2. plads efter 3 spændende finalekampe mod Slagelse.

Til samtlige vore kampe har et talstærkt entusiastisk publikum givet holdet en suveræn opbakning, dette gælder såvel til hjemme- som udebanekampe.

Fra vore sponsorer har vi konstateret en tilslutning, som har overgået alle vore forventninger.

Således har vi i dag et bredt udsnit af det nordjyske erhvervsliv som sponsorer, ligesom vi også har opbakning fra erhvervslivet udenfor vor region.

Desværre har det flotte sportslige resultat ikke medført et tilsvarende økonomisk resultat.

En utilstrækkelig økonomisk opfølgning fra den daværende ledelse og ejer betød, at selskabet kom i alvorlig økonomisk uføre. En redningsaktion fra bl.a. sponsorer samt selskabets pengeinstitut betød, at selskabet blev reddet i sidste øjeblik.

Usædvanlige forhold

Selskabet har i årets løb afhændet sin ejerandel i Gigantium.

Betydningsfulde hændelser indtruffet efter regnskabsårets afslutning

Efter udløbet af regnskabsåret er selskabet økonomisk tilført ny selskabskapital på DKK 4.800.000, ligesom der er ydet gældseftergivelse. Herudover er der stillet ansvarlig lånekapital på DKK 1.500.000 til rådighed, således at selskabet overholder DHF's nye regler vedrørende egenkapital i forhold til spillerløbninger.

Uagtet at disse transaktioner først har fundet sted efter årsafslutningen, har ledelsen valgt at indarbejde nævnte forhold i årsrapporten, for at give et mere retvisende billede af selskabets kapitalforhold pr. 30. juni 2005.

Som følge af det utilfredsstillende resultat har den nye bestyrelse valgt at gennemføre en økonomisk og ledelsesmæssig rekonstruktion og indsat en ny direktion.

Selskabet har udarbejdet et budget for 2005/06, der viser et positivt resultat.

Aalborg DH ApS		Resultatopgørelse	
Note		2004/05 DKK	2003/04 DKK
	Bruttofortjeneste	7.199.543	8.419.735
1	Personaleomkostninger	11.292.785	7.393.813
	Resultat før afskrivninger	-4.093.242	1.025.922
	Afskrivninger	693.296	696.891
	Resultat af primær drift	-4.786.538	329.031
	Indtægter af kapitalandele i tilknyttet virksomhed	0	-220.000
2	Finansielle indtægter	151.880	87.988
	Finansielle omkostninger	238.287	99.231
	Finansielle poster i alt	-86.407	-231.243
	Resultat før skat	-4.872.945	97.788
3	Skat af årets resultat	-1.169.479	97.296
	Årets resultat	-3.703.466	492
 Resultatdisponering			
	Årets resultat	-3.703.466	492
	Overført resultat fra tidligere år	30.643	30.151
	Til disposition for generalforsamlingen	-3.672.823	30.643
 Beløbet foreslås fordelt således:			
	Udbytte for regnskabsåret	0	0
	Overført resultat	-3.672.823	30.643
	I alt	-3.672.823	30.643

		Balancen	
		30.06.05	30.06.04
		DKK	DKK
AKTIVER			
ote			
	Brugsret, licens	22.000	23.000
	Spillerrettigheder	90.115	128.501
	Grafisk identitet og koncept	114.162	190.322
	Web-site	59.660	79.547
4	Immaterielle anlægsaktiver i alt	285.937	421.370
	Grunde og bygninger	0	365.000
	Driftsmateriel og inventar	1.729.165	1.830.889
5	Materielle anlægsaktiver i alt	1.729.165	2.195.889
	Ansvarlig lånekapital, Gigantium Arena A/S	0	2.114.000
	Andre langfristede tilgodehavender	153.700	5.223.904
	Finansielle anlægsaktiver i alt	153.700	7.337.904
	Anlægsaktiver i alt	2.168.802	9.955.163
	Varelager	0	100.000
	Varebeholdninger i alt	0	100.000
	Udskudt skatteaktiv	1.059.957	0
	Tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser	5.923.881	2.206.946
	Tilgodehavender hos tilknyttet virksomhed	0	87.919
	Andre tilgodehavender	6.464.387	111.518
	Periodeafgrænsningsposter	153.657	488.520
	Tilgodehavender i alt	13.601.882	2.894.903
	Likvide beholdninger	368.079	6.541
	Omsætningsaktiver i alt	13.969.961	3.001.444
	Aktiver i alt	16.138.763	12.956.607

	Balance	
	30.06.05	30.06.04
	DKK	DKK
PASSIVER		
Anpartskapital	200.000	125.000
Overkurs ved emission	0	0
Overført resultat	1.052.177	30.643
Egenkapital i alt	1.252.177	155.643
Ansvarlig lånekapital	1.500.000	0
Ansvarlig lånekapital i alt	1.500.000	0
Egenkapital incl. ansvarlig lånekapital i alt	2.752.177	155.643
Hensættelser til udskudt skat	0	109.522
Hensatte forpligtelser i alt	0	109.522
Banklån	0	0
Leasingforpligtelser	564.392	686.597
Langfristede gældsforpligtelser i alt	564.392	686.597
Kortfristet andel af langfristet gæld	122.208	453.488
Gæld til pengeinstitutter	318.901	6.427.205
Leverandører af varer og tjenesteydelser	1.899.394	1.622.955
Selskabsskat	1.050	1.050
Anden gæld	4.265.272	1.266.828
Periodeafgrænsningsposter	6.215.369	2.233.319
Kortfristede gældsforpligtelser i alt	12.822.194	12.004.845
Gældsforpligtelser i alt	13.386.586	12.691.442
Passiver i alt	16.138.763	12.956.607
Eventualforpligtelser		
Sikkerhedsstillelser		
Kontraktlige forpligtelser		
Nærtstående parter		

Bilag E – DHF's reglement for kontraktclubber

Reglement for Kontraktforeninger og Spillerkontrakter

Afsnit 1 Administrative forhold

- § 1 DHF's administration administrerer og fortolker reglementet for kontraktforeninger og spillerkontrakter.
- § 2 stk. 1 DHF's administrations arbejdsopgaver og kompetencer er blandt andet:
- at modtage ansøgning om og udstede behørig tilladelse til, at en forening (kontraktforening) opretter og driver en afdeling for kontraktspillere, hvorved det bl.a. er et vilkår, at foreningen driver en passende ungdomsafdeling,
 - at modtage ansøgning om og udstede behørig tilladelse til, at en kontraktforening eller kontraktforeninger stiller sin/deres tilladelse til at drive kontrakthåndbold til rådighed for et håndboldselskab oprettet i henhold til DHF's loves § 4, i henhold til hvilke det bl.a. er et vilkår, at vedkommende håndboldselskab (og samtlige dets ansatte) underkaster sig de samme love, bestemmelser og myndigheder, som gælder for de under DHF hørende organisationer og foreninger (og disses spillere, ledere og trænere),
 - at inddrage en tilladelse udstedt i henhold til § 2 stk. 1 litra a og b, såfremt der konstateres forhold, som kan bringe håndboldspillet i alvorligt vanry, eller tilladelsens vilkår eller forudsætninger brister,
 - at påse og sikre, at DHF's standardkontrakter anvendes hvis kontrakthåndbold etableres, samt modtage originale kontrakter og registrere eller nægte registrering af den indgåede kontrakt, såfremt forhold i og omkring kontrakten strider mod afsnit 4 i reglementet.
 - at udarbejde forslag til og løbende justeringer af indholdet i DHF's standardkontrakter og alle andre bestemmelser, som regulerer forhold af betydning for kontrakthåndbold, og forelægge disse forslag og justeringer til godkendelse i DHF's bestyrelse, og i øvrigt
 - at rådgive og afgive indstilling til bestyrelsen om alle andre forhold af betydning for kontrakthåndbold.
- § 3 Såfremt DHF's administration finder, at en forening eller en kontraktforening har overtrådt dette reglements bestemmelser, eller har undladt at opfylde forpligtelser i henhold til dette reglement, kan DHF's administration tage sagen op til behandling.

Afsnit 2 Procedure

- § 4 DHF's administration afgør sager om fortolkning af dette reglement som 1. instans, med appeladgang til DHF's bestyrelse. Klagevejledning skal fremgå.
- § 5 DHF's administrations afgørelse kan indbringes for bestyrelsen som 2. instans inden 2 uger efter administrationens afgørelse. Klagevejledning skal fremgå.
- § 6 stk. 1 DHF's bestyrelses afgørelse i sager, afgjort af administrationen som første instans, kan indbringes for Rets- og Voldgiftsudvalget som 3. og endelig instans inden 2 uger efter bestyrelsens afgørelse. Klagevejledning skal fremgå af afgørelsen.
- stk. 2 Appel til DHF's Rets- og Voldgiftsudvalg skal meddeles skriftligt til administrationen og ledsages af et gebyr i henhold til gebyrlisten. Et sådant gebyr tilbagebetales hvis appellanten får medhold.
- stk. 3 Appel har ikke opsættende virkning. Rets- og Voldgiftsudvalget kan dog give en appel opsættende virkning, efter begæring af en af sagens parter og under hensyn til sagens karakter.
- stk. 4 I øvrigt henvises til lovenes § 23 om Rets- og Voldgiftsudvalget.

- § 7 Afgørelser, som ikke indbringes for en klageinstans rettidigt, er endelige og bindende, og kan ikke indbringes for højere instans eller domstolene. DHF's administration har dog altid ret til at rejse sager af egen drift, jf. § 3.
- § 8 stk. 1 DHF's administration har pligt til omhyggeligt at inddrage og efterprøve alle de oplysninger, der bliver forelagt administrationen eller anses for nødvendige for en forsvarlig beslutning.
- stk. 2 DHF's administration kan, såfremt det skønnes hensigtsmæssigt, meddele en frist til at berigtige et forhold eller fremkomme med yderligere oplysninger til sagen.
- § 9 stk. 1 Overholder sagens parter ikke fristen givet efter § 8, anses sagen uden videre for korrekt oplyst og administrationen kan træffe afgørelse på det foreliggende grundlag.
- stk. 2 DHF's administrations afgørelse i en sag omfattet af § 2 litra a, b og c er endelig og bindende hvis fristen i § 8 ikke overholdes.
- § 10 Ved bebyrdende afgørelser, særligt afgørelser der går ud på at:
- nægte en kontraktforening tilladelse til at drive kontrakthåndbold,
 - tilladelse til at drive kontrakthåndbold inddrives eller
 - nægte registrering af en kontrakt
- har DHF's administration pligt til skriftligt at redegøre for de forhold, der er lagt til grund for afgørelsen og redegøre for de forhold, der ikke er tillagt betydning og årsagen hertil, ligesom administrationen i afgørelser nævnt under litra a, b og c skal give vejledning om tiltag, der vil kunne føre til en ændring af afgørelsen.
- § 11 Ansatte i DHF's administration og medlemmer af DHF's bestyrelse er pligtig at opretholde tavshed omkring personlige og økonomiske oplysninger, der måtte komme til deres kendskab under arbejdet, og de må ikke gøre brug heraf i andre sammenhænge.

Afsnit 3 **Kontraktforeninger**

- § 12 Tilladelse givet i medfør af § 2 litra a og b til at drive kontrakthåndbold kan gives til følgende:
- Foreninger, der opretter en afdeling for kontraktspillere og
 - håndboldselskaber oprettet i henhold til lovenes § 4 litra a – c, der af en eller flere kontraktforeninger har fået stillet en tilladelse til at drive kontrakthåndbold til rådighed, når det af håndboldselskabets vedtægter fremgår, at vedkommende håndboldselskab (og dets spillere, ledere og trænere) underkaster sig de samme love, bestemmelser og myndigheder, som gælder for de under DHF hørende organisationer og foreninger (og disses spillere, ledere og trænere), samt har indgået en samarbejdsaftale med foreningen, der som minimum indeholder bestemmelser som angivet nedenfor:
 - Samarbejdsaftalen skal registreres i DHF.
 - Aftale om udlån af foreningens eller foreningernes ret til at deltage i de af DHF og EHF udskrevne turneringer kan kun indgås, såfremt foreningen eller foreningerne efter udlånet har en positiv formue og ikke har udækkede forpligtelser.
 - Aftalen om udlån af foreningens eller foreningernes ret til at deltage i de af DHF og EHF udskrevne turneringer kan omfatte de af foreningens eller foreningernes hold, der på tidspunktet for aftalens indgåelse er repræsenteret i danmarks-turneringen. Foreningen/foreningerne og selskabet er bekendt med, at dette eller disse hold i turneringsmæssig sammenhæng stadig betragtes som foreningens/-foreningernes hold, og at op- og nedrykning for dette eller disse hold påvirker foreningens/foreningernes øvrige hold i henhold til de til enhver tid gældende turneringsbestemmelser.
 - Foreningens eller foreningernes ret til at deltage i de af DHF og EHF udskrevne turneringer udlånes til håndboldselskabet. Disse rettigheder forbliver dog

foreningens ejendom og skal i tilfælde af håndboldselskabets konkurs eller misligholdelse af denne aftale straks tilbageleveres til foreningen uden, at håndboldselskabet eller konkursboet kan gøre noget krav gældende i den anledning over for foreningen, bemærk § 61.

e. Foreningens eller foreningernes ret til at deltage i de af DHF og EHF udskrevne turneringer kan ikke videre udlånes eller overdrages og kan kun tilbageleveres til foreningen, såfremt håndboldselskabet på tidspunktet for tilbageleveringen over for DHF har dokumenteret, at samtlige kreditorer i håndboldselskabet har modtaget betaling for deres tilgodehavender, eller der er stillet fuldgod sikkerhed for betaling af deres tilgodehavender.

- C. Ordet kontraktforening anvendes i det følgende som fællesbetegnelse for ovennævnte litra A og B.
- D. Tilladelse til at drive kontrakthåndbold skal kun indhentes, såfremt foreningen eller håndboldselskabet agter at indgå kontrakter, der opfylder betingelserne i afsnit 4 om betingelser for indgåelse og registrering af spillerkontrakter, eller agter at leje en spiller med en kontrakt, der opfylder betingelserne i samme afsnit 4.

§ 13 Kontraktforeninger er forpligtede til at lade sig registrere i og ajourføre de registrerede oplysninger i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Såfremt man driver kontrakthåndbold i selskabsform, foreningsform, i et interessentskab mellem flere foreninger eller i andre tilsvarende rammer som angivet i Aktie- og Anpartsselskabsloven eller lov om erhvervsdrivende virksomheder, skal kontrakthåndboldvirksomheden anmeldes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Kontraktforeningen skal indsende en kopi af den ajourførte registerudskrift til DHF til orientering senest 1 uge efter modtagelsen. Kontraktforeninger, som ikke skal registreres i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, skal indsende en kopi af kontraktforeningens registrering i Told og Skat til DHF's orientering senest en uge efter modtagelsen.

§ 14 Kontraktforeninger er forpligtet til at aflægge en af en statsautoriseret eller registreret revisor revideret årsrapport i henhold til Årsregnskabsloven og gældende regnskabsvejledninger, uanset om man i henhold til lovgivningen er forpligtet hertil eller ej. Årsrapporten skal som et minimum udarbejdes efter Regnskabsklasse B og § 32 i Årsregnskabsloven kan ikke påberåbes.

§ 15 Kontraktforeninger er forpligtet til at udarbejde og indsende budget for det kommende regnskabsår. Budgettet skal være indsendt til DHF inden den første dag i regnskabsåret. Budgettet skal være udførligt og skal være forsynet med en udførlig redegørelse for budgettets forudsætninger og sammenhæng mellem forudsætninger og budgettal. I budgettet skal medtages en post for forpligtelser i henhold til allerede indgåede kontrakter, samt en post for forventede udgifter for endnu ikke indgåede kontrakter. Budgettet skal omfatte et resultat-, likviditets- og balancebudget. Budgettet skal være forsynet med en erklæring fra en statsautoriseret eller registreret revisor om budgettets forudsætninger samt sammenhængen mellem forudsætninger og budgettets tal.

§ 16 En kontraktforening skal have perioden 1. juli til 30. juni som regnskabsår. Kontraktforeninger, som pr. 1. juli 2001 har et herfra afvigende regnskabsår kan vælge at beholde dette, men skal, såfremt den senere beslutter at ændre regnskabsår, ændre det så det svarer til perioden 1. juli til 30. juni.

Lønsummer under 1 mio. kr.

§ 17 a. En kontraktforenings regnskabsmæssige ansvarlige kapital i henhold til den seneste aflagte årsrapport skal være større end 0 kr., såfremt de maksimale årlige forpligtelser i henhold til spillerkontrakter, lejekontrakter af spillere samt erklæring om lønede forhold ikke overstiger 1.000.000 kr.

Lønsummer mellem 1 og 3 mio. kr.

- § 17 b. En kontraktforenings maksimale årlige forpligtelser i henhold til spillerkontrakter, lejekontrakter af spillere samt erklæring om lønnede forhold må ikke overstige 8 gange den regnskabsmæssige ansvarlige kapital i henhold til den seneste aflagte årsrapport, såfremt den således opgjorte årlige lønsum overstiger 1.000.000 kr., men ikke overstiger 3.000.000 kr.

Lønsummer over 3 mio. kr.

- § 17 c. En kontraktforenings maksimale årlige forpligtelser i henhold til spillerkontrakter, lejekontrakter af spillere samt erklæring om lønnede forhold må ikke overstige 4 gange den regnskabsmæssige ansvarlige kapital i henhold til den seneste aflagte årsrapport, såfremt den således opgjorte årlige lønsum overstiger 3.000.000 kr.

Nye kontraktforeninger eller generhvervelse

- § 17 d. Nye kontraktforeningers regnskabsmæssige ansvarlige kapital i henhold til den reviderede balance, som lægges til grund for tilladelsen til at være kontraktforening skal være større end 0 kr., såfremt de maksimale årlige forpligtelser i henhold til spillerkontrakter, lejekontrakter af spillere samt erklæring om lønnede forhold ikke overstiger 1.000.000 kr. Tilsvarende gælder for kontraktforeninger, der har mistet adgangen til at indgå kontrakter i henhold til § 21.

- § 17 e. Nye kontraktforeningers maksimale årlige forpligtelser i henhold til spillerkontrakter, lejekontrakter af spillere samt erklæring om lønnede forhold må ikke overstige 8 gange den regnskabsmæssige ansvarlige kapital i henhold til den reviderede balance, som lægges til grund for tilladelsen til at være kontraktforening, såfremt den således opgjorte årlige lønsum overstiger 1.000.000 kr., men ikke overstiger 3.000.000 kr. Tilsvarende gælder for kontraktforeninger, der har mistet adgangen til at indgå kontrakter i henhold til § 21.

- § 17 f. Nye kontraktforeningers maksimale årlige forpligtelser i henhold til spillerkontrakter, lejekontrakter af spillere samt erklæring om lønnede forhold må ikke overstige 4 gange den regnskabsmæssige ansvarlige kapital i henhold til den reviderede balance, som lægges til grund for tilladelsen til at være kontraktforening, såfremt den således opgjorte årlige lønsum overstiger 3.000.000 kr. Tilsvarende gælder for kontraktforeninger, der har mistet adgangen til at indgå kontrakter i henhold til § 21.

Overgangsordning for eksisterende kontraktklubber med lønsummer mellem 1 mio. kr. og 3 mio. kr.

- § 17 g. Ved måling i forhold til årsrapporten med udløb af regnskabsåret i kalenderåret 2005 ganges den ansvarlige kapital dog med 40.
Ved måling i forhold til årsrapporten med udløb af regnskabsåret i kalenderåret 2006 ganges den ansvarlige kapital dog med 20.
Ved måling i forhold til årsrapporten med udløb af regnskabsåret i kalenderåret 2007 ganges den ansvarlige kapital dog med 13,4.
Ved måling i forhold til årsrapporten med udløb af regnskabsåret i kalenderåret 2008 ganges den ansvarlige kapital dog med 10.

Overgangsordning for eksisterende kontraktklubber med lønsummer over 3 mio. kr.

- § 17 g. Ved måling i forhold til årsrapporten med udløb af regnskabsåret i kalenderåret 2005 ganges den ansvarlige kapital dog med 20 (40).
Ved måling i forhold til årsrapporten med udløb af regnskabsåret i kalenderåret 2006 ganges den ansvarlige kapital dog med 10 (20).
Ved måling i forhold til årsrapporten med udløb af regnskabsåret i kalenderåret 2007 ganges den ansvarlige kapital dog med 6,7 (13,4).
Ved måling i forhold til årsrapporten med udløb af regnskabsåret i kalenderåret 2008 ganges den ansvarlige kapital dog med 5 (10). De i parentes anførte faktorer gælder kun for de i § 17 b og § 17 e nævnte kontraktforeninger.

- § 17 h. Der gælder ingen overgangsordning for nye kontraktforeninger, eller for kontraktforeninger, der efter at have mistet retten til at indgå kontrakter, igen ønsker at generhverve adgangen hertil.
- § 17 i. Med hver indsendelse af en kontrakt, en lejekontrakt eller en erklæring om lønede forhold til registrering i DHF iht. reglementets afsnit 4.7 skal medsendes en opgørelse, der viser den årlige maksimale forpligtelse i henhold til kontrakten, lejekontrakten eller erklæringen om lønede forhold, der ønskes registreret, samt en opgørelse der godtgør at forpligtelsen i henhold til den kontrakt, lejekontrakt eller erklæring om lønede forhold, der ønskes registreret og forpligtelsen i henhold til tidligere registrerede kontrakter mv. ikke overstiger de i denne bestemmelser anførte beløbsgrænser. De kontrakter, der medfører en overskridelse af de i bestemmelsen anførte beløbsgrænser kan ikke registreres.
- § 18 Ved ansvarlig kapital forstås indskudskapital, eventuelle reserver samt ansvarlig lånekapital. Transferbeløb betalt i forbindelse med ansættelse af kontraktspillere eller trænere skal afskrives lineært over kontraktperioden for den enkelte kontraktspiller/træner eller hurtigere. En kontraktforening må i opgørelser af den ansvarlige kapital i henhold til dette afsnit højst medtage den enkelte kontraktspiller/træner til en værdi, der svarer til den på statusdagen endnu uafskrevne del af det transferbeløb, der blev betalt for den pågældende spiller/træner i forbindelse med dennes ansættelse. Værdien af skatteaktiver og internt oparbejdede immaterielle aktiver kan ikke indregnes ved opgørelse af den ansvarlige kapital.
- § 19 Ansvarlig lånekapital kan kun medregnes til den regnskabsmæssige ansvarlige kapital, hvis følgende betingelser er opfyldt:
- 1) Långivers krav skal være efterstillet al anden ikke-efterstillet gæld.
 - 2) Beløbet skal være indbetalt.
 - 3) Tilbagebetaling før forfaldstidspunkt må ikke kunne ske på lånegivers initiativ.
 - 4) Beløbet må kun forfalde før det aftalte forfaldstidspunkt, hvis virksomheden træder i likvidation eller erklæres konkurs.
 - 5) Virksomhedens øverste myndighed skal kunne nedskrive den ansvarlige lånekapital og ikke-betalte renter, hvis egenkapitalen er tabt og aktie- eller anpartskapitalen er nedskrevet til nul.
- Den ansvarlige lånekapital reduceres med
- 1) 25 pct. af den udstedte kapital, når der er mindre end 3 år og mere end eller 2 år til forfald.
 - 2) 50 pct. af den udstedte kapital, når der er mindre end 2 år og mere end 1 år til forfald,
 - 3) 75 pct. af den udstedte kapital, når der er mindre end 1 år til forfald.
- § 20 En kontraktforening skal hvert år efter udløbet af sit regnskabsår indsende følgende til DHF:
- (a) Den af generalforsamlingen lovligt vedtagne, reviderede årsrapport forsynet med generalforsamlingsdirigentens påtegning om vedtagelsen.
 - (b) Oplysning om kontraktforeningens samlede lønsum. Ved lønsum forstås enhver aflønning af bestyrelse, direktion, administrativt personale, trænere og spillere, jf. de til skattemyndighederne foretagne indberetninger. Indberetningen skal være attesteret af en statsautoriseret eller registreret revisor. En kontraktforening skal foretage den beskrevne indberetning senest 5 måneder efter udløbet af sit regnskabsår.
- § 21 Viser en kontraktforenings indberetning efter § 20, at kontraktforeningen ikke opfylder de økonomiske mindstekrav i § 17 litra a til i, eller der ikke er indsendt det i § 15 nævnte budget, kan kontraktforeningen med øjeblikkelig virkning hverken få registreret ansættelses- eller lejekontrakter for nye spillere eller forlængelse af ansættelses- eller leje-kontrakter for eksisterende spillere, når disse udløber. Det samme gælder, såfremt kontraktforeningens indberetning efter § 17 litra a til i ikke

foretages rettidig eller er mangelfuld. Er den af kontraktforeningen udarbejdede og indsendte årsrapport i henhold til § 14 forsynet med en revisorerklæring med forbehold, eller mangler den påtegning om generalforsamlingens lovlige vedtagelse, anses indberetningen for mangelfuld.

- § 22 Ønsker en kontraktforening, der i medfør af § 20 vedrørende de økonomiske mindstekrav i § 17 litra a til i har mistet adgangen til at få registreret nye kontrakter, på et senere tidspunkt at generhverve denne adgang, skal den indsende en ajourført indberetning til DHF.
Denne indberetning skal dokumentere, hvorledes kontraktforeningens ansvarlige kapital er blevet forbedret i forhold til tidligere, og utvivlsomt godtgøre, at kontraktforeningen på det ønskede generhvervestidspunkt opfylder de økonomiske mindstekrav i § 17 litra a til i.
Indberetningen skal være attesteret af en statsautoriseret eller registreret revisor.
Ønsker en kontraktforening, der i medfør af § 20 vedrørende manglende indsendelse af budget har mistet adgangen til at få registreret nye kontrakter, på et senere tidspunkt at generhverve denne adgang, skal kontraktforeningen indsende et budget i henhold til § 15.
- § 23 Generhvervelse af adgangen til at få registreret nye kontrakter kan tidligst ske med virkning fra det tidspunkt, hvor der hos DHF foreligger en fuldt tilfredsstillende, ajourført indberetning fra kontraktforeningen, og generhvervelse kan ikke ske med tilbagevirkende kraft.
- § 24 Potentielle kontraktforeninger, der indgiver ansøgning om tilladelse til at drive kontrakthåndbold i henhold til § 12 litra A eller B, skal med ansøgningen indsende de i §§ 12 til 15 nævnte oplysninger og dokumenter samt en redegørelse for, hvorledes ansøgerens ungdomsafdeling er organiseret og skal, for at opnå tilladelse til at indgå kontrakter, opfylde det økonomiske mindstekrav i § 17. Bestemmelserne i § 20 gælder tilpasset også for en sådan ansøgning.
- § 25 DHF's bestyrelse kan i ganske særlige tilfælde, og kun efter forudgående skriftlig ansøgning, tillade en fravigelse af reglerne i dette afsnit. En sådan afgørelse kan alene træffes af DHF's bestyrelse.
- § 26 Kontraktforeninger i betalingsstandsning kan ikke få registreret nye kontrakter, medmindre kontrakten(erne) er tiltrådt af den tilsynsførende, og der foreligger fuldgod sikkerhed for løn og andre ydelser til spilleren(erne) i kontraktperioden.

Afsnit 4. Spillerkontrakter.

4.1 Generelt

- § 27 stk. 1 En spiller, der indgår en kontrakt med en forening som nævnt under § 12 litra A eller med et håndboldselskab som nævnt under § 12 litra B, skal være medlem af foreningen eller den forening håndboldselskaber er oprettet i tilknytning til og enten have eller vil kunne gives spilletilladelse for den pågældende kontraktforening. Spilleren fraskriver sig retten til at ændre sin spilletilladelse for kontraktforeningen i kontraktens løbetid.
- stk. 2 En kontraktforening og en spiller kan indgå en kontrakt, hvor spilleren ved håndboldspil oppebærer en pr. sæson eller pr. år angiven ydelse, der skal fremgå af kontrakten enten med beløbsangivelse og/eller præmieangivelse.
- § 28 Kun for kontrakter, der gennemsnitlig på årsbasis indeholder skattepligtig betaling eller værdi af goder på 12.000 kr. eller mere, eller hvor der til en spiller faktisk ydes en skattepligtig betaling eller værdi af goder på gennemsnitlig 12.000 kr. eller mere på årsbasis, skal der udarbejdes og registreres en kontrakt i henhold til nedenstående bestemmelser.

4.2 Almindelige betingelser for spillerkontrakter

- § 29 stk. 1 For spillere, der indgår en skriftlig kontrakt med en kontraktforening indeholdende en økonomisk ydelse efter definitionen i § 28 og § 29, gælder, at der skal indgås en skriftlig kontrakt på en DHF-standardformular.
- stk. 2 For trænere eller andre ansatte i foreninger eller håndboldselskaber med hold i liga, 1. division eller 2. division, som oppebærer tilsvarende ydelser som nævnt i § 28, og som overskrider den der nævnte beløbsgrænse, kan uanset gyldigt spillercertifikat i henhold til turneringsreglementets punkt 4.1 til punkt 4.3 kun spille på foreningens hold i liga, 1. division eller 2. division, såfremt foreningen eller håndboldselskabet forinden har udfyldt og indsendt en erklæring om lønnede forhold vedlagt en kopi af ansættelsesaftalen til Dansk Håndbold Forbunds administration til registrering. Først fra og med det tidspunkt, hvor foreningen eller håndboldselskabet skriftligt har modtaget bekræftelse på, at DHF har godkendt, at der ikke skal udfærdiges og registreres en spillekontrakt efter stk. 1 for ansættelsesforholdet, vil den pågældende kunne spille på foreningens eller håndboldselskabets hold i de ovenfor nævnte rækker. For adgang til at spille for foreningens eller håndboldselskabets lavere rangerende hold, kræves ikke indsendelse af erklæring om lønnede forhold.

Afsnit 4.3

Særlige betingelser for spillerkontrakter

- § 30 Kontrakter kan kun indgås mellem kontraktforeninger og spillere der på underskriftstidspunktet er fyldt 17 år.
- § 31 stk. 1 Kontrakten skal mindst tegnes for seks måneder og mindst løbe til den nærmest følgende 30. juni. Den kan maksimalt være gældende til den tredje 30. juni efter kontraktens første gyldighedsdato, dvs. i maksimalt tre år.
- stk. 2 For spillere, der på underskriftstidspunktet endnu ikke er fyldt 18 år, kan kontrakten dog højst have en løbetid på 18 måneder.
- § 32 stk. 1 En kontrakt skal underskrives af begge parter.
- Stk. 2 Hvis spilleren ikke er fyldt 18 år på underskrivelsestidspunktet, skal spillerens værge være medunderskriver.
- § 33 Kontrakten skal angive en lovpligtig arbejdsskadeforsikring samt policenummer.
- § 34 stk. 1 Hvis en spiller indgår to eller flere kontrakter for den samme periode, og indsender kontrakterne til registrering i DHF, vil den af begge parter først underskrevne kontrakt som DHF først modtager, være gældende.
- Stk. 2 At underskrive to kontrakter for den samme periode er ikke lovligt og kan straffes efter EHF's regler.
- § 35 stk. 1 Når en spiller indgår kontrakt, fraskriver denne sig retten til at foretage klubskifte, i medfør af Turneringsreglementets almindelige bestemmelser om klubskifte, indenfor kontraktperioden.
- Stk. 2 En kontrakt må ikke indeholde konsekvenser, der strækker sig ud over kontraktperioden.
- § 36 Stk. 1 Kontrakter kan tidligst indgås seks måneder før ikrafttræden.
- Stk. 2 En løbende kontrakt kan tidligst forlænges seks måneder før dens udløb.
- Stk. 3 En kontrakt kan ophæves på et hvilket som helst tidspunkt og erstattes med en ny kontrakt med maksimal løbetid, hvis betingelserne i stk. 4 er opfyldt.
- Stk. 4 Hvis en kontrakt skal ophæves og erstattes af en ny kontrakt som omtalt i stk. 3 skal:
- a) parterne være enige herom og,

- b) en skriftlig ophævelse af kontrakten underskrevet af parterne skal, sammen med den nye kontrakt, sendes ind til registrering i DHF efter proceduren i afsnit 4.4 eller
- c) det skal af den nye kontrakt tydeligt fremgå at den erstatter den ophævede kontrakt, ligesom den nye kontrakt skal sendes ind til registrering i DHF efter proceduren i afsnit 4.4

§ 37 Alle spillere, der spiller håndbold under en skriftlig kontrakt, gøres bekendt med dette reglement, der af forbundet fremsendes til spilleren sammen med bekræftelsen på registrering.

Afsnit 4.4

Betingelser for indgåelsen af en spillerkontrakt og benyttelsen af en spiller

- § 38 En kontraktforenings indgåelse af en kontrakt med og benyttelse af en spiller forudsætter:
- a) at spilleren fra kontraktens ikrafttræden er uden kontraktmæssige forpligtelser til anden side, eller
 - b) at spilleren udlejes til kontraktforeningen af den kontraktforening, som spilleren har en løbende kontrakt med;
 - c) at spillerens certifikat kan overføres fra en afgivende, dansk kontraktforening, eller
 - d) at forbundet kan godkende et af kontraktforeningen eller dennes distriktsforbund udstedt dansk certifikat til spilleren.
- § 39 DHF kan godkende et dansk spillercertifikat for en spiller, såfremt,
- a. forudsætningerne i turneringsreglementets punkt 4.6 er opfyldt eller
 - b. spilleren ved overgang fra et forbund i EHF er frigivet af dette, og ved overgang fra et forbund uden for Europa er frigivet af IHF efter disses transferbestemmelser eller
 - c. hvis de relevante danske myndigheder kan bekræfte, at spilleren opholder sig i Danmark som asylansøger eller er givet asyl i Danmark
- § 40 stk. 1 Bestemmelserne for spilletilladelser og regler for foreningsskifte, både inden for Danmarks grænser og fra og til udenlandske forbund, fremgår af turneringsreglementets stk. 4, og af EHF's og IHF's bestemmelser herfor.
- stk. 2 Mellem EU-landene og andre lande eksisterer overstatslige aftaler, der har forrang for de internationale og nationale håndboldforbunds bestemmelser.

Afsnit 4.5

Lejeaftaler

- § 41 En spiller, der har en løbende kontrakt, kan med sædvanlig karenstid ved overgang, dvs. 30 dage efter turneringsreglementets bestemmelser, lejes af en anden kontraktforening for en periode af mindst seks måneder til udløb en 30. juni, hvis der spilleren og kontraktforeningerne imellem kan indgås en kontrakt, som alle tre parter kan godkende og underskrive, men spillerens oprindelige kontrakt vil vedblivende være gældende.
- § 42 Ved udløb af en lejekontrakt tilbageføres spilletilladelsen uden karenstid til den kontraktforening, med hvilken spilleren har en løbende kontrakt. Karantæne tildelt under udlejningen er stadig gældende.
- § 43 Hvis en lejekontrakt afbrydes i utide, kan tilbageførsel til den udlejende kontraktforening ske med normal karenstid under hensyntagen til propositionernes bestemmelser om deltagelsesberettigelse i slutspil og op- og nedrykningskampe i danmarksturneringen o.l.

Afsnit 4.6

Skifte i kontraktperioden

- § 44 En spiller kan skifte mellem to danske kontraktforeninger i kontraktperioden, såfremt begge kontraktforeninger og spilleren er enige herom. Skiftet kan enten ske ved ophævelse af den løbende kontrakt med indgåelse af en ny eller ved en udlejning på grundlag af den løbende kontrakt. I begge tilfælde sker et sådant skifte med sædvanlig karenstid, dvs. 30 dage - efter turneringsreglementets bestemmelser.

Afsnit 4.7

Registrering med videre

- § 45 stk. 1 Kontrakter i henhold til dette reglement, skal af kontraktforeningen indsendes til DHF til registrering.
- Stk. 2 Kontrakten, skal for at være gyldig i forholdet til DHF, registreres hos DHF. En spillerkontrakt og en lejekontrakt skal derfor indsendes til registrering i DHF, inden den kan træde i kraft.
- Stk. 3 For at den pågældende spiller kan være spilleberettiget, skal kontrakter i henhold til dette reglement registreres i DHF.
- Stk. 4 DHF er forpligtet til at underrette EHF om den indgåede kontrakt.
- Stk. 5 Registreringen er alene et udtryk for, at spillerkontrakten er indgået i overensstemmelse med nærværende reglement. Med registrering i DHF, er der ikke taget stilling til kontraktens indhold i øvrigt, som udelukkende er et anliggende mellem foreningen og spilleren.
- § 46 stk. 1 Original kontrakt samt begæring om registrering skal være modtaget hos DHF senest 7 dage efter indgåelse af kontrakten.
- Stk. 2 Kontrakten afvises fra registrering hvis kontrakten er modtaget i DHF senere end 7 dage fra indgåelsen af kontrakten.
- § 47 Stk. 1 For at være spilleberettiget skal kontraktforholdet og kontraktperioden af DHF være påført spillerens certifikat.
- Stk. 2 Hvis den indsendende kontraktforening har spilletilladelsen for den pågældende spiller på tidspunktet for indsendelsen af spillerkontrakten, er det en betingelse for registrering i DHF, at spillercertifikatet indsendes til påtegning. Se i øvrigt § 48, stk. 2 om ekstragebyr i denne forbindelse.
- Stk. 3 Den kontraktforening, der begærer kontrakten registreret, men endnu ikke har spilletilladelsen for spilleren, skal gøre DHF opmærksom herpå, samt oplyse DHF om hvilken forening, der besidder spillertilladelsen. Oplysning om i hvilken forening spilletilladelsen er, skal meddeles sammen med begæringen om registrering af kontrakten.
- § 48 Stk. 1 DHF opkræver et gebyr på kr. 500.- af den kontraktforening, der fremsender en spiller- eller en lejekontrakt samt spillercertifikat til registrering.
- Stk. 2 DHF opkræver et ekstra gebyr på kr. 500.- af den kontraktforening, der endnu har spillercertifikatet, men ikke fremsender det til DHF sammen med begæring om registrering af spillerkontrakt, samt spillerkontrakt i henhold til § 46 stk. 1. Ekstragebyret opkræves når spillercertifikatet registreres og påtegnes i DHF.
- Stk. 3 Ved udlejning af en spiller til foreninger i andre lande end i Danmark, opkræves et engangsgebyr på 500 kr. til registrering og administration af lejekontrakten. Dette gebyr er uafhængigt af eventuelle gebyrer der opkræves af de internationale forbund ved transfersagen.

Afsnit 4.8

Overgang til udenlandske foreninger

- § 49 En kontraktfri spillers overgang til en udenlandsk forening foretages uden andre bestemmelser, end de af de internationale forbund givne, hvilket indebærer, at overgangen gives uden andre omkostninger end de i § 50 nævnte.
- § 50 For administrationen af danske spilleres overgang til udlandet på baggrund af en indgået spillerkontrakt opkræver DHF i henhold til EHF's bestemmelser herfor, et gebyr på EUR 750,- af det modtagende forbund, ligesom et afgivende forbund har samme ret ved afgivelse af danske spillere på baggrund af udløb eller indgåelse af en spillerkontrakt.

Afsnit 5.1

Misligholdelse

- § 51 stk. 1 En erkendt misligholdelse eller en ved voldgiftskendelse fastslået misligholdelse af en spillerkontrakt fra en kontraktforenings side betyder, at spilleren er frit stillet. Spilleren vil kunne opnå en ny spilletilladelse efter turneringsreglementets bestemmelser herfor.
- Stk. 2 En kontraktforening, der har gjort sig skyldig i misligholdelse af en spillerkontrakt, vil i den resterende del af den løbende sæson ikke kunne indgå nye spillekontrakter eller kunne leje spillere.
- § 52 stk. 1 En erkendt misligholdelse eller en ved voldgiftskendelse fastslået misligholdelse af en spillerkontrakt fra en spillers side indebærer, at kontrakten bortfalder, men spilleren kan i resten af kontraktens løbetid kun indgå en ny kontrakt med en anden kontraktforening med godkendelse af den kontraktforening, med hvilken spilleren havde indgået den bortfaldne kontrakt.
- Stk. 2 Spilleren kan dog i resten af kontraktens løbetid opnå spilletilladelse uden spillerkontrakt for en anden dansk forening, hvis højst rangerende hold deltager i en turneringsrække, der er to niveauer lavere eller som ikke deltager i danmarksturneringen. En kontraktforening er forpligtet til at udlevere spillerens certifikat, når en kontrakt er bortfaldet uden hensyntagen til årsagen hertil. En ny spilletilladelse vil i givet fald kunne gives af DHF's turneringsudvalg efter bestemmelserne i turneringsreglementets stk. 4.
- § 53 **Dokumenteret anvendelse af doping (jf. DIF's bestemmelser), henholdsvis opfordring til anvendelse af doping, vil blive betragtet som umiddelbar misligholdelse af den indgåede kontrakt.**

Afsnit 5.2

Voldgift

- § 54 Stk. 1 Uoverensstemmelser mellem en kontrakts parter om en kontrakts fortolkning, der ligger ud over de ved lovgivning og lovebekendtgørelser påbudte, arbejdsretlige regler, kan ikke indbringes for domstolene, men skal afgøres endeligt ved voldgift ifølge dansk lovgivning. Det samme gælder uoverensstemmelser om hvorvidt der er indgået kontrakt.
- Stk. 2 Sager omfattet af dette reglements § 2 og § 3, skal følge proceduren beskrevet i dette reglements §§ 4, 5 og 6.
- § 55 Voldgiften indhenter de for sagens forsvarlige behandling nødvendige oplysninger hos begge parter, der er forpligtet til at stille alle relevante dokumenter til voldgiftens rådighed.
- § 56 Voldgiften træffer sin afgørelse ved simpelt flertal og meddeler sin afgørelse skriftligt.

Afsnit 6 Sanktioner

- § 57 Manglende opfyldelse af pligten til at indhente tilladelse til at drive kontrakthåndbold, jf. afsnit 3, medfører at benyttelse af spillere, der begrundet forudgående indhentelse af tilladelse til at drive kontraktforening, vil blive betragtet som benyttelse af ikke spilleberettiget spiller, jf. turneringsreglementets bestemmelser, med de konsekvenser der følger heraf.
- § 58 Manglende opfyldelse af pligten til at indgå kontrakter udarbejdet på DHF-standardformular og lade en sådan kontrakt registrere, jf. afsnit 4.7, medfører, at benyttelse af sådan spiller vil blive betragtet som benyttelse af ikke-spilleberettiget spiller, jf. turneringsreglementets bestemmelser med de konsekvenser der følger heraf.
- § 59 Indgåelse af kontrakter, jf. afsnit 4, på et tidspunkt, hvor kontraktforeningen har mistet retten til at indgå kontrakter, jf. afsnit 3, medfører, at kontraktforeningens kontrakthold rykker ud af danmarksturneringen, dog altid mindst to rækker ned.
De således nedrykkende hold placeres på de laveste direkte nedrykningsgivende pladser i de(n) pågældende række(r).
En sådan tvangsnedrykning medfører nedrykning for foreningens/foreningernes hold i samme aldersgruppe i overensstemmelse med de almindelige nedrykningsbestemmelser.
- § 60 Såfremt en kontraktforening, som nævnt i afsnit 3, anmelder betalingsstandsning, er kontraktforeningen pligtig til samtidig med indgivelse af anmeldelse til Skifteretten at foretage underretning herom til DHF samt til de øvrige deltagende foreninger i samme række, som kontraktforeningen har hold i. Undladelse af at give en sådan underretning medfører samme konsekvenser som nævnt nedenfor under manglende sikkerhedsstillelse i forbindelse med betalingsstandsningen. Se § 26.
- § 61 Ved anmeldelse af betalingsstandsning eller såfremt der er afsagt konkursdekret, forudsætter fortsat deltagelse i turneringen, at der foreligger fuldgod sikkerhed for:
a. løn og andre ydelser til spillerne i den resterende del af kontraktperioden og
b. turneringsafhængige betalinger til DHF og til andre foreninger i samme række som kontraktforeningen deltager i.
- § 62 Undladelse af straks at stille den i § 61 nævnte sikkerhed medfører, at kontraktforeningens kontrakthold rykker ud af danmarksturneringen, dog altid mindst to rækker ned.
De således nedrykkende hold placeres på de laveste direkte nedrykningsgivende pladser i de(n) pågældende række(r).
En sådan tvangsnedrykning medfører nedrykning for foreningens/foreningernes hold i samme aldersgruppe i overensstemmelse med de almindelige nedrykningsbestemmelser.

Afsnit 7 Ikrafttræden og overgangsbestemmelser

- § 63 Bestemmelserne i dette reglement træder i kraft den 11. juni 2005. Med virkning fra samme dato ophæves det tidligere reglement for kontraktforeninger og spillerkontrakter i sin helhed.

Bilag F – Tidslinie

1/7-01	HS nord APS stiftes
1/7-02	Resultatet er et underskud på -641 kr.
Maj	Ændrer navn til Aalborg DH. Ole Bach Jensen (OBJ) overtager 60 % af
Juni	Ligger billet ind på Gigantium.
1/7-03	Resultatet er et overskud på 30.761 kr.
August	Bande-, tøj og rullereklamer er udsolgt, før der er spillet en ligakamp.
Sept.	OBJ udtaler, at han altid vil kunne finde lidt ekstra midler.
Nov.	Christian Dalmose ansættes fra sommeren 2004.
Dec.	Christian Dalmose bliver afskediget i Ikast-Bording EH.
Januar	Kenneth Jensen afskediges fra Aalborg DH, og Christian Dalmose tiltræder. Den negative omtale begynder
30/6-04	Resultatet bliver et overskud på 492 kr.
Somme	CUBUS Sport & Entertainment lukker.

1/7-04	
Nov.	Aalborg DH indgår stor sponsoraftale med KMD.
Maj	Aalborg DH vinder DM-sølv.
Juni	Revisorrapport, besøg af Told & Skat, mistanke om moms- og skatteunddragelse.
1/7-05	Resultatet bliver et stort underskud.
Juli	CUBUS Computer lukker.
August	Konkurs truer, mangler 6 mio. kr., kommunen + Told & Skat eftergiver gæld, OBJ degraderes, ny bestyrelse, dårlig revisorrådgivning.
Oktober	OBJ fyres.
Nov.	Trine Jensen fritstilles pga. uenighed om kontrakten. Isabel Blanco forlænger ikke pga. for store
Dec.	Spillerkontrakterne gennemgås og godkendes af DHF. Sponsoraftale med kommunen kendes ulovlig, politiet indleder efterforskning.
2006	Yderligere 4 spillere forlænger ikke med klubben – en fritstilles pga. uenighed om kontrakten.
2006	Ny direktør for 3. gang siden august 2005. OBJ sigtes for moms- og skatteunddragelse.

Bilag G – Nøgletalssammenligning

	Viborg HK			GOG			ADH			
	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Driftsindtægter	17.587.000	22.949.000	28.595.000	14.678.456	20.352.675	18.810.492	3.654.000	20.446.000	21.509.000	
Bruttofortjeneste	5.429.000	18.528.062	24.475.799	10.489.510	14.252.845	12.399.170	2.029.988	9.571.438	7.199.543	
Personaleomkostninger	12.157.690	15.960.000	19.736.000	10.208.420	12.429.593	14.622.471	1.985.154	9.188.555	11.986.081	
Resultat før renter (driftsres.)	(17.980)	40.527	452.419	41.666	(241.161)	(2.305.790)	44.834	382.883	(4.786.538)	
Likvide midler	2.862.378	2.585.366	2.551.282	282.842	151.345	10.064	-	6.541	368.079	
Debitorer	430.804	6.347.289	670.299	574.275	1.232.294	810.501	689.877	7.812.124	13.601.882	
Varelager	83.188	104.908	468.772	109.433	56.571	38.413	130.000	100.000	-	
Omsætningsaktiver	4.685.000	9.594.000	5.324.000	3.341.493	2.913.799	3.082.754	819.877	7.918.665	13.969.961	
Anlægsaktiver	2.332.000	2.788.000	3.944.000	2.807.620	5.932.568	5.540.690	800.991	4.928.298	2.168.802	
Aktiver i alt	7.017.000	12.382.000	9.268.000	6.149.113	8.846.367	8.623.444	1.620.868	12.846.963	16.138.763	
Nøgletal for rentabilitet og indtjening										
Overskudsgrad	0	0	2	0	-1	-12	1	2	-22	
Aktivernes omsætningshastighed	3	2	3	2	2	2	2	2	1	
Afkastningsgrad	0	0	5	1	-3	-27	3	3	-30	
Egenkapital	5.885.000	6.030.000	6.862.000	3.238.936	1.465.840	3.334.038	155.151	155.643	2.752.177	*-3.547.823
Resultat efter skat	118.000	145.000	931.000	47.605	95.102	(1.868.198)	30.761	492	(3.703.466)	*-4.872.945
Egenkapitalens forrentning	2	2	14	1	6	-56	20	0	-135	137
Nøgletal for likviditet										

Kortfristet gæld	1.056.000	6.352.000	2.306.000	2.005.692	4.698.314	6.437.074	1.452.441	11.895.201	12.822.194	
Likviditetsgrad	444	151	231	167	62	48	56	67	109	
Nøgletal for soliditet og risiko										
Passiver i alt	7.017.000	12.382.000	9.268.000	6.149.113	8.846.367	8.623.444	1.620.868	12.846.963	16.138.763	*9.838.763
Soliditetsgrad	84	49	74	53	17	39	10	1	17	0

*Korrigeret for rekonstruktion.

GOG's underskud skyldes ifølge ledelsesberetningen en væsentlig overskridelse af de budgetterede personaleomkostninger. Der vil blive strammet op på området og man vil iværksætte tilførsel af kapital. Desuden har GOG tabt næsten 2 mio. kr. på "Hollænderprojekt", og opskrevet en ejendom med ca. 3 mio. kr.

	Kolding			FCK			Ikast-Bording			
	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Driftsindtægter	Fremgår ikke af årsrapporten			11076000	13315000	15488000	14579000	15416530	15317385	
Bruttofortjeneste	9.883.019	13.410.000	12.176.517	6.776.000	8.751.000	12.254.000	8.622.927	5.935.638	5.589.954	
Personaleomkostninger	9.862.504	12.942.000	14.165.352	5.260.000	8.167.000	11.931.000	7.907.104	9.480.891	9.727.431	
Resultat før renter (driftsres.)	139.196	289.000	**354.278	1.516.000	404.000	50.000	716.000	(1.210.000)	84.000	
Likvide midler	8.976	4.000	464	301.000	156.000	677.000	3.203.041	1.624.069	569.634	
Debitorer	1.428.877	4.910.000	5.924.730	57.000	120.000	154.000	478.778	688.366	1.363.486	
Varelager	128.509	224.000	133.734	-	-	-	-	32.000	23.702	
Omsætningsaktiver	4.680.238	8.088.000	8.229.085	2.873.000	2.618.000	2.582.000	4.065.209	2.840.327	2.619.162	
Anlægsaktiver	517.972	716.000	1.030.257	292.000	424.000	762.000	164.845	1.396.081	5.343.480	
Aktiver i alt	5.198.210	8.804.000	9.259.342	3.165.000	3.042.000	3.344.000	4.230.054	4.236.408	7.962.642	
Nøgletal for rentabilitet og indtjening										
Overskudsgrad	#VALUE!	#DIV/0!	#VALUE!	14	3	0	5	-8	1	
Aktivernes omsætningshastighed	0	0	0	3	4	5	3	4	2	

Afkastningsgrad		3	3	4	48	13	1	17	-29	1
Egenkapital		*1.169.073	614.000	***539.320	1.596.000	1.931.000	2.004.000	2.412.209	1.223.000	1.278.000
Resultat efter skat		(10.100)	(55.000)	(74.631)	1.096.000	335.000	73.000	1.633.699	(1.189.000)	54.330
Egenkapitalens forrentning		-1	-9	-14	69	17	4	68	-97	4
Nøgletal for likviditet										
Kortfristet gæld		4.029.137	7.690.000	8.220.022	1.567.000	1.103.000	1.278.000	1.817.845	2.414.559	6.208.401
Likviditetsgrad		116	105	100	183	237	202	224	118	42
Nøgletal for soliditet og risiko										
Passiver i alt		5.198.210	8.804.000	9.259.342	3.165.000	3.042.000	3.344.000	4.230.054	4.236.000	7.963.000
Soliditetsgrad		22	7	6	50	63	60	57	29	16

*Kolding har i 02/03 fået supplerende oplysning ang. Going concern.

**Det positive driftsresultat i 04/05 skyldes positive afskrivninger (genvundne afskrivninger).

***Har i 04/05 igen fået supplerende oplysning ang. stram likviditet og behov for finansiering.

Bilag H – Formler til beregning af nøgletal

Afkastningsgrad = resultat af primær drift x 100 / balancesum

Overskudsgrad = resultat af primær drift x 100 / nettoomsætning

Aktivernes omsætningshastighed = nettoomsætning / nettoaktiver

Likviditetsgrad = omsætningsaktiver x 100 / kortfristet gæld

Soliditetsgrad = egenkapital x 100 / passiver i alt

Egenkapitalens forrentning = resultat x 100 / egenkapital

Bilag I – Regulering vedrørende rapportering af going concern

Erkl.bek.	Regnskabet er aflagt under forudsætning af fortsat drift, men revisor finder, at forudsætningen ikke er opfyldt	Forbehold
UR 2004-1	Going concern valgt som regnskabsprincip – ikke relevant valg	Afkræftende konklusion
RS 700	Uenighed med ledelsen	Forbehold eller afkræftende konklusion
RS 570	Going concern forudsætning ikke relevant	Afkræftende konklusion